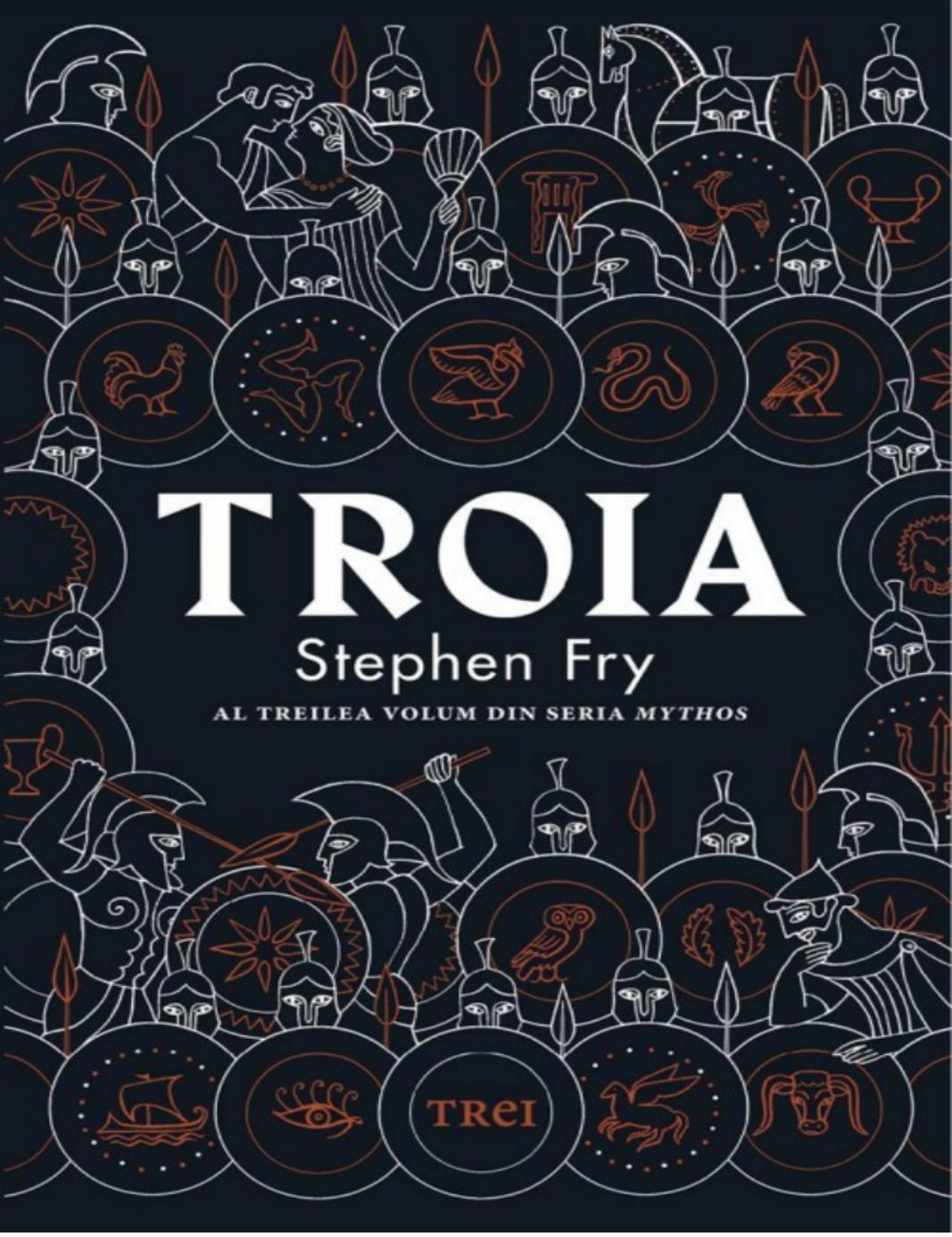
TROIA
Stephen Fry
AL TREILEA VOLUM DIN SERIA *MYTHOS*
TREI

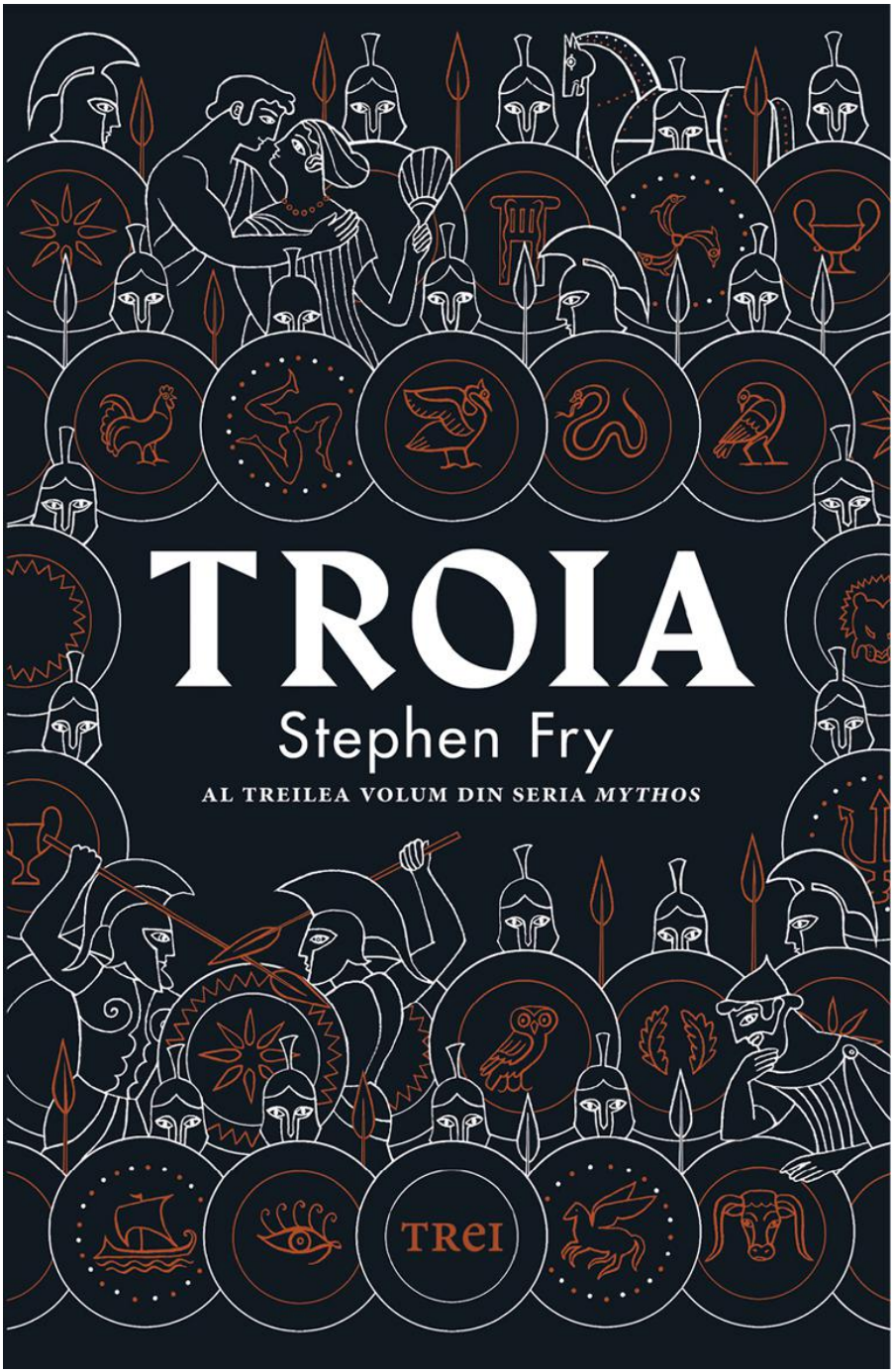
TROIA
Stephen Fry
AL TREILEA VOLUM DIN SERIA *MYTHOS*
TREI

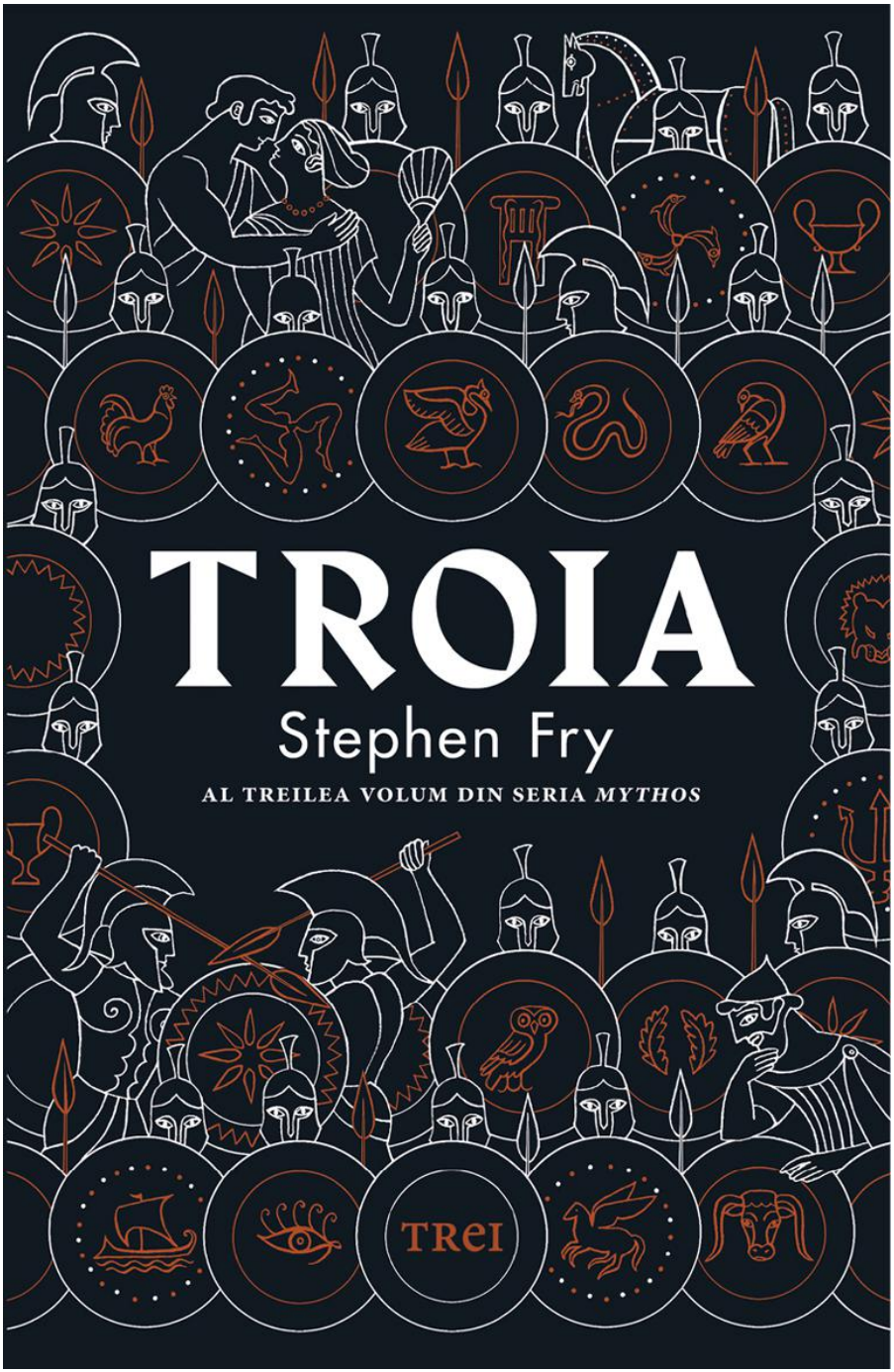
TROIA
Stephen Fry
AL TREILEA VOLUM DIN SERIA *MYTHOS*
TREI

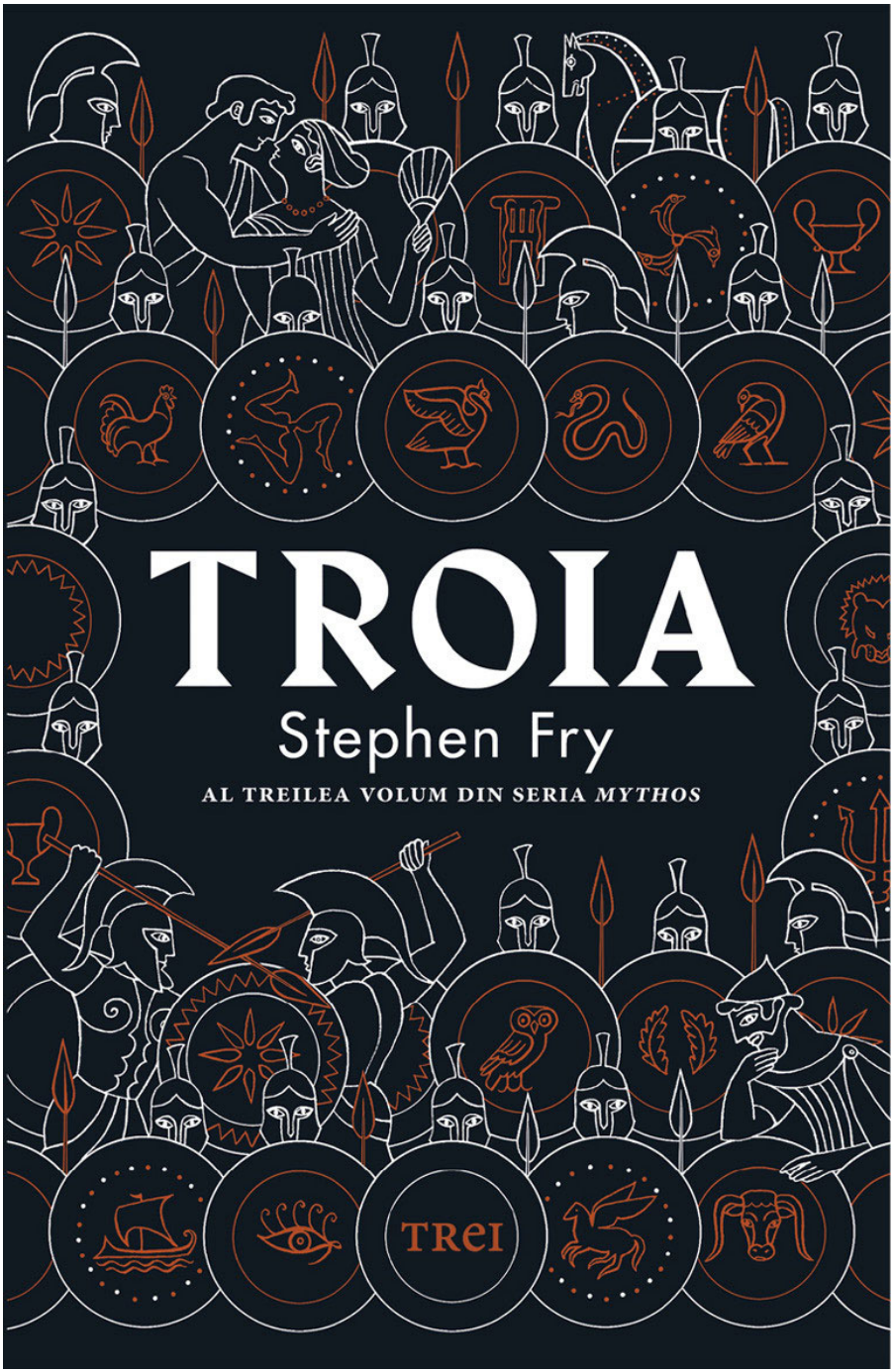
TROIA
Stephen Fry
AL TREILEA VOLUM DIN SERIA *MYTHOS*
TREI

Troia

TROIA

Stephen Fry

Traducere din limba engleză
de Radu Paraschivescu

TREI

Editori:

Silviu Dragomir

Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:

Magdalena Mărculescu

Redactare:

Florin-Răzvan Mihai

Ilustrații copertă:

Sarah Young

Director producție:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Gabriela Anghel

Corectură:

Oana Apostolescu

Irina Mușătoiu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea

recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Editura Trei SRL.

Titlul original: Troy

Autor: Stephen Fry

Copyright © Stephen Fry, 2020

Copyright © Editura Trei, 2021 pentru prezenta ediţie

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-1026-1

ISBN (epub): 9786064019189

Notă introductivă

Nașterea și ascensiunea zeilor și a oamenilor este subiectul volumului Mythos, a cărui continuare, Eroii, se ocupă de marile isprăvi, expediții și aventuri ale eroilor muritori cum ar fi Perseu, Heracle, Iason și Tezeu. Nu trebuie să cunoașteți acele cărți ca s-o savurați pe cea de față; când consider că e cazul, dau note de subsol despre locurile din cărțile precedente unde puteți afla mai multe lucruri despre întâmplări și personaje, dar nu e neapărată nevoie de cunoștințe anterioare de mitologie greacă pentru a începe să citiți Troia. După cum vă aduc aminte din când în când, mai cu seamă în prima parte a cărții, să nu credeți cumva că trebuie să țineți minte toate numele, locurile și relațiile de familie. Ca să ofer un cadru, prezint modul cum s-au întemeiat diverse dinastii și regate; dar vă asigur că, în ceea ce privește povestea ca atare, diferitele ei fire se transformă din încâlceală în tapiserie. Anexa compusă din două părți de la sfârșitul cărții vă lămurește cât anume din ceea ce urmează este istorie și cât este mit.

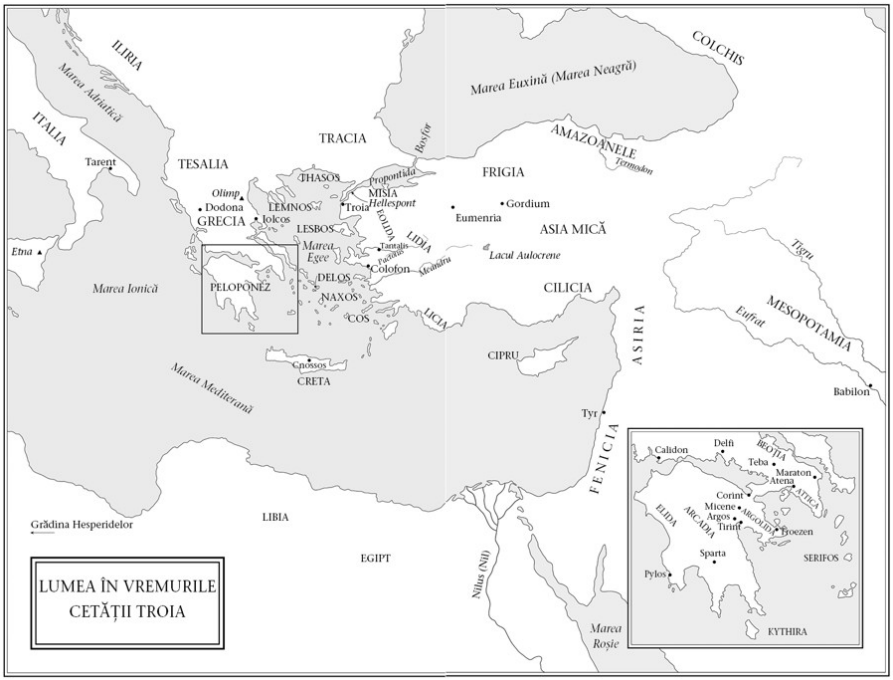

LUMEA ÎN VREMURILE CETĂȚII TROIA

OLIMPIENII

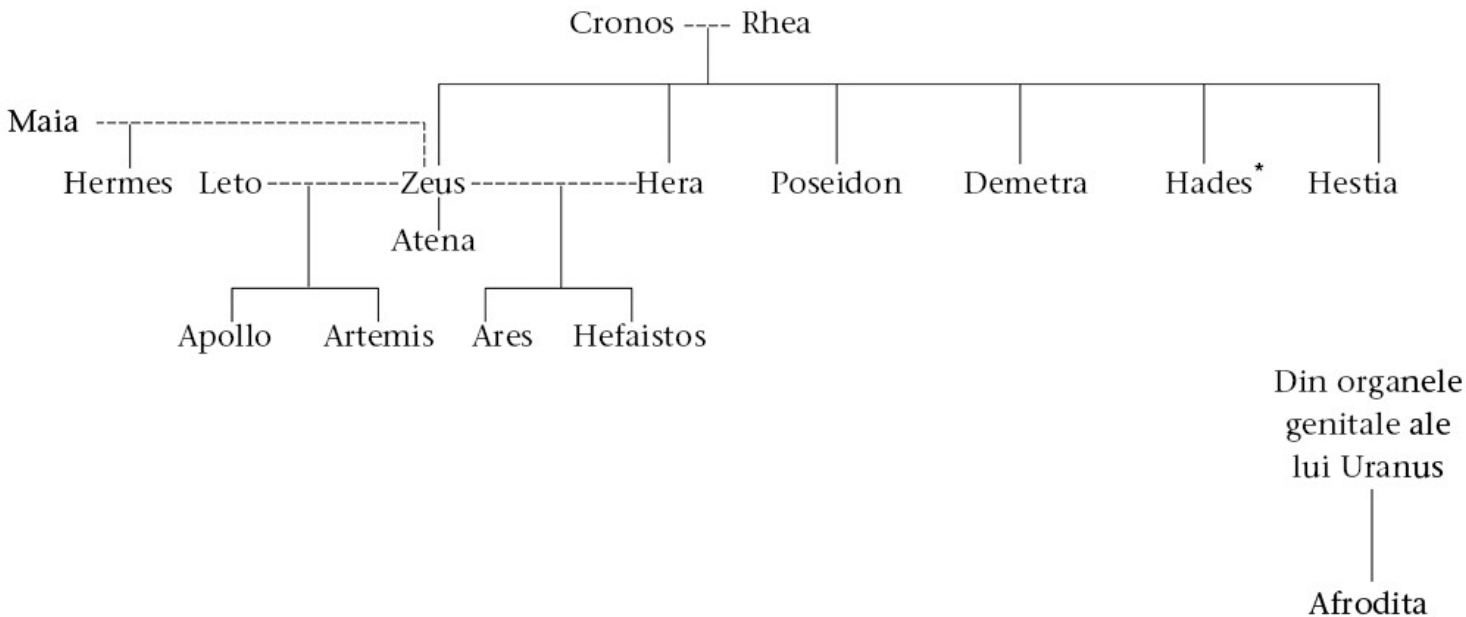

* Propriu-zis, Hades nu era un olimpian, dat fiind că trăia doar în lumea subpământeană.

CRONOLOGIE

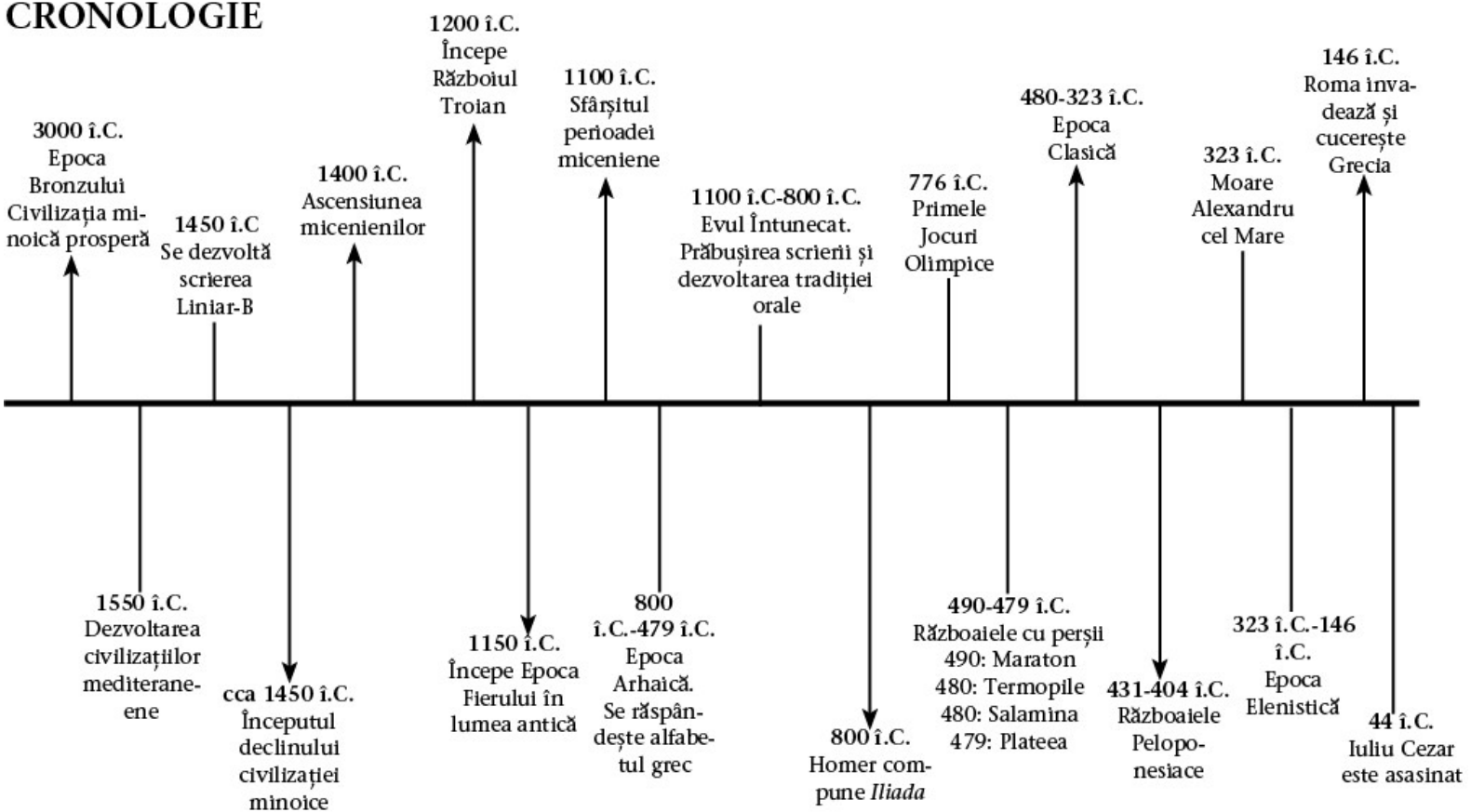
3000 î.C.
Epoca Bronzului
Civilizația minoică prosperă
1450 î.C
Se dezvoltă scrierea Liniar-B
1400 î.C.
Ascensiunea micenienilor
1200 î.C.
Începe Războiul Troian
1100 î.C.
Sfârșitul perioadei miceniene
1100 î.C-800 î.C.
Evul Întunecat. Prăbușirea scrierii și dezvoltarea tradiției orale
776 î.C.
Primele Jocuri Olimpice
480-323 î.C.
Epoca Clasică
323 î.C.
Moare Alexandru cel Mare
146 î.C.
Roma invadează și cucerește Grecia
1550 î.C.
Dezvoltarea civilizațiilor mediteraneene
cca 1450 î.C.
Începutul declinului civilizației minoice
1150 î.C.
Începe Epoca Fierului în lumea antică
800 î.C.-479 î.C.
Epoca Arhaică. Se răspândește alfabetul grec
800 î.C.
Homer compune *Iliada*
490-479 î.C.
Războaiele cu perșii
490: Maraton
480: Termopile
480: Salamina
479: Plateea
431-404 î.C.
Războaiele Peloponesiace
323 î.C.-146 î.C.
Epoca Elenistică
44 î.C.
Iuliu Cezar este asasinat

A căzut din cer

Troia. Cel mai frumos regat din întreaga lume. Giuvaierul Egeei. Scânteietorul Ilium, cetatea care s-a ridicat și a căzut nu o dată, ci de două ori. Paznicul veghind la tot ce intra și ieșea din Orientul barbar. Regatul aurului și al cailor. Aprigă ocrotitoare de profeți, prinți, eroi, războinici și poeți. Sub protecția lui ARES, ARTEMIS, APOLLO și a AFRODITEI, a rămas ani la rând un model a tot ce se poate împlini în artele războiului și păcii, ale comerțului și diplomației, ale iubirii și artei, ale chestiunilor de stat, evlaviei și armoniei civile. Când a căzut, în lumea oamenilor s-a căscat un hău care poate că nu va fi umplut niciodată — eventual, în memorie. Poeții trebuie să-i cânte povestea la nesfârșit, trecând-o de la o generație la alta, ca nu cumva, pierzând Troia, să ne pierdem pe noi înșine.

Ca să înțelegem sfârșitul Troiei, trebuie să-i înțelegem începutul. Povestea noastră se desfășoară pe un fundal plin de meandre și întorsături. Pe parcursul relatării, o sumedenie de nume de locuri, personalități și familii apar și dispar. Nu e nevoie să ținem minte fiecare nume, fiecare legătură de sânge și căsătorie, fiecare regat și provincie. Povestea se țese și vă asigur că numele importante vă vor rămâne în minte.

Toate lucrurile, inclusiv Troia, încep și se termină cu ZEUS, Regele Zeilor, Cârmuitorul Olimpului, Stăpânul Tunetelor, Cel Care Strânge Norii și Aduce Furtuna.

Cu foarte mult timp în urmă, aproape înainte de zorii istoriei omenirii, Zeus s-a însoțit cu Electra, frumoasa fiică a titanului Atlas și a nimfei marine Pleione. Electra i-a dăruit lui Zeus un fiu, DARDANUS, care a călătorit prin Grecia și prin insulele din Egee, în căutarea unui loc unde să-și poată întemeia și crește dinastia. El s-a oprit în cele din urmă pe țărmul ionic. Dacă n-ați vizitat niciodată Ionia, ar trebui să știți că e ținutul aflat la est de Marea Egee, care se numea pe vremuri Asia Mică, dar căruia astăzi, când aparține Turciei, îi spunem Anatolia. Marile regate ale Frigiei și Lidiei se găseau acolo, însă erau deja ocupate și ocârmuite, așa că Dardanus s-a stabilit în nord, ocupând peninsula situată dincolo de Hellespont, strâmtoarea unde a căzut Helle din spinarea Berbecului de Aur. Mulți ani mai târziu, IASON, plecat în căutarea lânii acelui berbec, avea să navigheze prin Hellespont. Îndrăgostitul Leandru urma să străbată înot Hellespontul

noaptea ca să fie cu Hero, iubita lui.[1]

Orașul întemeiat de Dardanus s-a numit — cu puțină imaginație și chiar mai puțină modestie — Dardanus, pe când regatul ca atare și-a luat numele Dardania.[2] După moartea regelui întemeietor, pe tron a urcat Ilus, cel mai mare dintre cei trei fii — însă el a murit fără copii, lăsându-i tronul fratelui său, ERIHTONIU.[3]

Domnia lui Erihtoniu a fost pașnică și prosperă. Sub ocrotirea Muntelui Ida, pământurile lui au fost hrănite de apele binevoitoarelor râuri-zei Simoeis și Scamander, care au binecuvântat tărâmul Dardaniei cu o mare rodnicie. Erihtoniu a ajuns cel mai bogat om din câți se știau în lume, vestit pentru cele trei mii de iepe și pentru mânjii nenumărați. Boreas (personificarea vântului de nord) a luat forma unui armăsar sălbatic care, împerechindu-se cu iepele zburdalnice din herghelia lui Erihtoniu, au dat naștere unei remarcabile rase de cai. Tinerele creaturi erau atât de agile și de iuți de picior, încât puteau străbate lanuri întregi de grâu fără să culce la pământ nicio plantă. Așa se spune.

Cai și bogății: ori de câte ori vorbim de Troia, ne trezim amintind de cai minunați și de bogății cu neputință de numărat.

Întemeierea

După moartea lui Erihtoniu, cel care i-a urmat la tron a fost fiul său, TROS. Acesta avea o fată, Cleopatra, și trei fii, ILUS (numit în cinstea străunchiului său), Assaracus și GANIMEDE. Povestea prințului Ganimede e bine cunoscută. Frumusețea lui era atât de mare, încât Zeus însuși a căzut pradă unei pasiuni mistuitoare pentru el. Luând forma unui vultur, zeul a coborât fulgerător, l-a înșfăcat și l-a dus cu el în Olimp, unde i-a fost iubit, însoțitor și paharnic. Ca să-l recompenseze pe Tros pentru pierderea fiului, Zeus i l-a trimis pe HERMES, care i-a adus doi cai divini, atât de iuți și de ușori, încât puteau să galopeze pe apă. Tros a fost consolat de aceste animale fermecate și de asigurările lui Hermes că Ganimede devenise — și avea să rămână — nemuritor.[4]

Cel care a întemeiat noua cetate ce avea să se numească Troia, în cinstea lui Tros, a fost fratele lui Ganimede, prințul Ilus. Acesta a câștigat o întrecere de lupte la Jocurile Frigiei, cu un premiu constând în cincizeci de tineri și tot atâtea fecioare, plus — mai important — o vacă. O vacă foarte specială, pe care un oracol l-a sfătuit pe Ilus s-o

folosească la întemeierea unei cetăți.

— Unde o să se-ntindă vaca la odihnă, acolo să ridici cetatea.

Dacă Ilus ar fi auzit povestea lui CADMUS — și cine n-o auzise? —, ar fi știut că acesta din urmă și Harmonia, pe baza sfaturilor primite de la un oracol, se ținuseră după o vacă și așteptaseră ca animalul să se întindă la odihnă, ca să li se arate semnul despre locul unde urmau să înalțe ceea ce avea să fie Teba, primul mare oraș-stat din Grecia. Ni se poate părea că obiceiul de a le permite vacilor să aleagă locul de construire a unei cetăți este arbitrar și ciudat, dar, dacă ne gândim puțin, descoperim că nici măcar nu e atât de straniu. Unde urmează să se ridice o cetate trebuie să existe multe resurse de carne, lapte, piele și brânză pentru locuitori. Ca să nu mai amintim de animalele de povară: boii pentru lucrat pământul și pentru tras carele. Dacă unei vaci îi place îndeajuns un loc anume ca să se întindă la odihnă înseamnă că locul acela e vrednic de atenție. În orice caz, Ilus s-a mulțumit să se țină după formidabila junincă spre nord, din Frigia în Troada[5], pe lângă pantele Muntelui Ida și spre marea câmpie a Dardaniei; și tocmai aici, nu departe de locul unde fusese ridicat Dardanus, primul oraș al străbunicului lui Ilus, s-a găsit și juninca să poposească pentru odihnă.

Ilus s-a uitat în jur. Era un loc bine ales pentru o cetate nouă. Spre sud se ridica masivul Muntelui Ida, iar la o oarecare depărtare spre nord se găsea strâmtoarea Hellespont. La est se zărea albastrul Egeei, iar câmpia verde și roditoare era străbătută de râurile Simoeis și Scamander.

Ilus a îngenuncheat și i-a rugat pe zei să-i trimită un semn că nu greșea. I s-a răspuns imediat printr-un obiect de lemn care a căzut din cer și i-a aterizat la picioare într-un nor de praf. Avea înălțimea unui copil de zece ani[6] și semăna cu PALLAS ATENA, cu o suliță într-o mână și un caier și un fus în cealaltă, reprezentând artele războiului și pe cele ale păcii, peste care stăpânea zeița cu ochii verzi.

Din cauză că s-a uitat la un obiect atât de sacru, Ilus a orbit pe loc. A știut cum să se poarte ca să le fie pe plac olimpienilor și n-a intrat în panică. Căzând în genunchi, a trimis rugăciuni și mulțumiri spre ceruri. După o săptămână de venerație neîntreruptă, a fost răsplătit și i s-a redat vederea. Debordând de energie și entuziasm regăsit, Ilus a început imediat să așeze temeliile noii lui cetăți. A proiectat străzile în așa fel încât să semene cu spițele unei roți, plecând de la un templu central pe care avea să-l ridice în cinstea Atenei. În inima templului a așezat sculptura din lemn a lui Pallas Atena, căzută din cer: xoanon-ul,

Norocul Troiei, simbolul și garanția privind statutul divin al cetății. Atât timp cât acest totem sfânt rămânea acolo neatins, Troia avea să prospere și să reziste. Asta credea Ilus, la fel credeau oamenii care s-au înghesuit să construiască și să populeze noua cetate. I-au spus sculpturii de lemn PALLADIUM, iar după numele lui Tros, tatăl lui Ilus, au dat cetății numele Troia, iar ei și-au zis troieni.[7]

Și iată linia întemeietoare, de la Dardanus la fiii lui, Ilus Întâiul și Erihtoniu, al cărui fiu, Tros, a fost tatăl lui Ilus al doilea, după al cărui nume Troia se mai numește și Ilium sau Ilion.[8]

Blesteme

A mai existat o linie regală în Ionia pe care ar trebui să o cunoaștem: importanța ei ar fi greu de trecut cu vederea. Poate că știți deja povestea regelui TANTAL, care a domnit în Lidia, un regat aflat la sud de Troia. Tantal și-a servit fiul, pe PELOPS, sub formă de tocană zeilor.[9] Tânărul Pelops a fost pus laolaltă din bucăți și înviat de zei, ajungând apoi un prinț arătos și popular, precum și iubitul lui POSEIDON, care i-a dăruit un car tras de cai înaripați. Acest car a dus la un blestem care a dus la... care a dus la aproape toate celelalte...

Ilus fusese la fel de revoltat ca toți ceilalți de monstruozitatea lui Tantal, așa că l-a alungat prin forța armelor din ținut. V-ați spune că Pelops n-a avut nimic împotrivă ca tatăl lui să fie izgonit — în fond, Tantal îl măcelărise, deși era fiul lui, și li-l oferise olimpienilor pe post de tocăniță —, dar n-a fost deloc așa. Nici n-a ajuns Pelops bărbat în toată firea și a strâns o armată cu care l-a atacat pe Ilus, fiind însă înfrânt cu ușurință. Pelops a plecat din Ionia, stabilindu-se în cele din urmă departe, în vest, în peninsula grecească numită și astăzi Peloponez, după numele lui. În acest ținut remarcabil au fost întemeiate regate și cetăți legendare cum ar fi Sparta, Micene, Corint, Epidaur, Troezen, Argos și Pisa. Aceasta din urmă nu este, bineînțeles, căminul italian al Turnului Înclinat, ci un oraș-stat din Grecia, unde Pelops l-a găsit la conducere pe regele OENOMAUS[10], fiu al lui Ares, zeul războiului.

Oenomaus avea o fiică, HIPPODAMIA, a cărei frumusețe și a cărei stirpe aleasă atrăgeau mulți pețitori. Regele se temea de o profeție potrivit căreia avea să moară de mâna unui ginere. Pe atunci nu existau mănăstiri unde să poată fi închise fiicele, așa că Oenomaus a încercat o altă metodă prin care s-o facă să rămână veșnic fată bătrână: a anunțat că mâna Hippodamiei putea fi câștigată doar de cel

care îl va întrece într-o cursă de care. Regele era convins că nu mai exista un conducător de car mai bun decât el nicăieri în lume; prin urmare, avea toată încrederea că fiica lui nu se va mărita niciodată și că nu i-l va aduce pe cumnatul de care profeția îl învățase că trebuia să se teamă. În ciuda prețului cumplit al înfrângerii în cursă și a faimei de inegalabil conducător de car fără rival a lui Oenomaus, optsprezece bărbați curajoși au acceptat provocarea. Frumusețea Hippodamiei era mare, iar perspectiva de a-i câștiga mâna, cu tot cu bogatul oraș-stat al Pisei, era tentantă. Toți optsprezece s-au întrecut cu Oenomaus și toți optsprezece au pierdut; capetele lor, în grade diverse de descompunere, au ajuns să împodobească stâlpii ce mărgineau hipodromul.

Când Pelops a sosit la Pisa, izgonit din regatul natal al Lidiei, a fost vrăjit pe dată de frumusețea Hippodamiei. Însă deși avea încredere în dibăcia lui în arta călăriei, s-a gândit că ar fi înțelept să-i ceară ajutor suplimentar lui Poseidon, iubitul lui din trecut. Zeul mării și al cailor i-a trimis cu dragă inimă, din valuri, un car și doi armăsari înaripați de mare forță și viteză. Ca să se asigure și mai mult, Pelops l-a mituit pe MIRTIL, conducătorul de car al lui Oenomaus și fiul lui Hermes, ca să-l ajute să câștige. Motivat de promisiunea a jumătate din regatul lui Oenomaus și a unei nopți în pat cu Hippodamia (de care și el era îndrăgostit), Mirtil s-a furișat în grajduri cu o noapte înainte de curse și a înlocuit cuiele din bronz ce fixau osia carului lui Oenomaus cu altele făcute din ceară de albine.

În ziua următoare, când a început cursa, tânărul Pelops a luat avans, însă îndemânarea lui Oenomaus era atât de mare, încât n-a trecut mult și regele a început să recupereze. Aproape că-l ajunsese din urmă pe Pelops, cu sulița ridicată ca să-i dea lovitura de grație, când cuiele de ceară au cedat, roțile s-au desprins de car, iar Oenomaus a fost târât sub copitele propriilor cai și a avut parte de o moarte sângeroasă.

Mirtil s-a dus să revendice răsplata despre care credea că i se cuvine — o noapte cu Hippodamia —, însă ea a dat fuga să i se plângă lui Pelops, care l-a aruncat pe Mirtil în mare de pe o stâncă. Pe când Mirtil se zbătea în apă, înainte să se înece, l-a blestemat pe Pelops laolaltă cu toți urmașii.

Mirtil nu este cel mai cunoscut dintre eroii greci. Și totuși, acea parte a Mării Egee în care a căzut se numește și azi Marea Mirtoon. Vreme îndelungată, localnicii i-au adus jertfe anuale lui Mirtil în templul lui Hermes, tatăl lui, unde i-a fost depus corpul îmbălsămat după moarte. Toată această venerație, pentru un desfrânat care acceptase să fie

mituit și pricinuise moartea propriului rege.

Însă blestemul asupra lui Pelops... blestemul ăsta contează. Fiindcă Pelops și Hippodamia au avut copii. Iar copiii lor au avut și ei copii. Iar blestemul lui Mirtil i-a cuprins pe toți, după cum vom vedea.

Dacă această poveste, povestea Troiei, are o noimă sau o morală, ea constă în simpla și vechea lecție că acțiunile au consecințe. Ceea ce a făcut Tantal, accentuat de ceea ce a făcut Pelops... acțiunile celor doi au dus la destinul tragic a ceea ce avea să fie cea mai importantă casă regală din Grecia.

Între timp, casa regală a Troiei era pe punctul să-și invoce propriul blestem...

Regele Ilus murise, iar tronul Troiei era ocupat acum de fiul său, LAOMEDON. Dacă Ilus fusese pios, harnic, sârguincios, onorabil și chibzuit, Laomedon era lacom, ambițios, ineficient, indolent și viclean. Lăcomia și ambiția lui includeau dorința de a duce mai departe dezvoltarea Troiei, de a-i construi ziduri și metereze mari de protecție, turnuri și turnulețe aurite, de a-i conferi o splendoare cum lumea nu mai cunoscuse până atunci. În loc să le proiecteze și să le construiască el însuși, Laomedon a făcut un lucru care ar putea să ni se pară ciudat, dar care încă era cu putință în zilele când zeii și oamenii umblau pe pământ împreună: le-a comandat lucrarea zeilor olimpieni Apollo și Poseidon. Nemuritorii nu se dădeau în lături de la câte o muncă prin contract, iar cei doi s-au apucat de proiectul de construcție cu energie și îndemânare, ridicând mari blocuri de granit unul peste altul și acoperindu-le ca să creeze imaginea unor ziduri magnifice și strălucitoare. Totul s-a realizat într-un timp foarte scurt; Troia fortificată de curând se înălța mândră pe câmpia din Ilium — un oraș-fortăreață măreț și formidabil, cum nu se mai văzuse. Când Apollo și Poseidon s-au prezentat în fața lui Laomedon pentru plată, acesta a procedat la fel ca atâția alți proprietari de atunci încoace. Și-a pungit gura, și-a supt măselele și a clătinat din cap.

— Nu, nu, nu, a spus el. Meterezele sunt înclinate, iar eu le-am cerut drepte. Porțile de sud nu sunt deloc cum le-am comandat. Iar contraforții ăia! Total anapoda. O, Doamne, nu pot să vă plătesc pentru o asemenea treabă de mântuială, nici vorbă.

Se spune că degrabă se desparte prostul de bănet, dar ar trebui să se adauge că proștii care refuză să se despartă sunt cei mai mari dintre toți.

Răzbunarea zeilor înșelați a fost grabnică și nemiloasă. Apollo a tras săgeți ciumate peste ziduri și în cetate; în câteva zile larma văicărelilor și gemetelor a învăluit întreaga Troie, fiindcă în fiecare familie a existat cel puțin un membru doborât de boala fără leac. În același timp, Poseidon a trimis un uriaș monstru al mării spre Hellespont. Tot transportul de la est la vest a fost blocat de prezența lui feroce și nu după multă vreme Troia a rămas fără comerțul și taxele de care-i depindea prosperitatea.

Așa s-a zis cu Palladiumul și cu Norocul Troiei.

Cetățenii îngroziți s-au îngrămădit la palatul lui Laomedon ca să caute izbăvirea. Regele s-a întors spre preoții și profeții care i-au vorbit într-un glas.

— E prea târziu să-i plătești pe zei cu aurul pe care li-l datorezi, maiestate. Într-un singur fel mai poți să-i îmbunezi. Trebuie să-ți sacrifici fiica, pe HESIONE, monstrului din mare.

Laomedon avea mulți copii.[11] Și, deși se prea poate ca Hesione să fi fost preferata lui, îi era mai aproape cămașa decât haina (cum s-ar zice) și știa că, dacă ar nesocoti sfatul profeților, troienii înspăimântați și furioși l-ar face bucăți și ar sacrifica-o oricum pe Hesione.

— Așa să fie, a spus el cu un suspin profund și cu un semn nervos al mâinii.

Hesione a fost dusă și înlănțuită de o stâncă din Hellespont, ca să-și împlinească soarta între fălcile fiarei din mare.[12]

Întreaga Troie și-a ținut răsuflarea.

[1] Poveștile despre Helle, Berbecul de Aur și Iason pot fi găsite în Eroii (p. 227), iar tragedia lui Hero și Leandru, în Mythos (p. 423–424). Chiar și mai târziu în decursul istoriei, acea strâmtoare, numită între timp Dardanele, după Dardanus, a stat la originea unor lupte crâncene dinăuntrul și din jurul orașului peninsular căruia grecii i-au spus Kalli Polis (Cetatea Frumoasă) și care în timp a ajuns să se cheme Gallipoli.

[2] Conform altor interpretări, Dardanus a anexat, a absorbit și chiar a invadat un regat deja existent, care fusese întemeiat de regele Teucer, un fiu al zeului-râu SCAMANDER și al oreadei (sau nimfei montane) Idaea. Acest Teucer nu trebuie confundat cu arcașul omonim, peste care vom da mai târziu. În poeziile și cronicile ulterioare, troienilor li s-a spus uneori teucri.

[3] Idaeus, fiul cel mic al lui Dardanus, și-a dat numele Muntelui Ida, cel mai mare dintre vârfurile aflate la sud de Dardania.

[4] Mai mult decât atât, paharnicul trăiește de două ori ca nemuritor pe cerul nopții: sub forma constelației Vărsătorului, cel care aduce apă, și ca lună a iubitului său, Jupiter (toate planetele își iau nume de zei romani).

[5] Tot în cinstea lui Tros, întreaga peninsulă începea acum să fie cunoscută ca Troada (pronunțat „Tro-ad“, ca să nu rimeze cu toad).

[6] Trei vechi coți greci, ceea ce înseamnă un pic peste 1,35 metri. Un obiect de cult din lemn ca acesta, cioplit sub forma unei zeități (de obicei, o zeiță), se numea xoanon.

[7] Vocala lichidă „i“ din latina și din greaca veche devine adeseori un „j“ consonantic în engleză: Jason în loc de „Iason“, Jesus în loc de „Isus“, Julius, Juno, juvenile etc. Francezii au Troyen și Troyenne; în germană e Trojaner, însă pronunțat troy-ahner. E același sunet „y“ în italiană și spaniolă. Totuși, portughezii îl scriu și îl pronunță cam la fel ca noi: Trojan, ca să rimeze cu explosion. Grecii moderni spun Tro-as, ca să rimeze cu slow ass.

[8] De aici titlul epopeii homerice Iliada.

[9] Zeul i-a dat lui Tantal o pedeapsă veșnică în lumea subpământenilor: a avut mereu apă și fructe, la care n-a putut să ajungă, ceea ce a dat verbul to tantalize (a chinui). Vezi Mythos, p. 311.

[10] Se pronunță ii-no-meiăs.

[11] Dintre care unul, TITONUS, s-a căsătorit cu EOS, zeița zorilor, și a fost făcut nemuritor de Zeus. Nemuritor, dar nu veșnic tânăr. Ca urmare, s-a ofilit treptat, până când Eos l-a transformat în lăcustă. Vezi Mythos, p. 382.

[12] De aceeași soartă a avut parte Andromeda, prințesa Aethiopiei, care a fost salvată de PERSEU, stră-străbunicul (și fratele vitreg al) lui HERACLE. Vezi Eroii, p. 55.

Salvarea și distrugerea

Iată, vine eroul cuceritor

Chiar atunci, chiar în clipa când, înlănțuită de stâncă, Hesione începea să se roage Olimpului s-o scape de dragonul din mare al lui Poseidon, Heracle și însoțitorii lui ajungeau la porțile Troiei întorcându-se de la cea de-a Noua Muncă, dobândirea cingătorii Hipolitei, regina amazoanelor.[13]

Având-i alături pe prietenii TELAMON și OICLES, Heracle a fost poftit în fața regelui. Deși era onorat de vizita marelui erou la curtea troiană, Laomedon se gândea mai mult la hambarele goale ale cetății lui lovite de ciumă și pustiite decât la oficiile de gazdă primitoare pentru Heracle și însoțitorii lui, oricât ar fi fost de vestiți și de admirați. Armata lui Heracle era mică, însă Laomedon știa că soldații se așteptau să primească de mâncare. Heracle singur avea pofta de mâncare a o sută de oameni.

— Ești cât se poate de bine-venit, Heracle. Ai de gând să ne onorezi mult timp cu prezența?

Heracle s-a uitat întru câtva surprins la curtenii îngânduraţi.

— De ce aveți fețele astea lungi? Mi s-a spus că Troia e cel mai bogat și mai fericit regat din lume.

Laomedon s-a foit pe tron.

— Dintre toți oamenii, tu ar trebui să știi cel mai bine că suntem simple jucării în mâinile zeilor. Ce e omul, dacă nu victima nefericită a capriciilor lor meschine și a invidiilor lor răzbunătoare? Apollo ne trimite o molimă, iar Poseidon, un monstru care ne sugrumă ieșirea la mare.

Heracle a ascultat versiunea lui Laomedon, care își plângea singur de milă și denatura puternic întâmplările care duseseră la sacrificarea lui Hesione.

— Nu mi se pare o problemă atât de grea, a spus el. Doar ai nevoie de cineva care să-ți elibereze ieșirea la mare de dragon și să-ți salveze fata. Cum ziceai c-o cheamă?

— Hesione.[14]

— Da, așa. Molima o să treacă destul de repede, aș spune, așa se-ntâmplă mereu...

Laomedon avea îndoieli.

— Foarte bine, dar cum rămâne cu fiică-mea?

Heracle a făcut o plecăciune.

— Cât ai clipi din ochi.

Așa cum se știa în orice colț al Greciei, Laomedon auzise și el povești despre Muncile pe care le înfăptuise Heracle: curățarea grajdurilor lui Augias, îmblânzirea Taurului din Creta, prinderea mistrețului uriaș de pe Muntele Erimant, uciderea Leului din Nemea și lichidarea Hidrei din Lerna... Dacă bivolul ăsta cu chip de om, îmbrăcat cu blană de leu și ținând în mână un stejar pe post de măciucă înfăptuise cu adevărat asemenea isprăvi imposibile și înfrânsese asemenea creaturi fioroase, poate chiar reușea să elibereze Hellespontul și s-o salveze pe Hesione. Însă exista mereu problema plății.

— Nu suntem un regat bogat..., a mințit Laomedon.

— Nu-ți face griji, a spus Heracle. Nu-ți cer în schimb decât caii.

— Caii?

— Caii pe care tatăl meu, Zeus, i-a trimis bunicului tău, Tros.

— A, ăia, a zis Laomedon, dând din mână, de parc-ar fi vrut să spună „Asta-i tot?“ Dragul meu, curăță canalul de dihania aia, adu-mi fiica înapoi și o să-i primești — cu tot cu frâiele de argint.

După mai puțin de o oră, Heracle, cu lama sabiei între dinți, se scufundase deja în apele Hellespontului și se pregătea să-l înfrunte pe monstrul lui Poseidon. Înlănțuită de stâncă și cu apa ajungându-i acum până la brâu, Hesione, mută de uimire, a văzut un bărbat uriaș și musculos, care înota cu mișcări hotărâte și se îndrepta spre partea cea mai îngustă a canalului, unde pândea dragonul.

Laomedon, Telamon și Oicles, avându-i în spate pe ceilalți însoțitori greci loiali lui Heracle, urmăreau totul de pe țărm. Telamon i-a șoptit lui Oicles:

— Uită-te la ea! Ai văzut vreodată o făptură mai frumoasă?

Deși Hesione era cum nu se poate mai atrăgătoare, Oicles nu avea ochi decât pentru ce făcea conducătorul lui, care se pregătea să-l înfrunte pe marele dragon al mării în felul simplu, direct și violent prin care era vestit. Heracle se îndrepta direct spre creatură, numai că, departe de a se arăta înfricoșat, dragonul a deschis larg gura și s-a repezit la rândul lui la Heracle.

Oicles era sigur că știa la ce să se aștepte din partea prietenului și comandantului său, numai că de data asta Heracle a făcut ceva cu totul surprinzător. Fără să încetinească, el a înotat direct în gura deschisă a monstrului. Uralele de pe țărm au încetat, iar în locul lor s-a așternut liniștea, în timp ce Heracle dispărea din vedere, spre neliniștea tovarășilor săi. Înghițind lacom și închizându-și fălcile colosale, creatura s-a ridicat cu un urlet de triumf înainte să coboare în adâncuri. Hesione era salvată — deocamdată, cel puțin —, dar Heracle... Heracle era pierdut. El, cel mai mare, mai puternic, mai viteaz și mai nobil dintre eroi, urma să fie înghițit cu totul, fără să se lupte cât de puțin.

Oicles și ceilalți ar fi trebuit să-și dea seama, bineînțeles. În măruntaiele puturoase ale animalului, Heracle s-a pus imediat pe treabă și a început să lovească din răsputeri cu lama. După un timp care a părut cât o veșnicie, grămezi de solzi și bucăți de carne au început să plutească la suprafață.[15] Telamon le-a văzut primul și a arătat spre ele cu un strigăt puternic, pe când apa se colora în roșu și avea tot mai multe hălci de carne. Când Heracle însuși s-a ivit în cele din urmă cu un icnet puternic, cu apa mării șiroind de pe el, grecii și troienii strânși laolaltă au izbucnit în urale. Cum putuseră să se îndoiască de cel mai mare erou al lumii?

La scurt timp după aceea, tremurătoarea Hesione a acceptat cu recunoștință mantia și brațul de sprijin al lui Telamon, însoțindu-l pe Heracle, alături de soldații care îl ovaționau, înapoi la Laomedon.[16]

Unii oameni sunt absolut incapabili să învețe din greșeli. Când Heracle a cerut caii pentru care se învoise ca formă de plată, Laomedon și-a supt măselele cu un șuierat, la fel cum făcuse cu Apollo și Poseidon.

— O, nu, nu, nu, a spus el, clătinând din cap cu gesturi ample. Nu, nu, nu, nu, nu. Înțelegerea a fost să eliberezi Hellespontul, nu să-l umpli de grăsime, sânge și oase. Oamenilor mei o să le ia câteva săptămâni să curețe mizeria de pe țărm. „Să eliberez Hellespontul“ — au fost chiar cuvintele tale și asta a fost învoiala. Puteți să negați?

Laomedon și-a împins barba înainte și a aruncat o privire

pătrunzătoare prin încăpere, spre curteni și spre membrii gărzii regale de elită strânși acolo.

— Chiar cuvintele lui...

— „Să eliberez“, așa a zis...

— Ca de obicei, maiestatea ta are dreptate...

— Vezi? Așa că n-am cum să te plătesc. Sunt recunoscător c-ai adus-o înapoi pe Hesione, normal, dar sunt sigur că dragonul nu i-ar fi făcut nimic. Am fi putut s-o luăm și noi de pe stâncă la momentul cuvenit, bineînțeles că fără să facem atâta mizerie.

Cu un urlet de indignare, Heracle a pus mâna pe măciucă. Soldații din garda lui Laomedon au scos săbiile imediat și au format un semicerc de apărare în jurul regelui.

Telamon s-a grăbit să-i șoptească la ureche lui Heracle:

— Las-o așa, prietene. Sunt de o mie de ori mai mulți decât noi. Pe lângă asta, trebuie să te-ntorci la timp în Tirint ca să-ncepi a Zecea și ultima Muncă. Dacă-ntârzii fie și o zi, dai cu piciorul la tot. Nouă ani de eforturi pe apa sâmbetei. Hai, nu merită.

Heracle și-a coborât măciuca și a scuipat spre semicercul de soldați în spatele cărora se ghemuise Laomedon.

— Maiestatea ta o să mai aibă de a face cu mine, a mârâit el.

Cu o plecăciune până la pământ, s-a întors și a plecat.

— N-am vrut să fac plecăciunea aia, le-a explicat el lui Telamon și Oicles pe când se întorceau la corabie.

— N-ai vrut?

— A fost o plecăciune sarcastică.

— Aha, a zis Telamon. Chiar m-am mirat.

— Doamne, ce necioplиți sunt grecii ăștia, a spus Laomedon, uitându-se de pe zidurile înalte ale cetății la corabia lui Heracle, care a ridicat pânzele și s-a îndepărtat de țărm. Nu tu politețe, nu tu stil, nu tu ținută...

Hesione se uita la corabia care pleca pe mare cu o anume părere de

rău. Îi plăcuse Heracle și era sigură în sinea ei că, orice ar fi spus tatăl ei, chiar îi salvase viața. Iar prietenul lui, Telamon, era foarte politicos și șarmant. Și arătos pe deasupra. Și-a coborât privirile în poală și a scos un suspin.

Întoarcerea lui Heracle

Regele Euristeu din Micene și regele Laomedon al Troiei erau croiți din aceeași stofă a zgârceniei. La fel cum Laomedon își încălcase înțelegerea cu Heracle, tot așa a făcut acum Euristeu. Pe drumul înapoi dinspre Troia, Heracle a efectuat a Zecea (și, credea el, ultima) Muncă — transportarea prin lumea mediteraneeană a enormei cirezi de vite roșii a monstrului Gerion —, pentru ca Euristeu să-i spună că două dintre Muncile pe care le îndeplinise mai devreme nu contau și că acele munci trebuiau să devină douăsprezece.[17] Așa se face că au trecut trei ani înainte ca Heracle să scape din robie și să-și poată îndrepta atenția spre trădarea regelui Laomedon, o nedreptate care crescuse și îl măcinase în timp.

Heracle a strâns o armată de voluntari și a pornit pe Marea Egee cu o flotă compusă din optsprezece pentecontere, cu câte cincizeci de vâsle. În portul Ilium el l-a lăsat pe Oicles să aibă grijă de ambarcațiuni și de trupele de rezervă și s-a îndreptat cu Telamon și cu grosul armatei să-l înfrunte pe Laomedon. Vicleanul rege troian fusese anunțat de iscoade cu privire la sosirea grecilor și a reușit să-l păcălească pe Heracle, părăsind cetatea Troiei și făcând un ocol ca să-l atace pe Oicles și ambarcațiunile. Când Heracle și-a dat seama ce se petrecea, Oicles și soldații fuseseră deja uciși cu toții, iar trupele lui Laomedon se întorseseră în siguranță după zidurile Troiei, pregătindu-se pentru un asediu de lungă durată.

În cele din urmă, Telamon a doborât una dintre porți și grecii au năvălit înăuntru. Și-au croit drum fără milă spre palat, hăcuind în stânga și-n dreapta. Heracle, rămas mai în spate, a pătruns prin spărtură și și-a auzit oamenii aclamându-l pe Telamon.

— Fără doar și poate, e cel mai mare războinic dintre toți!

— Trăiască Telamon, generalul nostru!

A fost mai mult decât putea să suporte Heracle. Vălul roșu al furiei i s-a așternut pe ochi. Urlând mânios, a plecat valvârtej să-și găsească secundul și să-l ucidă.

În fruntea trupelor, Telamon se pregătea să intre în palatul lui Laomedon când a auzit hărmălaia din spate. Cunoscându-și prietenul și efectele cumplite ale crizelor lui de invidie, a început imediat să strângă pietre. Tocmai le clădea una peste alta, când Heracle a ajuns la el gâfâind, cu măciuca ridicată.

— Sst! a făcut Telamon. Nu acum. Fac un altar.

— Un altar? Pentru cine?

— Păi, pentru tine, normal. Pentru Heracle. Ca să sărbătorim salvarea lui Hesione, faptul că ai pus capăt asediului Troiei, iscusința în relațiile cu oamenii, în căsăpirea monstrului și în tehnicile de război.

— Aha, a spus Heracle și și-a coborât măciuca. Mă rog, frumos din partea ta. Foarte bine. Mă... da, foarte cuviincios. Așa cum trebuie.

— Măcar atât să fac.

Braț la braț, cei doi au urcat treptele palatului regal din Troia.

Măcelul care a urmat a fost cumplit. Laomedon, soția și toți copiii lui au fost uciși — de fapt, toți, în afară de mezin, pe care îl chema PODARCE. Acesta a scăpat într-un mod foarte neobișnuit.

Heracle, cu sângele a jumătate din neamul regesc al Troiei prelingându-i-se pe măciucă și pe sabie, s-a trezit în iatacul lui Hesione. Prințesa îngenunchea pe jos. A vorbit foarte calm.

— Ia-mi viața, ca să mă duc lângă tatăl și lângă frații mei.

Heracle tocmai se pregătea să-i facă pe plac, când Telamon a intrat în încăpere.

— Nu! Nu pe Hesione!

Heracle s-a întors întrucâtva surprins.

— De ce nu?

— I-ai salvat viața o dată. De ce să i-o iei acum? Pe lângă asta, e frumoasă.

Heracle a înțeles.

— Ia-o. Și poți să faci ce vrei cu ea.

— Dac-o să fie de acord, a spus Telamon, o s-o duc acasă, la Salamina, și o să mi-o fac mireasă.

— Dar ai deja o soție, a zis Heracle.

Însă chiar atunci a auzit un sunet venit de sub pat.

— Ieși să te văd, ieși să te văd! a strigat el, lovind la nimereală cu sabia.

De sub pat s-a ivit un copil plin de praf. S-a îndreptat cât era de înalt, chit că asta nu însemna foarte mult.

— Dacă trebuie să mor, atunci o s-o fac bucuros, ca un mândru prinț al Troiei, a spus el, după care a stricat efectul nobil cu un strănut.

— Câți fii a avut omul ăsta? a spus Heracle, ridicându-și sabia încă o dată.

Hesione a țipat și l-a tras de braț pe Telamon.

— Nu și pe Podarce! E atât de tânăr. Te rog, stăpâne Heracle, te implor.

Heracle nu s-a lăsat înduplecat.

— O fi el tânăr, dar e fiul lui taică-său. Un copil inofensiv poate să ajungă repede un dușman puternic.

— Dă-mi voie să-i răscumpăr libertatea, a zis Hesione. Am un văl din fir de aur despre care se spune că ar fi fost cândva chiar al Afroditei. Ți-l dăruiesc în schimbul vieții și libertății fratelui meu.

Heracle n-a fost impresionat.

— Pot să-l iau oricum. Dreptul meu de cuceritor se întinde asupra întregii Troie.

— Cu respect, stăpâne, n-o să-l găsești niciodată. E pus la păstrare într-o ascunzătoare secretă.

Telamon l-a înghiontit pe Heracle.

— Măcar merită să arunci o privire, nu crezi?

Heracle și-a mormăit încuviințarea, iar Hesione s-a apropiat de un cabinet înalt și sculptat cu meșteșug, care se găsea lângă pat. Degetele

ei au declanșat un mecanism secret în partea din spate a cabinetului și un sertar a culisat din lateral. Hesione a luat dinăuntru un văl din fir de aur și i l-a dat lui Heracle.

— E neprețuit.

Heracle a cercetat vălul. Era minunat felul în care materialul i se prelingea printre degete aproape ca apa. Și-a pus mâna uriașă pe umărul băiatului.

— Ei bine, tinere Podarce, ai noroc că soră-ta te iubește, a spus el și și-a prins vălul la cingătoare. Soră-ta are și ea noroc fiindcă se pare c-o iubește prietenul meu, Telamon.

Heracle și armata lui au lăsat Troia în ruine. Corăbiile marinei troiene au fost rechiziționate și umplute cu toate comorile pe care le-au putut înghesui grecii în cale. Hesione, dusă la bord de Telamon, s-a uitat în urmă la cetatea unde venise pe lume. Fumul se ridica de peste tot, zidurile erau sparte în zece locuri, dacă nu mai multe. Cândva atât de măreață și puternică, Troia fusese redusă la niște pietre sfărâmate și tăciuni ce fumegau.

În cetate, troienii își croiau drum printre cadavre și dărâmături. Atenția le-a fost atrasă de un băiețandru, aproape un copil, stând în fața templului unde era Palladiumul, care cel puțin scăpase de prăpăd. Dar nu cumva era prințul Podarce?

— Cetățeni ai Troiei! a strigat băiatul. Nu fiți deznădăjduiți!

— Cum o fi rămas în viață?

— Am auzit că s-a ascuns sub patul soră-sii.

— Prințesa Hesione i-a răscumpărat libertatea.

— A fost răscumpărat?

— Cu prețul unui văl din fir de aur.

— *Răscumpărat!*

— Da! a strigat Podarce. Am fost răscumpărat. Puteți spune c-a fost soră-mea, puteți spune c-au fost zeii. Există un motiv pentru toate lucrurile. Eu, Podarce, sânge din sângele lui Tros și Ilus, atât vă spun. Troia o să se ridice din nou. O s-o construim ca să fie mai frumoasă, mai bogată, mai puternică și mai măreață decât a fost vreodată. Mai

măreață decât oricare altă cetate din întreaga istorie a muritorilor.

Cu toată tinerețea lui, cu toată murdăria și praful care îl acopereau, troienii n-au avut cum să nu fie impresionați de tăria și de convingerea ce i se deslușeau în voce.

— Nu mi-e rușine că soră-mea mi-a răscumpărat libertatea, a continuat el. S-ar putea ca timpul să arate că a meritat cheltuiala. Profețesc că, răscumpărându-mă, Hesione a răscumpărat Troia însăși. Căci eu sunt Troia. Și așa cum eu o să ajung bărbat în toată firea, tot așa o să ajungă și Troia la măreție.

Era caraghios ca un băiețandru să aibă atâta încredere în sine, și totuși nimeni nu putea să-i nege prestanța. Troienii i s-au alăturat lui Podarce, îngenunchind și rugându-li-se zeilor.

Așa se face că, din ziua aceea, Podarce și-a condus poporul și a dirijat reconstruirea cetății ruinate. Nu l-a deranjat că toată lumea îi spunea acum „Cel care a fost răscumpărat“, care în limba troienilor era PRIAM. Așa a și ajuns să-l cheme, cu timpul.

O să-l lăsăm acum pe tânărul Priam, stând mândru în cenușa și printre ruinele Troiei, și o să pornim pe mare spre Grecia. Acolo se întâmplă lucruri vrednice de consemnat.

Frații

L-am lăsat pe Telamon navigând spre Salamina cu noua lui mireasă, Hesione. Telamon și familia lui joacă un rol îndeajuns de important în povestea Troiei ca să justifice întoarcerea noastră în timp, spre a le cerceta originile. Vă invit încă o dată să nu memorați toate detaliile, însă urmărirea acestor povești — „povești despre origini“, așa cum am putea să le spunem acum — merită osteneala: veți reține numeroase informații pe măsură ce veți parcurge textul. Pe lângă asta, sunt povești minunate.

Telamon și fratele lui, PELEU, au crescut pe insula Aegina, o prosperă putere navală și comercială situată în Golful Saronic, care se întinde între Argolida la vest și Atica, Atena și Grecia continentală la est.[18] Tatăl lor, AEACUS, regele întemeietor al insulei, a fost fiul lui Zeus și al Aeginei, o nimfă a apelor după al cărei nume a fost numită și insula. Băieții au crescut în palatul regal pe cât de apropiați, de loiali și de fericiți pot fi doi frați, și pe atât de nefericit și de arogant intitulați nepoți princiari ai lui Zeus. Mama lor, ENDEIS, fiica

centaurului CHIRON și a nimfei Chariclo, le-a căutat între coarne, iar viitorul lor de răsfăț și de putere obținută ușor părea asigurat. Ca de obicei, Parcele au avut alte planuri.

Regele Aeacus s-a îndepărtat de Endeis și s-a însoțit cu nimfa marină PSAMATA, care i-a dăruit un fiu, PHOCUS. Cum le stă în obicei regilor bătrâiori, Aeacus și-a răsfățat copilul cel mic, „mângâierea bătrâneții mele“, după cum l-a alintat. Phocus a devenit un băiat voinic și cu lipici, favoritul celor din palat. Endeis nu s-a împăcat cu rolul de primă soție neglijată și a fost cuprinsă de o ură pentru Psamata și copilul ei, gelozia fiindu-i împărtășită de frații vitregi ai băiatului, Telamon și Peleu, care aveau puțin peste douăzeci de ani.

— Uitați-vă la el cum se fâțâie prin palat, de-ai zice că-i al lui... a șuierat Endeis pe când, împreună cu fiii ei, se uita din spatele unei coloane la Phocus, care străbătea țanțoș un coridor și scotea sunete ca de trompetă.

— Dacă tata o să facă după capul lui, chiar o să fie... a spus Telamon.

— Prichindel ticălos... a mormăit Peleu. Ar trebui să-i dea cineva o lecție.

— Putem să facem chiar mai mult, a spus Endeis și și-a coborât vocea până când s-a făcut șoaptă. Aeacus pune la cale niște întreceri de pentatlon în cinstea lui Artemis. Cred c-ar trebui să-l convingem pe micul Phocus să se-nscrie și el. Și-acum ascultați...

Phocus nu se arătase niciodată mai încântat de ceva. Întreceri de pentatlon! Iar frații lui mai mari îl îndemnau să ia parte. Își închipuise dintotdeauna că nu prea îl aveau la inimă. Poate din cauză că fusese prea necopt ca să ia parte la expedițiile lor de vânătoare. Mai mult ca sigur că ăsta era un semn că acum îl considerau un flăcău în toată firea.

— O să trebuiască să te antrenezi, l-a avertizat Peleu.

— A, da, a spus Telamon. Nu vrem să te faci de râs în fața regelui și a curții.

— N-o să vă dezamăgesc, a rostit sincer Phocus. O să mă antrenez ceas de ceas și zi de zi, promit.

De la adăpostul unui pâlc de copaci, Telamon și Peleu își priveau frățiorul cum arunca discul pe un câmp dincolo de zidurile palatului. Era îngrijorător de bun.

— Cum poate cineva atât de mic să arunce atât de departe? a întrebat Telamon.

Peleu a pus la rândul lui mâna pe disc și l-a cântărit în mâini.

— Eu pot să arunc și mai departe, a spus el.

Ochind cu grijă, s-a întors, și-a răsucit corpul și a aruncat. Discul a zburat repede prin aer și l-a lovit pe Phocus în ceafă. Băiatul a căzut fără să spună „pâs“.

Frații au dat fuga la locul cu pricina. Phocus era mort de-a binelea.

— Un accident, a șoptit speriat Telamon. Ne antrenam cu toții și a alergat prin fața ta când ai aruncat.

— Nu știu, a îngăimat Peleu, alb la față. O să fim crezuți? Toată curtea știe cât ne era de antipatic.

Și-au coborât privirile spre băiat, s-au uitat unul la altul, au dat din cap și s-au prins unul pe celălalt hotărât de braț, ca și cum ar fi pecetluit un legământ nerostit. Douăzeci de minute mai târziu, împrăștiau crengi și frunze moarte peste pământul sub care își îngropaseră fratele vitreg.

Când s-a dus vestea la palat și în împrejurimi că dispăruse prințul Phocus, nimeni n-a fost mai nerăbdător să-l găsească decât Endeis și fiii ei. Pe când Endeis mângâia mâna detestatei sale rivale, Psamata, și-i susura vorbe de speranță la ureche, Telamon și Peleu li s-au alăturat zgomotos celorlalți căutători.

Regele Aeacus se suise pe acoperișul palatului și din acest punct de observație înalt striga acum, cu un glas din ce în ce mai înfrigurat, numele iubitului său mezin, ca să se audă pe câmpiile și în pădurile din jur. A fost întrerupt de o tuse sfioasă. Un sclav bătrân, plin de praf și de murdărie, se apropia de el.

— Ce cauți aici?

Sclavul bătrân a făcut o plecăciune până la pământ.

— Iertare, regele și stăpânul meu, știu unde este tânărul prinț.

— Unde?

— Vin aici, pe acoperișuri, în fiecare zi, maiestate. Treaba mea e să am grijă de stuf și să dau cu smoală, ca să nu curgă apa înăuntru. Pe la

ora amiezii m-am uitat în jos din întâmplare și am văzut. Am văzut tot.

Lucrătorul care repara acoperișuri l-a dus pe rege la locul unde fusese îngropat Phocus. Peleu și Telamon au fost chemați la el, și-au recunoscut crima și s-au trezit izgoniți din regatul unde veniseră pe lume.

Telamon în exil

Telamon și-a croit drum spre insula Salamina din apropiere, unde domnea regele CYCHREUS, a cărui mamă, nimfa marină Salamis, dăduse numele insulei.[19] Cychreus l-a îndrăgit pe Telamon și s-a oferit — așa cum pot s-o facă doar regii, preoții și nemuritorii — să-l absolve de cumplita crimă în familie a fratricidului.[20] După asta, el și l-a făcut moștenitor pe Telamon, dându-i-o de soție pe fiica lui, Glauce. La momentul cuvenit, Glauce i-a dăruit soțului ei un fiu nemaipomenit de puternic, mare și sănătos, căruia i-au spus AJAX — un nume care într-o bună zi avea să fie cunoscut în toate colțurile lumii (precedat de obicei de cuvântul „măreț[ul“).[21]

Am urmărit deja aventurile din ultima vreme ale lui Telamon și am văzut cum l-a ajutat pe Heracle să se răzbune pe Laomedon. După jefuirea Troiei și măcelărirea întregii linii regale masculine (cu excepția lui Priam), Telamon s-a întors la Salamina cu trofeul lui, Hesione, de la care a mai avut un fiu, TEUCER, care urma să devină cel mai vestit dintre arcașii greci.[22]

Deocamdată am cam terminat cu Telamon. El a apărut ca unul dintre secunzii marilor eroi Iason, Meleagru și Heracle, dar este demn de luat în seamă în istorisirea noastră a poveștii Troiei întrucât a avut doi fii, Ajax și Teucer. Același lucru ar putea fi valabil și pentru fratele lui, Peleu. Numai că fiul lui Peleu s-a dovedit incomparabil mai important pentru povestea noastră, iar modul cum s-a născut a fost atât de remarcabil, încât Peleu însuși merită mai multă atenție.

Peleu în exil

După ce frații au fost izgoniți din Aegina pentru uciderea tânărului prinț Phocus, Peleu a plecat mai departe decât Telamon. El a străbătut Grecia continentală și a călătorit spre nord, spre micul regat Phthia

din Aeolia. Și n-a făcut-o la întâmplare: aceste ținuturi erau străvechi. Trebuie să ne întoarcem în timp ca să vedem legătura dintre Aegina sudică și Phthia nordică.

Vă aduceți aminte că Aeacus, tatăl lui Peleu, era fiul lui Zeus și al nimfei marine Aegina. HERA, ca de obicei înnebunită de gelozie pe crailâcurile soțului ei, așteptase ca Aeacus să devină adult înainte să abată asupra insulei o ciumă care a răpus întreaga suflare omenească, în afară de Aeacus.

Singur și nefericit, Aeacus a cutreierat insula, implorând ajutorul tatălui Zeus. După ce adormise la umbra unui copac, a fost trezit de o coloană de furnici care mărșăluiau spre fața lui. S-a uitat în jur și s-a văzut împresurat de o întreagă colonie forfotitoare.

— Tată Zeus! a strigat el. Fă să am atâția muritori care să-mi țină de urât pe insulă câte furnici există în copacul ăsta.

Aeacus l-a prins pe Zeus în toane bune. Drept răspuns la rugămintea fiului său, Regele Zeilor a transformat furnicile în oameni, cărora Aeacus le-a spus „mirmidoni“, după myrmex, adică „furnică“ pe grecește. Cu timpul, cei mai mulți mirmidoni au părăsit Aegina și s-au stabilit în Phthia. Ăsta e motivul pentru care Peleu a ales Phthia ca loc de exil și de ispășire: ca să trăiască împreună cu mirmidonii.[23]

EURYTION, regele Phthiei, l-a întâmpinat pe Peleu și — la fel cum procedase Cychreus al Salaminei cu Telamon — l-a absolvit de crimă, l-a făcut moștenitorul lui și i-a dat fiica de soție.

Căsătoria cu fiica regelui, ANTIGONA[24]; nașterea unei fete, Polydora; statutul important de moștenitor prezumtiv la tronul mirmidonilor din Phthia; absolvirea de crimă — lucrurile arătau bine pentru Peleu. Însă el și Telamon erau oameni energici, fără astâmpăr, iar tihna vieții de familie nu i se potrivea niciunuia. În anii următori s-au distins amândoi la bordul lui Argo, în căutarea Lânii de Aur, după care, ca atâția alți veterani argonauți, s-au grupat la Calidon, ca să se alăture vânării mistrețului monstruos pe care îl trimisese Artemis să facă prăpăd în ținut.[25] În vâltoarea legendarei urmăriri, Peleu și-a aruncat sulița, a ratat ținta și l-a rănit de moarte pe cumnatul său, Eurytion. Accident sau nu, a fost tot o crimă în familie, tot uciderea cuiva de același sânge, iar Peleu s-a trezit din nou în situația de a avea nevoie de iertarea unui rege.

Regele care s-a oferit să-l absolve de data asta a fost ACASTUS, fiul lui Pelias, vechiul dușman al lui Iason; așa că locul spre care s-a îndreptat

în continuare Peleu a fost regatul Iolcos din Aeolia al lui Acastus.[26] Răbdare, cititorule.

Între timp, Peleu își schimbase trăsăturile neatrăgătoare din cauza cărora jucase un rol atât de ticălos în uciderea tânărului său frate vitreg Phocus și toată lumea îl vedea acum ca pe un bărbat modest, afabil și fermecător. Atât de modest, de fermecător, de afabil — și pe deasupra de chipeș —, încât n-a trecut mult și ASTYDAMEIA, soția lui Acastus, a început să tânjească fierbinte după el. Ea i-a pătruns în dormitor într-o noapte și a încercat să-l seducă, însă fără succes. Buna lui cuviință ca oaspete și prieten al lui Acastus l-au făcut să înghețe de groază, pe când ea se tot împingea cu corpul într-al lui. Ofensată de felul cum fusese respinsă, Astydameia și-a preschimbat iubirea în ură.

Aceia dintre voi care cunosc povestea lui Belerofon și a Stheneboeei, sau pe cea a lui Hippolytus, fiul lui Tezeu, și a Fedrei[27], ba chiar pe cea a lui Iosif și a soației lui Putifar din Cartea Facerii, sunt la curent cu mitem-ul[28] sau cu tropul repetat al „femeii disprețuite“ și cu felul inevitabil în care se manifestă.

Revoltată și umilită, Astydameia i-a trimis un mesaj Antigonei, soția lui Peleu, care era acasă, în Phthia, unde o creștea pe fiica lor, Polydora.

„Antigona,

află că soțul tău, Peleu, pe care îl credeai atât de fidel, s-a logodit acum cu fiica mea vitregă, Sterope. Îmi închipui cât de dureros este să primești o asemenea veste. Peleu nu și-a ascuns sila pentru tine. De când ai născut, le spune curtenilor, silueta ta e rotofeie și lălâie ca a unei smochine coapte și nu mai poate nici să se uite la tine. E mai bine să afli lucrul ăsta de la mine decât de la cineva care-ți vrea răul.

Prietena ta,

Astydameia“

După ce a citit mesajul, Antigona a ieșit din casă și s-a spânzurat.

Însă nici măcar această urmare cumplită n-a fost suficientă pentru Astydameia, care acum și-a abordat soțul cu capul plecat și cu un plânset înăbușit.

— Ah, bărbate-al meu..., a început ea.

— Ce s-a-ntâmplat? a întrebat Acastus.

— Nu, nu pot să spun. Nu pot...

— Te conjur să-mi spui ce te frământă.

Oribila poveste a fost spusă. Cum intrase dezmățatul de Peleu la ea în dormitor și încercase să se culce cu ea. Cum îi respinsese avansurile și-i scrisese Antigonei despre infidelitatea soțului ei. Cum, umilită și copleșită de durere, Antigona se spânzurase. Cum voise Astydameia să ascundă lucrurile astea de Acastus, care părea să-l fi îndrăgit atât de mult pe Peleu... Dar acum o convinsese să vorbească... O, Doamne, spera că nu făcuse rău spunându-i...?

Chiar în timp ce își alina soția, Acastus s-a hotărât să ia măsuri dure. Cu toate acestea, știa că trebuia să fie prudent. Uciderea unui musafir ar fi fost o încălcare a legilor sfinte ale ospitalității. Pe lângă asta, Peleu era nepotul lui Zeus. Ar fi fost o prostie să se atingă de el. Oricum însă, Acastus era hotărât să provoace moartea ticălosului destrăbălat care îndrăznise să pună mâna pe soția lui.

A doua zi, el și curtenii l-au luat pe tânărul oaspete cu ei la vânătoare. Înainte să se însereze, ostenit după goană, Peleu a găsit un loc cu iarbă moale la marginea unei păduri întunecoase și s-a cufundat într-un somn adânc. Făcându-le semn curtenilor să nu scoată niciun sunet, Acastus s-a apropiat de el pe furiș și i-a luat sabia, o armă puternică, făurită de HEFAISTOS și dăruită tatălui lui Peleu de însuși Zeus. Acastus a ascuns-o într-o grămadă de bălegar din apropiere și, rânjind încântat, s-a îndepărtat pe vârfurile picioarelor cu oamenii lui, lăsându-l pe Peleu în mrejele somnului. Acastus știa că noaptea în regiune se ascundeau primejdii de moarte din cauza centaurilor jefuitori — pe jumătate cai, pe jumătate oameni — care cu siguranță că aveau să-l găsească pe Peleu și să-l ucidă.

Și, ce să vezi?, nici n-au trecut două ore și o cireadă de centauri sălbatici de la marginea pădurii au adulmecat aerul și au simțit miros de om.

Acum, fiecare dintre noi are doi bunici.[29] Dinspre tată, Peleu îl avea pe Zeus, iar dinspre mamă, pe înțeleptul, învățatul și nobilul Chiron, centaurul nemuritor care se ocupase de creșterea și educația lui ASCLEPIUS și Iason.[30] S-a întâmplat ca în seara aceea Chiron să se numere printre centaurii care ieșiseră din pădure și se îndreptaseră spre adormitul Peleu. Chiron i-a întrecut pe ceilalți în galop, l-a trezit pe Peleu și i-a găsit sabia. După ce i-au pus pe fugă pe ceilalți

centauri, cei doi s-au îmbrățișat. Peleu chiar era nepotul preferat al lui Chiron.

— Te-am supravegheat de departe, a spus centaurul. Ai fost victima unei mari nedreptăți.

Aflând de la Chiron ce făcuse Astydameia, Peleu a plâns de jale pentru pierderea Antigonei și de furie pentru ticăloșia de care avusese parte. El s-a întors la Phthia, a ridicat un monument funerar pentru soția moartă și s-a înapoiat la Iolcos cu o armată alcătuită din cei mai buni soldați phthieni — mirmidonii de elită. Acastus a fost ucis, Astydameia a fost tăiată în bucăți, iar Thessalus — fiul lui Iason, vechiul prieten al lui Peleu —, instalat pe tron. Din ziua aceea, Aeolia a fost cunoscută drept Tesalia, așa cum o știm și astăzi.

În loc să se întoarcă la Phthia și să ducă o viață de prinț și de moștenitor, Peleu a acceptat propunerea lui Chiron de a sta o vreme cu el în peștera lui de pe munte, ca să se instruiască la picioarele[31] vestitului centaur. Chiron avea de împărtășit multă înțelepciune și multe cunoștințe, iar viața de pe Muntele Pelion s-a desfășurat fără tulburări vreme de un an. Însă Chiron a început să descopere la Peleu o neliniște nouă, care cam semăna cu suferința.

— Ceva nu-ți dă pace, a zis el într-o seară. Spune-mi ce anume. Nu te mai ocupi de studiu cu bucuria și entuziasmul cu care te ocupai cândva. Te uiți în jos spre mare și ai o privire rătăcită. Încă suferi din cauza Antigonei?

Peleu s-a întors cu fața la el.

— Trebuie să mărturisesc că nu, a spus el. E altă iubire.

— Dar n-ai mai văzut pe nimeni de un an încoace.

— Am văzut-o mai demult, pe când eram pe mare cu Iason. Însă n-am uitat-o niciodată.

— Povestește-mi.

— A, e o prostie. Mă aplecasem peste pupa lui Argo într-o seară. Ai observat o lumină verde care strălucește câteodată din mare?

— Nu sunt un marinar priceput, a spus Chiron.

— Nu, normal.

Peleu a râs cu gândul la copitele lui Chiron păcănind și alunecând pe o punte spălată de ape.

— În regulă, află de la mine că uneori noaptea se vede o lumină slabă care licărește în apă.

— Nimfe ale mării, fără-ndoială.

— Fără-ndoială. Și cred că e posibil ca în noaptea aia să fi trecut chiar pe deasupra palatului din mare al lui Poseidon. Luminile erau neobișnuit de vii. M-am aplecat mai mult și o creatură a ieșit din apă. N-am văzut în viața mea ceva sau pe cineva atât de frumos.

— Ah.

— M-a privit țintă și i-am întors privirea. Mi s-a părut o veșnicie. Pe urmă a țâșnit un delfin la suprafață. Vraja s-a destrămat, iar creatura s-a întors în adâncuri. Parcă visasem...

Peleu s-a oprit, retrăind momentul.

Chiron aștepta. Era sigur că mai urma ceva.

— Poate știi, a spus Peleu în cele din urmă, că figura de la prora lui Argo a fost cioplită dintr-un lemn luat din pâlcul de stejari fermecați din Dodona și înzestrată cu darul profeției?

Chiron a înclinat din cap ca să arate că era la curent cu acest adevăr bine cunoscut.

— Am consultat-o. „Cine-a fost creatura aia?“, am întrebat. „Cine-a fost?“ Figura a răspuns: „Păi cine altcineva dacă nu THETIS, viitoarea ta mireasă?“ Ăsta a fost singurul răspuns pe care l-am primit. Thetis. Am întrebat în stânga și-n dreapta. Preoții și înțelepții sunt de acord că există o nimfă a mării pe care o cheamă așa. Dar cine e, Chiron? În fiecare noapte când mă culc, imaginea ei mi se arată în fața ochilor așa cum a făcut-o atunci, ieșind dintre valuri.

— Thetis, ai spus?

— Și? Ai auzit de ea?

— Dac-am auzit? Suntem neamuri. Cred c-ai putea să spui „verișori“. O avem în comun pe bunica TETHYS.[32]

— Și e...?

— Thetis e la fel de frumoasă și de plăcută cum ți-o aduci aminte. Toți zeii au căzut la un moment dat pradă farmecelor ei fără egal.

— Știam eu, a gemut Peleu.

— Dă-mi voie să termin, a spus Chiron. Toți zeii au fost vrăjiți la un moment dat de frumusețea ei, mai cu seamă Zeus. Însă cu mulți ani în urmă, titanul PROMETEU, apărătorul oamenilor, a dezvăluit o profeție despre Thetis care i-a făcut pe toți zeii și semizeii să nu mai aibă curaj să se apropie de ea.

— Există vreun blestem?

— Pentru zei chiar ar fi un blestem greu, dar poate că nu și pentru tine, un muritor. Prometeu a prezis că orice fiu născut de Thetis va crește și va ajunge mai mare decât tatăl lui. Îți închipui, sunt convins, că niciun olimpian nu vrea să fie tatăl unui fiu care ar putea să-l eclipseze sau eventual să-l răstoarne. Uranus, primul stăpân al cerului, a fost răsturnat de fiul său, Cronos, răsturnat și el de fiul său, Zeus[33], despre care poți să fii sigur că n-are chef să se repete ciclul. Cu toată frumusețea lui Thetis și firea lui destrăbălată, în toți anii ăștia, Regele Cerului a lăsat-o în pace. Și nici vreun alt olimpian n-a îndrăznit să-și facă mendrele cu ea.

Peleu a bătut din palme încântat.

— Asta-i tot? Teama ca nu cumva fiii să fie mai măreți decât ei? De ce-ar trebui să-mi fac eu griji pentru asta? Aș fi mândru să am un băiat care să ajungă să mă-ntreacă în glorie și faimă, de ce să nu fiu?

Chiron a zâmbit.

— Nu sunt toți zeii — și nici măcar toți oamenii — ca tine, Peleu.

Peleu a fluturat din mână de parcă ar fi înlăturat complimentul — dacă asta o fi fost.

— Toate bune și frumoase, a spus el, cu o undă de tristețe, pe când era pus în fața realității crude, dar mările sunt mari și întinse. Cum aș putea s-o găsesc vreodată?

— A, în privința asta... Prietenul tău Heracle nu ți-a povestit niciodată cum s-a-ntâlnit cu tatăl ei?

— Cu Oceanus?

— Nu, Thetis e nereidă.[34] Totul s-a-ntâmplat când Heracle a fost trimis să aducă Merele de Aur ale Hesperidelor — a Unsprezecea lui Muncă. Habar n-avea unde să umble după ele. Nimfele râului Eridanus i-au spus c-ar trebui să-l caute pe Nereu, fiul lui Pontus și al Gaiei. Însă la fel ca Proteus — de fapt, ca majoritatea zeităților acvatice —, Nereu poate să-și schimbe forma după bunul lui plac. Heracle a trebuit să-l țină strâns pe bătrânul zeu al mării, în timp ce el se transforma în tot felul de creaturi. Până la urmă i-au slăbit puterile. A cedat și i-a spus lui Heracle tot ce voia să știe. La fel e și Thetis, fiica lui Nereu. O să-i cedeze doar celui care poate s-o țină strâns, oricât de des o să-ncerce să-și schimbe forma.

— Eu nu am forța lui Heracle, a spus Peleu.

— Dar ai pasiune, ai un scop! s-a răstit Chiron, bătând enervat cu copita în pământ. Ceea ce ai simțit când te-ai uitat peste pupa lui Argo și ai văzut-o ridicându-se pe Thetis — e îndeajuns de puternic sentimentul ca s-o ții strâns?

— Îndeajuns de puternic? a spus Peleu, repetând apoi cu tot mai multă convingere: cred și eu că-i îndeajuns de puternic!

— Atunci du-te jos pe țărm și strig-o.

Nunta și mărul

Peleu a stat pe țărmul Egeei și a strigat-o pe Thetis până l-a durut gâtul. De pe stânci și de pe dealuri, umbrele au început să coboare spre plajă ca o maree întunecată, pe când HELIOS și carul lui solar se pierdeau spre apus, în spatele lui. Nu peste multă vreme SELENE a străbătut cerul, aruncând o lumină albastru-argintie din carul ei lunar pe nisipul ud de la picioarele lui Peleu. Și totuși, el s-a uitat mai departe la apele negre și a strigat-o pe Thetis. Iar într-un târziu...

Oare visa, sau undeva departe se vedea o formă străvezie care se ridica din valuri? Părea să se facă tot mai mare.

— Thetis?

Ajunsese destul de aproape de țărm ca să se ridice în picioare. Doar fâșiile de alge îi acopereau goliciunea zveltă, în timp ce pășea pe nisip spre el.

— Ce muritor cutează să mă strige? Ah!

S-a apropiat atât de repede de el, încât a dat înapoi de frică.

— Știu fața asta. Într-o noapte ai îndrăznit să mă privești țintă. Ce-a fost în privirea aia? M-a tulburat.

— A... a fost iubire.

— Aha, iubire. Atâta tot? Mi s-a părut că mai văd ceva, ceva ce nu pot să numesc. Văd și-acum.

— Destin?

De atâta râs, Thetis și-a dat capul pe spate. Gâtul ei ud, împodobit cu un fir subțire de alge, era mai frumos decât tot ce văzuse Peleu vreodată în lume. Acum era momentul. S-a repezit la ea și a prins-o de mijloc. Pe loc și-a simțit brațele date în lături și mâinile alunecându-i. Thetis dispăruse și în locul ei Peleu ținea în brațe un delfin care se zvârcolea. L-a strâns atât de tare, că a început să-i cânte sângele în urechi și a fost cât pe-aci să cadă, în timp ce delfinul s-a transformat dintr-odată în caracatiță. Pe urmă a fost un țipar, un vultur de mare, o meduză, o focă... mai multe forme decât ar fi putut să numere. Nevrând să se lase derutat de înfricoșătoarea ciudățenie a ceea ce vedea și făcea, Peleu a închis ochii, s-a proptit cu picioarele în nisip, și-a întărit strânsoarea și a ținut din răsputeri, simțind diferitele texturi țepoase, alunecoase, mătăsoase și moi până când a auzit un icnet și un strigăt. Secătuită de consumul uriaș de energie de care avusese nevoie să-și schimbe forma de atâtea ori și cu atâta repeziciune, Thetis cedase. Când Peleu a deschis ochii, i se cuibărise în brațe, roșie la față și epuizată.

— Am avut dreptate, a spus Peleu cu voce blândă. Așa a fost scris. Nu ești înfrântă. Și nu ești în mâinile mele, ești în mâinile lui MOROS.[35] Amândoi suntem.

Acolo, pe nisipul ud, a întins-o și, cât a putut de iubitor, și-a făcut-o a lui.

Cei din Olimp au răsuflat ușurați. Acum profeția primejdioasă a lui Prometeu putea să i se aplice doar lui Peleu, care, deși era un tânăr de ispravă, războinic nobil, prinț de stirpe aleasă și așa mai departe, nu putea să figureze în prima linie a eroilor muritori și să fie amintit laolaltă cu Tezeu, Iason, Perseu sau Heracle. Era bine-venit să aibă un copil care ar fi putut să se arate mai măreț decât el. Pe lângă asta, era plăcut, la fel ca Thetis.

Când cei doi au dat de știre cu sfială că aveau să fie cununați de Chiron în peștera lui de pe Muntele Pelion, fiecare locuitor din Olimp — mai mult, toți zeii, semizeii și zeitățile minore — le-au făcut complimentul neprețuit de a le accepta invitația să ia parte la ultima mare adunare a nemuritorilor pe care avea s-o cunoască lumea.

Toți zeii, semizeii și zeitățile minore?

Toți, în afară de unul...

În peștera lui Chiron aveau loc să stea doar centaurul însuși, cei doisprezece zei olimpieni și fericita pereche. Poate că „fericită" e un cuvânt cam tare, numai că între timp, Thetis își acceptase soarta. Era perfect conștientă de profeția lui Prometeu, însă o flacără maternă pe care nu bănuise c-ar fi putut-o adăposti vreodată i se aprinsese pe dinăuntru, strălucise din ce în ce mai puternic, iar acum învăpăia totul cu putere. Simțea că exultă în fața perspectivei de a purta în pântecul ei nemuritor un copil hărăzit măreției.

Divinii invitați de onoare și-au ocupat locurile pe două rânduri în semicerc din fundul peșterii, cu Zeus pe tron la mijloc, flancat într-o parte de soția lui, Hera, Regina Cerului și zeița căsătoriei, și în partea cealaltă de fiica lui favorită, Atena. Ceilalți olimpieni s-au înghesuit pe locuri în față sau în spate ca niște copii răsfățați. DEMETRA, zeița fertilității, mai puțin orgolioasă, s-a așezat tăcută pe rândul din spate, lângă fiica ei, Persefona, regina lumii subpământene, reprezentantă a lui HADES, care nu se aventura niciodată în lumea pământeană. Gemenii Apollo și Artemis le-au luat fața lui Poseidon și Ares și au găsit locuri în față, pe când Afrodita s-a furișat cu hotărâre lângă Hera, care, ceremonios, a înclinat din cap spre Hermes, foarte vesel, sosit la nuntă împreună cu DIONYSOS și cu Hefaistos cel șchiop. După ce olimpienii s-au instalat în sfârșit la locul rezervat fiecăruia, semizeii vârstnici și titanii au fost poftiți de Chiron să rămână în picioare pe unde puteau în peșteră, lăsând liber un fel de interval pe mijloc, unde urmau să pășească mireasa și mirele. Afară, nimfele mării, munților, pădurilor, luncilor, râurilor și copacilor se așezaseră pe iarbă la gura peșterii și-și șopteau una și alta, din cale-afară de emoționate. O asemenea adunare a nemuritorilor într-un singur loc nu se mai văzuse de la ceremonia de instalare a Celor Doisprezece pe Muntele Olimp.[36] Erau acolo cu toții.

Cu toții, mai puțin unul...

Zeul PAN, cel cu picioare de țap, țopăia pe lângă ceata lui de satiri, fauni, driade și hamadriade, cântând o melodie atât de neplăcută

pentru urechile zeilor, încât Hermes a fost pus să iasă din peșteră și să-i poruncească sălbaticului său fiu, în numele lui Zeus, să înceteze.

— Așa, da, a spus Hermes, ciufulind smocul de blană aspră care se încrețise între coarnele lui Pan. Acum ne putem bucura cu toții de privilegiul de a-l auzi pe Apollo cum își face de lucru cu lira mea.[37]

Oceanidele și nereidele se găseau cel mai aproape de gura peșterii. Una dintre ele se mărita cu un erou muritor, ceea ce nu era o mare scofală — multe nimfe ale mării se măritaseră cu titani, ba chiar cu zei —, însă o asemenea însoțire nu fusese niciodată onorată cu prezența de toate zeitățile.

Toate, mai puțin una...

Zeii le făcuseră daruri de preț mirilor. O impresie aparte au produs doi cai magnifici, Balius și Xanthus, oferiți de Poseidon, zeul mării.[38] Balius, calul alb-cenușiu, și Xanthus, geamănul lui murg, păștеau în apropierea peșterii când un zgomot metalic neașteptat i-a făcut să tresară și să necheze speriați.

HESTIA, zeița casei și a căminului, începuse să bată gongul ce anunța începerea ceremoniei. S-a lăsat liniștea. Zeii s-au așezat mai bine; cei din față, care se întorseseră să schimbe două vorbe cu cei din spate, au revenit în poziția inițială și au adoptat expresii de atenție solemnă. Hera și-a netezit veșmântul. Zeus s-a îndreptat pe tron, cu capul și bărbia ridicate, astfel încât barba lui să arate spre intrarea în peșteră. Ca și cum i-ar fi urmat exemplul, toți cei dinăuntrul peșterii și-au întors capetele în aceeași direcție.

Nimfele și-au ținut răsuflarea. Lumea întreagă și-a ținut răsuflarea. Cât de măreți erau zeii, cât de maiestuoși, cât de puternici, cât de perfecți.

Braț la braț, Thetis și Peleu au înaintat încet. Perechea de miri, așa cum fac întotdeauna perechile de miri, i-au pus în umbră pe toți oaspeții — chiar și pe zeii din Olimp — pe durata acestor câteva clipe în care aveau rolurile principale.

Aflat în fundul peșterii, Prometeu aproape că n-a putut să se uite. Mintea lui de profet nu reușea să prevadă în amănunt ce urma să se întâmple în viitor, însă era sigur că nu mai avea să existe o asemenea adunare. Grandoarea și strălucirea ceremoniei nu puteau să prevestească decât un soi de prăbușire. Clipa în care florile și fructele sunt deschise și pârguite este însăși clipa care le precedă căderea, descompunerea, putrezirea, moartea. Prometeu simțea apropierea unei furtuni. Nu putea spune cum sau de ce, dar știa că acest ospăț de

nuntă făcea într-un fel parte din ea și că la fel avea să se întâmple și cu odrasla lui Peleu și Thetis. Apropiata furtună împrăștia un miros metalic, așa cum e întotdeauna aerul înainte de primul tunet. Mirosea a aramă și a fier. Sângele muritorilor mirosea tot a aramă și fier. Aramă și fier. Bronz. Metalul războiului. Prometeu auzea în minte zgomotul bronzului ce se lovește de bronz și vedea cum plouă cu sânge. Și totuși, dacă ieșeai din peșteră, cerul era albastru și fiecare față, în afară de a lui, strălucea de bucurie.

Toți cei prezenți, cu excepția celor doisprezece olimpieni, s-au ridicat în picioare pe când Peleu și Thetis se iveau la gura peșterii, unul zâmbind cu mândrie, cealaltă ținându-și capul plecat cu blândețe.

Gândesc prea mult, și-a spus Prometeu. E o durere de cap, atâta tot. Ia uite ce fericiți sunt toți — toți nemuritorii.

Toți?

Prometeu nu putea să se dezbare de gândul că unul dintre ei lipsea...

Hestia i-a uns pe miri cu uleiuri, iar Hymenaios, fiul lui Apollo, a cântat întru slava zeilor și pentru fericirea căsniciei. Și nici nu s-a așezat Hera bine după ce i-a binecuvântat pe miri, că la gura peșterii s-au auzit niște zgomote. Cuprins de zăpăceală, grupul de nimfe și driade s-a risipit, în timp ce singura zeitate care nu fusese invitată și-a făcut intrarea. Silueta i se profila în gura peșterii, însă Prometeu a recunoscut-o pe loc: ERIS, zeița dihoniei, a vrajbei, a discordiei și a dezordinii. A înțeles că invitarea ei la un ospăț de nuntă ar fi însemnat să-ți bați un cui în talpă. Dar nu cumva tot asta ar fi însemnat și neinvitarea ei?

Invitații s-au dat în lături, iar Eris a înaintat ca să înfrunte semicercul de olimpieni așezați pe scaune. Și-a vârât o mână în sân. Ceva rotund și strălucitor s-a rostogolit pe jos și s-a oprit la picioarele lui Zeus. Eris s-a răsucit pe călcâie și a plecat pe unde venise, prin mulțimea de oaspeți înghețați și nedumeriți. Nu scosese un cuvânt. Intrarea și ieșirea ei au fost atât de rapide, încât câțiva oaspeți din peșteră s-au întrebat dacă nu cumva totul fusese o închipuire. Numai că obiectul de la picioarele lui Zeus era cât se poate de real. Oare ce putea fi?

Zeus s-a aplecat să-l ia de jos. Era un măr. Un măr de aur.[39]

Zeus l-a întors atent pe toate fețele.

Hera i s-a uitat peste umăr.

— Scrie ceva pe el, a spus ea răstit. Ce scrie?

Zeus s-a încruntat și s-a uitat mai atent la suprafața aurită a mărului.

— Scrie „Celei mai frumoase“.[40]

— „Celei mai frumoase?“ Eris mă măgulește nespus.

Hera a întins mâna.

Zeus era pe punctul de a-i da ascultător mărul soției lui, când o voce joasă a murmurat din cealaltă parte.

— Lumea o să fie de acord, Hera, că mărul mi se cuvine numai și numai mie.

Ochii cenușii ai Atenei i-au înfruntat pe cei căprui ai Herei.

Un hohot de râs cristalin s-a auzit din spatele amândurora când Afrodita a întins ea mâna spre Zeus.

— Hai să nu fim caraghioase. Uneia singure de aici i se potrivesc cuvintele „celei mai frumoase“. Dă-mi mărul, Zeus, fiindcă nu poate fi decât al meu.

Zeus și-a lăsat capul în jos și a oftat din rărunchi. Cum putea să aleagă dintre iubita și puternica lui soție Hera, adorata lui fiică preferată, Atena, și mătușa lui, puternica zeiță a iubirii înseși, Afrodita? A strâns mărul în mână și și-a dorit să fie în altă parte.

— Fruntea sus, tată.

Hermes i s-a înfățișat lui Zeus, aducându-l cu el pe reticentul Ares.

— Cauți pe cineva în care putem avea cu toții încredere că o să ia hotărârea și o să dăruiască mărul în numele tău, da? Păi, întâmplarea face că, nu cu mult timp în urmă, am cunoscut exact omul care ne trebuie, nu-i așa, Ares? Un tânăr cu judecată ireproșabilă, nepărtinitoare și cinstită.

Zeus l-a privit țintă.

— Cine?

Visul reginei

Ca să aflăm cine, trebuie să străbatem Marea Egee și să ne întoarcem încă o dată pe câmpia Iliumului. Dacă țineți minte, am lăsat Troia în ruine fumegânde. Linia bărbătească a lui Ilus, Tros și Laomedon fusese stârpită de forțele însetate de răzbunare ale lui Heracle și Telamon. Singurul cruțat în măcel fusese mezinul Podarce. Lăsându-l în viață pe Podarce — sau Priam, cum îi spuneau oamenii acum —, Heracle iertase un prinț remarcabil, care se transformase într-un conducător extraordinar.

Înăuntrul cochiliei minunate a marilor ziduri și porți construite de Apollo și Poseidon, Priam se apucase să reconstruiască Troia în jurul locului unde fusese templul lui Palladium, pe care, din respect pentru Atena, Heracle și Telamon îl cruțaseră de asemenea. Priam se dovedea a fi un conducător înnăscut, cu pasiune pentru detalii și cu o înțelegere profundă a modului cum funcționează negoțul și schimburile — ceea ce am numi astăzi economie, comerț și finanțe. Poziția cetății la gura Hellespontului — strâmtoarea prin care geografia obliga să treacă tot traficul marin spre și dinspre est — îi îngăduia Troiei posibilități formidabile de îmbogățire, de care Priam a profitat cu dibăcie și cu o inteligență ascuțită. Taxele și tarifele au început să curgă, iar regatul a crescut ca măreție și prosperitate. Și chiar dacă n-ar fi fost bogățiile generate de comerțul cu alte regate, Troia tot ar fi fost suficient de prosperă datorită fertilității regiunii din jurul Muntelui Ida. Vitele, caprele și oile de pe versanții lui dădeau lapte, brânză și carne, iar terenurile joase irigate de râurile Cebren, Scamander și Simoeis umpleau hambarele, depozitele și magaziile în fiecare an cu cereale, măsline și fructe din belșug, mai mult decât ar fi fost nevoie, ca nu cumva să existe vreodată un troian flămând.

Turnurile noului palat al lui Priam se ridicau deasupra zidurilor și sclipeau în soare, ca să vestească lumii că Troia, giuvaierul Egeei, era cea mai mare cetate de pe pământ, condusă de un rege puternic și prosperând sub ocrotirea zeilor.

Pe regină, soția lui Priam, o chema HECUBA[41]. În primele zile ale căsniciei lor, ea i-a dăruit lui Priam un fiu și un urmaș, pe prințul HECTOR. A trecut mai puțin de un an și Hecuba a rămas din nou însărcinată. Într-o dimineață, foarte aproape de soroc, ea s-a trezit leoarcă de sudoare și foarte întristată de un vis foarte viu și neobișnuit. I l-a povestit lui Priam, care l-a chemat degrabă pe cel mai demn de crezare profet și clarvăzător, AESACUS, un fiu din prima lui căsnicie[42].

— A fost ceva din cale-afară de ciudat și de îngrijorător, a spus Hecuba. Am visat că nu născusem un copil, ci o torță.

— O torță? a repetat Aesacus.

— O torță care ardea cu flacără mare. Ca o făclie, știi? Și am visat că fugeam cu torța asta pe toate străzile și străduțele din Troia și că totul în jurul meu era luminat de foc. Să însemne oare că nașterea asta o să fie mai dureroasă decât ultima? Sau... — a sugerat ea cu speranță — poate-nseamnă că fiul meu e menit să lumineze lumea cu văpaia faimei și a slavei?

— Nu, maiestate, a spus Aesacus apăsat, nu-nseamnă nimic din toate astea. Înseamnă cu totul altceva. Înseamnă...

S-a întrerupt, i-a pierit glasul și și-a frământat neliniștit marginea veșmântului cu degetele.

— Nu te teme să vorbești, a spus Priam. Ai primit darul ăsta cu un scop. Orice-ai zice, n-o să facem prostia să te scoatem vinovat. Ce ne spune visul ăsta despre copilul nostru și despre destinul lui?

Aesacus a tras adânc aer în piept și a vorbit în grabă, de parc-ar fi încercat să-și alunge vorbele din gură și din minte pentru totdeauna.

— Ne spune că... acest copil o să aducă moartea noastră, a tuturor, că o să provoace distrugerea totală a cetății noastre și a întregii civilizații. Ne spune că dacă acest copil pe care îl porți în pântec o să ajungă om în toată firea — fiindcă o să fie cu siguranță băiat —, atunci Troia o să ardă din temelii și n-o să se mai ridice niciodată. Ilium o să rămână doar o amintire, o pagină arsă din cartea de istorie. Asta ne spune visul reginei.

Priam și Hecuba l-au țintuit cu privirea pe Aesacus.

— Lasă-ne, fiule, a rostit Priam după o tăcere îndelungată. Și înțelege că ai făcut jurământ să nu spui nimănui.

Aesacus a părăsit încăperea cu plecăciuni. A ieșit valvârtej pe porțile cetății, fără să schimbe o vorbă cu nimeni. A alergat și a tot alergat spre inima ținutului, ca să fie cu iubita lui, Hesperia, fiica zeului-râu Cebren.

Nu s-a mai întors niciodată la Troia. N-a trecut mult timp de la visul Hecubei și Hesperia a murit de la mușcătura unui șarpe veninos. Aesacus a fost atât de deznădăjduit, încât s-a aruncat în mare de pe o stâncă. Străvechii zeițe Tethys i s-a făcut milă de el și, chiar înainte să atingă apa, l-a preschimbat într-o pasăre marină. O pasăre care, în durerea ei, avea să se arunce întotdeauna din înalt, repetându-și

veșnic sinuciderea.

Băiatul care a trăit

Priam și Hecuba puneau Troia mai presus de orice. Mai presus de iubire, sănătate, fericire și familie. Nu reclădiseră cetatea și n-o făcuseră atât de frumoasă doar ca să-i rișteze distrugerea. Dacă era adevărată, profeția lui Aesacus părea crudă, venită din senin și fără noimă, numai că Parcele nu fuseseră niciodată vestite pentru milă, dreptate sau rațiune. Viitorul Troiei era pe primul plan. Copilul trebuia să moară.

Hecuba a intrat în chinurile facerii chiar în ziua aceea. Când s-a născut copilul (Aesacus avusese dreptate, era băiat), a clipit, a gângurit și a râs cu atât de mult farmec și cu o asemenea frumusețe fără cusur, încât niciunul dintre ei n-a avut inima să-l sufoce.

Priam s-a uitat la chipul zâmbitor al fiului său.

— Trebuie să trimitem după AGELAUS[43], a spus el.

— Da, a încuviințat Hecuba. Nu poate fi altcineva.

Agelaus, marele păstor al familiei regale de pe Muntele Ida, avea avantajul că nu juca niciun rol în politica cetății sau în intrigile de la palat. Era loial și demn de încredere și știa să păstreze un secret.

Le-a făcut o plecăciune regelui și reginei, neputând să-și ascundă uluirea la vederea bebelușului din brațele Hecubei.

— Nu auzisem fericita veste că venise pe lume un nou prinț sau o nouă prințesă, a spus el. N-a bătut niciun clopot, n-a dat de știre niciun vestitor.

— Nu știe nimeni, a zis Hecuba. Și nimeni n-are voie să afle niciodată.

— Copilul ăsta trebuie să moară, a spus Priam.

Agelaus a făcut ochii mari.

— Sire?

— Trebuie, de dragul Troiei, a zis Hecuba. Ia-l cu tine pe Muntele Ida. Omoară-l repede și fără să-l chinui. Încredințează-l lumii subpământene cu toate rugăciunile și sacrificiile care se cuvin.

— Iar după ce-o faci, adu-ne o dovadă că e mort, a spus Priam. Abia după ce-o să ne convingem c-ai făcut treaba o să putem începe doliul.

Agelaus s-a uitat la rege și la regină, care plângeau amândoi. A deschis gura să vorbească, dar n-a putut scoate niciun cuvânt.

— Nu ți-am cere să săvârșești o asemenea grozăvie, a spus Priam, punându-i o mână pe umăr păstorului, și știi că n-am face-o dacă de ea n-ar depinde supraviețuirea noastră, a tuturor.

Agelaus l-a luat pe copil din brațele Hecubei, l-a vârât în traista de piele pe care o ducea în spate și s-a îndreptat spre adăpostul lui de piatră de pe Muntele Ida.

Uitându-se la chipul blând al copilului, el și-a dat seama că era la fel de incapabil ca Priam sau ca Hecuba să ucidă pe cineva de o frumusețe atât de desăvârșită. Așa că a urcat deasupra pădurii de pe Muntele Ida și l-a lăsat pe copil acolo gol-goluț, scâncind singur într-o crăpătură stâncoasă din muntele stăpânit de frig.

— O să vină repede fiarele sălbatice și o să facă treaba pe care nu pot s-o fac eu, și-a zis el, coborând anevoie spre adăpost. N-o să poată spune nimeni că Agelaus a omorât un copil de os regesc.

Nici n-a plecat bine Agelaus și o ursoaică — alertată de sunetele și de mirosurile neobișnuite — s-a apropiat clătinându-se de după colț, adulmecând în aer și lingându-se pe buze.

Norocul făcuse ca... Norocul? Nu, Soarta, Providența, Destinul... Ceasul rău, poate, dar nu Norocul, în niciun caz Norocul. Așadar, Providența făcuse ca tocmai în dimineața aceea puiul abia născut al ursoaicei să fi fost mâncat de o haită de lupi. Ursoaica s-a aplecat, l-a lins o dată din cap până-n picioare cu limba ei uriașă pe bebelușul care scâncea, l-a luat de jos și l-a lipit de piept.

Câteva zile mai târziu, Agelaus a urcat la loc ca să vadă corpul fără viață și să le ducă regelui și reginei o dovadă că fiul lor era mort.

Nu i-a venit să-și creadă ochilor când l-a văzut pe bebeluș dând din mâini și din picioare și gângurind în legea lui, sănătos și fericit.

— Trăiește! Rozaliu și dolofan ca un purcel!

L-a luat de jos pe copil și l-a vârât în traista de piele.

— Zeii vor să trăiești, băiete, și cine sunt eu să mă pun de-a

curmezișul voinței lor?

Pe când își punea traista în spinare și se întorcea să coboare la loc, o ursoaică uriașă s-a ivit de după o stâncă și i-a ținut calea. Agelaus a împietrit de frică în timp ce mârâitul ursoaicei s-a transformat în răget, însă bebelușul și-a ridicat capul din traistă cu un chicotit, iar ursoaica s-a lăsat din nou în patru labe, a scos un urlet lung, tare și mâhnit, după care și-a văzut de drum.

Întors în colibă, Agelaus l-a așezat pe copilaș pe masă și l-a privit în ochi.

— Ți-e foame, micuțule?

A luat niște lapte de capră dintr-o ulcică și a turnat puțin într-un săculeț de lână țesut cu fir des, pe care i l-a apăsat ușor de buze bebelușului. L-a văzut cum suge și morfolește până când s-a săturat.

Nu încăpea îndoială, Agelaus avea să-l crească de acum încolo ca pe copilul lui. Dar mai întâi trebuia să-și îndeplinească promisiunea pe care le-o făcuse lui Priam și Hecubei. Cei doi insistaseră să primească o dovadă că fiul lor era mort.

Din întâmplare, cea mai bună cățea de pază a lui Agelaus fătase cinci pui chiar în dimineața aceea, iar unul dintre ei se lupta fără vlagă, prea slab ca să ajungă la țâță și fără să aibă vreo șansă să mai apuce sfârșitul zilei. Agelaus l-a găsit pe puiul nevolnic, l-a înecat repede într-o troacă și i-a tăiat limba.

I-a aruncat o ultimă privire nou-venitului, înainte să-și înceapă drumul de întoarcere spre Troia.

— Rămâi aici, copilaș din traistă, a șoptit el. N-o să stau mult.

Priam și Hecuba s-au uitat la limba retezată și li s-au umplut ochii de lacrimi.

— Ia-o și îngroap-o lângă el, a spus Hecuba. Ai făcut toate sacrificiile cuvenite?

— Totul s-a făcut după rânduială.

— O să se dea de veste că un prinț de sânge regesc a murit la naștere, a zis Priam. O să se țină jocuri funerare în cinstea lui astăzi și în fiecare an în aceeași zi, pentru totdeauna.

Păstorul cu ochi scânteietori

Agelaus le-a spus prietenilor și celorlalți păstori că bebelușul pe care îl creștea fusese părăsit pe treptele micului templu al lui Hermes de la poalele muntelui. Povestea a fost acceptată ușor; se întâmplau destul de des asemenea lucruri. Neputând să se gândească la un nume pentru fiul lui adoptiv, Agelaus i-a spus mai departe „copilaș din traistă". În greacă traistei i se spune pera, iar cu timpul numele a fost stâlcit pe când băiatul creștea și așa a apărut PARIS.

Pe pantele Muntelui Ida, Paris a devenit un băiat, un flăcăiandru și un tânăr chipeș și foarte inteligent. Niciun păstor nu se lupta mai bine să-și apere animalele, precum și pe tatăl lui și pe ceilalți păstori. Niciun vițel, niciun miel și niciun bebeluș nu cădea pradă lupilor și ursilor când era el de pază, niciun braconier și niciun bandit nu îndrăzneau să-i calce pe pajiști. Printre oamenii din ținut a ajuns să i se mai spună și ALEXANDRU, „ocrotitorul de oameni".

N-a trecut mult timp și Paris s-a întâlnit și s-a îndrăgostit de oreada (sau nimfa montană) OENONE, fiica zeului-râu Cebren.[44] Cei doi s-au căsătorit, părând sortiți unei fericiri paradiziace.

Pasiunile lui Paris erau simple și puține: frumoasa Oenone și bunăstarea turmelor și cirezilor de care se îngrijea pentru Agelaus, cel despre care credea că-i este tată. Era mândru mai cu seamă de taurul din cireadă, un uriaș animal alb cu coarne perfect simetrice și având între ele părul cel mai frumos, mai des și mai ondulat.

— Ești cel mai grozav taur din toată lumea, îi spunea el animalului, bătându-l drăgăstos pe crupă. Dac-aș vedea vreodată altul mai frumos, jur că m-aș pleca în fața lui și i-aș pune o coroană de aur pe frunte. Nici măcar zeii n-au taur atât de frumos ca tine.

Întâmplarea a făcut că zeul Ares, care ținea mult la Troia și la oamenii ei, a auzit această laudă și i-a povestit despre ea lui Hermes.

— Un muritor nesăbuit crede că taurul lui e mai frumos decât oricare dintre ai noștri.

— Aha, a făcut Hermes. Simt o șotie.

— O șotie? a întrebat Ares.

— Un renghi, o farsă, o glumă. Trebuie doar să te preschimbi în taur și să mă lași să fac eu restul.

Hermes i-a explicat în mare farsa, iar pe chipul zeului războiului s-a lățit un zâmbet.

— Să se-nvețe minte șmecherul, a spus el și s-a pregătit de transformare.

Ares nu prea îi avea la inimă pe păstori și pe agricultori. Trândăveau toată ziua pe câmp, în loc să se bată și să ucidă.

În clipa aceea, în partea dinspre poalele Muntelui Ida, Paris trândăvea într-adevăr în iarba moale. La drept vorbind, dormea dus. O umbră care i-a acoperit fața l-a făcut să se trezească. Și-a ridicat privirile și a văzut un tânăr păstor care se uita la el cu ochi scânteietori.

— Pot să-ți fiu de folos?

— Ești Paris, nu? a întrebat păstorul.

— Da, eu sunt. Tu cine-oi fi?

— A, un umil paznic de cirezi. Am auzit că ai o frumusețe de taur despre care crezi că e fără pereche?

— Despre care știu că e fără pereche, a răspuns Paris.

— Am mai auzit c-ai fi spus că, dac-o să ți se arate un taur mai frumos, o să-i pui o coroană de aur pe frunte, da?

— Întâmplător, chiar asta am spus, a recunoscut Paris nedumerit. Dar n-am crezut c-o să mă audă cineva.

— A, dacă n-ai vorbit serios...

Păstorul s-a întors și a dat să plece.

— Ba am vorbit, a spus Paris.

— Rămâi aici și mă duc să-l aduc pe-al meu, a zis păstorul. Cred că s-ar putea să-ți pară rău că te-ai lăudat.

Hermes — căci el era — a coborât și apoi s-a întors cu taur cu tot la Paris, încântat că putea să-l plesnească peste crupă și să-l atingă ușor cu biciul peste fund, lucru pe care niciun olimpian întreg la minte n-ar fi îndrăznit să i-l facă energicului și irascibilului zeu al războiului.

În clipa când l-a văzut pe Ares-taurul, Paris a acceptat că acest animal era mai voinic, mai alb, mai frumos și, în general, mai izbutit chiar și

decât animalul lui.

— Nu-mi vine să cred, a spus el, minunându-se de părul des și de coarnele strălucitoare. Credeam că nimeni nu-l poate întrece pe al meu, dar ăsta...

S-a lăsat la pământ și a început să culeagă toate florile de rostopască, aconit și piciorul-cocoșului pe care le găsea în iarbă.

— Coroana mea de aur e doar o cunună de flori galbene, i-a spus el lui Hermes, petrecând o ghirlandă pe după coarnele taurului. Dar dă-mi timp să fac avere, și o să te caut, și-o să te răsplătesc cu aur adevărat.

— Nu-i nevoie, a zis Hermes, punându-și mâna pe umărul lui Paris și zâmbind. Cinstea ta mi-ajunge. E un lucru rar și frumos. Chiar mai rar și mai frumos decât taurul meu.

Judecata

Timpul s-a scurs și, în afară de a-i pomeni în treacăt lui Oenone despre remarcabila frumusețe a taurului străin, ca exemplu de câte alte minuni se pot găsi în lume, în afara celor de pe pantele unui munte, Paris nu s-a mai gândit la întâmplarea aceea. Prin urmare, s-a mirat din cale-afară când a fost smuls dintr-un somn plăcut într-o după-amiază, puține zile mai târziu, de o umbră care l-a acoperit din nou și care, după ce el s-a ridicat în capul oaselor și s-a uitat cu mâna la ochi, s-a dovedit a fi tot cea a tânărului păstor.

— Vai de mine, a spus Paris. Sper că nu te-ai întors deja după aur.

— Nu, nu, a zis Hermes. Am venit pentru altceva. Îți aduc un mesaj de la tatăl meu, Zeus, care te roagă să-i faci un mare serviciu.

Paris a îngenuncheat pradă uimirii. A văzut acum — cum de nu observase încă de prima dată? — că fața tânărului strălucea cu totul altfel decât cea a unui muritor. Și cum de nu remarcase șerpii vii care se răsuceau pe bâta lui de cioban sau aripile care-i fâlfâiau la sandale? Nu putea fi decât Hermes, mesagerul zeilor.

— Ce pot să fac eu, un biet cioban și păzitor al câmpurilor, pentru Regele Cerului?

— Pentru început, poți să nu mai stai în genunchi, Paris, și să vii cu mine.

Paris s-a ridicat anevoie și l-a urmat pe Hermes printr-un crâng cu copaci răzleți. Zeul a arătat spre o poiană luminată ici și colo de razele soarelui, unde Paris a zărit trei siluete feminine strălucitoare. Și-a dat seama pe loc că erau creaturi nemuritoare. Dintre cele mari. Zeițe. Zeițe din Olimp. A rămas stană de piatră, încercând să vorbească, însă n-a reușit decât să cadă în genunchi.

— Are obiceiul ăsta, le-a spus Hermes. Sus, Paris. Cinstea și judecata ta limpede au fost remarcate. Avem nevoie de ele acum. Ia mărul ăsta. Vezi cuvintele scrise pe el?

— Nu mă pricep să le deslușesc, a spus Paris, îmbujorându-se. N-am învățat.

— Nu-ți face griji. Scrie „Celei mai frumoase“. Iar tu trebuie să alegi care dintre cele trei merită să-l primească.

— Dar eu... sunt doar...

— Așa vrea tata.

Hermes zâmbea mai departe, însă ceva din tonul lui i-a dat de înțeles că nu avea cum să-l refuze. Paris a luat mărul cu mâini tremurătoare. S-a uitat la cele trei siluete feminine. Nu văzuse atâta drăgălășenie în toată viața lui. Și Oenone a lui era frumoasă — ea însăși fiica unui nemuritor. Crezuse că frumusețea ei nu putea fi egalată de nimeni. Dar la fel crezuse și despre taurul lui.

Prima zeiță a făcut câțiva pași în față. Paris și-a dat seama după mătasea violacee, după penele de păun pe care le purta pe cap, după linia fină a maxilarului, după măreția și maiestuozitatea ei mândră că nu putea fi decât Hera în persoană, Regina Cerului.

— Dă-mi mărul, a spus Hera, apropiindu-se și privind adânc în ochii lui Paris, și o să ai parte de putere și de stăpânirea tuturor oamenilor. Regatele și provinciile din toată lumea o să intre sub domnia ta. Un sceptru imperial, bogății și dominație cum nu a mai avut niciun muritor. Numele tău o să rămână în istorie — împăratul Paris, respectat, cinstit și îndrăgit de toți, ascultat de toți.

Paris era gata să pună mărul în palma întinsă a Herei, într-atât de bine se lămurise că ea merita premiul. Frumusețea ei îl umplea de venerație și respect, iar răsplata pe care i-o oferea avea să-i aducă toate lucrurile la care visase, ba chiar mai mult. Simțise dintotdeauna, undeva în străfunduri, că era sortit măreției, puterii și faimei. Hera avea să-i dăruiască toate astea. Mărul i se cuvenea pe deplin. Însă și-a

dat seama că trebuia să fie corect și să le dea și celorlalte două zeițe măcar prilejul să revendice premiul, oricât de absurde ar fi părut pretențiile lor pe lângă ce-i spusese Regina Cerului.

Paris s-a uitat la a doua zeiță, care se apropia acum de el, cu un zâmbet grav jucându-i pe buze. Chiar pe suprafața scutului ei — printr-un artificiu pe care chiar nu-l înțelegea — a deslușit încruntătura furioasă și înspăimântată a Meduzei. Simpla vedere a pavezei i-a spus că zeița care i se înfățișa acum era Pallas Atena, iar cuvintele ei i-au confirmat convingerea.

— Dăruiește-mi mie mărul, Paris, și o să-ți dau ceva mai mult decât puteri și principate. Îți ofer înțelepciune. Cu înțelepciunea vin toate celelalte: bogățiile și puterea, dacă asta vrei; pace și fericire, dacă asta vrei. O să privești în inimile bărbaților și femeilor, în cele mai întunecate colțuri ale cosmosului și chiar și în mințile nemuritorilor. Înțelepciunea o să-ți aducă un renume care n-o să piară niciodată de pe fața pământului. După ce se va fi ales praful de toate citadelele și palatele celor puternici, cunoștințele tale și felul cum stăpânești artele războiului și pe ale păcii o să ducă numele Paris dincolo de stele. Puterea minții zdrobește sulița cea mai puternică.

Ei bine, noroc că n-am apucat să-i dau mărul direct Herei, și-a spus Paris. Fiindcă iată aici premiul cel mai mare dintre toate. Are dreptate Atena. Bineînțeles că are dreptate. Ai înțelepciune, cu siguranță c-o să le urmeze puterea și avuția. Pe lângă asta, ce rost are puterea fără dibăcie și inteligență? Mărul trebuie să-i revină Atenei.

S-a abținut să i-l dea chiar în clipa aceea când și-a adus aminte că mai exista o candidată la premiu care trebuia auzită.

Cea de-a treia concurentă a înaintat câțiva pași, ținându-și capul plecat cu modestie.

— Eu nu pot să-ți ofer înțelepciune sau putere, a spus ea cu voce moale.

Și-a ridicat chipul și Paris a rămas cu gura căscată. Nu mai văzuse niciodată o strălucire atât de nepământeană.

— Mă cheamă Afrodita, a spus apariția, ridicându-și sfios privirile spre el pe sub gene. Mă tem că nu sunt înțeleaptă sau isteață. Tărâmul meu este iubirea. Iubirea. Pare foarte mică alături de imperiile de pe uscat și de pe mare sau de imperiile minții, nu? Și totuși, cred că ești de acord că până și un lucru atât de neînsemnat și de prostesc cum e iubirea — la urma urmelor, de ce-am avea nevoie de ea? — poate

merita să te gândești la el. Iată ce îți dăruiesc eu...

Ținea în mână cochilia unei scoici, pe care i-a înmânat-o. Văzându-l că ezită, l-a încurajat încuviințând din cap.

— Ia-o și deschide-o, Paris.

Asta a și făcut, iar înăuntrul cochiliei, mișcătoare și vie, sclipea imaginea unui chip cum nu văzuse vreodată altul mai fascinant, mai seducător, mai capabil să subjuge și să vrăjească. Era chipul unei tinere femei. Chiar când Paris s-a uitat înăuntrul cochiliei, tânăra și-a ridicat fața și a părut că-l privește în ochi. A surâs, iar el aproape că și-a pierdut echilibrul. Văpaia i-a cuprins obrajii; inima, gâtul, capul și stomacul îi zvâcneau atât de puternic, încât s-a temut ca nu cumva să plesnească. Înfățișarea Afroditei era uluitoare, însă aproape că-i rănise ochii, împingându-l să-și dorească să se fi uitat în altă parte. Din cauza chipului din cochilie, voia să se arunce înăuntru.

— Cine... cine... cine? a fost tot ce-a putut să întrebe.

— O cheamă ELENA, a spus Afrodita. Dacă mărul o să fie al meu, ea va fi a ta. O să fac tot ce depinde de mine ca să mă asigur c-o să fiți împreună. O să vă ocrotesc pe amândoi și o să vă apăr mereu căsnicia. Ăsta e legământul pe care îl fac în fața ta și care nu poate fi încălcat.

Fără să mai stea pe gânduri, Paris a împins mărul în mâinile Afroditei.

— Premiul e al tău! a spus el răgușit și, întorcându-se spre celelalte, a adăugat: Îmi pare rău, sper că înțelegeți...

Însă Hera și Atena, una încruntându-se, cealaltă clătinând trist din cap, se ridicaseră în aer, iar acum se făceau nevăzute. Când s-a întors să-i mulțumească Afroditei, Paris a constatat că dispăruse și ea. Iar el nu mai avea nicio cochilie în mână. Și nu stătea în picioare. Era întins pe iarbă, iar soarele îi pârjolea obrajii. Oare totul nu fusese nimic altceva decât un vis de după-amiază?

Însă fața aceea...

Elena. Elena. Elena.

Cine Dumnezeu era Elena?

Certuri de familie

Cine Dumnezeu era Elena?

Suntem Icar și Dedal, în zbor spre vest cu aripi din pene, sau poate că suntem Zeus, Vulturul, ducându-l în gheare pe prințul Ganimede spre Olimp, sau poate că suntem Belerofon, despicând văzduhul pe calul înaripat Pegas. Sub noi, hăt departe, Egeea cea albastră foșnește încet. Atingem țărmul nu departe de Muntele Pelion, casa centaurului Chiron. Trecem peste Muntele Othrys, casa primilor zei. În umbra lui vedem regatul Phthiei, unde Peleu domnește peste mirmidoni. Noua lui soție, nimfa marină Thetis, e însărcinată și urmează să nască un băiat. O să ne întoarcem la ei destul de repede. Ținând-o spre sud-vest, trecem pe deasupra Golfului Saronic; uitându-ne în jos, deslușim insula Salamina, căminul lui Telamon, unde trăiesc fiii lui, Ajax și Teucer. În fața noastră se întinde marea peninsulă Peloponez, locul unde se găsesc câteva dintre marile regate din lumea grecească. La nord, Corintul și Aheea, la sud, Troezen, locul unde s-a născut Tezeu. Și mai la vest se află Pylos și Laconia, însă chiar sub noi se văd Argos și vecinul lui, Micene, cele mai puternice dintre toate regatele. Ar trebui să ne oprim și să vedem cine trăiește acolo.

Țineți minte că, după ce n-a reușit să recapete ținutul Lidiei al tatălui său de la regele Ilus al Troiei, Pelops, fiul lui Tantal, a ajuns în vest, la Pisa, ca să câștige mâna fiicei regelui Oenomaus, Hippodamia, într-o întrecere de care.[45] Pelops a câștigat întrecerea, însă a fost blestemat, laolaltă cu urmașii lui, de conducătorul de car Mirtil, pe care îl trăsese pe sfoară.

După ce l-a ucis pe Oenomaus și a câștigat mâna Hippodamiei, Pelops a stăpânit peste Elida și a înființat acolo, în regatul Olimpia, un ciclu de întreceri sportive din patru în patru ani (care continuă și astăzi sub forma Jocurilor Olimpice). El și Hippodamia au avut doi fii, ATREU și THYESTES.[46] După însoțirea cu nimfa Axioche, Pelops a mai avut un băiat, CHRYSIPPUS[47]. Prințul LAIUS al Tebei, care primise adăpost în Elida după violențele fratricide ce făceau prăpăd în orașul lui natal, s-a îndrăgostit de frumosul Chrysippus și l-a răpit, atrăgând astfel blestemul care avea să distrugă neamul lui Laius, al lui Oedip, fiul lui, și al urmașilor lui. Adăugat la blestemul inițial aruncat asupra lui Cadmus, întemeietorul Tebei, și întinzându-se până la copiii lui Oedip, acest blestem ar putea fi văzut ca o imagine în oglindă a blestemului aruncat asupra familiei lui Tantal.[48]

Încă un strop de răbdare. Un potop de date geografice și genealogice s-a revărsat deja asupra acestor pagini, dar — ca de fiecare dată în cazul miturilor grecești — există câteva fire esențiale în tapiserie, dacă permiteți schimbarea metaforei, care trebuie surprinse în culori vii, în

cazul în care vrem să urmărim cu ușurință șirul poveștii. Nu e nevoie să știți locul fiecărui oraș-stat din Peloponez, din Grecia continentală sau din Troada, nici pe fiecare văr și mătușă din marile familii care au domnit în acele ținuturi și care aveau să joace roluri esențiale în drama ce urma să se petreacă acolo, însă unele merită cu prisosință să ne oprim asupra lor. De exemplu, casa regală a Troiei: Priam, Hecuba și copiii lor. Telamon, Peleu și vlăstarele lor sunt de asemenea importanți. La fel este și familia lui Tantal, care, trecând prin Pelops, prin fiii lui și prin fiii fiilor lui, aruncă o umbră asupra întregului Război Troian și asupra a ceea ce s-a întâmplat mai apoi. Blestemul asupra lui Tantal s-a dublat la fiecare generație — o cascadă de blesteme, a căror forță ne propulsează spre sfârșitul a toate și a tot.

Așa că, trăgându-ne răsuflarea, ne găsim din nou în Peloponez. Laius l-a răpit pe Chrysippus. Pelops îl blestemă și-i trimite pe cei doi fii legitimi, Atreu și Thyestes, să-și salveze fratele vitreg. În loc de asta, ei îl ucid[49]. Dacă o fac din gelozie, cum făcuseră Peleu și Telamon cu fratele lor, Phocus, sau dintr-un alt motiv, nu e foarte clar.

Știți prea bine de-acum că, dacă se comite o crimă în familie, cel care poate garanta ispășirea este doar un nemuritor, un preot sau un rege miruit. Regii Eurytion și Acastus o făcuseră pentru Peleu, regele Cychreus pentru Telamon. Cu mult timp în urmă, după ce Belerofon își ucisese din greșeală fratele, cel care a săvârșit purificarea cuvenită a fost regele Proetus din Micene.[50] Și tot la Micene au gonit Atreu și Thyestes ca să ispășească, după ce Pelops i-a alungat din Elida pentru fratricid.

Ce s-a întâmplat în continuare cu Atreu și Thyestes este atât de complicat și de nebunesc, încât chiar nu mă lasă inima să vă povestesc până la ultimele amănunte. Dacă o să încropesc un paragraf care să încerce o explicație, o să ne trezim cu trei nume importante pentru continuarea poveștii.

Frații Atreu și Thyestes s-au stabilit la Micene, l-au răsturnat pe regele de acolo (Euristeu, despotul care îl silise pe Heracle să îndeplinească cele Douăsprezece Munci) și pe urmă au început să se trădeze unul pe celălalt în cele mai grotești moduri pe care le-au putut inventa: fiecare luptând pentru tronul cetății Micene, câștigându-l, pierzându-l și câștigându-l la loc. Thyestes a furat-o pe Aeropa, soția lui Atreu. Drept pedeapsă, Atreu i-a servit la un ospăț chiar pe fiii lui Thyestes.[51] Thyestes a aflat de la un oracol că singurul mod în care putea să se răzbune pe fratele lui pentru o asemenea crimă era să aibă un fiu cu propria fiică — un fiu care, odată ajuns bărbat în toată firea, avea să-l ucidă pe Atreu. Prin urmare, s-a culcat cu fiica lui, Pelopia, care i-a

dăruit la soroc un fiu, pe EGIST. În acest fel, adulterul, infanticidul, canibalismul și incestul și-au urmat unul altuia într-o succesiune rapidă și savuroasă. Pelopia s-a rușinat atât de mult din cauza incestului, încât imediat după ce l-a născut pe Egist, l-a părăsit într-un fund de țară. Conform obiceiului, bebelușul a fost găsit de un păstor și, într-o întorsătură de situație întru câtva inevitabilă, păstorul l-a dus pe copil la unchiul lui, regele Atreu, care — nedându-și seama că era al fratelui său, Thyestes, și că urma, conform profeției, să-l ucidă — l-a adoptat pe Egist și l-a crescut cu ceilalți trei copii pe care-i avea cu Aeropa: doi fii, AGAMEMNON și MENELAU, și o fiică, ANAXIBIA.

Dacă mă urmăriți în continuare, vă sunt extrem de recunoscător.

Abia după ce Egist a ajuns bărbat în toată firea i-a spus „unchiul“ său, Thyestes, că era de fapt fiul (și nepotul) lui și că fusese adus pe lume ca o unealtă a răzbunării. În loc să fie îngrozit la aflarea veștii că era rodul unei însoțiri atât de nocive, Egist i-a făcut pe plac tatălui/ bunicului Thyestes și l-a ucis pe Atreu, ai cărui fii Agamemnon și Menelau au fugit din Micene, lăsându-l sub controlul lui Thyestes și al lui Egist.

Unde s-au dus Agamemnon și Menelau? Au pornit spre sud, în direcția Peloponezului de Jos, și spre prosperul regat Laconia (sau Lacedemonia), pe care astăzi îl știm sub o denumire care încă ne pune sângele în mișcare: Sparta[52]. Tinerii prinți au fost bine primiți de regele Spartei din această perioadă, TYNDAREUS[53], care era căsătorit cu LEDA, o prințesă din regatul Aetoliei, din partea nordică a golfului Corint.

Ouăle

Într-o după-amiază, Tyndareus și Leda au făcut dragoste pe malul unui râu. După ce a terminat, Tyndareus a plecat — cum fac de obicei bărbații —, lăsându-și soția întinsă, cu ochii închiși, sub razele soarelui ce strălucea și îi încălzea chipul mulțumit.

S-a mirat câteva clipe mai târziu, când și-a simțit soțul suindu-se din nou pe ea. Era un lucru neobișnuit să-și recapete atât de repede tăria și energiile iubărețe.

— Ești foarte zburdalnic în după-amiaza asta, Tyndareus, a murmurat ea.

Însă ceva nu prea era în regulă. Tyndareus era hirsut, însă nu avea mai mult păr decât un bărbat grec oarecare. Cu siguranță că nu era blănos. Dar nu, ce simțea Leda peste tot pe carnea ei acum nu era blană, era altceva. Era...? Chiar așa?... Să fi fost oare pene?

Leda a deschis ochii și a văzut o lebădă mare și albă așezată pe ea. De fapt, nu era așezată. Încerca s-o pătrundă cu forța.

Cine ar fi putut fi dacă nu Zeus? Leda era frumoasă și, când și-a coborât privirile asupra Spartei în după-amiaza aceea, Zeus a văzut-o tolănită goală pe malul unui râu și pur și simplu n-a fost în stare să reziste. Ca să-și facă mendrele cu fete, băieți, nimfe și zâne frumoase, Regele Zeilor luase multe înfățișări extraordinare pe durata îndelungatei lui cariere în ale destrăbălării. Vulturi, urși, țapi, șopârle, tauri, vieri — ba într-un caz, chiar și o ploaie de aur. Prin comparație, o lebădă părea ceva aproape obișnuit.

Cei familiarizați cu nașterea lui Heracle vor fi la curent cu conceptul de superfecundare heteropaternală.[54] Destul de comun la animalele care fac mizerie, cum ar fi porcii, câinii sau pisicile, acest fenomen biologic este rar, dar nu necunoscut, în cazul oamenilor. A existat un caz bine documentat în 2019.[55] Este o formă a ceea ce se cheamă polispermie: fertilizarea aceluiași ovul în urma a două acte sexuale diferite, care are ca rezultat nașterea a doi gemeni, fiecare cu un alt tată. În cazul Ledei, această ciudățenie zigotică nebunească a fost și mai interesantă, fiindcă Leda a născut două perechi de gemeni. De fapt, nu este exact. Era chiar mai ciudat de-atât. Când i-a venit sorocul, ea a clocit două ouă, fiecare dintre ele conținând o pereche.

Știu. Dar aveți răbdare.

Dintr-un ou au ieșit o fată și un băiat cărora le-au spus CLITEMNESTRA și CASTOR, iar din celălalt o fată și un băiat cărora le-au spus Elena și POLYDEUCES (cunoscut și sub numele de Pollux). Tradiția spune că Zeus era tatăl lui Polydeuces și al Elenei, pe când Tyndareus era tatăl Clitemnestrei și al lui Castor. Castor și Polydeuces au fost crescuți împreună ca doi frați gemeni iubitori, devotați unul altuia și nedespărțiți. Elena și Clitemnestra au crescut și au încheiat căsniciile fatidice care au stabilit cadrul general al acestei povești.

Există și o versiune mai veche a acestui mit, conform căreia Zeus ar fi ajuns tatăl Elenei într-un alt mod. Se spune că ar fi urmărit-o pe NEMESIS, fiica Nopții, zeița răzbunării divine, pedepsitoarea hybris-ului, cea răspunzătoare de îngenuncherea celor a căror mândrie și vanitate îi face să reacționeze exagerat și să conteste ordinea lucrurilor. Zeul a urmărit-o prin râuri, lunci și trecători din munți. Nemesis și-a schimbat forma, s-a transformat în pește și a țâșnit în ocean, dar Zeus s-a ținut mai departe după ea, până când — odată preschimbată în gâscă — s-a transformat el însuși în lebădă și în cele din urmă s-a însoțit cu ea. La soroc, Nemesis a făcut un ou găsit apoi de un păstor care i l-a adus Ledei, regina lui. Aceasta l-a pus la clocit într-un cufăr și după ce puiul de om, Elena, a ieșit din găoace, a crescut-o ca pe fiica ei.[56]

În ambele variante, Zeus a fost tatăl Elenei, care însă a fost crescută de Leda și Tyndareus ca fiica lor, laolaltă cu sora ei, Clitemnestra, și cu frații lor, Castor și Polydeuces.

Castor și Polydeuces erau fără îndoială chipeși. Înfățișarea Clitemnestrei atrăgea la rându-i admirația tuturor celor care o vedeau, dar Elena... A fost limpede din prima clipă că frumusețea ei se vede doar o dată într-o generație. Ba chiar mai rar. O dată la două, trei, patru sau cinci generații. Poate o dată în viața unei întregi epoci sau a unei civilizații. Nimeni dintre cei care dădeau cu ochii de ea nu-și amintea să mai fi văzut pe cineva măcar cu o zecime din frumusețea ei. Pe măsură ce treceau anii, splendoarea ei a crescut atât de mult, încât nimeni dintre cei care o vedeau nu o mai uitau vreodată. N-a trecut mult timp și faima Elenei din Sparta a ajuns la fel de mare ca a oricărui conducător puternic, războinic viteaz sau erou care răpune monștri — sau ca a oricărui muritor care trăia sau trăise vreodată.

Dar în ciuda frumuseții răpitoare, Elena a reușit să nu fie răsfățată sau plină de sine. Pe lângă talentul artistic pe care femeile de atunci erau încurajate să și-l valorifice, ea avea și un simț al umorului foarte viu și inteligent. Îi plăcea să le joace feste celor din familie sau prietenilor, având avantajul de a se pricepe de minune să-i imite pe alții. De multe

ori și-a derutat mama strigând-o cu vocea surorii ei, Clitemnestra. De multe ori și-a derutat tatăl strigându-l cu vocea mamei sale, Leda. Toți cei care făceau cunoștință cu Elena îi prevesteau un viitor strălucit și minunat.

Avea doar doisprezece ani când Tezeu, regele Atenei, îmboldit de prietenul lui nestăpânit, PIRITHOUS, a răpit-o și a dus-o la Aphidna, unul dintre cele Douăsprezece Orașe din Atica. Lăsând-o pe fata buimacă și speriată în grija lui Aphidnus, conducătorul orașului, și a propriei lui mame, Aethra, Tezeu a coborât pe tărâmul morților cu Pirithous ca să-l ajute să-și îndeplinească planul nebunesc de a o răpi pe Persefona. Planul a eșuat lamentabil, bineînțeles, iar cei doi bărbați au fost pironiți de Hades, furios la culme, în două jilțuri de piatră unde au rămas prizonieri, în lumea subpământeană, până când a trecut pe acolo Heracle, în timpul celei de-a Douăsprezecea Munci, și l-a eliberat pe Tezeu.[57] În vreme ce ei doi stăteau înlănțuiți acolo, Elena a fost salvată de DIOSCURI[58], cum erau numiți adeseori frații ei, Castor și Polydeuces, și readusă în sânul familiei sale din Sparta. Ea ajunsese totuși să se bizuie pe Aethra, așa că femeia mai în vârstă a însoțit-o în Sparta, însă de data asta ca sclavă, nu ca supraveghetoare. O veritabilă retrogradare pentru Aethra, care — pe lângă că era mama vestitului Tezeu, ucigașul Minotaurului și regele Atenei — era fiica bună a regelui Pittheus din Troezen și fusese cândva iubita lui Poseidon, zeul mării.[59]

Loteria

După ce Dioscurii și-au salvat sora din locul unde fusese ținută închisă în Aphidna, Elena a fost păzită mult mai strict. În timp ce se transforma din fetișcană în tânără femeie, era nevoită să suporte prezența santinelelor în fața ușii zi și noapte, precum și compania unui alai de slujitoare, însoțitoare, paznici și guvernante, conduse de mama lui Tezeu, Aethra, ori de câte ori voia să se plimbe în jurul palatului.

Frumusețea poate părea una dintre cele mai mari binecuvântări, dar poate să fie și blestem. Unii se nasc cu o frumusețe care pare să sucească gâturile oamenilor. Din fericire, foarte puțini dintre noi sunt așa, însă puterea noastră poate fi destabilizatoare și chiar explozivă. Așa au stat lucrurile cu Elena. Mama Leda și tatăl Tyndareus (mă rog, tatăl muritor) și-au dat seama în scurt timp că toți regii, prinții și războinicii neînsurați din Peloponez — și mulți alții din Grecia continentală, din insule și din cele mai îndepărtate avanposturi ale lumii grecești — o doreau de soție. O ditamai gloata de pețitori a

început să umple palatul lui Tyndareus, fiecare cu alaiul lui de beţivani zgomotoşi. Ar fi fost încântaţi să câştige mâna unei prinţese atât de distinse dintr-o familie regală atât de măreaţă în orice împrejurări, însă acum frumuseţea Elenei ajunsese atât de vestită şi de cântată pretutindeni în lumea cunoscută, încât cine o lua de soţie avea să dobândească un tip de prestigiu şi de faimă noi şi fără pereche, spre a nu mai pomeni de privilegiul unic de a se trezi în fiecare dimineaţă lângă acel chip răpitor.

Printre peţitorii cei mai puternici şi insistenţi se numărau şi oaspeţii permanenţi ai familiei regale a Spartei în acea perioadă, Agamemnon şi Menelau, fiii lui Atreu, însă cei doi nu erau nici pe departe singurii care o curtau neobosit pe frumoasa Elena. Ajax din Salamina[60] s-a înscris şi el în cursa pentru mâna ei, la fel ca fratele lui vitreg, Teucer. DIOMEDE din Argos[61] a poposit la palat, la fel ca IDOMENEU, regele Cretei, MENESTEU, regele Atenei[62], prinţul PATROCLE, moştenitorul tronului din Opus, un regat de pe coasta estică a Greciei continentale, FILOCTET din Meliboea, IOLAU şi fratele lui, Ificlus, conducătorii phylaceenilor din Tesalia, şi multe alte căpetenii de clan, bătrâni, prinţişori, nobili de rangul doi, moşieri şi bărbaţi plini de speranţă. Mult prea mulţi pentru a fi menţionaţi.[63]

Unul dintre conducătorii respectaţi şi de viţă nobilă care nu au venit în Sparta ca s-o peţească pe Elena a fost ODISEU din Itaca. Toţi cei care îl cunoşteau pe acest prinţ îl considerau cel mai viclean, cel mai ingenios şi cel mai prefăcut tânăr din întreaga lumea grecească. Tatăl lui Odiseu era argonautul LAERTE, conducătorul Cefaloniei şi al insulelor învecinate din Marea Ionică[64]. Mama lui Odiseu, ANTICLEA, era nepoata lui Hermes şi fata hoţului şi şarlatanului AUTOLYCUS[65], care era la rândul lui fiul lui Hermes şi al nimfei CHIONE. Laerte îşi lăsase fiul, pe Odiseu, la conducerea Itacăi, una dintre insulele din arhipelagul Cefaloniei[66] peste care stăpânea. Deşi nu era nici pe departe cea mai rodnică sau cea mai prosperă dintre insulele ionice, Odiseu n-ar fi dat Itaca pentru toată bogăţia şi frumuseţea Peloponezului. Itaca îi era casă şi iubea fiecare colţ de stâncă şi fiecare tufă neîngrijită de pe pământul ei.

Prieteni şi duşmani deopotrivă erau de acord că Odiseu moştenise o bună parte din duplicitatea mârşavă şi din şiretenia malefică a bunicului Autolycus şi a străbunicului Hermes. Duşmanii se ţineau departe, bănuitori şi temători în faţa isteţimii şi înşelăciunilor lui; prietenii se bizuiau pe el pentru sfaturi şi stratageme. Era enervant de necinstit şi de duplicitar dacă-ţi era antipatic şi nu-ţi câştigase încrederea, dar încântător de abil şi de inteligent dacă aveai nevoie de el.

Aceasta din urmă a fost starea de spirit în care l-a căutat Tyndareus, agitat peste măsură.

— Odiseu! Uită-te în ce hal arată palatul meu! Fiecare burlac din insule, de la munte și de la șes a dat iama aici, cerșind mâna Elenei. Mi s-au oferit bani de răscumpărare la auzul cărora ți-ar ieși ochii din cap. Există idioți care cred că sunt un mare norocos că am o asemenea fiică, dar pur și simplu nu s-au gândit până la capăt. Nu par să-și dea seama că dacă o să i-o dăruiesc unui pețitor, o să-mi atrag aproape sigur dușmănia fără leac a tuturor celorlalți.

— Nu încape îndoială, a spus Odiseu, nu încape urmă de-ndoială că cei care n-o să ajungă la mâna Elenei o să facă urât. Chiar foarte urât.

— O să curgă șuvoaie de sânge-n tot Peloponezul!

— Asta dacă nu ne punem capetele la contribuție și nu chibzuim.

— Fă tu chestia cu chibzuitul, a spus Tyndareus. Pe mine mă apucă durerea de cap când încerc.

— Mi se arată o idee, a zis Odiseu.

— Serios?

— O, da. Simplă și evidentă. O să meargă sigur, dar o să coste.

— Spune cât. Dacă împiedică războiul civil și mă lasă-n pace, atunci merită oricât îmi ceri.

— Vreau mâna PENELOPEI.

— Penelopa? Penelopa fratelui meu, Icariu?

— Aceeași. E făgăduită unui prinț din Tesalia, dar o iubesc și mă iubește.

— Deci de-aia ești singurul care n-a dat târcoale pe la camerele Elenei, cu limba pe-afară de-un cot, nu? Măi, măi. Felicitări. Rezolvă-mi problema și poți să-ți iei aleasa pe corabie la primul flux. Ce idee ai?

— Strânge-i pe toți pețitorii și spune-le așa...

Tyndareus l-a ascultat pe Odiseu prezentându-și planul. A trebuit să-l audă de alte trei ori în amănunt până să-l înțeleagă în cele din urmă. Și-a îmbrățișat prietenul cu căldură.

— Sclipitor! a spus el. Ești un geniu.

Tyndareus a dat câteva ordine. Au răsunat goarnele și au bătut tobele. Sclavii au alergat desculți prin palat, spunându-le oaspeților să se adune imediat în sala mare. Peținorii au răspuns chemării plini de emoție și de neliniște. Se luase vreo hotărâre? Alesese Elena pe cineva? Aleseseră părinții pentru ea? După ultima vestire a trompetelor și un ultim duruit de tobe, Tyndareus, Leda și Elena, îmbujorată, au apărut în balconul principal. Marea adunare de regi, războinici, căpetenii de clan, prințișori, generali, nobili, moșieri și bărbați plini de speranță de dedesubt au tăcut.

Odiseu stătea pe un scăunel la umbră și zâmbea. Se întreba cum o să reacționeze peținorii la planul lui. O să fie nevoiți să accepte. De bună seamă. La început fără chef, dar nu aveau încotro.

Tyndareus și-a dres glasul.

— Prieteni. Regina Leda, prințesa Elena și cu mine suntem profund mișcați de interesul arzător pe care l-ați arătat pentru formarea unei... legături intime cu casa noastră regală. Atât de mulți, atât de buni, de nobili și de vrednici de a fi aleși. Am hotărât că singurul mod în care putem să rezolvăm problema asta fără să nedreptățim pe nimeni este...

S-a întrerupt. Un scârțâit al pielii și un zăngănit de arme, când 50 de bărbați s-au aplecat în față ca să audă mai bine.

— ... printr-o loterie.

S-a auzit un oftat colectiv. Zâmbetul lui Odiseu s-a lățit.

Tyndareus a ridicat o mână.

— Știu, știu. Vă temeți că sorții o să vă fie potrivnici. Sau poate vă temeți că zeii o să vă fie potrivnici. Căci dacă alesul o să se hotărască prin tragere la sorți, n-o să fie ales de mine, nici de regină și nici de prințesă, ci de Moros și Tyche[67], din care provin întotdeauna soarta, norocul și ghinionul.

Peținorii au părut să priceapă corectitudinea argumentului — cam aforistic, după părerea lui Odiseu — și și-au murmurat încuviințarea.

Tyndareus a ridicat mâna să facă liniște.

— Încă un lucru. Există un preț care trebuie plătit pentru biletul la loterie.

Acum s-au auzit bombăneli dezaprobatoare. Odiseu era încântat.

— Vă asigur că nu e un preț în aur sau în bunuri, a spus Tyndareus. Prețul pe care vi-l cerem e un jurământ. Pețitorii Elenei vor intra în tragerea la sorți doar dacă vor jura mai întâi pe toți zeii din Olimp, precum și pe viețile propriilor lor copii și nepoți că, oricine-ar câștiga, vor respecta hotărârea fără să crâcnească. Pe lângă asta, vor promite s-o apere pe Elena și pe soțul ei recunoscut prin lege de toți cei care ar putea dori să le facă rău.

S-a lăsat tăcerea cât timp au chibzuit pețitorii. Era sclipitor, bineînțeles. Tyndareus n-ar fi putut să se gândească la un asemenea plan cu mintea lui. Cine altul, dacă nu Odiseu din Itaca, ar fi avut istețimea să propună o idee atât de simplă și totuși perfectă? Norocosul câștigător al mâinii Elenei avea să se simtă în siguranță pentru totdeauna. Perdanții ghinioniști, oricât de ranchiunoși sau de dezamăgiți ar fi fost, n-ar fi putut face nimic fără să încalce un jurământ sacru. Un jurământ la care asistaseră, strânși în același loc, cei mai puternici oameni din câți existau pe lume.

Încuviințând cu jumătate de gură, pețitorii au îngenuncheat unul câte unul și au jurat, în fața zeilor și pe cinstea lor, să-l protejeze și să-l apere pe cel care avea să tragă biletul câștigător din frumosul vas de aramă care era adus chiar atunci în sala mare.[68]

Câștigătorul loteriei a fost prințul Menelau. Asta l-a încântat pe Tyndareus, care i-a spus lui Odiseu că văzuse în rezultatul care-i plăcea intervenția binevoitoare a zeilor.[69]

— Are exact vârsta potrivită. Îmi place. Îi place și Ledei, iar Elena l-a plăcut dintotdeauna. Cred că o s-o facă fericită. Bag mâna-n foc că Apollo sau Atena i-au călăuzit mâna când a tras biletul.

— Să sperăm că nu, a spus Odiseu. Când zeii joacă un rol atât de important în rosturile noastre, se cheamă că suntem blestemați.

— Ești cinic, Odiseu, a zis Tyndareus.

Chiar atunci s-a apropiat de ei Agamemnon, care i-a aruncat o privire întunecată lui Odiseu.

— Ideea asta isteață a fost a ta, presupun.

Odiseu și-a înclinat capul. Agamemnon era un simplu prinț în exil, un rege fără țară, însă avea ceva care impunea respect. Oriunde ar fi mers, aducea cu sine un aer de forță și de greutate. Aura puternică a

autorității.

Agamemnon era cu aproape douăzeci de ani mai tânăr decât Tyndareus, însă regele spartan se fâstâcea întotdeauna în prezența lui.

— Sper că ești mulțumit pentru fratele tău.

S-au uitat tustrei la capătul celălalt al sălii, unde Menelau și Elena ședeau acum pe tronuri, primind felicitările și loialitatea pețitorilor perdanți.

— Seamănă cu tinerii amorezi pe care-i pictează artiștii pe platouri și pe vaze, nu? a spus Odiseu.

— Nu e bine, a răspuns sumbru Agamemnon. Trebuia să se mărite cu mine. Sunt un bărbat mai matur și — cu tot respectul — mai bun. Nu peste multă vreme aș fi recucerit Micene. Dacă Elena ar fi a mea, ar deveni regina celui mai măreț regat din lume.

O presupunere absurdă, și-a spus Odiseu. Și totuși, rostită cu un soi de certitudine grosolană, care într-un fel convingea.

— A, da, a zis Agamemnon, ca și cum ar fi simțit îndoielile lui Odiseu. CALCHAS, profetul meu, m-a asigurat că mă așteaptă mari izbânzi. Iar Calchas nu se înșală niciodată. Nu am nimic împotriva fratelui meu, Menelau e un băiat cumsecade, dar nu se poate compara cu Agamemnon.

Stânjenit, Tyndareus i-a aruncat o privire de implorare mută lui Odiseu.

— Nu te-ai gândit, a spus Odiseu, că Elena are o soră? Poate că nu are aceeași frumusețe ca a Elenei — niciun muritor n-o are —, dar cu siguranță că și Clitemnestra se poate număra printre cele mai atrăgătoare femei din lume. Dacă n-ar fi venit pe lume Elena, poeții și cântăreții ar fi slăvit-o pe Clitemnestra.

— Clitemnestra, zici? a făcut Agamemnon, scărpinându-și gânditor bărbia.

S-a uitat spre sora Elenei. Clitemnestra stătea în picioare cu Leda, mama ei, și privea sigură pe sine și cu nepăsare mulțimea strânsă în jurul Elenei și al lui Menelau. Nu arătase nici cea mai mică urmă de ranchiună pentru isteria pe care o stârnea frumusețea surorii ei.

Agamemnon s-a întors spre Tyndareus.

— E făgăduită?

— Nu, nici vorbă, a răspuns Tyndareus nerăbdător. Am vrut la început să scăpăm... Mă rog, ne-am gândit ca mai întâi să-i găsim perechea Elenei...

— Hai! a spus Odiseu, îndrăznind să-i dea un ghiont lui Agamemnon. Însoară-te cu Clitemnestra! Ce-ar putea să meargă prost?

Loteria pentru mâna Elenei din Sparta a reprezentat un punct de cotitură spectaculos în istoria lumii grecești. Ea a părut să prevestească trecerea puterii de la o generație la următoarea și să promită sosirea unei noi epoci de stabilitate, creștere și pace. Tyndareus a renunțat la tronul Spartei în favoarea noului său ginere, Menelau.[70] Agamemnon a strâns o armată ca să invadeze Micene și, așa cum îi asigurase pe Tyndareus și pe Odiseu, i-a izgonit din regat pe vărul său Egist și pe unchiul său Thyestes, urcând pe tron și având-o drept regină pe Clitemnestra. Thyestes a murit în exil pe Kythira, insulița aflată în vârful sudic al Peloponezului.

Agamemnon — așa cum ghiciseră toți cei care îl văzuseră crescând și cum profețise Calchas, clarvăzătorul lui — s-a dovedit un rege-războinic strălucit și eficient. A absorbit, a anexat și a cucerit ținuturile și orașele-state din apropiere cu repeziciune și dibăcie uluitoare. Deciziile nemiloase la comanda armatei și darurile înnăscute de conducător i-au adus supranumele de Anax andron, „Regele Bărbaților“. Sub stăpânirea lui, Micene a devenit cel mai bogat și cel mai puternic dintre toate regatele Greciei, în așa măsură încât aproape că putea fi considerat imperiu.

Dar între timp ce s-a mai întâmplat cu Peleu și Thetis, a căror cununie fusese întreruptă atât de ciudat de Eris și de Mărul Discordiei?

Al șaptelea fiu

Șase fii îi dăruise Thetis lui Peleu, însă renumita profeție că un fiu al ei avea să crească și să-și întrecă tatăl în măreție nu a putut fi îndeplinită, fiindcă fiecare dintre cei șase bebeluși a murit la puțin timp după naștere. Nu, nu e chiar așa. A spune că au murit înseamnă a induce în eroare. Ar fi preferabilă — cel puțin din punctul de vedere al lui Peleu — formularea „au dispărut“. Peleu nu înțelegea, dar era prea sensibil ca să-i ceară amănunte atât de îndureratei Thetis. În fond, mai

mulți erau bebelușii care mureau decât cei care trăiau. Atâta lucru știa și el. Șase la rând părea enorm, dar nu se cădea din partea lui, un simplu om, să facă prea multe cercetări.

Cu toate acestea, motivele nu erau peste puterea lui de a înțelege fiindcă era un simplu om; erau peste puterea lui de a înțelege fiindcă era un simplu muritor.

Însărcinată, așteptând un al șaptelea fiu și deznădăjduită, Thetis s-a dus la tatăl ei, zeul marin Nereu.

— E absolut tulburător, a spus ea. Am făcut totul cum se cuvine, sunt sigură de asta, și totuși bebelușii ard.

— Poftim? a făcut Nereu.

— Peleu e un om de ispravă și un soț bun, a zis Thetis. Însă e muritor.

— Normal că-i muritor. Dar care-i treaba cu arsul?

— Eu o să trăiesc veșnic. Veșnic înseamnă enorm. Dac-ar fi să am un fiu de la muritorul Peleu, acel fiu despre care se spune că ar fi hărăzit să atingă o asemenea măreție, atunci n-aș suporta gândul că ar fi tot muritor. Ar dispărea într-o clipită. Nici n-aș apuca să-l cunosc bine și ar îmbătrâni, s-ar ramoli și ar muri. Am acceptat să i se-ntâmple asta lui Peleu, dar vreau ca fiul meu măreț să trăiască veșnic.

— Dar toți copiii pe care-i ai cu un tată muritor trebuie, bineînțeles, să fie tot muritori, a spus Nereu. E-n firea lucrurilor.

— Nu și dacă-l fac eu nemuritor! Oceanidele mi-au zis că există o metodă. Și m-au asigurat că ar merge. Dar mă tem ca nu cumva să mă fi indus în eroare.

O sferă strălucitoare s-a rostogolit pe obrazul lui Thetis. Se găseau în uriașa grotă de sub mare a lui Nereu, care era întrecută ca structură și măreție doar de palatul lui Poseidon. Când Thetis plângea la suprafața valurilor, vărsa lacrimi la fel ca toate creaturile de pe uscat și din văzduh, însă când plângea sub valuri, lacrimile ei erau bule de aer.

— Le-ai întrebat pe oceanide? a întrebat-o tatăl ei. Oceanidele nu știu nimic. Ce prostie ți-au băgat în cap?[71]

— Mi-au zis că, dacă vrei să-i dai nemurire unui copil de muritor, trebuie să-l freci cu ambrozie și pe urmă să-l ții deasupra focului. Am făcut exact cum mi-au spus de șase ori, dar de fiecare dată... de fiecare

dată... copilașul a urlat, a ars și a murit.

— Ah, copil prostuț ce ești! Prostuț, prostuț, prostuț!

— Adică nu mi-au spus ce trebuia?

— Nu că n-a fost ce trebuia, ci incomplet — ceea ce e la fel de rău, poate chiar mai rău. Da, dacă freci un bebeluș cu ambrozie și pe urmă îl pui la prăjit deasupra flăcărilor îi conferi nemurire, numai că mai întâi trebuie să-l faci invulnerabil, pricepi?

— Invulnerabil?

— Normal.

— Ah, a spus Thetis, începând să-și dea seama de adevăr. Aoleu, da, ar fi trebuit să mă gândesc la asta. Întâi invulnerabil și abia pe urmă ambrozia și flăcările.

— Oceanide! a zis Nereu cu dispreț.

— Încă un lucru, a spus Thetis după câteva clipe.

— Da?

— Care e, de fapt, procedura ca să faci un copil invulnerabil?

Nereu a oftat.

— Styxul, bineînțeles. Cufundarea totală în apele ei.

Vă amintiți — de altfel, sunteți pe deplin iertați dacă nu vă amintiți — că Peleu moștenise tronul Phthiei, regatul mirmidonilor din estul Greciei continentale. Acolo trăiau Peleu și Thetis și tot într-acolo a dat ea fuga după discuția cu Nereu, la timp ca să dea naștere unui al șaptelea copil — tot băiat. Peleu a fost fericit, cum era firesc, însă calda lui bucurie de tată a fost mult diminuată de neliniștea simțită când a văzut emoția, bucuria și optimismul cu care a sărbătorit Thetis noua naștere. După șase morți premature, părea o nebunie să arăți atâta iubire și speranță.

— De data asta totul o să fie bine, sunt sigură, a spus ea, strângându-și copilașul la piept. Frumosul LIGYRON. Ai văzut ce păr strălucitor are? Ca firul de aur.

— O să jertfesc un taur, a zis Peleu. Poate că de data asta zeii o să fie îndurători.

În noaptea aceea, pe când Peleu dormea, Thetis l-a luat pe micul Ligyron din pătuț și s-a îndreptat cu el în brațe spre cea mai apropiată intrare în lumea subpământeană. Styxul, râul urii, care curgea prin ținutul morților, unde stăpân era Hades, era ea însăși o oceanidă, unul dintre cei trei mii de copii ai titanilor Oceanus și Tethys. Apele ei erau reci și negre — de un negru cu adevărat stigian. Thetis a îngenuncheat și l-a cufundat pe Ligyron gol-pușcă în râu. Ca să se asigure că apele repezi nu aveau să-l ducă la vale, l-a ținut de o gleznă, prinzându-i călcâiul stâng între degetul mare și arătător. A numărat până la zece și pe urmă l-a scos la suprafață și l-a învelit cu o pătură. Șocul apei reci ca gheața l-a trezit pe Ligyron, care însă nu a plâns.

După ce s-au întors în iatacul palatului din Phthia, Thetis l-a pus pe copilaș pe o masă și l-a privit în ochi.

— Acum ești invulnerabil, micule Ligyron, i-a spus ea. Nimeni nu-ți poate face rău. Nicio suliță nu-ți poate străpunge coastele, nicio ghioagă nu-ți poate frânge oasele. Nicio otravă și nicio molimă nu te poate răpune. Acum o să te fac nemuritor.

A încălzit o mână de ambrozie parfumată între palme înainte să-l frece pe corp pe Ligyron.[72] Copilul a gângurit vesel când a fost frecat cu unguentul pe piele. După ce s-a încredințat că-l unsese pe tot corpul, Thetis l-a dus în dreptul căminului, unde ardea un foc strașnic.

De data asta. De data asta avea să meargă. Băiatul ei nu avea să moară niciodată.

Thetis s-a aplecat și l-a sărutat pe Ligyron pe frunte, simțind dulceața familiară a ambroziei pe buze.

— Hai, dragul meu, a șoptit ea, ținându-l deasupra flăcărilor.

— Nu!

Cu un urlet de furie, Peleu s-a repezit spre cămin și l-a smuls pe copil din foc.

— Vrăjitoare nebună! Dementă, crudă, bolnavă...

— Nu înțelegi!

— Ba cum să nu. Abia acum înțeleg ce s-a-ntâmplat cu ceilalți șase copii. Pleacă. Pleacă de la palat. Ieși! Ieși...

Thetis s-a ridicat să-și înfrunte soțul, cu ochii împrăștiind fulgere de

mânie. Fusese șocată că Peleu o luase prin surprindere, însă era nereidă și nu avea voie să arate nici cel mai mic semn de slăbiciune.

— Niciun muritor n-are voie să-ndrăznească să-mi spună să plec. Pleacă tu. Ieși tu.

În brațele lui Peleu, Ligyron a început să plângă.

Peleu a rămas nemișcat.

— Știu că poți să mă omori și pe mine, dacă asta alegi. Hai, alege. Zeii o să vadă ce fel de creatură ești.

Thetis a bătut din picior.

— Dă-mi-l înapoi! Îți spun, nu-nțelegi ce făceam.

— Pleacă!

Thetis a țipat furioasă. Muritorii. Nu meritau osteneala. Foarte bine. Nu izbutise să încheie operațiunea de nemurire a fiului ei. Ligyron avea să moară, ca toate ființele omenești. Avea lucruri mai bune de făcut decât să se înjosească luându-se la harță. Din capul locului, n-ar fi trebuit să aibă de a face cu muritorii și cu slăbiciunile lor.

Într-o spirală și un vârtej de lumină, Thetis s-a făcut nevăzută.

Ținându-l pe copil

Peleu a rămas pe loc un timp, cu micul Ligyron roșu la față și scâncindu-i în brațe. I se părea de necrezut că o mamă, orice fel de mamă — divină sau muritoare — putea să treacă prin chinurile zămislirii și facerii, pentru ca pe urmă... pe urmă să facă ce făcuse Thetis. Să-și încredințeze copiii flăcărilor. Pesemne că era nebună. Și că avea un suflet rătăcit și bolnav. Poate că, în timp, avertismentul din profeție se deformase. Nu era vorba de un fiu al ei care să-i depășească tatăl, ci de un fiu al ei care să nu trăiască deloc.

S-a uitat în ochii celui de-al șaptelea fiu al lui.

— O să trăiești, o să crești și o să devii mai strălucitor decât mine, Ligyron? Sunt sigur că da.

Peleu l-a luat acum pe copil și l-a dus în peștera bunicului și salvatorului său, Chiron. Tocmai peștera unde se căsătorise cu Thetis

în fața tuturor zeilor, în ziua când Eris rostogolise mărul de aur.

— M-ai crescut, i-a spus Peleu centaurului, la fel ca pe Asclepius și Iason. Vrei să faci acum același lucru pentru fiul meu? Să-i fii instructor, călăuză și prieten?

Chiron și-a plecat capul și a luat bebelușul în brațe.[73]

— O să mă-ntorc să-l iau când o să facă zece ani, a zis Peleu.

Lui Chiron nu-i plăcea numele Ligyron. Însemna „văicăreț și plângăreț", iar centaurul a presupus că-i fusese dat ca poreclă ironică. La urma urmelor, toți bebelușii se vaită și plâng. Pesemne că, dacă lucrurile ar fi mers pe făgașul firesc, Peleu și Thetis ar fi găsit un alt nume — mai demn — pentru fiul lor. După ce s-a gândit puțin, Chiron s-a oprit asupra numelui AHILE.[74]

Așa se face că Ahile și-a petrecut primii ani din viață în peștera lui Chiron, instruindu-se în muzică, retorică, poezie, istorie și științe, pentru ca mai târziu, când s-a considerat că se făcuse destul de mare, să se întoarcă la palatul tatălui său din Phthia, unde a învățat să arunce sulița și discul, să conducă un car de luptă, să se lupte cu sabia și cu mâinile goale. La acestea din urmă — așa-numitele arte ale războiului —, el a arătat calități uluitoare. Când a împlinit unsprezece ani, nimeni din regat nu putea să-l ajungă pe pista de alergări. Se credea că alerga mai repede chiar și decât Atalanta[75] și că era mai agil decât toți muritorii care trăiseră pe pământ. Viteza, agerimea privirii, echilibrul și grația sportivă fără pereche i-au adus o strălucire, o aură ce i-a emoționat și i-a captivat pe toți cei cu care a avut de a face, chiar și la o vârstă atât de fragedă. Era Ahile cel de Aur, al cărui viitor glorios și eroic era asigurat.

Când acest copil model împlinise zece ani și tocmai fusese transferat din peștera lui Chiron la curtea regală din Phthia, regele Menoetius și regina Polymele din regatul învecinat Opus i-au trimis un mesaj lui Peleu. Polymele era sora lui Peleu, iar Menoetius îl însoțise ca argonaut în expediția de căutare a Lânii de Aur. Cei doi l-au întrebat pe Peleu dacă îl puteau primi pe fiul lor, Patrocle, care omorâse din greșeală un copil într-o criză de furie, iar acum trebuia să crească exilat din Opus, ca să-și ispășească crima. În afara acelei răbufniri, tânărul Patrocle era un băiat cumpătat, binedispus și grijuliu, iar Peleu s-a bucurat că Ahile avea să-l aibă ca însoțitor pe vărul lui. Iar în acest fel cei doi băieți au crescut împreună și au devenit prieteni de nedespărțit.

Distribuția

Să ne amintim acum cine ce face și pe unde e.

În TROIA, Hecuba și Priam i-au adăugat familiei — printre mulți alți copii[76] — pe fiii DEIFOB, HELENUS și TROILUS și pe fiicele Iliona, CASANDRA, Laodice și POLIXENA. Fiul lor cel mare, prințul Hector, s-a căsătorit cu prințesa ciliciană ANDROMACA, în timp ce Paris, „fiul născut mort“ (așa cum s-a dus vorba), despre care nimeni din Troia nu bănuia c-ar fi fost în viață, cutreiera cu turmele și cirezile lui pe Muntele Ida, absolut incapabil să uite visul straniu pe care îl avusese în după-amiaza aceea însorită: Hermes, un măr, cochilia unei scoici, niște zeițe și fața aceea — o față atât de frumoasă, încât Paris știa că avea să-i apară în vise pentru totdeauna.

Fața este a Elenei, acum regină a SPARTEI și căsătorită cu Menelau. Cei doi au fost binecuvântați cu o fiică, HERMIONE, și un fiu, NICOSTRATUS. Elena e însoțită peste tot de slujitoarea ei, mama lui Tezeu, Aethra.

Agamemnon stăpânește peste MICENE cu tânăra lui soție, Clitemnestra. Aceasta i-a dăruit trei fiice — IFIGENIA, Electra și Chrysothemis — și un fiu, Oreste.

Pe insula SALAMINA, Telamon domnește cu soția lui, Hesione (prințesa troiană pe care a adus-o cu el după ce, alături de Heracle, a făcut prăpăd în Troia tatălui ei, Laomedon). Cei doi au un fiu, Teucer — arcaș neîntrecut —, care se înțelege perfect cu uriașul lui frate vitreg, Ajax —, fiul lui Telamon din prima căsătorie.

Fratele lui Telamon, Peleu, domnește în PHTHIA fără soția lui izgonită, Thetis. Fiul lor, Ahile, însoțit întotdeauna de prietenul său Patrocle, crește și devine un bărbat remarcabil.

După ce-l ajută pe Tyndareus să-și rezolve problemele, Odiseu se întoarce în Itaca alături de Penelopa, mireasa lui.

Dacă toate lucrurile astea ne sunt lămurite, putem să străbatem încă o dată Marea Egee înapoi spre est și să revizităm Troia.

Paris se întoarce acasă

Pe măsură ce se apropia a optsprezecea comemorare a celui de-al

doilea fiu al lui Priam și al Hecubei, vinovăția, rușinea și tristețea pe care o simțeau cei doi pentru uciderea lui nu puteau fi micșorate sau alinate.

Se instituise obiceiul organizării de jocuri funerare în cinstea copilului pierdut în fiecare an, în ziua presupusei nașteri și morți. Nimeni din Troia, în afara păstorului Agelaus, nu aflase că regele și regina îșI trimiseseră copilașul să moară pe un munte. Din câte știau ceilalți, un tânăr prinț murise la naștere. Asemenea lucruri se întâmplau. Puține erau perechile ale căror copii supraviețuiau cu toții până ajungeau oameni în toată firea.

Paris însuși, trăind cu nimfa montană Oenone pe pășunile înalte de pe Ida, știa că aceste jocuri funerare speciale se organizau de când îșI aducea aminte, însă nu avea habar de neobișnuita lui legătură personală cu ele, de faptul că se țineau în amintirea morții lui. Cât despre apariția lui Hermes și a celor trei zeițe... Ei bine, se știa că dacă adormeai pe pășunile de pe Ida, MORFEU putea să vină uneori și să-ți sufle în nări parfum de mac, levănțică și cimbru, provocându-ți niște fantasme ciudate și vii, care-ți năvăleau în minte aidoma mirajelor.[77] Paris hotărâse că nu era nevoie să știe și Oenone de acest vis. Cu câteva veri în urmă ea îi născuse un fiu, CORYTHUS, și deși Paris nu-i dăduse niciodată vreun motiv să se îndoiască de iubirea pe care i-o purta, simțea că s-ar putea să nu vadă cu ochi buni povestea lui despre trei zeițe, un măr de aur și o frumusețe muritoare pe nume Elena. Așa că păstrase pentru el năzărirea aceea bizară. Și totuși, fața aceea... ah, cum ajunsese să-l obsedeze.

Într-o după-amiază, cu câteva zile înainte de data când trebuiau să înceapă jocurile funerare, un ofițer și șase soldați s-au ivit pe Ida ca să pună stăpânire pe mândrețea de taur despre care Paris se lăudase, cu câteva luni în urmă, că era fără pereche — lauda ce pricinuise apariția lui Hermes și a întregului episod ciudat.

Paris nu înțelegea de ce voia un grup de soldați să-i ia animalul.

— E al meu și al tatălui meu, Agelaus! a protestat el.

— Taurul ăsta, la fel ca toate animalele de pe Ida, la fel ca tine, băiete, i-a răspuns ofițerul, vorbindu-i de sus, este proprietatea maiestății sale, regele Priam. Și a fost ales să fie premiul cel mare al jocurilor.

Paris a dat fuga să-i spună lui Agelaus despre ce-l aștepta pe taurul lor favorit, dar nu l-a găsit. Cum îndrăznea regele Priam să li-l ia? Da, teoretic era proprietatea familiei regale, dar cum putea un păstor de

vite să-și facă treaba așa cum se cuvenea fără un taur de prăsilă? Pe Paris îl supăra gândul că un sportiv arogant ar fi putut să câștige nobila creatură, un animal cu care un troian crescut la oraș nu avea ce să facă. Fără îndoială că, după încheierea jocurilor, taurul măreț și frumos avea să fie sacrificat. O risipă inutilă din punctul de vedere al șeptelului.

Era enervant. Paris putea să parieze că era mai rapid și mai puternic decât toți răsfățații de la oraș. Se și vedea alergând, sărind și aruncând împotriva celor mai buni rivali pe care putea să-i ofere Troia.

Și deodată a auzit o voce în minte.

De ce nu?

De ce să nu coboare, să nu se înscrie în întrecere și să nu-și recâștige taurul? Competiția le era deschisă tuturor, nu? Numai că pe când era copil, cu ani în urmă, Agelaus îl făcuse pe Paris să jure că nu avea să se ducă niciodată la Troia. Paris întrebase nevinovat cum arăta cetatea și dacă puteau s-o viziteze într-o bună zi. Asprimea răspunsului tatălui său îl uimise.

— Niciodată, băiete, niciodată!

— Dar de ce nu?

— Troia o să-ți aducă ghinion. Am... auzit-o de la o preoteasă. La templul lui Hermes, unde te-am găsit pe când erai un bebeluș. „Nu-l lăsa niciodată să intre pe porțile Troiei“, mi-a spus. „Nu există nimic acolo în afară de nenoroc.“

— Ce fel de nenoroc?

— Nu te privește. Știu zeii ce știu. Și nu se cade să aflăm. Jură-mi că n-o să te duci niciodată acolo, Paris. Că n-o să intri niciodată în cetate. Jură-mi.

Iar Paris jurase.

Dar stai puțin, a spus vocea din mintea lui Paris, jocurile se țin în afara Troiei. Pe câmpia Iliumului, între râul Scamander și zidurile cetății. Putea să coboare, să participe la jocuri, să câștige taurul și să se întoarcă pe Ida cu el — fără să-și încalce promisiunea făcută lui Agelaus.

Paris a coborât cu pas vioi, ținându-se după soldați și după taur. Pe

când mergea, a văzut străfulgerări de bronz scânteietor și de piatră lustruită printre copaci, până când în cele din urmă a dat cu ochii de toate turlele, turnurile, drapelele, meterezele, parapetele, zidurile și marile porți ale Troiei. La mică distanță de soldați și de taur, Paris a străbătut podul de lemn peste Scamander și a admirat priveliștea magnifică.

Troia ajunsese în culmea gloriei. Bogățiile care veneau din schimburile comerciale cu estul nu se vedeau doar în multitudinea, trăinicia și meșteșugul cu care fuseseră ridicate zidurile cetății, ci și în strălucirea armurilor militare, în hainele vopsite în toate culorile purtate de locuitori și în înfățișarea sănătoasă a copiilor bine hrăniți. Până și câinii păreau sătui și mulțumiți.

Toată lumea se ocupa de pregătirile pentru întreceri. În apropierea pistei de alergări, de lungimea unui stadion[78], fuseseră amenajate locurile pentru disc, suliță și lupte libere. Grupuri de oameni ieșeau întruna pe porțile laterale mai mici ale cetății. Negustorii și saltimbancii îi așteptau. Muzicanții cântau. Dansatorii se răsuceau pocnind din castaniete și agitând panglici viu colorate, ce se unduiau în aer. Vânzătorii de mâncare își deschiseseră tarabele din spatele cărora strigau denumirea și prețul a ceea ce vindeau. Câinii alergau încolo și încoace, lătrând stârniți de mult așteptata izbucnire de culori, mirosuri, tărăboi și spectacol.

Paris s-a apropiat de un bărbat cu aer impunător, care stătea la intrarea pentru pista de alergări, și l-a întrebat cum să se înscrie astfel încât să ia parte la întreceri. Bărbatul a arătat spre un șir de tineri care stăteau la coadă ca să ajungă în fața unei mese joase de lemn. Paris li s-a alăturat și în scurt timp a primit un jeton și a fost îndrumat spre suprafața de concurs, unde s-a dezbrăcat la un loc cu ceilalți și a început să se încălzească.[79]

Un pocnet de bici și un strigăt. Mulțimea care se lipise de gardul suprafeței de concurs s-a dat la o parte când două care de luptă au trecut repede unul lângă celălalt, conduse de doi tineri cu pielea netedă, bine îngrijiți și atletici.

— Prințul Hector și fratele lui, Deifob, a șoptit concurentul de lângă Paris. Cei mai buni sportivi din întreaga Troadă.

Paris i-a măsurat cu privirea pe prinți. Hector, moștenitorul tronului, era înalt, atrăgător fără doar și poate și binefăcut. Dădea din cap și zâmbea când a coborât din car și i-a înmânat hățurile unui sclav, punându-i o mână pe umăr și părând să-i mulțumească. Cu o fluturare

aproape sfioasă a mâinii, a răspuns ovațiilor mulțimii și li s-a alăturat lui Paris și celorlalți sportivi. Deifob, fratele lui, a sărit jos din car și a trecut prin mulțimea care se îmbulzea, fără să atingă pe cineva și fără să se uite la nimeni. Părea bine clădit și musculos, însă avea ceva arogant și disprețuitor care i-a displăcut lui Paris din prima clipă.

Mulțimea s-a întors la auzul goarnelor. Paris a văzut un șir de vestitori în partea cea mai de sus de pe zidurile cetății. Sub ei s-a deschis o poartă mare.

— Poarta Scaeană, a șoptit sportivul de lângă Paris. Nu pot fi decât regele și regina.

Paris se aștepta să vadă venind un car sau o trăsură uriașă, însoțită de vestitori și de călăreți. În cel mai rău caz, la un alai în care perechea regală să fie purtată într-o lectică sau pe un divan, preferate de cârmuitorii din Orient. Nu se aștepta să vadă ieșind doi oameni de vârstă mijlocie ivindu-se braț la braț. Seamănă mai degrabă cu un soț și o soție de rând ieșiți la plimbarea de dimineață decât cu un mare conducător și consoarta lui, și-a zis Paris. S-au auzit urale zgomotoase, pe care perechea le-a primit salutând din cap și zâmbind călduros.

— E chiar regele Priam? l-a întrebat Paris pe sportivul de lângă el.

În loc de răspuns, sportivul a căzut în genunchi, la fel ca toți ceilalți concurenți, inclusiv prinții Hector și Deifob. Paris a îngenuncheat și el și s-a uitat la Priam și Hecuba, care au ajuns la podiumul amenajat pentru ei, de unde vedeau toată câmpia.

Regele Priam a ridicat brațele, făcându-le semn tuturor să se ridice.

— Cu optsprezece ani în urmă, a rostit el răspicat, ni s-a născut un prinț.

Avea o voce puternică și limpede.

— Copilul n-a avut prilejul să tragă aer în piept, dar nu l-am uitat. Regina Hecuba și cu mine ne gândim la el în fiecare zi. Astăzi întreaga Troie se gândește la el. Astăzi amintirea lui e cinstită în fața zeilor.

S-a întors spre sportivi.

— Fiți tari, fiți cinstiți, fiți mândri, fiți troieni.

Toți sportivii din jurul lui Paris s-au bătut cu pumnii în piept și au strigat în cor de cinci ori: „Tare! Cinstit! Mândru! Troian!“, apăsând pe

ultimul cuvânt din ce în ce mai mult de fiecare dată. Paris și-a dat seama că așa era obiceiul și a făcut la fel ca restul sportivilor, simțind fiorul de emoție și bucuria de a fi unul dintre ei pe când se lovea cu pumnii în cușca pieptului și urla cuvintele.

Troian! Exista oare un lucru mai ales?

Au fost sacrificați un berbec și un miel. Un preot a dat drumul unui stol de optsprezece porumbei, câte unul pentru fiecare an care trecuse — i s-a spus lui Paris — de la moartea tânărului prinț.

Paris însuși s-a implicat în întreceri cu un entuziasm și o energie fără margini. Ajunsese la anii cei mai frumoși ai tinereții, cu trupul antrenat după ce atâta amar de vreme urmărise și strânsese laolaltă viței, purcelași, iezi și miei, călit de aerul de munte și hrănit cu cele mai bune tocane de miel, lapte de capră și miere de cimbru sălbatic. A triumfat în fiecare probă pe rând, spre bucuria mulțimii, care l-a îndrăgit imediat pe acest concurent necunoscut, dar nespus de chipeș și copilăresc de nerăbdător. Singurii doi din competiție care s-au apropiat cât de cât de el, amenințându-i supremația, au fost cei doi prinți de os regesc. Pe durata întrecerilor, lui Paris i s-a spus că fie unul, fie celălalt fusese declarat învingător al jocurilor în ultimii șapte ani.

Pe Hector nu părea să-l deranjeze că era întrecut de tânărul străin, însă fratele său Deifob era din ce în ce mai înnegurat și furios pe măsură ce se scurgeau orele după-amiezii. Cel mai mult îl sâcâiau uralele ce se auzeau dinspre spectatori de fiecare dată când Paris îl învingea. Așa stând lucrurile, a fost cu atât mai mare ghinionul ca atunci când s-a tras la sorți pentru proba de lupte corp la corp, Deifob să constate că îl are adversar pe acest intrus obraznic.

— Să dea dracii dacă nu-l satur pe țăranul ăsta să se umfle-n pene de parcă tot palatul ar fi al lui, i-a mârâit el lui Hector. Mojicul o să se-adune de pe jos.

— Ia-o ușor, l-a prevenit Hector. Arată un strop de mărinimie, da? Oamenii sunt de partea lui și oricare ar fi rezultatul, tot el o să fie câștigătorul general.

Stilul de luptă pentru această probă se numea pankration sau „prin toate mijloacele“ — se spunea despre combinația de box și lupte fără restricții că fusese inventată de Tezeu când îl învinsese pe regele-luptător Cercion din Eleusis.[80] Deifob miza pe faptul că nevinovatul lui adversar nu avea să fie pregătit pentru atâtea procedee foarte dure,

toate permise: loviri, mușcări de nas și de urechi, scos de ochi, strângeri de scrot.[81] Numai că Deifob însuși era nepregătit pentru felul cum se eschiva Paris dându-i târcoale și având grijă să nu poată fi atins. În plus, îndrăznind să zâmbească. Cu cât urla și se năpustea Deifob mai tare, cu atât mai repede părea să facă Paris pasul înapoi. Spectatorii se îndoiau de râs.

— Stai pe loc, lua-te-ar naiba! a strigat Deifob. Rămâi și luptă!

— În regulă, a spus Paris, apropiindu-se și trecându-și un picior pe sub Deifob. Dacă asta vrei...

Într-o clipă, Deifob stătuse în picioare, în clipa următoare era întins cu fața în sus și cu un neica-nimeni de la țară care îngenunchease pe el, țintuindu-l cu umerii de pământ.

— Ți-a ajuns, da? a spus Paris, râzând spre el, cu o mână ridicată în semn de salut adresat mulțimii.

Câteva fetișcane se chinuiau să-și croiască drum spre el și-i răspundeau prin strigăte aprobatoare.

Era prea de tot. Deifob s-a ridicat anevoie în picioare cu un urlet de mândrie rănită, strigându-i slujitorului să-i aducă sabia.

— O să-ți dau o lecție pe care nu o s-o uiți niciodată! a mârâit el, prinzând sabia de mâner.

Însă Paris a fost prea rapid pentru el. S-a răsucit pe călcâie și a rupt-o la fugă spre zidurile cetății, râzând mai departe. Știa că poate să-l întreacă la fugă pe Deifob pe orice distanță. Deja o dovedise în trei probe diferite de alergări.

— După el! a strigat prințul turbat de mânie.

— Hai, lasă, a spus Hector. Băiatul a câștigat pe drept.

— Mi-a șoptit porcării la ureche, a zis Deifob. A spus ticăloșii despre mama noastră.

Era o minciună, dar a fost de-ajuns să-l pună în mișcare pe Hector, care a strigat:

— Opriți-l pe omul ăla!

Râzând în continuare, Paris a fugit mai departe, neștiind unde se ducea, însă plin de plăcerile pe care ți le aduc victoria și osteneala,

hohotind și iubind viața. Auzea gălăgia celor care îl urmăreau, dar nu se îndoia că era în stare să se ferească, să se ascundă și să scape de primejdie. Fără să stea pe gânduri, s-a năpustit pe marea poartă deschisă și s-a trezit în cetate. A încetinit ca să se minuneze în fața labirintului de străzi și alei din jur. Deci asta era Troia. Curți, prăvălii, fântâni, piețe, străzi și oameni. Foarte mulți oameni. Era derutant și amețitor. Paris a cotit de câteva ori, simțindu-se ca Tezeu în labirintul cretan. A auzit cum hărmălaia din spatele lui e din ce în ce mai mare. A ales o stradă dreaptă și îngustă și a rupt-o la fugă pe ea, până a ajuns la câteva trepte de piatră ce duceau la două porți aurite. Și-a dat seama prea târziu că porțile erau ferecate și că nimerise într-o fundătură. Cu zgomotul urmăritorilor crescând în spatele lui, a zgâlțâit porțile și a strigat.

— Ajutor! Dacă aici e cumva un templu, cer adăpost în numele tuturor zeilor! Ajutor, ajutor!

Porțile s-au deschis și o preoteasă tânără și frumoasă a ieșit din întuneric și a coborât, întinzând mâna.

— Vino..., a spus ea.

Paris a întins mâna, însă în clipa când mâna lui a atins-o pe a ei, tânăra s-a retras cu un geamăt și cu ochii măriți de groază.

— Nu! a spus ea.

— Te rog, te implor! a strigat Paris, uitându-se peste umăr.

Deifob și Hector, cu săbiile scoase, erau în fruntea unui adevărat șuvoi de simpatizanți, spectatori, copii și câini asmuțiți.

— Nu! a repetat preoteasa. Nu! Nu! Nu!

A dispărut înapoi în întuneric și a închis poarta după ea.

Paris a izbit cu pumnii în marile tăblii de lemn ale portalului, însă Deifob s-a aruncat asupra lui, cu dinții dezgoliți și urlând pradă furiei.

— Ridică-l, Hector. Hai să vedem cât o să-i mai râdă căpățâna aia nerușinată când o să-i zboare de pe umeri.

Hector, cel mai înalt dintre cei doi, l-a ridicat voinicește pe Paris și l-a ținut.

— N-ar fi trebuit să-l înfurii pe Deifob, a spus el. Dacă-ți ceri iertare cu

umilință, o să am grijă să nu-ți pierzi mai mult decât o ureche pentru ce-ai făcut.

Deifob își ridicase sabia.

S-a auzit un glas, puternic și ascuțit.

— Stai! Nu poți să-ți omori fratele!

Deifob și Hector s-au întors. La fel a făcut și Paris, ca să-și vadă tatăl, pe Agelaus, croindu-și drum prin mulțime.

— Pune-l jos, stăpâne Hector! Pune-ți fratele jos!

O parte a mulțimii s-a dat la o parte ca să-i facă loc lui Agelaus. Cealaltă s-a dat la o parte ca să-i lase să treacă pe regele Priam și regina Hecuba. Agelaus i-a văzut și a căzut în genunchi.

— N-am putut s-o fac, maiestățile voastre! N-am putut să-l omor pe copilaș. Și mă bucur că n-am făcut-o. Ia priviți-l. Ar trebui să fiți mândri de el.

Agelaus a spus toată povestea. Mulțimea a tăcut mâlc.

Hecuba a fost prima care l-a îmbrățișat pe buimacul Paris. Priam l-a strâns la piept și i-a spus „fiule“. Hector l-a lovit afectuos în braț și i-a spus „frate“. Deifob l-a lovit — ceva mai tare — în celălalt braț și i-a spus și el „frate“. Mulțimea a izbucnit în urale și a ținut-o așa cât timp alaiul regal s-a întors și s-a îndreptat spre palat.

În spatele lor, porțile de aur de la capătul treptelor templului s-au deschis și preoteasa a ieșit, tânguindu-se și dând din brațe ca și cum ar fi căzut pradă demonilor.

— Scoateți-l, scoateți-l din oraș! a strigat ea. E moartea. O să ne distrugă pe toți.

Chiar dacă a auzit-o cineva, nu i-a dat atenție.

Preoteasa se numea Casandra și alesese vocația sfințeniei în locul unei vieți de prințesă. Cea mai frumoasă și mai înzestrată dintre fiicele lui Priam și ale Hecubei se dedicase acestui templu al lui Apollo din Troia. Spre nenorocul ei, îi atrăsese atenția zeului însuși, care — vrăjit de frumusețea ei — i-a dăruit harul profeției. Mai degrabă o mită decât un dar. Apollo s-a apropiat și a vrut s-o ia în brațe.

— Nu! a spus imediat Casandra. Nu mă dăruiesc nimănui, zeu sau

muritor. Nu vreau s-o fac. Nu, nu...!

— Dar ți-am făcut cel mai mare dar pe care ar putea să-l aibă un muritor, s-a revoltat Apollo.

— Așa o fi. Dar nu ți l-am cerut eu și nici prin cap nu mi-a trecut să-ți dăruiesc în schimb corpul meu. Nu. Te refuz. Nu.

Apollo nu putea să-și ia înapoi darul — era o lege categorică, după care niciun nemuritor nu putea să desfacă lucrul pe care îl făcuse fie el, fie un alt muritor[82] —, așa că, pradă furiei, a scuipat în gura Casandrei tocmai când se deschidea spre a mai spune o dată „nu". Scuipatul era un blestem. Asta însemna că profețiile Casandrei nu aveau să fie crezute niciodată. Oricât de precis ar fi prezis viitorul, nimeni nu-i dădea crezare. Soarta ei era să fie ignorată.

Ce-i spusese scurta atingere a mâinii fratelui ei nu avem cum să știm. Ce a văzut acum cu ochii minții putem doar să ghicim. Poate că era aceeași imagine a flăcărilor care îi apăruseră în vis Hecubei cu optsprezece ani în urmă. O lăsăm pe Casandra pe treptele templului, frângându-și mâinile și tânguindu-se deznădăjduită.

Zeii se uită în jos

Impulsul care îl făcuse pe Paris să coboare muntele în goană, pe urmele taurului fără pereche — oare venise de la el sau de la un zeu? O voce i-a șoptit în minte „De ce nu?" De ce să nu cobori de pe munte, să nu te înscrii în întrecere și să nu-ți recâștigi taurul? De ce nu? Să fi fost oare chiar vocea lui Paris, ambiția și impulsul lui tineresc, sau a fost inspirație divină?[83]

Afrodita îi promisese că, dacă primea mărul de aur, avea să i-o dea pe Elena. Acceptarea lui Paris în palatul regal din Troia a însemnat o emoție încântătoare pentru tânăr, o cotitură în viață la care n-ar fi îndrăznit să spere. Însă era o evoluție ce părea să împlinească mai degrabă promisiunea Herei legată de putere și de principate decât pe cea a Afroditei legată de iubire. Să fii prinț într-un palat era cum nu se poate mai plăcut, însă nu-l apropia nici atâtica de amintirea acelei figuri, a „Elenei" care-i fusese promisă.

Sau poate că da?

Zeii au un fel al lor de a face lucrurile.

Da, viața de prinț era cu siguranță încântătoare. Sclavi, bogății și veșminte minunate, băuturi și mâncăruri cum Paris nu mai gustase niciodată. Troienii cădeau în genunchi la trecerea lui. A fost — la început — mai palpitant și mai savuros decât și-ar fi putut imagina vreodată. Dar i se părea că trebuia plătit un preț pentru tot luxul, supunerea și rangul înalt. I se părea că se aștepta de la prinți să știe tot felul de lucruri.

Bunăoară, artele războiului. Paris era un sportiv înnăscut, după cum constatase întreaga Troie. Însă acum i se pretindea să combine calitățile atletice native cu tehnicile mai aspre ale vieții de militar. Spre deosebire de frații lui, Hector și Deifob, el nu avea forța fizică și disciplina militară care i se cereau unui războinic, însă deocamdată suplinea prin repeziciune, echilibru și coordonare. Pe lângă asta, la ce i-ar fi folosit vitejia ostășească? A existat vreodată o cetate mai pașnică decât Troia?

Artele păcii i se păreau profund anoste lui Paris. Etichetă, istorie, comerț, taxe și impozite, diplomație, drept... Astfel de lecții îl obligau să rămână înăuntru și-l scoteau din minți de plictiseală.

Într-o după-amiază Paris stătea tolănit pe pernele din apartamentul tatălui său. Vocea monotonă a lui Priam se auzea de ceva vreme, spunând poveștile inimaginabil de complicate ale marilor dinastii regale din lumea grecilor. Paris deprinsese arta de a-și lua o expresie de om atent și preocupat, în timp ce mintea îi hoinărea prin alte părți.

— Despre mătușa ta Hesione ți-am povestit deja, spunea Priam. Draga mea soră. Îi datorez viața, chiar așa. M-a răscumpărat de la Heracle, care tocmai se pregătea să-mi taie gâtul, cum ți-am zis. Ce mult aș vrea s-o revăd. Însă a fost luată când eu eram mic — și asta ți-am povestit — de Telamon din Salamina. Și trăiește acolo cu el. Au un fiu, pe Teucer. Măcar mă bucur că i-au dat un nume de troian. Și-acum, să străbatem marea și să ajungem chiar în Peloponez. Argolida e stăpânită de marele rege Agamemnon din Micene, bineînțeles. Soția lui e regina Clitemnestra. Și au patru copii...

Paris a riscat să se uite pe furiș pe fereastră. Auzea niște bărbați care se antrenau în duel cu săbiile. I-au ajuns la urechi și crâmpeie de muzică — un grup de fete cântau. S-a gândit la soția Oenone și la fiul Corythus și a simțit un mic junghi de vinovăție. Ar fi fost frumos să insiste să-l însoțească la palat, dar s-a gândit că făceau parte din vechea lui viață, la fel ca Agelaus. Bătrânul păstor chiar ținuse morțiș să rămână pe Muntele Ida.

— Oile și vitele o să-ți ducă dorul, băiete, îi spusese el. Și eu la fel. Numai că locul tău e lângă familia adevărată.

Oenone nu fusese atât de înțelegătoare. Vărsase multe lacrimi și făcuse o criză de isterie. Paris s-a gândit că măcar ar fi putut să-i înțeleagă poziția. Oricum, își impusese punctul de vedere. Oenone și fiul ei rămăseseră pe Muntele Ida, iar el stătea în palatul regal din Troia. Așa se cuvenea. Între timp, Priam continua să-i înșire nesfârșita serie de regi, regine, prinți și prințese. La ce-i folosea lui Paris să știe atâtea date despre afurisitele astea de familii regale și despre infernalele relații dintre ele? Nici nodul din Gordium nu era atât de complicat și de greu de dezlegat.[84]

— Iar pe urmă coborâm spre Sparta, a continuat Priam, unde fratele lui Agamemnon domnește acum cu soția lui, Elena. Tyndareus, tatăl lor, a...

Paris s-a ridicat brusc în capul oaselor, cu sângele năvălindu-i în obraji.

— Ce nume ai spus adineauri, tată?

— Poftim? Tyndareus? Un urmaș al lui Perseu, la fel ca Heracle, la început a...

— Nu, înainte de asta. Ai rostit un nume...

— Am rostit multe nume, a spus Priam cu un zâmbet trist. Și chiar am sperat că o să le ții minte pe toate. Am vorbit despre Agamemnon și Clitemnestra...

— Nu, după asta...

— Menelau? Elena?

— Da...

Paris parcă răgușise un pic. Și-a dres glasul și a încercat să pară indiferent.

— Elena, ai zis? Cine mai e și ea?

Priam a recitat răbdător arborele genealogic al Elenei, trecând sub tăcere episodul cu Leda și lebăda. Lumea auzise zvonuri despre cele două ouă din care ieșiseră două perechi de gemeni, însă Priam nu simțea nevoia să confirme niște simple bârfe.

Paris și-a lăsat tatăl să termine și pe urmă și-a mai dres o dată glasul. Îl lovise inspirația.[85]

— M-am gândit la ceva, tată, a zis el. Povestea pe care mi-ai spus-o despre cum a răpit-o Telamon pe sora ta, Hesione. Pe vremea lui Heracle?

— Ce-i cu ea?

— Nu cred că-i în regulă ca mătușa mea să trăiască la Salamina. E o prințesă troiană... Ce-ar fi dacă... Nu, e o idee nebunească...

— Ce anume e o idee nebunească?

— Păi, îmi tot vorbești de misiuni diplomatice, responsabilități regești și alte alea, a spus Paris. Ce-ar fi dacă aș pleca în — cum îi zice? — „ambasadă", nu? Sau e „delegație"? Una dintre ele. Ce-ar fi să mă duc în ambasadă, sau în delegație, la Telamon și să văd dac-ar fi de acord s-o lase pe Hesione să se-ntoarcă acasă? Aici, în Troia. Mi-ai spus c-ai vrea tare mult s-o revezi și...

— Băiatul meu! Băiatul meu drag!

Priam mai avea puțin și plângea.

— Dă-mi voie să mă duc cu niște corăbii la Salamina, a spus Paris, tot mai încrezător. Corăbii încărcate cu daruri scumpe — știi de care: mătăsuri, mirodenii, vin și aur. O să-i transmit mesajul tău cald și curtenitor lui Telamon și poate că diplomația o să-mi elibereze mătușa.

— E o idee minunată! a zis Priam. Vorbesc imediat cu PHERECLUS să pregătească o mică flotă. Ești un băiat bun, Paris, și binecuvântez ziua care ni te-a adus înapoi.

Însă Paris nu era un băiat bun. Nici prin cap nu-i trecea să se ducă pe mare la Salamina ca să negocieze întoarcerea unei mătuși bătrâne, de care nu-i păsa nici cât negru sub unghie. Ce însemna Hesione pentru el sau el pentru Hesione? Afrodita îi șoptise adevărata destinație. Sparta și Elena cea promisă.

Nu, Paris nu era un băiat bun.

Anchise: un interludiu

Zeus era furios. Afrodita îndrăznise să râdă de el. În fața întregului Olimp. Acea undă de râs cristalin și triumfător care îl făcea mereu să-și încleștеze fălcile.

Zeul era Regele Zeilor, Stăpânul Cerului și Conducătorul necontestat al Olimpului. Dar, la fel ca pe mulți alți cârmuitori, îl descuraja sentimentul că toată lumea, de la cel mai umil muritor la cea mai strălucitoare zeitate, era mai liberă decât el. Mai puțin blocat, stingherit și îngrădit. Era limitat, pe de o parte, de tratat, obligație și moștenire, iar pe de alta, de amenințarea constantă a revoltei, nesupunerii și răzvrătirii. Ceilalți unsprezece zei din Olimp făceau mai mult sau mai puțin tot ce voiau, îndeosebi în domeniile peste care aveau autoritate. Îl recunoșteau pe Zeus ca rege, dar el știa că nu aveau să-i permită niciodată să apeleze la acel tip de putere individuală pe care tatăl lui, Cronos, și bunicul lui, Uranus, îl exercitaseră ca pe un drept al lor. Apollo, Poseidon și ceilalți îndrăzniseră să-l sfideze în trecut, ba la un moment chiar îl prinseseră în lanțuri, dar creatura nemuritoare de care se temea cel mai mult — mai mult și decât de puternica lui soție, Hera — era Afrodita.

Zeiță a iubirii, fiică a zeului primordial al cerului, Uranus — și prin urmare cu o generație mai mare decât Zeus și ceilalți olimpieni —, Afrodita își petrecea cea mai mare parte a timpului pe insulele de domiciliu Cipru și Kythira.[86] Însă cu o seară mai devreme cinase cu ceilalți pe Muntele Olimp. Fusese țâfnoasă, aprigă și cu chef de tachinări.

— Cu toții credeți despre voi, zeilor, că sunteți mari și tari, invulnerabili. Tu, Poseidon, cu tridentul și valurile uriașe. Tu, Ares, cu caii războinici, sulițele și săbiile. Tu, Apollo, cu săgețile. Chiar și tu, Zeus, cu tunetele și norii de furtună. Numai că eu sunt mai puternică decât voi toți.

Zeus s-a încruntat.

— Aici eu conduc. Nu are nimeni putere asupra mea.

Hera și-a dres glasul cu tâlc.

Zeus a înțeles aluzia.

— Asta dacă nu cumva aleg eu însumi să ascult de... minți mai

luminate și de judecăți mai sănătoase, a adăugat el. Cum ar fi draga mea soție, bineînțeles.

Hera a încuviințat din cap mulțumită.

Dar Afrodita nu s-a lăsat.

— Recunoașteți, a spus ea. Am putere asupra voastră, a tuturor. În afară de Atena, Hestia și Artemis. Ele trei sunt de neatins.

— Aha. Datorită jurământului de celibat veșnic, a spus Zeus. Vorbim despre iubire, presupun.

— Uitați-vă ce vă-mpinge să faceți! Cu toții. Orice urmă de demnitate dispare. În mrejele tânjirii după muritorii cei mai banali și mai fără însemnătate, vă transformați în porci, în țapi și-n tauri — din toate punctele de vedere. Orice, numai să vă țineți scai de cele după care jinduiți. Mai mare râsul.

— Uiți cine sunt.

— Da, n-ai decât să-ți azvârli tunetul, numai că eu și fiul meu, EROS, tragem cu ceva mult mai puternic. Un tunet îl face mici fărâme pe dușman, dar săgeata iubirii poate să doboare regate și dinastii — ba chiar regatul tău și însăși dinastia Olimpului, într-o bună zi.

Batjocura Afroditei și râsul ei cristalin și enervant încă îi răsunau în urechi lui Zeus și în ziua următoare. Ei bine, îl subestimase. O să-i arate el. Nu era singura care avea puterea de a umili. Ia să vedem, s-a întrebat el, care era slăbiciunea ei?

Slăbiciunea Afroditei — comună tuturor zeilor (inclusiv lui Zeus, deși el nu era dispus s-o recunoască) — era vanitatea. Niciodată nu avea parte de suficiente laude, forme de venerație sau sacrificii. Zeus știa că, la fel ca Apollo și iubitul ei, Ares, nutrea o afecțiune aparte pentru cetatea Troia și pentru locuitorii ei.[87] Întâmplarea făcea ca tocmai în această perioadă a anului să se țină o sărbătoare în cinstea Afroditei într-unul dintre templele ei din partea de jos a Muntelui Ida. Mai mult ca sigur că avea să participe și ea. Ca atâția alți zei, se deghiza adeseori și se pierdea printre localnici, trăgând cu urechea la rugăciunile care îi erau adresate, savurând laudele și pedepsind vorbele de ocară ce ieșeau uneori de pe buzele celor care i se rugau.

Zeus și-a coborât privirile spre Muntele Ida, căutând un muritor cum nu se poate mai obișnuit. Ochii i s-au oprit asupra unui păstor care dormea în iarba mănoasă a pajiștii: un ins fără pată, pe nume

ANCHISE[88].

Zeus a trimis după Hermes. Mesagerul zeilor, divinitatea protectoare a hoților, escrocilor și trișorilor, și-a înclinat capul ca să primească porunca tatălui.

— Du-te la palatul lui Eros. Fă cumva și fură-i o săgeată. Pe urmă o iei spre est și te duci la Troada. Odată ajuns acolo...

Hermes a surâs, în timp ce Zeus îi schița planul. Cu un fâlfâit al aripilor de la sandalele din picioare, a zburat să-l ducă la îndeplinire.

Câteva zile mai târziu, la poalele Muntelui Ida, deghizată în fată de la țară, Afrodita strălucea de plăcere pe când asculta rugăciunile oamenilor care coborau de pe munte spre templul ei. O uriașă imagine pictată a ei, împodobită cu flori, se legăna pe umerii oamenilor în timp ce procesiunea înainta. În spatele ei, Hermes îl îndemna pe Anchise să se apropie.

— Nici nu știu cine ești, spunea păstorul. Și cine-i fata care zici că s-a-ndrăgostit de mine?

— O să-mi mulțumești când o s-o vezi, a spus Hermes.

Afrodita s-a întors iritată — o siluetă din mulțime se apropiase prea mult și ceva ascuțit o înțepase într-o parte. Privirea i s-a oprit pe omul aflat cel mai aproape de ea, un bărbat cu ochi căprui și blânzi. Tocmai voia să-i zică vreo două, când s-a simțit cuprinsă de un sentiment ciudat. Ce era cu bărbatul ăsta? Tânărul însoțitor de lângă el — al cărui cap era plecat, așa că nu avea cum să-i deslușească trăsăturile — l-a îmbrâncit în față. Bărbatul a rămas stângaci înaintea ei, roșu la față de stânjeneală.

— Cine ești? a întrebat Afrodita.

— Sunt... mă cheamă Anchise.

— Hai cu mine. Hai cu mine-acum! a spus Afrodita.

Inima îi bătea să-i spargă pieptul și sângele îi pulsa în urechi. L-a dus pe bărbat departe de procesiune. Hermes i-a urmărit cu privirea, cu un zâmbet lățindu-i-se pe figură.

*

Într-o pădurice ferită — ascunsă de ochii nedoriți, dar îndeajuns de aproape ca să audă ce se spunea la procesiunea sărbătorească —, Afrodita și Anchise au terminat de făcut dragoste.

El a privit-o în ochi.

— Tu îmi știi numele, i-a spus apoi. Pot să-l aflu și eu pe al tău?

Afrodita i l-a spus.

El a făcut ochii mari.

— Dar de ce eu? De ce eu? De ce un muritor?

— Nici eu nu-nțeleg, a răspuns Afrodita, plimbându-și drăgăstoasă un deget pe chipul lui Anchise. E un mister. Mă plimbam la un loc cu toată lumea și pe urmă am... Ah!

Dintr-odată, a înțeles.

Zeus! Nu putea fi decât mâna lui Zeus.

— Cine era tânărul cu care te-am văzut?

— Un păstor de vite. Mi-a ținut calea sus unde-s pajiștile și m-a bătut la cap să cobor și să iau parte la sărbătoare. Cică era o fată aici...

— Probabil că ăla a fost Hermes, a spus Afrodita.

L-a tras spre ea pe Anchise și l-a îmbrățișat strâns.

— Crede că-n felul ăsta m-a umilit. Din punctul meu de vedere, e o binecuvântare. Îți simt copilul în mine. Un fiu pentru tine, Anchise. O să-l apăr întotdeauna. Dar ai mare grijă să nu spui nimănui. Nimănui.

Deși părea un simplu păstor de vite, Anchise avea sânge regesc — era văr cu regele Priam.[89] Avuseseră loc câteva certuri cu niște ani în urmă, din cauza cărora Anchise ieșise ca o furtună din palat și alesese să ducă o viață de păstor pe Muntele Ida, în loc de a unui prinț silit să trăiască între ziduri. Poate că Zeus știa asta despre Anchise; sau poate că o omisese. Poate că acțiunile lui Zeus fuseseră călăuzite în tot acest timp de Moros. Până și zeii erau neputincioși în mâna zeului destinului, căci copilul lui Anchise din pântecul Afroditei avea, fără îndoială, un destin al lui. După părerea unora, el a fost — poate până la apariția lui Isus — cel mai important copil născut vreodată. La nașterea lui, la fel ca în cazul lui Isus, au asistat măgari și boi, fiindcă Afrodita a ales să-și nască bebelușul pe pajiștile unde trăia Anchise. I-

au spus ENEA; la fel ca Paris, copilul a crescut ca păstor pe Muntele Ida; și, tot la fel ca Paris, n-a știut nici măcar o clipă că făcea parte din familia regală a Troiei.

A fost cât se poate de normal ca Enea și Paris, păstori de aceeași vârstă și pe același munte, să se întâlnească și să devină prieteni. Când a aflat despre identitatea lui reală și s-a mutat la palat, Paris și-a invitat prietenul să-l însoțească. Așa cum Agelaus dezvăluise că Paris era prinț al Troiei, tot așa Anchise s-a declarat public tatăl lui Enea. Cearta cu Priam care îl făcuse pe Anchise să părăsească Troia a fost dată uitării, iar Enea a fost primit la palat ca însoțitor al lui Paris și prețuit ca prinț de sânge cu adevărat regesc.[90]

Răpirea

Așa cum promisese, Priam îi ordonase lui Phereclus, cel mai priceput inginer și constructor de corăbii din Troia, să construiască și să încarce o flotă pe măsura măreței misiuni a lui Paris de a o elibera pe Hesione din Salamina, unde era prizonieră, și de a o aduce înapoi acasă. Paris și-a numit prietenul Enea secund al delegației. În timp ce Phereclus termina lucrul la corabia-amiral, Enea s-a ocupat de pregătirile a șase vase mai mici ce urmau să-i însoțească pe post de escortă.

Familia regală a Troiei, în frunte cu Priam, Hecuba, Hector, Deifob și Casandra, s-a strâns pe chei ca să-și ia rămas-bun de la flotilă.

— Paris nu se duce la Salamina, s-a tânguit Casandra. Pleacă spre Sparta! Scufundați-i corăbiile acum și lăsați-l să se înece. La întoarcere o să ne-aducă moarte tuturor, moarte tuturor!

— Fie ca Poseidon și toți zeii să te apere, a spus Priam, în timp ce preoții presărau boabe de orz, semințe și flori pe punți. Întoarce-te cât poți de repede. Fiecare zi în care nu ești aici e dureroasă pentru noi.

Odată ieșiți în larg, Paris le-a dezvăluit destinația adevărată lui Enea și celorlalți din echipaj.

— Sparta?

Prietenul lui era tulburat.

— Of, tare cuminte mai ești, Enea, a spus Paris râzând. Trăiește și tu un pic! O să fie cea mai mare aventură din viața ta.

În Sparta, regele Menelau i-a primit cu brațele deschise pe Paris, Enea și restul delegației din Troia. Și chiar dacă vizita lor l-a surprins, era prea bine-crescut s-o arate. Calitatea și prețul mare al darurilor cu care i-a copleșit Paris arăta că era vorba de o vizită prietenească — menită, a presupus Menelau, cunoscând reputația lui Priam, să întărească relațiile amicale și să stabilească legături comerciale prospere între Sparta și Troia. El și Elena și-au ospătat oaspeții și i-au răsfățat timp de nouă zile.

În cea de-a noua zi, Dioscurii, frații Elenei, Castor și Polydeuces, au primit un mesaj din Arcadia care i-a făcut să plece repede, scuzându-se pe fugă. Un conflict de lungă durată între ei și verii lor.[91] În ziua următoare a sosit un mesaj pentru Menelau, în care se spunea că era așteptat în Creta, la înmormântarea bunicului său dinspre mamă, CATREU. Fără să bănuiască nimic, a plecat și el la fel de grăbit.

Acum Paris și oamenii lui aveau cale liberă să jefuiască palatul și s-o răpească pe Elena cea rămasă fără apărare. I-au luat cu ei pe Nicostratus, băiețelul Elenei, și pe însoțitoarea ei transformată în sclavă, Aethra, mama lui Tezeu, dar au lăsat-o la palat pe fiica ei, Hermione.

Se ivesc acum o mulțime de întrebări. A fost Elena răpită contrar propriei voințe? S-a îndrăgostit de Paris așa cum se îndrăgostesc de obicei oamenii unul de altul? (În fond, erau amândoi tineri și frumoși.) Sau toată povestea a fost aranjată de Afrodita, care nu-și uitase promisiunea? Cu siguranță, în unele versiuni ale poveștii, zeița și-a trimis fiul, pe Eros, în Sparta s-o străpungă pe Elena cu una dintre săgețile lui, ca s-o facă să se îndrăgostească de Paris. Să fi aranjat tot Afrodita și moartea lui Catreu, întâmplarea neașteptată din cauza căreia plecase Menelau atât de grăbit și într-un moment atât de oportun?[92] Sunt întrebări care au fost puse întotdeauna și care vor fi puse și de-acum încolo până la sfârșitul lumii. Însă ceea ce putem spune fără teama de a greși este că Paris s-a întors pe mare cu cea mai mare parte din comorile găsite în palatul lui Menelau, inclusiv comoara cea mai prețioasă: frumoasa Elena.

Pe drumul înapoi spre Troia, Paris a făcut popasuri în Cipru, Egipt și Fenicia, unde regele Sidon l-a tratat cu toată ospitalitatea, în schimbul căreia a fost ucis. Paris a jefuit tezaurul fenician și s-a îndreptat spre Troia cu corăbiile pline ochi.

Priam, Hecuba, Deifob, Hector și restul familiei regale din Troia s-au mirat când au văzut-o pe Elena, dar în același timp au fost seduși de blândețea ei, orbiți de cât era de frumoasă și fermecați de corăbiile pe

care se găseau bogățiile Spartei și ale Feniciei. Noua mireasă a lui Paris a fost primită cu căldură la palat.

Casandra a dat buzna înăuntru să le spună că prezența Elenei avea să garanteze distrugerea Troiei și moartea tuturor, însă nimeni n-a părut s-o audă.

— Sânge, foc, măcel, distrugere și moartea noastră, a tuturor! a urlat ea.

— Pentru Elena, a spus Priam, ridicând o cupă cu vin.

— Pentru Elena! au strigat curtenii. Pentru Elena din Troia!

Grecii (cu o excepție) se țin de cuvânt

Menelau și Agamemnon își croiseră drum separat spre Creta, ca să asiste la înmormântarea bunicului lor, Catreu. S-au întors împreună în Peloponez.

— Vino să stai cu mine și cu Elena, și-a îndemnat Menelau fratele.

— Ești amabil, dar abia aștept să mă-ntorc acasă la Clitemnestra și la copii.

— Măcar câteva zile. O să-l găsești și pe Paris, prințul troian de care ți-am povestit, cu oamenii lui. Aș vrea să-l cunoști. O relație bună cu Troia e în interesul nostru, al tuturor.

Agamemnon a acceptat cu jumătate de gură și a debarcat cu fratele lui în portul Gytheio din Laconia.

Când au ajuns la palatul din Sparta, au găsit curtea regală într-o dezordine totală. Slujitorii și sclavii fuseseră încuiați în beciuri, iar Paris și oamenii lui prădaseră și jefuiseră după bunul lor plac. Însă abia dispariția fiului său, Nicostratus, și mai presus de orice — de orice ar fi putut exista pe lume — răpirea iubitei lui soții și regine Elena l-au lovit pe Menelau ca un trăsnet trimis de Zeus.

Agamemnon a scos un urlet de furie. Pentru el asta nu era o pierdere personală, ci un lucru mult mai grav: o sfidare, o jignire, un gest disprețuitor de trădare și de provocare, făcut chiar în Peloponezul peste care se considera stăpân absolut.

— Auzisem că regele Priam ar fi un om înțelept, a tunat el. Auzisem că ar fi onorabil. Simple minciuni. Nu e nici una, nici alta. Nu are onoare. Iar prin faptul că și l-a făcut dușman pe Agamemnon a arătat că e și prost.

Regele din Micene era genul de om pe care nu-l deranja să vorbească despre sine la persoana a treia.

Goarna cea mare — metaforic vorbind — a sunat în toate regatele, provinciile și insulele din Grecia. Regii, războinicii, căpeteniile de clan, prințișorii, generalii, nobilii, moșierii și aspiranții care se strânseseră în Sparta pentru mâna Elenei și juraseră să-i cinstească și să-i apere căsnicia au fost chemați acum să se țină de cuvânt.

Homer nu le spune niciodată trupelor aliate pe care le-a strâns Agamemnon „greci“ și folosește foarte rar termenul „eleni“. De cele mai multe ori îi numește „ahei“, de la „Aheea“, o regiune din zona de centru-nord a Peloponezului, care făcea parte dintre teritoriile ocârmuite de Agamemnon, Corint, Micene și Argos[93], dar care denumea întreaga peninsulă, inclusiv orașele-stat din Peloponezul de sud, cum ar fi Sparta și Troezen. La fel ca Homer, o să folosesc „aheu“, „argolid“ („din Argos“), „danai“[94] sau „elen“ ca să denumesc alianța, însă de cele mai multe ori doar „grec“...

Și iată-i strângându-se nu doar din Aheea și Peloponez, ci și din Atena și Atica, în sud-estul Greciei continentale, din Tesalia, în nord-est, din insulele ionice, precum și din Creta, Salamina și insulele egeene care cuprindeau Sporadele, Cicladele și Dodecanezul. Mesagerii care plecau întruna de la palatul din Micene al lui Agamemnon îi îndemnau pe toți regii să vină însoțiți de cât mai multe corăbii și de cât mai mulți oameni cu putință și să se adune în portul teban Aulida, pe coasta Beoției, de unde, dacă te uitai spre est pe Marea Egee, dincolo de Euboea, vedeai Troia.

În Salamina, Ajax cel Puternic a dat curs chemării împreună cu fratele său vitreg, Teucer, marele arcaș. Pentru ca lucrurile să fie mai complicate, a răspuns chemării și un al doilea Ajax important: Ajax, regele locrienilor din Grecia centrală. Acesta e cunoscut de obicei drept Ajax cel Mic, nu ca să-i subapreciem remarcabilul curaj și zel militar, ci doar ca să-l deosebim de Ajax al lui Telamon, zis cel Mare, a cărui statură și putere erau peste ale oricărui muritor din lume, întrecute doar de cel devenit între timp nemuritorul Heracle. O să folosim transcrierea grecească inițială pentru Ajax al locrienilor și o să-i spunem AIAS ca să evităm confuzia.

Un alt rege extrem de important care s-a alăturat alianței a fost Diomede din Argos[95], un războinic aprig, bine înzestrat și sportiv în toate cele, îndrăgit de zeița Atena, bucurându-se de încrederea lui Agamemnon (căruia, după cum vom vedea, nu era ușor să-i câștigi încrederea) și prieten foarte apropiat cu Ulise din Itaca, din mintea căruia se ivise, bineînțeles, ideea loteriei și a jurământului. Idomeneu, regele Cretei și nepotul marelui Minos, a venit cu optzeci de corăbii, la fel de multe ca ale argolidului Diomede. Au adus mai multe doar NESTOR din Pylos și Agamemnon însuși, cu nouăzeci, respectiv o sută de corăbii.

Pe măsură ce treceau săptămânile și se strângeau aliații la Aulida, Odiseu se remarca din ce în ce mai mult prin absență.

— Drace, a mormăit Agamemnon. Ai fi zis c-o să ajungă primul.

— Sunt sigur c-o să apară în curând, a spus loial Diomede.

Însă nu se vedea nici urmă de Odiseu. Într-un târziu, s-a răspândit vestea că regele Itacăi primise o lovitură grea din partea destinului. Își pierduse mințile.

— E adevărat, Rege al Bărbaților, a spus un mesager, plecându-se până la pământ în fața lui Agamemnon. Cică e nebun de legat.

— Vedeți, asta trebuie să fie învățătură de minte pentru toți, le-a spus Agamemnon fratelui său și curtenilor strânși laolaltă. N-am zis eu mereu că inteligența e mai degrabă blestem decât binecuvântare? O minte ce lucrează atât de mult — care bubuie și duduie, care visează și creează, care urzește și dospește — n-are cum să nu dea de necaz până la urmă. Tristă treabă. Foarte tristă.

— Unde mai pui că Penelopa, soția lui, tocmai i-a născut un fiu, a zis Menelau, clătinând cu tristețe din cap.

PALAMEDE, vărul lor, și-a țuguiat buzele.

— Cu Odiseu nu poți fi sigur de nimic.

— Da, e-al naibii de isteț, asta fără-ndoială, a spus Agamemnon.

— De unde știm c-a înnebunit de-adevăratelea?

— Crezi c-ar putea să se prefacă?

— Nu m-ar mira nimic la el, a spus Palamede.

— Nu strică să ne convingem, a zis Agamemnon. Nu-mi permit să mă lipsesc de o minte ca a lui. Fă un drum până-n Itaca, Palamede. Și vezi care-i treaba, bine?

Semănând sare

Palamede nu-l înghițise niciodată pe Odiseu. Nu-i plăceau tocmai șiretenia și istețimea pe care i le admirau ceilalți. După părerea lui, tipul se răsucea ca o coadă de porc. Și era la fel de scârbos. Dacă existau două modalități de abordare a unei probleme, una directă și alta pe ocolite, Odiseu o alegea de fiecare dată pe a doua. Agamemnon, Menelau, Diomede, Ajax și ceilalți erau seduși de farmecul lui de suprafață și-i încurajau uneltirile. Li se păreau amuzante și se purtau ca părinții care se laudă cu talentul la dans sau la imitat al copiilor. Palamede știa că Odiseu era urmașul lui Autolycus și Sisif, doi dintre cei mai mari escroci și șarlatani pe care-i văzuse lumea. Ceea ce-l transforma și pe Hermes tot în înaintaș al lui. Dar asta nu însemna nimic: Palamede era nepotul dinspre tată al lui Poseidon și strănepotul dinspre mamă al regelui Minos al Cretei și prin urmare stră-strănepotul lui Zeus în persoană. Ascendența și șiretlicurile lui Odiseu îl impresionau la fel de puțin.

Însă când Palamede și oamenii lui au debarcat pe Itaca, au găsit întreaga populație tristă și deznădăjduită. Se părea că tânărul și îndrăgitul lor rege chiar își pierduse mințile. Penelopa și curtenii își frângeau mâinile, i s-a spus. L-au trimis la țărmul de sud al insulei, unde l-au asigurat că putea să-l vadă pe bietul rătăcit Odiseu și să se convingă singur.

Palamede a ajuns acolo și l-a găsit pe regele Itacăi la coarnele plugului. Era gol pușcă și plin de noroi din cap până-n picioare. Avea barba neîngrijită și părul plin de un fel de paie. Cânta ceva nemelodios cu un glas ascuțit. Cuvintele erau într-o limbă pe care Palamede n-o mai auzise niciodată. Însă nu asta era partea cea mai ciudată. La plug Odiseu înjugase un bou și un măgar. Din cauza diferenței de viteză, de gabarit și de forță dintre cele două animale, plugul cotea neașteptat și lăsa o urmă șerpuită și întâmplătoare prin nisip și printre pietricele. La gât Odiseu avea o pungă desfăcută și prinsă cu un juvăț. Scotea din ea mâini de sare pe care le împrăștia peste brazdă în timp ce ara, cântând întruna aiureala aia fără noimă.

— Bietul de el, a spus secundul lui Palamede. Seamănă sare în nisip. Chiar a luat-o pe mirișe, nu?

Palamede s-a încruntat și a căzut pe gânduri. Apoi l-a strigat pe Odiseu. O dată, de două ori, de trei ori, din ce în ce mai tare. Odiseu nu l-a băgat în seamă. Cânta mai departe și împrăștia sare, de parcă nu l-ar mai fi interesat nimic altceva pe lume.

Părinții lui, Laerte și Anticlea, îl priveau, având alături un mic grup de curteni. Penelopa, soția lui Odiseu, stătea ceva mai încolo, cu o expresie de suferință tragică. La picioarele ei se găsea un coș.

Un cățelandru de vreo jumătate de an alerga încolo și încoace pe plajă, lătrând furios, în timp ce Odiseu își întorcea atelajul nepotrivit și începea să are brazda de întoarcere, la fel de bizară și de întortocheată ca prima.

Fără să o prevină în vreun fel, Palamede s-a repezit la Penelopa, a înșfăcat coșul și — spre uluirea oamenilor lui, dar în același timp spre groaza Penelopei și a însoțitorilor ei — a dat fuga și l-a așezat chiar în calea boului și a măgarului.

Pe urmă s-a întors lângă oamenii lui, gâfâind ușor, dar arătând foarte mulțumit de sine.

— Ce-i înăuntru? l-a întrebat secundul.

Drept răspuns, Palamede a zâmbit și a arătat cu degetul.

Din coș s-a ivit un căpșor de copil. Penelopa a început să țipe. Boul și măgarul se îndreptau direct spre el. Bebelușul gângurea fericit și lovea aerul cu pumnii.

Odiseu s-a oprit brusc din cântat. Îndreptându-se din șale, le-a strigat niște comenzi răstite boului și măgarului care trăgeau la jug și i-a forțat să plece într-o parte. Lama în mișcare a plugului a trecut la mustață pe lângă coș. Odiseu a dat drumul coarnelor, a fugit și l-a ridicat pe bebeluș.

— TELEMAH, Telemah, a șoptit el, acoperindu-l cu sărutări.

— Așa, carevasăzică, a spus Palamede apropiindu-se. Până la urmă, cred că nu ești chiar atât de nebun.

— Ah, a făcut Odiseu.

S-a întors spre Palamede și i-a zâmbit trist.

— Mă rog, a meritat să-ncerc...

Cățelandrul care alergase pe plajă lătrând atât de tare a sărit acum la Palamede, mârâind și dezgolindu-și colții.

— Jos, ARGOS, jos! a spus Odiseu, destul de amuzat de aerul speriat al lui Palamede. Mă tem că nu prea i-ai căzut cu tronc câinelui meu.

Palamede a încuviințat bățos din cap și s-a dus să-i dea binețe Penelopei.

Odiseu l-a urmărit cu privirea.

— Nici noi nu ne dăm în vânt după el, așa e, Telemah? i-a șoptit apoi bebelușului. Și n-o să uităm ce-a făcut, nu? Niciodată.

Penelope l-a prins de mână pe Palamede.

— Promite-mi că n-o să-l faci pe regele Agamemnon să creadă că soțul meu e un laș.

— Păi, trebuie să recunoști că...

— Dar toate astea au fost fiindcă l-am bătut eu la cap! Un oracol a profețit că dacă Odiseu o să plece din Itaca la război, o să se-ntoarcă abia după douăzeci de ani.

— Douăzeci de ani? Dar e absurd. Doar nu poți să crezi așa ceva, nu?

— A fost foarte limpede.

— Oracolele nu sunt niciodată limpezi. S-o fi gândit la douăzeci de luni. Sau o fi vrut să spună că o să-și piardă douăzeci de oameni. Sau c-o să se întoarcă acasă cu douăzeci de prizonieri. Ceva de genul ăsta. Dar nu te teme, o să-i transmit mesajul tău vărului Agamemnon. Și o să plec chiar acum. Roagă-ți soțul să se pregătească și să ni se-alăture la Aulida cât poate de repede, bine?

Palamede a părăsit Itaca încântat că se arătase mai șiret decât vulpea cea șireată.

Numai că vulpea cu pricina nu uita și nu ierta niciodată. Odiseu și-a jurat că într-o bună zi Palamede avea să plătească pentru ceea ce făcuse.

Deocamdată însă nu prea mai avea încotro. Încetând să simuleze nebunia, Odiseu a început să se pregătească de război cu entuziasm. Două sute douăzeci și opt dintre cei mai aleși bărbați din Itaca s-au oferit să-l însoțească și să lupte sub stindardul lui și, după doar câteva

săptămâni, douăsprezece corăbii alungite, proaspăt vopsite și încărcate cu provizii erau aliniate în port și gata să plece spre Aulida.

Odiseu a dat semnalul și flota lui s-a pus în mișcare. Uitându-se înapoi de la pupa corabiei principale, a aruncat o ultimă privire Itacăi, o ultimă privire soției Penelopa și o ultimă privire fiului Telemah, cuibărit în brațele mamei.

Din locul unde se afla pe zidul portului, Penelopa urmărea din priviri șirul de douăsprezece corăbii profilându-se din ce în ce mai întunecate și mai mici pe albul uriaș al cerului. Argos a lătrat spre mare, scandalizat că fusese lăsat acasă. Lătratul s-a transformat într-un urlet de nemângâiat, în timp ce stăpânul lui și corăbiile erau înghițite încetul cu încetul de ceața ușoară de la orizont.

În drum spre întâlnirea cu Agamemnon și ceilalți, Odiseu s-a oprit în Cipru ca să întărească alianța cu regele CINYRAS, care promisese să pună la dispoziție o flotă de cincizeci de corăbii. A fost o dezamăgire când fiul lui, MYGDALION, a ajuns la Aulida doar cu corabia al cărei comandant era.

— Mi s-au promis cincizeci! a tunat Agamemnon turbat de furie.

— Și chiar atâtea sunt, a spus Mygdalion, lansând patruzeci și nouă de machete din argilă de Cipru, fiecare plină cu figurine ceramice pe post de războinici.

Era o păcăleală peste care Odiseu și Diomede ar fi fost dispuși să treacă imediat, însă o slăbiciune definitorie a lui Agamemnon era egocentrismul. Din cauza caracterului său, cele mai mici forme de sfidare și expresii ale lipsei de respect erau ca focul pentru paie. Cunoaștem cu toții asemenea oameni. Agamemnon l-a blestemat pe Cinyras și a interzis să i se mai rostească vreodată numele. A revenit la sentimente mai bune abia când a primit cadou de la el o minunăție de platoșă.[96]

În timp ce flota adunată la Aulida aștepta noi și noi corăbii venite din regate și provincii mai îndepărtate, Agamemnon a fost convins de sfetnicul lui cel mai bătrân și cel mai înțelept, Nestor din Pylos, să se gândească la o soluție diplomatică pentru problema declanșată prin răpirea Elenei.

Ca urmare, mai multe mesaje — pe rând afectuoase, insistente și amenințătoare — au străbătut Egeea până la curtea regelui Priam. Elena trebuia adusă înapoi.

Priam a răspuns primului val de revendicări indicând un precedent. Cu siguranță că răpirea nu era crima pe care părea să și-o închipuie Agamemnon. Oare Zeus însuși nu le răpise pe Europa și pe Io?[97] În lumea muritorilor, nu o luase marele Iason pe Medeea din Colchisul natal ca s-o aducă în Grecia continentală?[98] Și bineînțeles că regele Agamemnon nu avusese cum să-l uite pe atât de nobilul Heracle, care o smulsese chiar pe sora lui Priam, Hesione, din Troia cu forța, ca s-o facă mireasa prietenului său, Telamon. Cu acea ocazie, Priam trimisese delegații cu comori pentru cei din Salamina și-i rugase să-i înapoieze sora, fiind de fiecare dată refuzat cu dispreț și aroganță. Elena era fericită la Troia cu Paris. Agamemnon și fratele ei trebuiau să accepte situația. Mesajele celelalte, cele mai agresive, le-a ignorat.

— Așa să fie, a spus Agamemnon. Să fie război.

O lovitură și mai serioasă pentru moralul forțelor grecești care se adunau a avut loc când Calchas — preotul lui Apollo păstrat ca profet regal la curtea lui Agamemnon și respectat mai cu seamă pentru capacitatea lui de a citi viitorul în zborul, comportamentul și țipetele păsărilor[99] — a văzut într-o zi cum un șarpe a pătruns într-un cuib de vrabie și i-a mâncat pe cei opt pui și pe mamă.

— Iată! a spus Calchas. Apollo ne trimite un semn. Șarpele a mâncat nouă păsări. E semn că o să asediem Troia vreme de nouă ani și o să câștigăm abia în al zecelea.

Agamemnon îl prețuia foarte mult pe Calchas, dar, la fel ca majoritatea oamenilor puternici, găsea modalități prin care fie să ignore, fie să tragă folos din profețiile neplăcute.

— De unde știi că nu înseamnă a zecea săptămână sau a zecea lună? a vrut el să știe.

Calchas știa cât putea să întindă coarda.

— Într-adevăr, se poate citi și în alte feluri, rege și stăpân al meu.

— Bine. De-acum încolo să nu mai faci profeții deprimante ca asta.

— Nici nu mă gândesc, sire, a spus Calchas, plecându-și capul.

Avea însă mândria lui, așa că nu s-a putut abține să adauge:

— Există totuși un adevăr de care sunt absolut sigur...

— A, da?

— N-o să existe nicio șansă de victorie împotriva troienilor dacă în rândurile grecilor n-o să se numere cel mai mare războinic în viață.

— Păi, eu fac parte din rândurile grecilor. Mai mult, sunt comandantul lor.

— Cu tot respectul, sire, există un războinic mai mare chiar și decât tine.

— Aha, a spus Agamemnon cu răceală. Și mă rog cine-ar fi?

— Ahile, fiul lui Peleu și Thetis.

— Păi nu-i doar un copil?

— Nu, nu, cred că a ajuns efeb în toată regula.[100]

— Dar n-a dovedit-o. O fi el bun la alergări pe stadion și-o fi știind cum să arunce sulița, dar...

Calchas s-a îndreptat de șale.

— Maiestate, e clar ca lumina zilei că prințul Ahile o să se arate cel mai mare războinic al armatelor noastre și că fără el nu putem spera să izbândim.

— Bine, bine, lua-te-ar naiba, a spus Agamemnon. Trimite după copilul ăsta minune.

Exista totuși o problemă. Ahile lipsea. Nu știa nimeni unde se dusese.

În scurt timp, oamenii din Aulida au auzit de profeția lui Calchas despre locul indispensabil al lui Ahile printre ei și chiar dacă Agamemnon se gândea acum să plece fără el, erau îndeajuns de superstițioși — sau îl respectau îndeajuns de mult pe Calchas — să insiste până în pragul amenințării cu răzvrătirea ca Ahile să fie găsit și luat sub arme. Dar unde era? Agamemnon i-a chemat pe Odiseu și Diomede.

— Găsiți-l pe Ahile, le-a ordonat el. Luați cu voi câți oameni vreți, dar să nu dea dracu' să vă-ntoarceți fără el.

Frumoasa Pyrhha

Cu câțiva ani mai înainte, Peleu fusese foarte surprins când Thetis

venise să stea de vorbă cu el în palatul lui din Phthia. Nu reușise să-și alunge din minte imaginea cumplită în care ea îl ținea pe bebelușul Ahile deasupra focului.

Acum Thetis l-a abordat umilă, aruncându-i-se la picioare, prinzându-i genunchii și unduindu-și părul lung peste picioarele lui, într-un gest de implorare înlăcrimată care ar fi fost excesiv la o țărancă sau la o sclavă, însă care era fără precedent venind din partea unei ființe nemuritoare.

— Te rog, a spus Peleu stingherit, ridicând-o de jos. Nu-i nevoie.

— Îți datorez de mult o explicație, a zis Thetis. Ai fost prea furios ca să mă asculți, dar acum te rog să mă lași să termin.

Când, în cele din urmă, Peleu a înțeles cum și de ce arseseră și pieriseră primii lui șase fii, a fost rândul lui să plângă.

— Ce bine-ar fi fost, Thetis, dac-ai fi avut încredere în mine și mi-ai fi spus de la bun început.

— Știu! a zis Thetis. N-a trecut zi fără să-mi pară rău că am tăcut. Dar acum, Peleu, o să-ți spun chiar totul. Întreaga lume știe de profeția făcută prima dată de Prometeu...

— Că orice fiu al tău o să ajungă mai mare decât tatăl lui? Bineînțeles, și știi că nu m-a deranjat niciodată. Și s-a dovedit că așa e. Să-l vezi pe Ahile pe stadion. Niciun băiat nu se poate pune cu el în...

— Crezi că nu știu? a întrebat Thetis. Vin des aici, sub diferite forme, ca să mă minunez de viteza și de puterea lui, de câtă îndemânare și grație dă dovadă. Însă mai există o profeție de care nu știi, o viziune pe care doar eu am avut-o.

— Ce viziune?

— Mi s-a revelat că Ahile are două feluri de viitor. Unul este o viață de fericire senină, o viață lungă, binecuvântată cu copii, plăcere și tihnă. Dar o viață trăită în anonimat. Numele o să-i moară odată cu el.

— Și celălalt viitor?

— Cealaltă viață este o văpaie a gloriei cum lumea nu a mai cunoscut niciodată. O viață de eroism, curaj și împliniri, care strălucește mai intens decât ce-au trăit Heracle, Tezeu, Iason, Atalanta, Belerofon, Perseu... toți eroii pe care-i știm. Faimă și onoare veșnică. O viață

cântată de poeți și de barzi până la sfârșitul sfârșitului. Dar o viață scurtă, Peleu, cumplit de scurtă...

Ochii lui Thetis s-au umplut din nou de lacrimi.

— Firește, pentru mine chiar și prima viață, cea lungă și anonimă, înseamnă tot puțin. Pentru un nemuritor nouăzeci de ierni și de veri trec într-o clipită. Însă al doilea viitor...

Thetis s-a înfiorat.

— Mai puțin decât o clipire din ochi. Nu putem lăsa să se-ntâmple.

— Dar nu-i mai bine să-i dăm șansa să aleagă?

— Are paisprezece ani...

— Chiar și așa, s-ar cuveni să aleagă...

— Și se pune la cale un război.

— Război? a spus Peleu, cu ochii mari. Dar n-a fost niciodată atâta pace în lume. De nicăieri nu vin lucruri care să amenințe pacea.

— Și totuși, se apropie războiul. O simt. O știu. Un război cum n-a mai fost pân-acum pe lume. Și o să vină după fiul nostru. Trebuie să mă lași să-l iau și să-l ascund.

— Unde ai de gând să-l duci?

— E mai bine să nu știi, să nu știe nimeni. Abia așa ar fi în siguranță.

Ahile și-a îmbrățișat prietenul, pe Patrocle.

— Te las în grija mirmidonilor, i-a spus el.

— N-o să asculte de nimeni altcineva în afară de tine, a răspuns Patrocle. O știi și tu.

Era adevărat că, în ciuda tinereții lui Ahile, armata din Phthia îi era mai loială lui chiar și decât tatălui său, regele.

— Prostii, sunt doar un talisman, a spus Ahile. Pe lângă asta, o să mă-ntorc cât ai zice pește.

— Tot nu-nțeleg de ce trebuie să pleci.

— N-ai cum s-o refuzi pe mama, a spus Ahile cu un zâmbet melancolic. I-a intrat o chestie ciudată în cap, de care nu mai poate să scape. E convinsă că se apropie un război și că, dacă o să lupt în el, o să fiu ucis.

— Atunci face bine că te ia de-aici!

— Nu mă tem de moarte!

— Nu, dar te temi de maică-ta, a spus Patrocle.

Ahile a zâmbit și i-a dat un pumn în braț prietenului său.

— Nu atât de mult ca tine.

Thetis l-a dus pe Ahile pe insula Skyros, al cărei conducător, LICOMEDE, îi era un vechi prieten. Cea mai importantă faptă a lui din istorie până în acest moment fusese uciderea eroului Tezeu.[101]

— Cred că știu cum să-ți ascund băiatul, i-a spus Licomede lui Thetis. După cum știi, am unsprezece fete.[102] Ahile poate să se îmbrace în veșminte femeiești și să trăiască printre ele. Nimănui n-o să-i dea prin cap să-l caute în compania lor.

Ce-i drept, Ahile era atrăgător și ca fată; numai că n-a trecut mult timp și a dovedit că trecuse pragul adolescenței, ajungând bărbat în toată firea, când i-a făcut un copil DEIDAMIEI, cea mai frumoasă dintre fiicele regelui. Copilului i-au spus PYRHHUS, după numele de fată pe care și-l luase Ahile: Pyrhha, care înseamnă „fata-văpaie“, dat fiind părul lui roșu-auriu.[103]

*

Prin urmare, așa arătau lucrurile când, după câțiva ani, Agamemnon le-a spus lui Odiseu și Diomede să plece din Aulida și să cutreiere întreaga lumea grecească în căutarea fiului pierdut al lui Peleu și Thetis. Ghinionul a făcut — în ceea ce-o privește pe Thetis și speranțele ei de ascundere a lui Ahile — caSkyros să fie foarte aproape de Aulida, fiindcă insula a fost unul dintre primele locuri unde Odiseu s-a hotărât să caute.

În momentul când vicleanul rege al Itacăi a ajuns la palatul regelui Licomede, bănuielile îi fuseseră deja trezite. Era un om greu de dus cu

vorba și nici Licomede nu se dovedea un mincinos desăvârșit.

— Ahile? a spus regele nesigur, de parcă numele i-ar fi fost necunoscut, ceea ce, după părerea lui Odiseu, părea neplauzibil. (Se dusese vestea despre Ahile peste tot, în ciuda tinereții lui.) Nu am pe nimeni cu numele ăsta, te asigur.

— Serios? a întrebat Odiseu. Vorbesc despre Ahile, fiul lui Peleu și al lui Thetis. Prietena ta, Thetis, a adăugat el cu tâlc.

— N-ai decât să te convingi cu ochii tăi, a spus Licomede, ridicând din umeri. Nu mai e nimeni la palat, în afară de scumpele mele douăsprezece fiice.

Diomede și Odiseu au intrat în marea curte deschisă unde prințesele își petreceau ziua. Unele se scăldau, altele ciupeau strunele unor instrumente muzicale, unele țeseau, altele își pieptănau părul. O fântână făcea jocuri de apă. Păsările ciripeau frumos în coliviile lor de trestie. Era tabloul perfect al armoniei feminine. Diomede a rămas stânjenit în prag, neștiind încotro să se uite, însă Odiseu și-a plimbat atent și îndelung privirile prin toată curtea. Apoi s-a întors spre Diomede.

— Du-te la corabie și întoarce-te cu douăzeci dintre cei mai aprigi și cei mai urâți dintre oamenii noștri, a spus el. Năvălește cu ei aici. Dă buzna și fă prăpăd. Fără o vorbă, cu săbiile scoase. Prefaceți-vă că le atacați pe fete. Băgați groaza-n ele. Urlați și loviți-vă scuturile cu pumnii.

— Vorbești serios? a întrebat Diomede.

— Foarte, a spus Odiseu. Și nu vă rețineți. O să fie totul cum trebuie. Ai încredere-n mine.

După ce a plecat Diomede, Odiseu a făcut câțiva pași și și-a pus în tăcere sabia pe marginea de piatră a fântânii. Pe urmă s-a dat înapoi, și-a încrucișat brațele și a așteptat.

S-o fi mirat Diomede de ceea ce-i ceruse Odiseu, dar și-a jucat rolul la perfecție. El și douăzeci de soldați uriași, hirsuți și voinici au dat năvală în curte, cu săbiile scoase, urlând niște îndemnuri de război care făceau să-ți înghețe sângele în vine. Prințesele au început să țipe și s-au retras speriate — toate, în afară de una, o fată drăguță, cu părul roșu, care a înșfăcat sabia de pe marginea fântânii și a ridicat-o cu un mârâit și un urlet.

Odiseu a înaintat zâmbind.

— Te salut, Ahile, fiu al lui Peleu, a spus el.

Cu sabia în mână și cu răsuflarea tăiată, Ahile s-a uitat de la Odiseu la Diomede și la cei douăzeci de războinici, după care din nou la primul. Pe urmă a râs și a lăsat jos sabia.

— Să ghicesc, a zis el. Odiseu, fiul lui Laerte?

Odiseu s-a înclinat.

— M-a prevenit mama că, dac-o fi să mă găsească cineva, tu o să fii ăla.

— Vrei să ni te alături? a întrebat Odiseu. Să te-ntorci la Phthia, să-i iei pe mirmidoni și să aduci glorie Greciei? E în joc onoarea noastră și mai mult ca sigur că prezența ta o să ne-aducă victoria. Agamemnon, Menelau, vărul tău Patrocle și o ditamai flota te așteaptă în Aulida.

Ahile a zâmbit.

— Miroase a distracție.

Ifigenia în Aulida

Sosirea lui Ahile și a mirmidonilor a însuflețit puternic forța expediționară. Știau cu toții de profeții. Ahile avea să aducă victoria. Urma să fie campionul lor, aducătorul de izbândă. Iar grecii aveau mare nevoie să li se ridice moralul prin prezența lui: zeci de mii de soldați lâncezeau în Aulida și se plictiseau de moarte, așteptând ordinul de plecare spre Troia.

Agamemnon l-a primit pe Ahile cu toată cordialitatea de care era în stare.

— Acum în fine putem să ridicăm pânzele și să ne facem treaba.

Însă n-au putut să ridice pânzele. Nicio flotă, oricât ar fi ea de puternică, nu se poate pune în mișcare fără vânt — or, vântul lipsea cu desăvârșire. Nici măcar o adiere. Nu puteai să treci o bărcuță de jucărie dintr-o parte în alta a iazului. Nici firul de iarbă nu se îndoia cât de puțin. Corăbiile ce duceau merinde, arme, marinari, slujitori și toate cele necesare războiului aveau nevoie de vânt ca să se miște. Ar

fi fost o nebunie ca războinicii să se îndrepte spre Troia doar la bordul ambarcațiunilor cu vâsle, fără sprijinul corăbiilor cu provizii.

— Calchas! a mugit Agamemnon. Să mi-l găsească cineva pe clarvăzătorul ăla afurisit.

Calchas s-a plecat până la pământ în fața regelui, dar n-a vrut să vorbească.

— Ce-i cu tine? Hai, omule, dă odată pe gură. De ce nu e vânt? Sau nu știi?

— Ba știu, maiestatea voastră, doar că... poate vă spun ceva mai încolo... între patru ochi?

— Între patru ochi?

Agamemnon s-a uitat în jur. Oamenii lui de nădejde — Menelau, Diomede, Ajax, Odiseu și regele Nestor din Pylos — erau cu toții de față.

— Nu avem secrete. Vorbește.

— Am... s-a... s-a dezvăluit că... vreau să spun... zeița Artemis... ea e cea care...

— *Artemis?*

— I-a poruncit lui Eol, divinul paznic al vânturilor, să le facă să nu bată, Rege al Bărbaților.

— Dar de ce? Cine a jignit-o?

— Păi... se pare... că... că...

— Vrei să nu mai tot deschizi și să-nchizi gura aia ca un pește și să spui ce-ai de spus? Cine a fost atât de nebun încât s-o jignească pe Artemis?

Disperarea de pe chipul lui Calchas era evidentă, iar cauza ei, limpede pentru cel puțin un membru al grupului.

— Cred, a spus Odiseu, că lui Calchas îi vine greu să rostească numele tău, Agamemnon.

— Al meu? Îndrăznești să sugerezi...

— Nu îndrăznește să sugereze nimic dacă te zborșești așa la el, a spus Odiseu. Ori vrei să vorbească, ori vrei să tacă de groază. Nu poți să le ai pe amândouă.

Agamemnon a dat morocănos din mână.

— Poți să vorbești liber, Calchas, știi foarte bine. Câinele care latră nu mușcă.

Calchas a tras aer în piept.

— Ții minte, regele și stăpânul meu, că săptămâna trecută te-ai dus să vânezi în dumbrava aflată la sud-vest de-aici?

— Ce-i cu asta?

— Ți-am spus atunci, dacă-ți amintești, Rege al Bărbaților, că dumbrava era un loc sacru pentru zeiță...

— Da? Nu-mi aduc aminte. Așa, și?

— Ai... ai omorât un cerb în ziua aia. O lovitură excelentă, dar... dar se pare că și cerbul era sacru pentru divina Vânătoare. E furioasă, sire.

Agamemnon a scos un oftat de exasperare — oftatul pe care îl scot toți conducătorii când vor să dea de înțeles că sunt înconjurați de proști și că li se pun veșnic în spinare poveri care pe alții mai puțin măreți i-ar rupe în două.

— În regulă. Am înțeles. Și bănuiesc că trebuie să facem un fel de sacrificiu ca s-o îmbunăm, nu?

— Maiestatea voastră are dreptate.

— Păi atunci, dă ordin și gata! Chiar trebuie să le fac eu pe toate? Și ce anume să sacrificăm? Ce s-ar cuveni? Încă un cerb? Un taur, o capră, ce?

Calchas își frământa poala veșmântului și se uita în toate părțile, numai la rege nu.

— E foarte furioasă, sire. E făcută foc.

— Zece tauri? Douăzeci? O afurisită de hecatombă?[104]

— E... e mai rău decât atât, maiestate... Zeița cere nici mai mult, nici mai puțin decât sacrificarea — vocea clarvăzătorului s-a preschimbat

în șoaptă și ochii i s-au umplut de lacrimi — sacrificarea fiicei tale.

— A fiicei mele? A fiicei mele? Îți arde de glume?

Chipul chinuit al lui Calchas făcea ca răspunsul să fie dincolo de orice îndoială. S-a lăsat o tăcere de gheață. Agamemnon a destrămat-o cu o altă întrebare.

— Care fiică?

Calchas și-a frământat și mai mult poala veșmântului.

— Doar sacrificarea fiicei mai mari o s-o îmbuneze pe zeiță.

Menelau, Odiseu și ceilalți și-au întors privirile spre Agamemnon. Soția lui, Clitemnestra, îi dăruise trei fiice. Electra și Chrysothemis erau încă mici, dar Ifigenia mai avea puțin și devenea femeie. Toți o știau drept inteligentă, pioasă și cu o fire deschisă.

— Nu, a spus Agamemnon după o tăcere lungă. Niciodată.

— Stai puțin, a zis Menelau. Am făcut cu toții un jurământ.

— Atunci sacrifică-ți tu fata!

— Jigodia aia trădătoare din Troia mi-a furat deja soția și pe fiul Nicostratus, a spus Menelau. Am sacrificat destule. Amintește-ți de jurământ.

— Cu ce-a greșit vreodată Ifigenia?

— Știu că e greu să ți se ceară așa ceva, Agamemnon, dar dacă asta vrea Artemis...

Agamemnon nu s-a lăsat convins.

— Mai sunt și alți zei. De exemplu, Atena. Îl simpatizează pe Odiseu și o să-i zâmbească, orice-ar face. Și Poseidon e de partea noastră. Și Hera. O să-l convingă pe Zeus să intervină. Artemis nu ne poate ține flota blocată aici la nesfârșit. Dacă o să avem răbdare și o să așteptăm destul, o să fie totul bine.

Însă au trecut zile în șir fără o adiere. Căldura și condițiile grele în care se stătea în portul Aulida au făcut să se împrăștie boli. În timp ce printre greci începeau să circule tot felul de zvonuri, mulți au ajuns la concluzia că răzbunătoarea Artemis mersese până la a-și trimite săgețile ciumei în tabăra lor. S-au scurs săptămâni fără să se

stârnească vântul și fără să dispară boala.

În cele din urmă Agamemnon a cedat presiunii care începuse să-l apese din toate părțile.

— Pleacă la Micene, i-a spus el lui Odiseu.

— Să plec? Păi tocmai asta e, că...

— Vâslește! Vâslește până la Micene. Ce naiba, știi ce vreau să spun. La nevoie, du-te înot, dar pleacă într-acolo. Spune-i Clitemnestrei că ai primit ordin să ne-o aduci pe Ifigenia ca să se poată mărita.

— Și cine-o să fie fericitul soț?

— Ahile, a spus Agamemnon.

— Zău? a făcut Odiseu. Și tânărul prinț ce părere are?

— N-are rost să-l batem la cap cu chestia asta, a spus Agamemnon cu un semn din mână. N-o să se căsătorească de-adevăratelea. Toată povestea e doar un... doar o... Cum îi zice?

— Pretext? Scuză? Păcăleală? Minciună?

— Nu-mi comenta ordinele. Pleacă și gata.

— Dar nu ți se pare, a glăsuit Odiseu, că e aproape inevitabil să...

— Să ce?

— Păi... nu crezi c-ar trebui găsit un motiv mai bun să-ți aduci fata aici?

— Aiurea. E un plan perfect. Ce-ar putea fi mai bun decât măritișul cu Ahile? E favoritul tuturor.

— Doar că...

Odiseu căuta cea mai bună formulă de exprimare.

— Gata cu tândălelile. Pleacă!

Pe când corabia lui ocolea capul sudic al Aticăi, în drum spre Peloponez, Odiseu medita la capriciile și contradicțiile semenilor. Nu se îndoia că Agamemnon era cel mai strălucit comandant militar în viață. Trebuia să-i admiri repeziciunea, îndrăzneala și hotărârea cu

care cucerise și unise orașele-stat, regatele și provinciile de sine stătătoare ale Argolidei și cu care transformase Micene într-o putere de necontestat. Și totuși, cum putea un general atât de capabil să se arate atât de netot când venea vorba de chestiuni de personalitate, emoții și sentimente? Bineînțeles că, inevitabil, Clitemnestra avea să insiste s-o însoțească pe Ifigenia la Aulida pentru cununie. Ce mamă n-ar fi fost de față până și la o logodnă oarecare, darămite la însoțirea atât de glorioasă ce se pregătea? Cum putea Agamemnon, care se pricepea să intuiască mișcările celor mai destoinici comandanți de pe câmpul de luptă, să nu-și dea seama de asta? Cum avea să reacționeze Clitemnestra când avea să descopere că ea și fiica ei fuseseră atrase la Aulida printr-o minciună — și într-un scop oribil? Și cum avea să riposteze impetuosul Ahile la folosirea numelui său pentru o asemenea înșelătorie?

Mă rog, treaba lui Odiseu nu era să se întrebe, ci doar să privească totul cu aerul lui obișnuit de detașare ironică.

Presupunerile i s-au confirmat când a sosit la Micene. În clipa când cuvintele „căsătorie“ și „Ahile“ i-au ieșit de pe buze, palatul a fost cuprins de o gălăgioasă febră a pregătirilor. Ifigenia era copleșită de fericire, iar Clitemnestra de mândrie. Odiseu simțea că nimic din ce-ar fi putut spune nu avea cum să le înăbușe agitația inevitabilă. Îl dureau mușchii feței din cauza zâmbetului încremenit pe care îl arborase cu de-a sila. Da, nu-i așa că era cu adevărat cea mai frumoasă căsătorie cu putință? Ahile era exact pe atât de chipeș pe cât se dusese vestea. Nu erau mireasa și mirele cea mai fericită tânără pereche din lume? Un adevărat triumf pentru Micene, Phthia și întreaga Tesalie. Cât de isteț fusese Agamemnon să pună la cale un plan atât de promițător înainte de a porni s-o salveze pe biata și scumpa de Elena.

A trecut destulă vreme până când Clitemnestra s-a declarat mulțumită de modul cum fuseseră încărcate corăbiile cu numărul cuvenit de sclave, muzicieni și bucătărese, precum și cu argintăria, pânzeturile alese și vinurile de care era nevoie pentru un ospăț de nuntă așa cum i se cuvenea unei asemenea perechi alese. Odiseu fusese nevoit să aștepte două săptămâni încheiate înainte ca flotila Clitemnestrei să fie gata să-i urmeze corabia până la Agamemnon și la flota grecească ținută în loc de acalmie.

Însă în clipa când a pus piciorul pe cheiul din Aulida, Clitemnestra și-a dat seama că era ceva în neregulă. În aerul încins și stătut, portul mirosea îngrozitor. Pe fețele celor care se strânseseră s-o întâmpine se citeau expresii de spaimă, de ostilitate sau de compasiune inexplicabilă.

Agamemnon chiar a fost surprins când și-a văzut soția.

— Nu trebuia să vii, draga mea, i-a spus el, sărutând-o pe amândoi obrajii.

— Nu trebuia? Prostuțule. Tot asta mi-a zis și Odiseu. Ce bazaconie! De parcă Ifigenia n-ar vrea să-și aibă mama alături la nuntă. De ce naiba au toți mutrele astea obidite?

După o jumătate de oră aflase tot, iar soțul ei pus la respect se răzgândise din nou cu privire la sacrificiu.

— N-are rost, le-a spus Agamemnon celorlalți comandanți. Chiar are dreptate regina. Uciderea unei asemenea inocente ar fi o rușine fără margini. E cu neputință ca zeii să vrea așa ceva.

Menelau a deschis gura să protesteze, dar n-a mai apucat, fiindcă Ahile a dat buzna peste ei.

— Ai îndrăznit să te folosești de numele meu ca s-o duci pe biata fată la pierzanie? a întrebat el, gâtuit de furie. Ai îndrăznit? Trimite-o imediat înapoi.

— N-o să-i dau voie unui băiețandru să-mi pună la îndoială hotărârile, a spus Agamemnon.

Cei doi bărbați s-au îndreptat unul spre celălalt răsuflând șuierat, dar, înainte să se înfrunte, Odiseu s-a vârât între ei.

— Hai, hai... a spus el, să nu ne pierdem stăpânirea de sine.

Ahile a scuipat pe jos și a plecat fără un cuvânt.

Odiseu era recunoscător că nu fusese ales comandantul suprem al forței expediționare. Știa că poziția de conducător aducea doar dureri de cap și de inimă. În acest caz era clar că, orice-ar fi făcut Agamemnon, ar fi avut de suferit. Era firesc ca toate instinctele de tată și de soț să i se revolte violent la gândul morții fiicei lui. Și totuși, întreaga alianță, până la ultimul sclav, aflase între timp detaliile despre uciderea cerbului sacru și despre recompensa pe care o cerea Artemis. Toată lumea îi cerea lui Agamemnon să cedeze, inclusiv Menelau, fratele lui. Ifigenia trebuia să moară, altminteri întreaga expediție de salvare a Elenei din Troia avea să dea greș. Ce mai conta o viață, pe lângă onoarea atât de multor regi și prinți din Grecia? Ce mai conta o viață, pe lângă numărul tot mai mare de morți din cauza bolilor care puseseră stăpânire pe flota oprită în port? Ce mai conta o

viață, pe lângă perspectiva întregului tezaur troian ce aștepta asaltul armatelor victorioase?

În seara aceea chiar și Ahile își învinsese furia provocată de faptul că devenise fără voia lui momeala prin care fusese adusă Ifigenia la Aulida și își alăturase vocea corului care-i cerea moartea. Îi părea teribil de rău pentru fată, însă mirmidonii lui nu mai aveau chef să zăbovească în portul Aulida nici măcar o zi mai mult decât era nevoie. Doi dintre comandanții lui, EUDOROS și PHOENIX, veniseră să-l vadă în după-amiaza aceea, ca să-l facă să priceapă care era starea de spirit în rândul mirmidonilor.[105]

— Oamenii te iubesc, prințe Ahile, spusese Phoenix, dar nici nu vor să audă că Agamemnon ar putea nesocoti dorințele zeiței.

— Așa este, a adăugat Eudorus. Artemis e de neînduplecat. Mama mea, Polymele, a fost cândva una dintre adoratoarele ei.[106] Să știi că Vânătoarea nu uită. Trebuie îmbunată. Nu avem încotro. Dacă nu o sacrificăm pe Ifigenia, am bătut tot drumul ăsta de pomană.

Până la urmă, cea care a pus capăt impasului a fost Ifigenia însăși.

— O să mă-ntind pe jertfelnic și o să-mi dau cu dragă inimă viața pentru Grecia, i-a spus ea Clitemnestrei, căreia, oripilată, nu-i venea să creadă. Sacrificiul ăsta e monumentul care o să rămână după mine; o să țină loc de căsnicie, copii și faimă. Și așa se cade, mamă...[107]

Așa se face că, în fața tuturor, Ifigenia a fost întinsă pe altarul de piatră.

Calchas a ridicat un cuțit de argint mult în aer — cu o expresie și o grabă în mișcări care trădau, după părerea lui Odiseu, cam mult entuziasm — și a rugat-o cu un glas tunător pe zeiță să primească sacrificiul.

Clitemnestra plângea în hohote. Ahile și-a întors privirile. Agamemnon a închis ochii și și-a strâns pleoapele.

Calchas și-a coborât cuțitul. Însă nu l-a implântat în Ifigenia, fiindcă Ifigenia dispăruse. Chiar în clipa când s-a prăvălit cuțitul, ea s-a făcut nevăzută. Un cerb i-a luat locul, iar lama cuțitului a străpuns pielea groasă a creaturii și nu pe cea delicată și albă a Ifigeniei.

Sângele cerbului a țâșnit într-o mare fântână. Fără să-și piardă cumpătul, profetul mânjit de sânge s-a întors spre mulțime cu un strigăt de triumf.

— Iată cât de mare e mila Vânătoarei. O cruță pe fată! Și ne zâmbește!

S-au auzit câteva urale slabe. Oare Ifigenia chiar fusese cruțată de zeiță, sau totul fusese un fel de șiretlic pus la cale de Agamemnon și de preotul lui? Însă chiar în timp ce oamenii încercau să-și dea seama, Calchas a arătat spre copacii care străjuiau locul.

— Priviți! a strigat el. Ne trimite un vânt!

Așa era, ceva începuse dintr-odată să se simtă în aer.

— Zefirul! a strigat Calchas.

Și nu era un vânt oarecare, ci Vântul de Vest... vântul de care aveau nevoie ca să străbată cât mai grabnic drumul spre est, în direcția Troiei.

— Zefirul! au strigat grecii. Zefirul! Zefirul! Zefirul!

În emoția și în febra pregătirilor, Agamemnon n-a observat plecarea Clitemnestrei și a alaiului ei.

— A plecat fără să-și ia rămas-bun, i-a spus el lui Odiseu. Nu-i o problemă. Războiul ăsta n-o să țină mult. Iar ea o să se gândească puțin și o să-și dea seama că n-am avut încotro. Pe lângă asta, între timp zeița a trimis-o oricum pe Ifigenia înapoi acasă. O să fie la palat și o să-i întâmpine, bineînțeles. Sper că ți-ai pregătit corăbiile și că sunt gata să iasă pe mare, Odiseu. Plecăm mâine, când se crapă de ziuă. Ura pentru Troia!

— Ura pentru Troia, a răspuns Odiseu.

Sec.

Aheii

Și astfel, cea mai mare flotă din câte existaseră vreodată și-a început călătoria spre est, prin nordul Egeei, către Troada.

În a doua carte a Iliadei, într-o secțiune cunoscută drept „Catalogul ambarcațiunilor“, Homer prezintă această măreață armada în 226 de rânduri. În hexametrii dactili cursivi — o metrică având între douăsprezece și cincisprezece silabe — pe care-i folosește în versificație, poetul ne spune de unde veneau ambarcațiunile și cine le

conducea. De-a lungul secolelor, clasiciștii și istoricii au analizat cu încântare lista, comparând-o cu alte izvoare și cântărind probabilitatea ca la bordul fiecărei pentecontere să se afle până la 120 de oameni, așa cum pare să sugereze Homer.[108] Aritmetica rezultată din lista lui Homer ne oferă o estimare a forțelor care înseamnă un număr total de 1 190 de ambarcațiuni și 142 320 de luptători, așa cum par să indice majoritatea părerilor.[109] Cercetătorii își formulează estimările folosind date arheologice, documentare și istorice (plus un anumit procent de ghicit).

Dintr-un punct de vedere, situația seamănă cu „Marele Joc“ practicat de admiratorii împătimiți ai personajului Sherlock, indivizi care discută despre Holmes și Watson ca despre doi oameni care au existat aievea și ale căror cazuri, relatate de Arthur Conan Doyle, trebuie tratate ca și cum ar fi avut loc cu adevărat. E un joc cât se poate de amuzant și de productiv. Așa să fie atunci și în cazul Războiului Troian. În ce mă privește, analizez cât adevăr istoric se află în spatele poveștii în Anexă (p. 349). Dar, chiar și în cazul în care credem că o parte dintre peripețiile războiului chiar a avut loc, tot avem de a face cu destule nepotriviri. M-am plâns deja de neconcordanțele cronologice. În rezumatul poveștii așa cum ne-a fost transmis, a existat un interval de minimum opt ani între răpirea Elenei și ultima ieșire pe mare a flotei. Asta dă peste cap atât de mult vârsta anumitor personaje, încât nici prin cap nu-mi trece să mă apuc să fac lumină. Date fiind intervențiile zeilor și alte întâmplări magice și supranaturale, m-am gândit — așa cum am scris în Introducerea peste care cu atâta înțelepciune ați sărit — că e mai bine să spun povestea războiului și a urmărilor lui fără să încerc să ordonez toate secvențele și să verific în amănunt cronologia.

Pentru ceea ce ne propunem, e suficient să știm că marea forță expediționară aheeană consta într-o flotă fără precedent numeric, având la bord războinici din zeci de regate și provincii sub comanda Marelui Rege al alianței, Agamemnon din Micene.

Însă înainte să ajungem pe plajele din Ilium în compania acestei forțe, există o pățanie de care au avut parte grecii în drum spre destinație și pe care ar fi bine s-o aflăm. Deși niciunul dintre principalii ei actori n-ar fi putut să-și dea seama în clipa aceea, a fost o întâmplare suficient de importantă spre a se dovedi decisivă pentru rezultatul final al campaniei. Originile episodului, la fel ca originile măreței cetăți și civilizații spre care se îndreptau grecii, se găsesc în biografia celui mai mare fiu muritor al lui Zeus: Heracle.

Eșuați

Pe când se apropia de deschiderea Strâmtorii Hellespont, flota aheeană s-a oprit pe malul insulei Tenedos.

— Ultimul popas înainte de Troia, a spus Agamemnon. Să-i lăsăm pe oameni să se simtă bine înainte să intre în urgia războiului.

Grecii s-au împrăștiat pe insulă, ținând întreceri sportive spontan, vânând animale și plecând în căutare de femei.

Ahile a descoperit încântat o fată foarte atrăgătoare, care se scălda într-un ochi de apă. Însă înainte să se apropie de ea, un bărbat s-a ivit dintre copaci gata să-l înfrunte, cu sabia ridicată și urlând furios.

— Măi să fie, a spus Ahile. Ce avem noi aici?

— Ai pătruns în regatul meu fără să ți se dea voie, obrăznicătură.

— Regatul tău?

— Sunt TENES, fiul lui Apollo și stăpânul insulei. Fără să aveți bunul-simț să cereți voie, barbarilor, vânați animale sălbatice la noi în ținut, ne distrugeți lanurile și viile, iar acum tu îndrăznești să te-apropii de sora mea. O să plătești.

Tenes a bătut cu piciorul în pământ și a mai scos un urlet. Însă în mintea lui Ahile urletul a fost acoperit de șoapta insistentă pe care o auzea acum ca pe un ecou. Era vocea lui Thetis, mama lui.

— Ai grijă, Ahile! Să nu ucizi niciun fiu al lui Apollo, altminteri cu siguranță că Apollo o să te ucidă.

Ahile nu era sigur dacă mama lui îi vorbea cu adevărat sau dacă nu cumva își amintea cuvintele ei de demult. Thetis îl prevenea cu privire la diverse lucruri de când se știa: pericole, răzbunări, capcane, instigări, tabuuri, interdicții, blesteme. Toate mamele erau ocrotitoare, Ahile o știa. Și fără îndoială că Thetis era mai ocrotitoare decât cele mai multe. Poate chiar îi spusese cândva că aceia care ucideau fii de zei se puteau aștepta să fie la rândul lor uciși de zeii înșiși. Îi stătea în fire să rostească asemenea lucruri. Ahile nu se temea. Și-a domolit vocea lăuntrică. Sângele începuse să-i fiarbă în vine. Imaginea acestui insular fanfaron, care mârâia și-și agita sabia spre el, era de neacceptat.

O fandare spre stânga, doi pași vioi spre dreapta, o țâșnire înainte, o răsucire bruscă a încheieturii și sabia lui Tenes a căzut pe jos fără să fie nevoie ca Ahile s-o scoată pe a lui. Încă o răsucire bruscă, după care Tenes a rămas cu gâtul frânt și fără viață. Sora lui a început să țipe și a luat-o la fugă.

Între timp, un grup regesc condus de atrizi[110] plecase din Tenedos spre insulița învecinată Chryse. Aveau de gând să facă acolo un sacrificiu pentru Heracle, care arsese la rândul lui obiecte pe insulă în cinstea zeilor, înainte să-l atace pe Laomedon al Troiei. Au fost conduși la locul cuvenit de unul dintre simpatizanții cei mai loiali ai lui Heracle, Filoctet, fiul regelui Poeas din Meliboea, care fusese acolo cu Heracle cu toți acei ani în urmă.

Filoctet fusese de față și la moartea mărețului erou. Văzuse cu o disperare neputincioasă cum otrava distrugătoare de pe cămașa care-i aparținuse cândva războinicului centaur Nessus îi ardea carnea.[111] Pradă unor chinuri atroce, Heracle smulsese copaci din pământ pentru propriul rug funerar. Când îșI rugase prietenii să aprindă copacii, se dăduseră cu toții înapoi. Doar Filoctet avusese omenia să-l asculte. În semn de recunoștință, Heracle îi dăruise arcul și săgețile lui legendare. Cu ochii în lacrimi, Filoctet apropiase o torță aprinsă de rug și văzuse cum sufletul uriaș și chinuit al lui Heracle îi părăsește corpul uriaș și chinuit.[112]

Unii spun că arcul îi fusese dăruit tânărului Heracle de nimeni altul decât zeul-arcaș Apollo. Însă cu adevărat importante erau săgețile. Heracle le înmuiase vârfurile în sângele otrăvit al Hidrei din Lerna, dragonul de apă cu mai multe capete. Aceste săgeți mortale îi asiguraseră victoria în numeroase înfruntări ulterioare.[113] Dar acum, de la moartea lui — mai bine zis, de când dobândise nemurirea olimpiană —, arcul și săgețile erau păzite cu cerbicie de credinciosul Filoctet, care se numărase, la momentul potrivit, printre zecile de pețitori nobili sosiți în Sparta pentru mâna Elenei. Așa se face că Filoctet, la un loc cu ceilalți, jurase să apere căsnicia și contribuise fără să stea pe gânduri la marea forță de invazie a lui Agamemnon, punându-și la dispoziție cele șapte corăbii care-i aparțineau.

Cu toate acestea, se părea că aportul lui Filoctet la cauza grecilor s-a sfârșit înainte de a începe. Asta fiindcă în timp ce-i conducea pe Agamemnon și pe ceilalți la locul unde își amintea că făcuse Heracle sacrificiile cu atâția ani în urmă, a avut ghinionul să calce pe o viperă care a ripostat imediat și și-a înfipt colții în piciorul lui. După câteva clipe piciorul i s-a umflat atât de rău, încât Filoctet aproape că n-a mai putut să meargă. Diomede l-a ajutat să străbată insula până la barca la

bordul căreia ar fi trebuit să se întoarcă la corăbii, dar între timp rana începuse să supureze și să răspândească o duhoare cumplită. Odiseu le-a șoptit lui Agamemnon și Menelau că o asemenea infecție nu putea fi vindecată și că risca să împrăștie o molimă la bordul corăbiilor. Atrizii au hotărât că Filoctet trebuia părăsit. Ei au avut bunăvoința — din propriul lor punct de vedere, nicidecum din al lui Filoctet — să convină că Chryse era o insulă prea mică și prea neospitalieră pentru el.[114] Prin urmare, șchiopătând și urlând revoltat, Filoctet a fost abandonat pe insula învecinată Lemnos, care era pustie în acea perioadă.[115] Comanda celor șapte corăbii, precum și a celor 350 de vâslași-arcași i-a fost încredințată lui Medon, fratele vitreg al lui Aias, Ajax cel Mic.

Filoctet urma să rămână pe Lemnos, chinuindu-se groaznic cu o rană care nu voia să se vindece și hrănindu-se în următorii zece ani cu păsările și animalele pe care putea să le vâneze cu arcul și cu săgețile lui otrăvite. Puneți-i la păstrare numele într-un cotlon al minții, fiindcă o să se întoarcă.

— Și-acum, a rostit Agamemnon, spuneți consemnul, să știe toată lumea. Flota se pune în mișcare mâine-n zori.

Cuvântul a trecut imediat din gură în gură și de pe o corabie pe alta.

— Troia!

— Troia!

— *Troia!*

[13] Vezi Eroii, p. 115.

[14] Pronunțat aproape ca Hess irony... dar fără „r“. Rimează cu Hermione și Briony.

[15] Unii istorici susțin că Heracle a stat trei zile încheiate înăuntrul monstrului, ceea ce pare neplauzibil. E același număr de zile pe care se spune că le-ar fi petrecut Iona înăuntrul chitului, așa că s-ar putea ca asta să fie durata obișnuită în acest tip de povești.

[16] Există versiuni ale acestui episod care sugerează că sucurile gastrice corozive ale dragonului fie l-au epilat complet pe Heracle, fie i-au albit părul pentru totdeauna.

[17] Muncile nerecunoscute au fost a Doua — Hidra din Lerna — și a

Cincea — grajdurile lui Augias. Pentru mai multe detalii, vezi Mythos, p. 87.

[18] Vezi harta de la p. 11. Argolida, sau Argolis, este numele dat orașelor-stat (alcătuind uneori o confederație fragilă) Corint, Micene, Tirint, Epidaur, Troezen și Argos.

[19] Salamis era soră cu Aegina, care îl face pe Cychreus... ce? Nu mă pricep deloc la grade de rudenie și filiații... Sora bunicii lui Telamon ar fi pentru el un fel de...? Verișoară, cel puțin.

[20] Vezi povestea lui BELEROFON din Eroii (p. 183) pentru un exemplu asemănător de crimă în familie și de ispășire prin intervenția unui rege.

21 Conform altor versiuni, soția lui Telamon și mama lui Ajax este o altă fiică a lui Cychreus, Periboea. Iar după o altă sursă, Glauce, nu Endeis, este mama lui Telamon și, în același timp, prin însoțirea cu el, a lui Ajax. Însă nu trebuie să ne încărcăm mintea cu toate aceste variante și amănunte ce ne bagă în ceață. E suficient să spunem că Telamon a fost tatăl lui Ajax cel Mare. Întâmplător, numele Ajax, pe care grecii îl redau de obicei prin Aias, derivă dintr-un cuvânt care înseamnă „a se jeli" sau „a se lamenta" (o combinație între onomatopeele ce indică durerea și deznădejdea Aiee! și Alas!), deși poetul Pindar pretinde că derivă din aetos, „vultur". Pentru ca lucrurile să fie și mai complicate, au existat, după cum vom descoperi, doi războinici pe nume Ajax/Aias care au luptat de partea grecilor în Războiul Troian — dar mai multe pe această temă mai târziu.

[22] Ceea ce arată încă o dată ce teren minat trebuie să străbați când vine vorba de poveștile mitologiei grecești, fiindcă au avut și troienii un Teucer — unul dintre regii întemeietori ai Troadei, predecesorul lui Dardanus.

[23] Aici ne luăm adio de la Aeacus. Merită totuși consemnat că, după moartea lui, tatăl Zeus l-a răsplătit (dacă asta poate fi considerată o răsplată) făcând din el unul dintre cei trei Judecători ai Lumii Subpământene, laolaltă cu frații vitregi cretani Minos și Radamant. Vezi Mythos (p. 180) și Eroii (p. 212).

[24] A nu se confunda cu Antigona din Teba, fiica lui Oedip: vezi Eroii, p. 367.

[25] Vezi Eroii, p. 246 și 322.

[26] Vă veți fi dat deja seama cât e de derutant să ai atâtea nume

identice și asemănătoare în poveștile acestea. Peleu nu trebuie confundat cu Pelias sau cu Muntele Pelion, care avea să-i devină în scurtă vreme casă. De fapt, chiar dacă muntele se numește Pelion în povestea de dinainte a giganților care au încercat să-l așeze peste Muntele Ossa (vezi Mythos, p. 310), e posibil să-și fi luat numele de la Peleus, care înseamnă „noroios“. Poate că Pelias, care venea din această regiune, are un înțeles asemănător. Poate că grecilor li s-a părut că Aeolia era o parte deosebit de noroioasă a lumii... Dat fiind că e o regiune muntoasă, bineînțeles că are parte de mai multe ploi decât aproape tot restul Greciei. Un alt sens potențial și mai puțin plăcut al cuvântului este „culoarea închisă a sângelui extravazat“...

[27] Vezi Eroii, p. 184 și 471.

[28] Element constitutiv al unui mit. Termen inventat de antropologul Claude Lévi-Strauss (1908–2009), urmând modelul morfemului ori al fonemului. (N. red.)

[29] Dacă nu ești rodul unei relații incestuoase, bineînțeles.

[30] Asclepius a fost marele vindecător care fusese ridicat la rang divin ca zeu al medicinei. Vezi Mythos, p. 300.

[31] Ar fi mai bine zis la „copitele“.

[32] Thetys a fost unul dintre cei doisprezece copii titani ai ființelor divine primordiale URANUS și Gaia; la fel ca Pontus, Thalassa și Oceanus, ea a fost o zeitate primordială a mărilor și oceanelor (vezi Mythos, p. 26). După numele ei, geologii au denumit străvechea mare din Mezozoic care acoperea teritoriul actual al Europei continentale și al vestului Asiei.

[33] Vezi Mythos, p. 60 și 79.

[34] În limba greacă, terminațiile –id sau –ide înseamnă „care se trag(e) din“, indicând linia paternă. Așa că vlăstarele zeului marin Nereu sunt nereide, ale lui Oceanus, oceanide, ale lui Heracle, heraclide și așa mai departe. Mama lui Thetis era o oceanidă al cărei nume, deși era un nume grecesc foarte potrivit pentru o fată, îi face de obicei pe cititorii moderni să surâdă: Doris.

[35] Personificarea greacă a destinului: vezi Mythos, p. 38.

[36] Vezi Mythos, p. 129.

[37] Lira fusese invenția precocelui copilaș Hermes chiar în ziua nașterii:

vezi Mythos, p. 136.

[38] În general, despre Poseidon se crede că ar fi „inventat“ calul.

[39] Unul dintre Merele de Aur din Grădina Hesperidelor. Aceste fructe fermecate jucaseră un rol în cea de-a Unsprezecea Muncă a lui Heracle și în cucerirea Atalantei de către Hippomene: vezi Eroii, p. 136 și 347. Dat fiind că fuseseră inițial un dar de la Gaia, zeița primordială a pământului, pentru nepoții ei, Zeus și Hera, apariția unuia dintre ei la această ultimă nuntă cu fast din era olimpiană conferă poveștii o simetrie perfectă și lugubră.

[40] Te kalliste: „celei mai frumoase“. Kalos este echivalentul grecesc al lui „frumos“ — ca în „calistenie“, „caligrafie“ etc.

[41] Originea Hecubei e neclară. Se pare că unul dintre jocurile preferate prin care împăratul roman Tiberiu îi punea în încurcătură pe învățați era să-i întrebe cum o chema pe mama Hecubei. „Ha! Nu puteți!“, ricana el — așa cum scrie istoricul Suetoniu în Viețile celor doisprezece cezari. Faptul că această poveste s-a păstrat este, în multe feluri, o recunoaștere a „exhaustivității“ mitului grecesc. Să te aștepți să cunoști fiecare ultimă legătură de tip genealogic cu o dinastie istorică, reală, înseamnă să ceri prea mult — să te aștepți la o asemenea cunoaștere în cazul unei familii mitologice este aparent absurd, însă tocmai în asta constă atracția mitologiei grecești și încântătorul simț al detaliului autentic...

[42] Cu Arisbe, fata clarvăzătorului Merops, rege în Percote, o cetate situată la nord-est de Troia.

[43] Pronunțat astfel încât să rimeze cu badger-lay-us.

[44] Ceea ce făcea din Oenone sora Hesperiei, iubita lui Aesacus.

[45] Nu Pisa din Italia, după cum vă amintiți. Pisa grecească se găsește în nord-vestul Peloponezului și e capitala regatului Elida.

[46] Un al treilea fiu, Pittheus, s-a dus să stăpânească în Troezen. Pittheus era tatăl AETHREI, mama lui Tezeu, care apare în Eroii, dar pe care o s-o întâlnim în curând în legătură cu povestea Troiei.

[47] În traducere literală, „cal de aur“.

[48] Blestemul lui Ares l-a vizat pe Cadmus pentru că-l ucisese pe Dragonul Ismenian, iar cel al lui Dionysos a vizat următoarea generație, fiindcă o făcuse de ocară pe mama zeului, Semele. Pentru

acestea și pentru modul cum a cuprins blestemul neamul lui Laius, vezi Mythos (p. 265–267 și 270) și Eroii (p. 353–354).

[49] Aruncându-l într-o fântână, după unele surse. După altele, silindu-l să se sinucidă...

[50] Cu rezultate formidabile: vezi Eroii (p. 184).

[51] Așa cum făcuse și Tantal, bunicul lor, cu tatăl lor, Pelops.

[52] Lacedaemon, fiul lui Zeus, fusese un străvechi rege al Laconiei. El și-a redenumit regatul după soția (și nepoata) lui, Sparta. Spartanii din perioada clasică erau vestiți pentru asprimea lor și pentru modul direct în care se exprimau. Poate la fel ca în cazul stereotipului populației din Yorkshire, nu prea puneau mare preț pe studiu și pe aiurelile metropolitane sudice pe care le găseai în Atena și în alte asemenea locuri cu viață lejeră. O poveste spune că regele Filip al II-lea al Macedoniei (tatăl lui Alexandru cel Mare) a asediat cetatea și i-a amenințat pe locuitori astfel: „Dacă o să vă înfrângem, o să vă ștergem cetatea de pe fața pământului. O să omorâm toți bărbații și băieții și o să facem sclave din toate femeile și fetele“. Răspunsul spartanilor conținea un singur cuvânt: „Dacă...“ Se crede adeseori că acesta a fost primul răspuns laconic din istorie.

[53] Pronunțat Tinder-ay-us, dar, posibil, și Tin-dahr-yus.

[54] Vezi Eroii, p. 75. În aceeași după-amiază, Alcmena a făcut sex atât cu Zeus, cât și cu Amphitryon, soțul ei muritor, aducându-i apoi pe lume pe gemenii Heracle și Ificle. Tatăl lui Heracle era Zeus, iar al lui Ificle, Amphitryon.

[55] Vezi „Chinese woman gives birth to twin babies from different fathers in one-in-a-million case”, Daily Sabah, 29 martie 2019, https://www.dailysabah.com/asia/2019/03/29/chinese-woman-gives-birth-to-twin-babies-from-different-fathers-in-one-in-a-million-case.

[56] Aceasta este versiunea preferată de Roberto Calasso, care o descrie cu mult patos și fior poetic în cartea lui, The Marriage of Cadmus and Harmony. Într-adevăr, există ceva poetic în ideea că Elena este fiica lui Nemesis, care, ca fiică a Nopții, e sora lui Eris. Persistă incertitudinea cu privire la originea numelui (printre posibilele sensuri se numără „torță”, „lumină”, „foc“, ori „soare”), dar se acceptă, în general, că asemănarea cu „elenic”, „elen” și alte echivalente ale lui „grecesc” este întâmplătoare.

[57] Vezi Eroii, p. 145.

[58] Însemnând „copiii zeului“, mai exact „copiii lui Zeus“: cuvintele Zeus, Deus și Dios sunt înrudite sau „din aceeași familie“, cum ar spune lingviștii. Denumirea Dioscuri este folosită în general pentru a-i desemna pe gemeni, în ciuda faptului că doar Polydeuces era copilul biologic al lui Zeus.

[59] Și mireasa prezumtivă a eroului Belerofon. Vezi Eroii (p. 173, 334 și 394), pentru poveștile complete ale Aethrei și ale lui Pittheus, Belerofon, Tezeu și Pirithous.

[60] Fiul lui Telamon, numit adeseori Ajax Telamonianul, Ajax cel Puternic, sau Ajax cel Mare.

[61] Nicio legătură cu Diomede al Traciei, posesorul iepelor mâncătoare de carne care au constituit a Opta Muncă a lui Heracle. Vezi Eroii, p. 104.

[62] Acesta fusese instalat în locul lui Tezeu de Castor și Polydeuces după ce s-au dus valvârtej în Atica s-o salveze pe Elena.

[63] Combinând și compilând listele întocmite de Apolodor, Hesiod și Hyginus, ajungem la un număr total de 45 de pețitori.

[64] Numele „ionic“ poate induce în eroare, dat fiind că aceste ape sunt în dreptul coastei de vest a Greciei și nu au nicio legătură cu Ionia, căreia i-am spune Asia Mică sau, în ziua de azi, Anatolia din Turcia... aflată în partea de est a Mării Egee, în regiunea unde e situată și Troia. Numele roman al lui Odiseu este Ulise, respectiv Ulysses... cea ce e ciudat, fiindcă romanii foloseau foarte rar litera „y“. O altă scriere în latină este Ulixes. Majoritatea izvoarelor sugerează că Odiseu a făcut parte din lista de pețitori pentru mâna Elenei, dar eu îmi mențin punctul de vedere și spun că nu a fost, și poate că veți vedea de ce, pe măsură ce se desfășoară povestea.

[65] Vezi Mythos, p. 319–320, pentru poveștile despre mârșavul Autolycus. Unele izvoare îl dau pe SISIF — un șarlatan la fel de alunecos (vezi Mythos, p. 315) — drept unul dintre înaintașii lui Odiseu.

[66] Cefalonia sau Cefallenia (Kefalonia de astăzi pentru greci) este cea mai mare insulă ionică și și-a luat numele de la Cefal, iubitul lui Eos sau Aurora (vezi Mythos, p. 365) și tatăl lui Laerte, tatăl lui Odiseu.

[67] Personificarea hazardului la greci.

[68] La drept vorbind, nu știu ce formă a luat loteria. Pesemne că nu a

fost vorba de bilete cu nume scrise pe ele. Poate au fost tăblițe pe care fusese trecut simbolul fiecărei case regale din care veneau pețitorii; sau poate a fost doar o tragere simplă cu pietricele, dintre care să zicem că toate au fost negre, cu excepția uneia.

[69] În anumite versiuni ale poveștii nu există nicio loterie. Pețitorii rostesc jurământul, iar apoi Tyndareus îl alege pe Menelau (care nu e de față, fiind reprezentat de fratele său, Agamemnon).

[70] Reperele temporale sunt, ca întotdeauna, exasperante când vine vorba de mit, nu de istorie. Anumite direcții narative pun mari probleme de calculare a vârstei protagoniștilor și de ordonare consecventă a evenimentelor istorice. Unii sugerează că Menelau a suit pe tronul Spartei abia după moartea și transformarea în constelații a fraților lui gemeni, Castor și Polydeuces.

[71] După cum s-a spus deja, oceanidele erau copilele lui Oceanus, titanul primordial al mării. Copilele lui Nereu erau nereidele. Poate că era de așteptat să existe o rivalitate între aceste divinități. Doris, soția lui Nereu, era ea însăși oceanidă, bineînțeles, așa că rivalitatea era, probabil, de tip familial.

[72] Oamenii nu cad de acord asupra compoziției exacte a ambroziei. Ideea că zeii beau nectar și se hrăneau cu ambrozie e sugerată de trimiterile la Homer, însă alți autori din Antichitatea clasică au văzut lucrurile exact pe dos, cu ambrozia ca lichid și nectarul ca materie solidă. Cei mai mulți sunt de acord că ambrozia mirosea frumos, era parfumată și conținea, probabil, și miere. Însuși cuvântul „ambrozie“ pare să fi provenit dintr-un altul, care însemna „nemuritor“ sau „nemort“.

[73] Centaurul avea trunchi, cap și brațe de om; doar de la brâu în jos avea patru picioare și corp de cal. Iată motivul pentru care centaurul vorbea și își folosea mâinile ca orice ființă omenească.

[74] Apolodor din Atena era de părere că Ahile însemna „fără buze“ (a-cheile) — o explicație care lui Sir James Frazer (autorul volumului Creanga de aur, o lucrare de pionierat din 1890 despre mit și folclor) i s-a părut „absurdă“. Unii autori, ca Robert Graves și Alec Nevala-Lee, consideră că „fără buze“ i se potrivește unui „erou oracular“ — chiar dacă nu prea îmi dau seama prin ce anume ar putea fi Ahile „oracular“. Printre celelalte interpretări ale numelui se numără „cel cu picioare subțiri“ și, poate prin extindere, „cel iute de picior“ — o calitate asociată lui Ahile de Homer și de mulți alții. De asemenea, „suferind pentru oameni“ sau poate „ai cărui oameni suferă“ — un alt

dublu sens folosit de Homer, al cărui joc de cuvinte nici nu confirmă, nici nu infirmă că aceasta ar fi adevărata origine și „semnificație“ a numelui. Este un joc al derivării pe care filologii îl practică de mult timp și e greu să-i dai marele premiu vreunuia dintre ei. Așa cum se întâmplă cu toate numele și titlurile, uzul comun erodează atât conotația, cât și denotația, iar numele devine cel numit și viceversa. AHILE, din toate punctele de vedere, e un caz unic.

[75] Vezi Eroii, p. 327.

[76] Nu mai puțin de 50 de copii dăruiți lui Priam de Hecuba și de alte soții, dacă ținem cont de diversele izvoare.

[77] Morfeu era zeul viselor. Numele lui nu se leagă doar de „morfină“, ci și de „metamorfoză“. În fond, visele sunt transformări, modificări ale formelor, sensurilor și poveștilor din minte.

[78] Cam 630 de picioare... sau 192 de metri după măsurătorile de astăzi. Cuvântul englezesc stadium provine din unitatea de măsurare a lungimii, care era folosită și pentru denumirea probei de sprint.

[79] Nu s-a dezbrăcat de tot. Nuditatea deplină a devenit obligatorie pentru întrecerile sportive abia pe la jumătatea secolului al VIII-lea î.C. — o idee introdusă, probabil, de spartani. Gumnos înseamnă „gol“ în greacă — de aici, gymnasium, sală de sport, un loc unde trebuie să fii gol. Administrația sălilor de sport insistă pentru un minimum de echipament în zilele noastre și respinge argumentele referitoare la originea adevărată a cuvântului. Eu, unul, am renunțat la munca de convingere și port măcar un petic de ceva când trag de fiare în prezent.

[80] Vezi Muncile lui Tezeu din Eroii, p. 406.

[81] Ulterior, în perioada clasică, aceste artificii șmecherești au fost interzise, însă în timpurile mai îndepărtate puteai să-ți imobilizezi adversarul aproape oricum.

[82] Puteau să-l sporească sau să-l suplimenteze, dar nu să-l desfacă.

[83] „Inspirație“ înseamnă la propriu „inhalarea aerului“ — pentru antici ea se referea la un zeu, o muză sau o altă putere exterioară.

[84] Vezi Mythos (p. 448), pentru povestea nodului gordian.

[85] Din nou. Să fi fost chiar inspirația sau Afrodita?

[86] Mătușă a lui Zeus, Afrodita se născuse din sămânța lui Uranus, zeul castrat al cerului: vezi Mythos, p. 25.

[87] Oficial, Afrodita era soția lui Hefaistos, zeul șchiop al focului și al fierului, însă nu mai era un secret pentru nimeni că ea și zeul războiului erau amanți. Venus și Marte...

[88] Pronunțat, de obicei, An-kai-sees.

[89] E tentant, dar te poate induce în eroare să crezi că grecii și troienii semănau cu europenii medievali — stăpâni și regi feudali chefuind prin castele, în timp ce țăranii și șerbii trudeau pe câmp. În realitate, cei mari și cei nobili își socoteau bogățiile, rangul și importanța în funcție de șeptel și nu li se părea deloc că agricultura și păstoritul i-ar fi dezonorat. La fel cum biblicul rege David fusese păstor, tot așa Odiseu putea fi văzut la coarnele plugului, iar Anchise cel cu sânge albastru era bucuros să-și ducă vitele și oile la păscut. Homer a folosit adeseori formula „păstorul de oameni“ ca să prezinte rolul regesc al lui Agamemnon și al altor conducători.

[90] După unele versiuni ale poveștii, Zeus l-ar fi făcut pe Anchise să șchiopăteze, l-ar fi orbit sau chiar l-ar fi ucis, fiindcă îndrăznise să divulge relația cu Afrodita. E greu de înțeles de ce s-ar fi supărat Zeus, fiindcă festa pe care i-o jucase Afroditei devenise cunoscută, însă majoritatea izvoarelor cad de acord că Anchise era șchiop.

[91] Idas și Lynceus, fiii lui Aphareos, fratele tatălui lor, Tyndareus.

[92] Posibil. Catreu era fiul lui Minos și Pasiphae (vezi Eroii, p. 428, pentru povestea lor) și tatăl Aeropei (mama lui Menelau și Agamemnon); faptul că avea să moară de mâna propriului fiu fusese, de fapt, profețit cu câțiva ani mai devreme. Asta cu siguranță că n-o exonerează pe Afrodita de rolul jucat aici, ci mai degrabă îl complică. Uciderea accidentală a lui Catreu de fiul său Althaemene a avut loc în cel mai bun moment din punctul de vedere al planurilor lui Paris și ale Afroditei. Sincronizarea a fost atât de bună, încât există destule motive să bănuim intervenția unei mâini divine.

[93] Numită și Argolida, ca să ne deruteze și mai mult.

[94] De la Danaus, un libian mitic, care a fost considerat unul dintre regii întemeietori ai Argosului.

[95] Se poate pronunța în engleză Di-om-ed-eez (ca să rimeze cât de cât cu my comedies) sau, dacă vreți, Di-oh-mee-deez.

[96] Există câte izvoare, atâtea povești despre Cinyras. Ca rege important, chiar mitic, al Ciprului, el este prezentat de unii ca un pionier al extracției de cupru și al topitoriilor. Insula a fost principala sursă de minereuri pentru câteva generații ale mai multor civilizații mediteraneene. Cuprul a fost prețuit mai cu seamă în Epoca Bronzului (bronzul fiind un aliaj de cupru și cositor); mai mult, chiar cuvântul „cupru“ și simbolul lui chimic, Cu, provin din numele latinesc al insulei și al metalului: cuprium. Asta chiar dacă e posibil ca insula ca atare să-și fi primit numele de la echivalentul sumerian al bronzului, kubar. Sau de la chiparos. Sau de la un sinonim vechi pentru terebint sau arborele de henna, kypros. (Vopseaua de păr din henna produce o nuanță arămie. Eu însumi m-am vopsit în culoarea aceea într-un moment de nebunie studențească din 1979, când lumea era mai tânără și mai iertătoare.) Potrivit lui Ovidiu, în urma unei relații incestuoase cu fiica sa, Myrhha, Cinyras a devenit tatăl frumosului Adonis, de care s-a îndrăgostit Afrodita. Shakespeare a reluat povestea în lungul său poem Venus și Adonis (vezi Mythos, p. 389).

[97] Vezi Mythos, p. 234 și 257.

[98] Vezi Eroii, p. 296.

[99] Această practică, pe care grecii o numesc oionistike, era cunoscută drept „augur“ la Roma. Un alt cuvânt pentru această formă de divinație este „ornitomanția“. A nu se confunda cu „haruspiciile“ sau cu „extispiciile“: prezicerea prin cercetarea măruntaielor de animale.

[100] Efebul era adolescentul ajuns la vârsta — de obicei, șaptesprezece sau optsprezece ani — la care putea începe să se instruiască temeinic în artele războiului.

[101] Licomede l-a aruncat pe Tezeu de pe una dintre stâncile din Skyros. Vezi Eroii, p. 472.

[102] Anumite izvoare susțin despre Licomede că ar fi avut un număr diferit de fiice, între opt și o sută.

[103] După unele izvoare, Deidamia i-a mai dăruit un băiat lui Ahile, pe nume Oneiros, care e echivalentul grecesc al cuvântului „vis“. Dacă așa stau lucrurile, se pare că mitografii l-au desconsiderat pe Oneiros, spre deosebire de fratele lui, Pyrrhus, a cărui viață, după cum vom vedea, a fost consemnată integral folosindu-i-se numele ulterior de NEOPTOLEM. Și dacă tot am ajuns la chestiunea numelor, cel pe care și l-a luat Ahile cât a stat pe insula Skyros e de mare interes și merită un ocol. Există un fragment din Urn Burial de Thomas Browne (1658)

care e citat frecvent: „Ce cântec au cântat sirenele, sau ce nume și-a luat Ahile când s-a ascuns printre femei, deși sunt întrebări nedeslușite, nu sunt deloc lipsite de temei“. Întrebările proveneau din speculațiile biografului roman Suetoniu, însă Browne le-a folosit ca metodă prin care să compare (ironic) posibilitatea reală de a obține toate amănuntele unui mit non-istoric cu cvasiimposibilitatea de a asambla poveștile referitoare la oase, urne memoriale și alte articole lăsate în urmă de viața reală — de aici, cunoscuta preferință a lui Edgar Allan Poe de a folosi acest citat ca motto pentru povestirea lui, Crimele din Rue Morgue, considerată de unii prima povestire polițistă, ce se ocupă de punerea laolaltă a mai multor adevăruri. Într-adevăr, problemele puse de Browne „nu sunt deloc lipsite de temei“. Cât despre numele pe care și l-a luat Ahile, ei bine, majoritatea scriitorilor și a comentatorilor optează pentru Pyrrha, „cea cu părul-văpaie“. Numai că, așa cum scrie Suetoniu în Viețile celor doisprezece cezari, împăratul Tiberiu (căruia îi plăcea să-i încurce pe învățați în asemenea chestiuni, așa cum am observat când am vorbit despre originea Hecubei) a propus și alte nume, în afară de Pyrrha. Unul era Cercysera (sau Kerkysera), derivat din termenul grecesc pentru „caier“, care era de mult un simbol al feminității, ca în expresia „partea cu caier“ a familiei, și din echivalentul lui „fată bătrână“ — deși kerkos înseamnă „coadă“ sau „penis“, motiv pentru care unii cred că a fost vorba de o glumă ulterioară, iar un învățat a mers până la a sugera că provine din kerkouros, care înseamnă „cel care urinează prin coadă“ (și fiindcă Tiberiu era vestit pentru umorul negru și dezgustător, se prea poate să fi preferat această variantă). Un alt nume sugerat a fost Issa sau Aissa, cu trimitere la viteza lui Ahile (aisso înseamnă „sprintez“, „țâșnesc“ sau „o zbughesc“). Robert Graves are altă părere: „Ipoteza mea este că Ahile și-a spus Dacryoesa («cea înlăcrimată») sau, și mai bine, Drosoessa («cea înrourată»), drosos fiind un sinonim poetic pentru lacrimi“. Aspetos, care înseamnă „nemărginit“ sau „vast“, e de asemenea sugerat de unii, deși aceasta pare în realitate o poreclă folosită mai târziu, după ce Ahile își construise reputația.

[104] Hecatomba era sacrificarea a o sută de vite. Un izvor amintește că Menelau îi promisese Afroditei că avea să-i jertfească o sută de vite în semn de mulțumire după ce o câștigase pe Elena la loterie și că, prins cu emoția momentului, uitase. Furia ei în fața acestei jigniri e prezentată drept motivul pentru care Afrodita a ales-o pe Elena ca răsplată oferită lui Paris după judecata de pe Muntele Ida.

[105] Eudoros era fiul lui Hermes. Prințul Phoenix domnea peste Dolopia, un regat supus Phthiei, și se ocupase de creșterea lui Ahile după plecarea acestuia din peștera lui Chiron spre Phthia. După Patrocle, el era omul la care ținea cel mai mult.

[106] Așa era. Zeul Hermes a văzut-o pe Polymele dansând pentru Artemis și a fost fermecat de grația și de frumusețea ei. Eudoros s-a născut din însoțirea lor. Artemis fusese nemulțumită de pierderea adoratoarei. Dacă Eudoros n-ar fi fost sub protecția lui Hermes, cu siguranță că l-ar fi ucis sau l-ar fi transformat într-o creatură detestabilă.

[107] Acestea îi sunt cuvintele atribuite de Euripide în tragedia Ifigenia în Aulida. Piesa și povestea sacrificiului Ifigeniei au stat la baza excelentului film al lui Yorgos Lanthimos, Uciderea cerbului sacru, cu Colin Farrell și Nicole Kidman.

[108] Pentecontera era o ambarcațiune cu cincizeci de vâslași. Se pare însă că nu toate ambarcațiunile din relatarea lui Homer aveau atâția oameni. Unele sunt prezentate ca având douăzeci; poate că erau ambarcațiuni mai mici sau poate că aveau treizeci de locuri de vâslit neocupate. De exemplu, ni se spune în „Catalog“ că fiecare ambarcațiune a contingentului din Beoția avea 120 de oameni, ceea ce însemna că ar fi existat la bord șaptezeci de războinici care nu vâsleau. Știm din Odiseea că fiecare corabie din Itaca avea cincizeci de oameni. Te poți amuza făcând calcule dacă-ți place așa ceva, dar bineînțeles că nu se poate demonstra nimic. Pentru noi e suficient să știm că a fost vorba de o flotă foarte mare.

[109] Apolodor din Atena și Hyginus, de exemplu, avansează cifre puțin mai mici. Cele mai multe izvoare acceptă că numărul total de luptători era între 70 000 și 130 000.

[110] Un nume des întâlnit al fraților Agamemnon și Menelau — înseamnă „fiii lui Atreu“. Grecilor nobili și de os regesc le plăcea să se adreseze unul altuia cu asemenea formule.

[111] Vezi Eroii, p. 164.

[112] În tragedia Filoctet a lui Sofocle, cel care aprinde, de fapt, rugul este Poeas, tatăl lui Filoctet.

[113] Atât de numeroase, de fapt, încât stai și te întrebi cât de multe săgeți fuseseră. Pesemne că Heracle îngenunchease lângă Hidră și ținuse vârfurile săgeților în sângele ei ore întregi, dacă nu chiar zile, dacă te gândești la ce prăpăd aveau să facă. Unii istorici lipsiți de orice haz și comentatori gata să-ți strice plăcerea sugerează că grecii aveau obiceiul să folosească un amestec de venin și excremente pentru ca săgețile lor fie să ucidă rapid, fie să infecteze lent și implacabil inamicul și că Heracle își reînveninase, probabil, săgețile de multe ori

prin această metodă, în loc să se bazeze exclusiv pe proviziile de vârfuri înmuiate în sângele Hidrei. În ce mă privește, prefer să am altă părere. Sângele mortal se leagă direct de tatăl Hidrei, străvechiul monstru subteran în formă de șarpe TYPHON, fiul primordialilor Gaia și Tartar, și prin urmare se leagă și de Python, șarpele răpus de tânărul zeu Apollo (Mythos, p. 126.). Pytho, locul uciderii, s-a chemat mai târziu Delphi, iar preoteasa oracolului s-a numit Pythia; aici, în oracolul de la Delphi, i s-a poruncit lui Heracle să-și îndeplinească Muncile. Typhon s-a luptat cândva cu Zeus tocmai pentru controlul asupra cosmosului. Asta în timp ce destinul excepțional al lui Heracle, fiul lui Zeus, a fost să împiedice distrugerea Olimpului și a zeilor de către copiii Gaiei, giganții, cărora le-a venit de hac înmuindu-și săgețile în sângele Hidrei, copilul lui Typhon (vezi Eroii, p. 159). Într-un mod asemănător a scăpat Heracle lumea de multe alte odrasle ale lui Typhon și a învins nenumărați alți adversari; iar apoi, prin cruda ironie a cămășii lui Nessus, aceeași otravă i-a adus o moarte în chinuri. După cum vom vedea, destinul acelor săgeți avea să determine și desfășurarea Războiului Troian. Ceea ce încearcă să sugereze această lungă digresiune este că sângele Hidrei este întrețesut în tapiseria mitului grecesc, de la început până la sfârșit, ca un fir șerpuit. Simetria dureroasă a felului cum a fost folosit el pentru a se pune capăt Războiului Troian și pentru a se trage cortina peste Era Olimpiană — zei, eroi și toate celelalte — trimite cu gândul la ouroboros, șarpele care își mănâncă propria coadă. Până la urmă, Typhon avea să fie răzbunat.

[114] Într-adevăr, se pare că Chryse („insula de aur“) a fost suficient de mică pentru a fi scufundată cu totul după o creștere a nivelului mării din timpul Imperiului Roman. Un arheolog amator din perioada anilor 1960 susține că i-ar fi descoperit ruinele subacvatice, inclusiv templul și toate celelalte.

[115] Era o insulă pustie cel puțin din ceea ce ne spune Sofocle. Poate că după ce Iason a devenit tatăl minizilor (vezi Eroii, p. 251), aceștia au plecat din Lemnos și și-au căutat alt loc unde să trăiască.

Ilium

Sosirea

Turnurile drepte ale Troiei strălucesc în soare. De pe zidurile cetății santinelele și soldații din pază scot strigăte și duc goarnele la gură. Au văzut ceva care poate îngrozi până și cea mai vitează inimă.

Departe spre vest, orizontul care desparte marea de cer s-a înnegrit. Dunga fină de ceață care a separat zi de zi, până astăzi, marea de cer este acum o linie lată și neagră, ce se întinde în stânga și-n dreapta cât vezi cu ochii. În timp ce troienii se uită, linia se îngroașă. E ca și cum Poseidon ar face să apară o nouă insulă sau un nou continent.

Nu trece mult și își dau seama că linia neagră nu este o stâncă uriașă, care se ridică din mare. Este o flotă de corăbii neînchipuit de mare, ce se apropie frontal de țărm. Sute, și sute, și sute.

Troienii s-au pregătit de război. Lună de lună și-au luat măsuri de apărare. Toată Troia știe că vin blestemații de ahei, însă dimensiunea flotei, vederea ei... Pentru asta nu putea să-i pregătească nimic.

Hector și Paris urcă pe metereze la primul sunet al goarnelor.

— Câți? întreabă Paris.

Hector se uită. N-a trecut mai mult de o oră de când Eos a dat în lături porțile zorilor pentru ca fratele ei Helios să intre pe ele conducându-și carul. Titanul soarelui a ajuns deja suficient de sus pentru ca razele lui să facă marea să scânteieze. Prin abur, Hector vede străfulgerări hăt departe, pe când soarele încinge pupa, catargele, carenele și vâslele cufundate în apă.

— Acuși o să fie îndeajuns de aproape ca să-i putem număra, spune el. Hai. E timpul să facem sacrificiile și pe urmă... să ne înarmăm.

În timp ce așteptăm să sosească flota și să se pregătească troienii, după jertfele închinate zeilor, avem timp să ne gândim și la cine anume sunt acești zei. Sunt oare aceiași cu ai grecilor? Au ales să fie de partea cuiva?

Olimpul

Zeii sunt din ce în ce mai stârniți de spectacolul furtunii umane care e pe cale să izbucnească. Au urmărit fascinați și cu incitare crescândă modul cum s-au pregătit aheii și cum s-au îndreptat spre Troada.

Olimpienii savurează ciopârțirile și încăierările jucăriilor lor, micile ființe omenești. Se emoționează în fața războiului pe viață și pe moarte. Sunt la fel de ațâțați și de implicați ca nobilii elisabetani care pariau pe rezultatul unei lupte între câini și ursul captiv, ca lorzii din timpul Regenței care asistau la o luptă de cocoși din West End, sau ca bancherii de pe Wall Street care urmăreau o luptă ilegală în cușcă în centrul orașului. „Mimarea degradării“, așa numeau mlădițele nobililor din secolul al XIX-lea aceste excursii în noroiul și în sângele oamenilor de rând. Erau cuprinși de fascinația îngrozitoare a murdăriei și a îmbătătoarei amenințări a violenței. La fel ca acei aristocrați crescuți în cultul competiției, zeii au favoriți. În loc să parieze pe aur, nemuritorii pun la bătaie onoarea, statutul și mândria rezultatului. Și tot ca aristocrații crescuți în cultul competiției, zeii se pretează — așa cum vom vedea — la gesturi murdare: îi păcălesc pe alergătorii și călăreții pe care îi antipatizează și îi ajută incorect pe preferații lor.

Potolind vânturile și cerând sacrificarea Ifigeniei, fiica lui Agamemnon, Artemis, zeița vânătorii și a arcului, îi oprise și îi descurajase pe greci la Aulida, ceea ce ne ajută să ne facem o idee despre cei cu care ține. Ea și fratele ei, Apollo, sunt de partea troienilor, iar în anii următori vor face tot posibilul să le sprijine cauza — la fel ca mama lor, străvechea titanidă LETO. Afrodita s-a situat firesc de partea troienilor din clipa când Paris i-a dăruit Mărul Discordiei (ba poate chiar mai devreme, de când s-a însoțit cu Anchise și i l-a dăruit pe Enea). Și Ares, zeul războiului și iubitul Afroditei, s-a aliat tot cu Troia.[116] Acești patru olimpieni se vor dovedi niște aliați deosebit de puternici ai troienilor.

Aheii pot căuta sprijin la Hera și Atena, pe care încă le doare că, din punctul lor de vedere, Paris le-a jignit nesocotindu-le. Pe lângă asta, Atenei i-au fost dragi dintotdeauna Diomede și Odiseu și va veghea mereu asupra lor. Hermes îl simpatizează și el pe Odiseu[117], însă alunecosul mesager al zeilor îi este loial în primul și-n primul rând tatălui său, Zeus. Poseidon, stăpânul mărilor, ține partea aheilor, la fel ca Hefaistos, zeul focului și al fierului — poate pentru simplul motiv că necredincioasa lui soție, Afrodita, și Ares, iubitul ei, preferă Troia. Bineînțeles că, de dragul fiului ei, Ahile, Thetis va face mereu tot ce va depinde de ea ca să susțină cauza grecilor.

Lui Hades nu-i pasă deloc cine învinge: îi e suficient să știe că, în urma conflictului, lumea subpământeană o să i se umple cu noi suflete ale morților. Speranța lui e că războiul va fi lung și sângeros.

Dionysos nu se implică propriu-zis, dar e mulțumit să știe că va curge vinul în timpul libațiilor, că vor avea loc dansuri frenetice și că vor fi făcute sacrificii în cinstea lui în perioadele de chef și desfrâu ce inevitabil trebuie să apară între crizele și momentele de vârf ale bătăliei.

Demetra și Hestia, zeițele fertilității și ale căminului, sunt olimpienele cu interesele și legăturile cele mai slabe cu orice tip de război. Preocuparea lor se leagă de femeile și copiii care rămân acasă, de familiile îndurerate și de lucrătorii și sclavii care trudesc pe câmpuri și în vii, de cei care — așa cum se spune în zilele noastre — țin aprins focul din case.

Dar Zeus, stăpânul cerului și rege peste toți zeii? El ce face?

Lui Zeus îi place să se considere un martor înțelept și indulgent, un spectator dezinteresat, mult deasupra întregii tărășenii. El acceptă rolul de arbitru și de mare mediator. I-a instruit pe ceilalți olimpieni să nu se amestece, dar e dispus să se uite în altă parte când o fac. Uneori se lasă convins să intervină el însuși. Propria lui fiică muritoare, Elena, este, bineînțeles, proschema sau casus belli, scânteia care a aprins fitilul; asta l-ar putea face pe Zeus să fie de partea troienilor, numai că nici aheii nu-i sunt indiferenți. Iubitul lui fiu Heracle a fost răspunzător de instalarea lui Tyndareus pe tronul Spartei[118] și pentru jefuirea Troiei lui Laomedon. Un alt fiu, Aeacus, este bunicul a trei dintre cei mai importanți războinici din alianța grecilor: Ajax, Teucer și Ahile. Zeus a pierdut socoteala urmașilor pe care-i are în rândul forțelor grecești (și chiar și troiene). Dar crede despre el că este de o splendidă neutralitate.

Unii istorici și mitografi au avansat ipoteza că Războiul Troian ar fi fost inițiat de Zeus ca o încercare premeditată de oprire a proiectului uman. De ștergere a omenirii de pe hartă o dată pentru totdeauna. Sau cel puțin de micșorare a populației, care era din ce în ce mai numeroasă. Făcând asta, omenirea devenea tot mai greu de controlat. Nici chiar zeii nemuritori nu puteau să gestioneze, să abordeze, să încrucișeze și să dirijeze destinele unui număr atât de mare de ființe ambițioase, inventive și egocentrice. Păi, erau pe punctul să devină la fel de arogante ca zeii înșiși și să creadă că totul li se cuvenea, exact ca ei. Plus că își uitau din ce în ce mai des îndatoririle în materie de temple, rugăciuni și sacrificii pe rug. Își uitau locul — mai cu seamă

cei care descindeau din Zeus personal sau din ceilalți olimpieni. O lume plină de eroi semizei era instabilă și periculoasă. Heracle salvase Olimpul, însă nu era exclus să apară altcineva suficient de îngâmfat și de puternic ca să-i înlăture pe zei.[119] Zeus își deposedase tatăl, pe Cronos, care își uzurpase și el tatăl, pe Uranus. Thetis fusese evitată de Zeus în temeiul profeției care spunea cât de mare avea să ajungă orice fiu al ei. Ahile părea să confirme veridicitatea prezicerii.

Însă Zeus nu avea nici atenția, nici înțelegerea și nici grija pentru amănunte care să-i permită să întocmească un asemenea plan sau să-l aducă judicios la îndeplinire. Semăna mai degrabă cu cineva care ațâță câinii și pe urmă îi lasă să se bată sau cu împăratul roman care se uită de sus la sclavi și la gladiatori, jubilând la vederea sângelui absorbit de nisip. Nu era nici păpușar, nici tactician cu viziune. Nu avea răbdarea să tragă de toate sforile. Nu-i plăcea să se uite la cei din conducere, cu degetele apăsate pe tâmple, cufundat în gândire și analiză, prevăzând fiecare mutare și ripostă. Zgâlțâie-i puțin, asta era metoda lui. Aprinde fitilul și retrage-te.

Lasă omenirea să se facă singură bucăți.

Forțele troiene

Știm că forța expediționară aheeană e compusă din peste o sută de mii de oameni adunați din zeci de regate, insule și provincii care constituie lumea grecească. Dar cum arată dușmanii lor, apărătorii Troiei? Există oare mai mult de un popor în spatele zidurilor cetății care să respingă această amenințare fără precedent?

În realitate, alianța troiană e alcătuită din aproape la fel de multe elemente disparate precum cea aheeană. Hector și Priam au cimentat o coaliție de forțe din statele învecinate cu Troada și din regiuni ceva mai îndepărtate, mergând de la Peonia Macedoneană și Tracia (astăzi Bulgaria) din nordul îndepărtat până la Africa continentală, situată în sud. Un „Catalog al troienilor“ apare în Cartea a II-a din Iliada, pe lângă mai cuprinzătorul „Catalog al ambarcațiunilor“. Pe durata războiului, prințul Enea îi va conduce pe aliații dardani[120]; MEMNON al Etiopiei, SARPEDON al Liciei, fiul lui Zeus, și PENTESILEEA, regina amazoanelor, vor lupta tot alături de troieni. Alți războinici importanți ai coaliției se vor face cunoscuți pe măsură ce se va desfășura războiul.

Homer pare să sugereze că toți aheii vorbesc grecește și că troienii —

deși înțeleg greaca și chiar o vorbesc cu dușmanul în puținele ocazii când se întâlnesc să poarte tratative sau să schimbe mesaje — trebuie să accepte doar aliați care „behăie ca niște oi“ în sute de limbi, ceea ce înseamnă că Hector și ceilalți generali troieni sunt siliți să se bazeze pe interpreți care să le transmită mesajele și instrucțiunile pe câmpul de luptă. Filologia modernă propune ca variantă faptul că, în realitate, troienii vorbeau într-o limbă hitită pe nume luwiană.[121] Vom accepta convenția inițiată de Homer și continuată de Shakespeare și de aproape toți dramaturgii, autorii de romane istorice și regizorii care i s-au succedat. Dacă nu va apărea un anumit episod al poveștii în care să fie nevoie de mai multe limbi, atunci toți participanții se vor înțelege între ei și vor vorbi în aceeași limbă. Din fericire pentru noi, este vorba de această limbă. Cea în care citiți acum...

Ambasada

Corabia-amiral a flotei grecești era o penteconteră alungită și neagră din Micene, a cărei proră era vopsită în culori aprinse. La bord se aflau principalii consilieri ai lui Agamemnon. Având acum țărmul inamic în fața ochilor, Agamemnon se gândea cu înfrigurare, imaginându-și capul de pod și croind planuri pentru primul asalt, însă Nestor din Pylos l-a îndemnat să se stăpânească. Marele Rege era sătul de amânări și nu-i plăcea să fie întrerupt de nimeni, dar își făcea mereu timp pentru Nestor, care trecea drept cel mai înțelept om din lumea grecească. Era cu siguranță cel mai vârstnic dintre sfetnicii apropiați ai lui Agamemnon și chiar dacă Regele Bărbaților putea fi nerăbdător, impulsiv și încăpățânat, avea atâta minte încât să știe că un sfat bun nu costa nimic, iar uneori te cruța de o mulțime de buclucuri. Nestor l-a convins, înainte să ordone o ofensivă totală, că era prudent să se oprească la distanță de țărm și să trimită o singură corabie cu o ambasadă pentru regele Priam, oferindu-i un ultim prilej s-o înapoieze pe Elena.

— Desigur că au observat între timp, a spus Nestor, că sunt pe punctul de a fi atacați de o forță fără precedent. Priam trece drept om cu scaun la cap. O să înțeleagă valoarea unei concesii onorabile.

Menelau, Odiseu și Palamede au fost aleși să conducă delegația.

— Dar n-o cereți doar pe Elena, le-a ordonat Agamemnon. Trebuie acoperite și cheltuielile de înarmare pentru război. Priam trebuie să ne deschidă vistieria.

Santinelele de pe turnurile de pază ale Troiei au văzut o ambarcațiune ce iese din rând și se îndreaptă singură spre țărm. Steagul alb al lui Eirene, zeița păcii, fâlfâia pe catarg. Un troian pe nume ANTENOR — care era pentru Priam ce era Nestor pentru Agamemnon, un consilier înțelept și de încredere[122] — a fost trimis să întâmpine delegația.

În timp ce aștepta vești, curtea troiană era împărțită. Hector și Deifob, instigați de Paris, roșu de furie, l-au convins pe Priam că revolta lui Agamemnon și a lui Menelau față de răpirea Elenei era falsă, prefăcută și că nu era, de fapt, nimic altceva decât pretextul unei agresiuni.

— Îi doare undeva pe atrizi de Elena, a spus Hector. Vor să plece cu pradă de război.

— Ascultați-i pe delegați! Ascultați-i! a îndemnat Casandra.

— Hector are dreptate, a zis Deifob. Sunt ani buni de când elenii se uită cu invidie la noi peste Egee.

— Ascultați-i sau Troia o să cadă.

— Umblă după aurul și după comorile noastre.

— Ascultați-i sau Troia o să ardă!

— Nu o vor lua pe Elena de lângă mine, a spus Paris.

Casandra a început să plângă.

— Dacă nu le-o dăm înapoi pe Elena, o să murim cu toții! Toți cei care suntem în încăperea asta.

— Unde mai pui, a spus Hector, că nicio cetate nu a fost apărată mai bine vreodată. Nicio armată nu a fost mai bine pregătită. Troia e inexpugnabilă.

— Ar trebui totuși să-i primim cum se cuvine, a zis Priam, și să ascultăm ce au de spus.

Helios se furișase pe sub linia orizontului la apus când corabia delegației de armistițiu a ancorat în dreptul țărmului Troadei. Odiseu, Menelau și Palamede, însoțiți de paji, au ajuns la mal pe o plută mică și au fost întâmpinați de Antenor, care i-a salutat cu mult respect și cu o politețe neprefăcută. Sub pază și protecție, cei din grup au străbătut câmpia Ilium, peste râul Scamander, pe marea Poartă Scaeană și în

cetate, unde au fost duși la palatul lui Priam. O mulțime de troieni tiveau străzile și-i urmăreau în tăcere din priviri.

Frumusețea lui Menelau a fost observată.

— Dar nu e nici pe departe la fel de frumos ca Paris, au murmurat femeile.

— Și cine e bărbatul care zâmbește de parc-ar ști un mare secret? s-au întrebat alții.

S-a șoptit că ar fi fost Odiseu din Itaca, iar câțiva au sâsâit. Până și în Troia se auzise de duplicitatea și de viclenia lui.

Priam și Hecuba au primit delegația cu o demnitate solemnă. Prinții troieni s-au arătat politicoși, dar reci. Paris și Elena n-au apărut. După ospăț, muzică și câteva poezii de slavă recitate de formă în cinstea lor, grecii au fost duși acasă la Antenor, unde aveau să-și petreacă noaptea, înainte să se întoarcă la palat a doua zi dimineață, pentru începerea discuțiilor oficiale.

— Fiți bineveniți sub acoperișul meu, a spus Antenor. Să aveți un somn bun și să ne rugăm zeilor ca mâine să vorbim cu folos.

Înapoi la palat, Priam a căutat-o pe Elena în apartamentele ei.

— Paris nu-i aici?

— Face planuri, a spus Elena. Se teme că Menelau și Odiseu o să te convingă într-un fel să mă dai înapoi.

— Asta am venit să te-ntreb. Vrei cu adevărat să rămâi?

— Paris mi-e soț și aici e casa mea.

— Nu vrei chiar deloc să te-ntorci în Sparta cu Menelau?

— Nici atâtica.

— Asta voiam să știu.

De fapt, Paris ieșise pe furiș din palat și se dusese acasă la ANTIMACHUS, un curtean de familie bună, dar nici pe departe înstărit, care-i datora atât de mult lui Paris, încât nu spera să se poată achita vreodată. Lui îi încredințase Priam rolul principal în purtarea negocierilor cu grecii.

Paris i-a dăruit câțiva bani de aur.

— Nu numai c-am uitat de datorie, dar o să primești și mai mult, a spus el.

— Dacă? a întrebat Antimachus.

— Dacă, a spus Paris, o să-i convingi pe negociatori să nu plece urechea la minciunile și la falsele promisiuni ale aheilor. Și o să te alegi cu mai mult aur decât ai văzut sau ai visat vreodată dacă potăile aheene care dorm acum acasă la Antenor n-o să se mai întoarcă vii pe corabie.

Lui Menelau i se păruse un chin să se afle în cetate, atât de aproape de Elena și totuși silit de rigorile diplomației să-și țină gura și firea. Pe când stătea întins în pat și se străduia să adoarmă, se gândise să se furișeze din casa lui Antenor și să se îndrepte spre palat. Dacă-l găsea pe ticălosul de Paris întins lângă soția lui adorată, îi tăia gâtul lașului. Ba nu, îl omora în bătaie cu pumnii. Îl bătea, îl bătea și iar îl bătea...

Cu acest scenariu încântător desfășurându-i-se în minte — pumnii izbind și zdrobind chipul frumușel și insolent al lui Paris până-l făcea terci —, a fost trezit brusc de niște bătăi grăbite la ușă.

Antenor era un curtean trecut prin multe. Iar curtenii nu ajung să fie trecuți prin multe dacă nu dispun de o rețea eficientă de spioni și de informatori. Spionii lui Antenor îl urmăriseră pe Paris până acasă la Antimachus și auziseră fiecare cuvințel din urzeala lui împotriva delegației grecilor.

— Mi-e rușine de oamenii mei, a spus el, zorindu-l pe Menelau și pe ceilalți la el în holul cel mare. Nu suntem cu toții atât de trădători. Dar nu mai sunteți în siguranță dacă rămâneți în cetate. Insist să veniți cu mine.

Sub pavăza întunericului, Antenor i-a dus pe greci înapoi la barca lor.

Când au ajuns la corabia-amiral și au povestit despre intenția criminală a lui Paris, Agamemnon a scos un urlet de mânie; însă în adâncul inimii nu era nemulțumit. O ofensivă generală împotriva Troiei avea să-i aducă faima de care nu se mai bucurase nimeni până atunci: nici Iason, nici Perseu, nici Tezeu și nici măcar mărețul Heracle. Aur, bogății, sclavi și glorie veșnică. Ba n-ar fi fost de mirare ca zeii să-l aducă în Olimp. Nu putea să recunoască nici măcar față de sine, dar dacă misiunea de pace ar fi dat rezultate, ar fi fost nespus de dezamăgit.

Iar eșecul misiunii de pace mai avea un avantaj. Știrea urzelii secrete a lui Paris s-a întins de la o corabie la alta ca focul din pădure, umplând de furie inima fiecărui aheu. Dacă energia și moralul fuseseră șubrezite de pregătirile aparent interminabile și de înlănțuirea semnelor de rău-augur sub care stătuse totul din capul locului, această confirmare a perfidiei troiene era exact lucrul de care era nevoie ca să se reaprindă patima și să se întărească devotamentul fiecărui membru din forța invadatoare.

Cap de pod

În zorii zilei următoare Agamemnon a ordonat să se dea semnalul de plecare pentru toate corăbiile. Vâslașii s-au îndoit de șale și flota a luat-o din loc.

Fiecare corabie avea o pravă sau un cioc vopsit în culori vii și reprezentând de obicei o figură. Pe corabia-amiral a lui Agamemnon capul Herei, Regina Cerului, strălucea cu un dispreț suveran. Pe alte corăbii se vedeau chipurile zeilor sau divinităților din provincia ori regatul cu pricina.

Închipuiți-vă că vedeți o mie de carene ce se opresc în nisip, cu ciocurile rânjind, uitându-se fioros sau încruntându-se; auziți-i pe zecile de mii de războinici izbind cu săbiile în scuturi și urlându-și strigătele de luptă. E suficient ca să-ți înghețe sângele în vine.

Însă Hector, strălucitor în armură și măreț în carul de luptă, s-a așezat în fruntea troienilor și i-a scos din cetate, peste podurile de pe Scamander și spre grecii invadatori, cu strigăte de încurajare.

Corabia-amiral a lui Agamemnon s-a oprit pe plajă și și-a aruncat ancora de piatră de la pupa. Ahile s-a cățărat pe vârful prorei.

— După mine! a urlat el, arătând cu sabia spre dune. Putem să ajungem în cetate înainte să apună soarele.

Lui Agamemnon tocmai i se punea armura în clipa aceea. Îl scotea din minți să-și vadă compromis marele moment al pășirii pe teritoriul inamic. Era pe punctul să urle un contraordin încordat, când clarvăzătorul Calchas i-a strigat lui Ahile să se oprească.

— Mi-a fost dat să văd că primul bărbat care o să pună piciorul pe pământ troian o să fie ucis, a spus el. Dacă omul ăla o să fii tu, peleianule[123], atunci cauza noastră e pierdută înainte să-ncepem.

— S-au făcut mai multe profeții despre numele meu decât sunt zile în an, a răspuns cu dispreț Ahile. Nu mi-e frică. Unde mai pui că ăsta nu-i pământ, ci nisip.

Însă indiferent dacă i-ar fi adus sau nu moartea, lui Ahile i-a fost răpit momentul de glorie. Înainte să sară jos, o voce din spatele lui a strigat:

— Eu o să intru primul în luptă!

Un tânăr a sărit jos de pe corabie.

— Ăsta cine-a fost? a tunat Agamemnon.

Tânărul s-a întors cu un zâmbet larg și i-a salutat pe toți. Aheii au recunoscut chipul lui Iolau, conducătorul contingentului phylacean.[124]

Înfățișarea lui — atât de tânăr, de vesel și de încrezător — i-a inspirat pe ceilalți. Aceștia au coborât împreună de pe corăbii ca să i se alăture, îmbărbătându-i la rândul lor pe războinicii pe care-i aveau sub comandă. În câteva clipe, întregul cap de pod era ticsit de războinici greci care își loveau scuturile și strigau „Hellas! Hellas! Grecia! Grecia!“ Au străbătut cu toții dunele și l-au urmat pe Iolau pe câmpie. Războiul începuse.

Iolau s-a năpustit asupra șirurilor de troieni masați pe câmpie ca să întâmpine înaintarea grecilor. A ucis patru și a rănit alți zece-doisprezece, înainte ca dușmanii din jurul lui să se topească dintr-odată și ca el să se trezească doar în fața unui războinic înalt. Coiful cu apărătoare îi ascundea trăsăturile, dar strigătele de „Hector!“ dinspre troieni l-au lămurit pe Iolau cine era adversarul său. Iolau s-a luptat vitejește, însă n-a putut să țină piept dibăciei și forței lui Hector, și, după un vârtej de săbii încrucișate, eschive și parade, a fost răpus cu repeziciune. A căzut și a murit pe loc. Profeția lui Calchas se împlinise. Primul aheu care atinsese pământul Troiei pierise.

Doi dintre phylaceenii lui Iolau i-au târât cadavrul înapoi spre linia grecilor. Hector le-a dat drumul. Admira curajul, dar mai presus de orice respecta obiceiul — foarte serios deopotrivă pentru greci și troieni — ca morții să fie spălați și arși sau îngropați de ai lor. Lăsarea corpurilor neînsuflețite să putrezească pe pământ era cea mai mare dezonoare de care puteau avea parte. Un asemenea sacrilegiu era o rușine pentru ambele tabere. Războiul care avea să pustiască totul atâția ani însemna violență de nedescris, acte barbare și vărsări de sânge monstruoase, după sălbăticii crude și nemiloase; existau, cu toate acestea, convenții și ritualuri ce trebuiau respectate, iar importanța lor era enormă. După cum se va vedea.

Din clipa aceea, Iolau a primit numele de PROTESILAU, adică „cel care a făcut primul pas“.[125] Timp de mai multe generații, mult după război, i s-au ridicat altare și statui unde a fost venerat pretutindeni în lumea greacă. PODARCE, fratele lui, a preluat comanda celor patruzeci de corăbii cu care contribuiseră phylaceenii în folosul alianței.[126]

Odată adus cadavrul lui Protesilau în siguranță în spatele liniilor, bătălia a început de-adevăratelea. Ahile și Hector erau în focul ei, însă cel care s-a impus repede drept cel mai de temut războinic de pe câmpul de luptă a fost un troian pe nume CYCNUS. Acesta a înaintat cu strigăte, hăcuind în stânga și-n dreapta cu sabia.

— Sunt Cycnus, fiul lui Poseidon, a urlat el, și nu există suliță, sabie sau săgeată care să-mi străpungă pielea!

Măcelul pe care-l făcea în jur a dat impresia că începe să încline balanța bătăliei și se părea că aheii aveau să fie înfrânți aproape înainte de a fi început să se lupte. Cycnus părea cu adevărat invincibil. Săgețile lui Teucer ricoșau din el; sulițele lui Ajax îi alunecau de pe piele. Fără să se teamă deloc și întărâtat de luptă, Ahile s-a repezit la el cu un răcnet fioros și cu scutul ridicat. Forța acestui atac neașteptat și scutul care l-a izbit în față pe Cycnus l-au făcut să cadă la pământ. Ahile s-a suit imediat pe el, înșfăcând curelele coifului celui doborât și strângându-i-le din ce în ce mai tare în jurul gâtului, până l-a lăsat fără suflare. O fi fost pielea lui Cycnus de nepătruns, dar, ca orice muritor, trebuia chiar și el să respire.

Deși, în general, Poseidon susținuse cauza aheilor, Cycnus era fiul lui, ceea ce zeul nu a uitat. Abia își dăduse ultima răsuflare, că a fost preschimbat într-o lebădă albă care s-a ridicat mult deasupra câmpului de luptă și a zburat înspre vest. Departe de Troia.[127]

Troienii au văzut un semn în această întâmplare, au făcut cale întoarsă și au luat-o la goană ca să se adăpostească în cetate.

Agamemnon nu a ordonat urmărirea lor.

— O să vină imediat și vremea aia, a spus el. Deocamdată știm că le-am luat măsura. Mai întâi ne îngrijim de cei morți, le trimitem sacrificii zeilor și facem toate pregătirile cuvenite.

Liniile de luptă se întăresc

Flota aheilor nu putea rămâne atât de răzlețită pe capul de pod, în afara câmpului vizual al vaselor centrale de comandă în ambele direcții și expusă raidurilor troiene. Dar a apropia vasele însemna a le face și mai vulnerabile. În primul rând, în fața focului. Agamemnon condusese destule expediții pe mare ca să știe că vasele aliniate unul lângă altul puteau fi ținte ușoare pentru smoala sau uleiul încins. Focul putea să se împrăștie de pe o punte pe alta cu o viteză înfricoșătoare. Agamemnon și-a instruit fiecare echipaj al flotei să avanseze cât putea de mult în intrări și în golfulețe protejate sau să se îndepărteze spre larg. Pe toate corăbiile ancorate au fost postate santinele douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru. Pedeapsa pentru cei care adormeau când erau de santinelă era moartea.

Apoi s-a trecut la construirea unui dispozitiv de apărare. În spatele acestei palisade din pari ascuțiți și orientați spre exterior grecii puteau să-și așeze tabăra în siguranță. Temporar, bineînțeles — Troia avea să fie a lor într-o săptămână, cel mult în două —, dar nu avea rost să fii neglijent. În cea mai mare parte a timpului valurile Egeei erau blânde ca undele unui lac, dar se știa că Eurus, vântul din est, izbucnea și începea să bată cu forță distrugătoare când se înfuria. Doar corabia-amiral a lui Agamemnon și vasele celor mai importanți conducători aveau să rămână în apropierea palisadei. Corăbiile de aprovizionare, având la bord sclavi, slujitori, cantinieri, meșteșugari, preoți, bucătari, dulgheri, muzicanți, dansatoare și alte categorii de personal auxiliar, puteau să facă naveta între uscat și mare în funcție de nevoi.

Nestor și Odiseu au pus la punct împreună un sistem rudimentar de semnalizare prin bătăi din palme, goarne, steaguri și focuri prin care se puteau stabili câteva elemente de comunicare vas-spre-vas, vas-spre-țărm, țărm-spre-țărm și țărm-spre-vas. S-au ridicat corturi pentru generalii cei mai importanți și pentru însoțitorii lor. Campania avea să se încheie prea repede pentru ca așezarea în miniatură să devină mult mai mare.

Agamemnon era mulțumit. Moralul era excelent.

În cealaltă parte a Iliumului se înălța o cetate măreață, gata să respingă orice asalt și să facă față oricărui asediu. În ultimul an, sub supravegherea lui Priam și a lui Hector, zidurile și așa impunătoare ale Troiei fuseseră consolidate și fusese săpată o rețea de tuneluri și canale interioare secrete. La porturile marine și în centrele comerciale se putea ajunge atât pe apă, cât și prin tuneluri. Cetatea nu era în pericol de a fi supusă prin înfometare. Santinelele de pe metereze aveau un câmp vizual de 360 de grade prin care țineau sub

supraveghere teritoriul din jur și dădeau de știre când observau trupe ostile.

Între zidurile cetății, fiecare gospodărie primise trei pithoi sau vase pentru provizii uriașe, cât un stat de om fiecare, în care încăpea o cantitate îndeajuns de mare de cereale, ulei și vin pentru ca o familie mică, împreună cu slujitorii și sclavii ei, să reziste timp de un an. Un spirit al hotărârii și al camaraderiei îi lega pe troienii de toate rangurile și din toate clasele, unindu-i într-o loialitate de nezdruncinat față de cetatea lor și de familia regală, precum și în felul în care își detestau dușmanul.

Priam era mulțumit. Moralul era excelent.

Pat

Istoria relativ recentă ne învață că, dispunând de aceeași tehnologie, aceleași resurse și aceeași inteligență tactică, forțele expediționare încrezătoare și trupele defensive încrezătoare pot ajunge repede în situația fără ieșire a patului din jocul de șah. Știm în ce fel războaie pe care fiecare tabără credea că avea să le câștige rapid puteau să țină luni sau ani. Grecii și troienii au fost, poate, primii care au descoperit acest trist adevăr.

N-a trecut mult și Agamemnon și generalii lui și-au dat seama că Troia era prea mare pentru a fi încercuită în vederea asediului, iar troienii prea isteți ca să fie atrași într-o bătălie mare și decisivă.

Au trecut câteva luni. Scurgerea primului an a fost marcată prin cântece, sacrificii și întreceri sportive. Apoi a trecut încă un an. Și un altul. Perioada de pat, din clipa când a pășit Protesilau pe pământ troian până la încleștarea totală a armatelor, a durat — cu totul extraordinar — nouă ani. Exista temerea că efectuarea primei mutări putea să provoace o slăbiciune — un raport căruia șahiștii îi spun zugzwang.[128]

În tot acest timp, palisada aheilor a devenit din ce în ce mai complexă, mai solidă și mai încăpătoare. În tabăra pe care o adăpostea au apărut noi corturi și colibe impermeabile, mai multe linii de aprovizionare și mai multe caracteristici proprii vieții citadine. N-a trecut mult și piețele improvizate, locurile de băut și altarele nu mai puteau fi deosebite de ale grecilor de acasă. Drumurile ce se întindeau între corăbii și palisadă se transformau din când în când în culoare pentru

alergări sau se deschideau în spații pentru adunări publice, până când au început să semene cu aleile, străzile și piețele din orașe. Cu timpul li s-au dat și nume. Bulevardul Corintului. Strada Tesaliei. Calea Tebei. A început să se simtă un aer de permanență.

Structura de sprijin ce alimenta această tabără întinsă avea o complexitate care n-ar fi putut fi atinsă niciodată printr-o proiectare propriu-zisă. Doar evoluția lentă a necesităților a dus la o entitate atât de complexă. Cu centrii ei nervoși, cu vene, artere și căi de evacuare, tabăra grecilor a preluat însușirile unui organism omenesc; și, ca orice organism omenesc, trebuia îngrijită în permanență.

Se prea poate ca cetatea Troiei să fi fost de neasediat, dar nimic nu-i putea opri pe Ahile, Diomede, Odiseu, Ajax, Menelau și ceilalți să conducă incursiuni de război în care să atace, să scotocească și să prade ținuturile din jur. Vin, cereale, vite, femei transformate în sclave — totul era bine-venit, totul ajuta la hrănirea taberei. Timp de nouă ani Războiul Troian a însemnat mai degrabă pradă decât spadă.

Aceste incursiuni erau, de fapt, specialitatea mirmidonilor. Homer povestește că, sub conducerea neobosită și necruțătoare a lui Ahile, aceștia au jefuit peste douăzeci de cetăți și de orașe de coastă în decursul celor nouă ani. Unul dintre aceste raiduri avea să producă efecte cu bătaie lungă și fatale. O să ajungem destul de repede la el, însă deocamdată ar trebui să cercetăm alte câteva episoade importante desfășurate pe durata acestei perioade de stagnare.

Palamede

Îl mai țineți minte pe Palamede, vărul lui Agamemnon și omul care și-a dat seama că Odiseu simula nebunia? Cei doi nu s-au plăcut din capul locului. Iar Odiseu avea obiceiul să nu uite jignirile, să țină ranchiună și să urzească răzbunări pe îndelete. Lucrurile au degenerat după ce Agamemnon l-a trimis pe Odiseu până în Tracia aflată mai la nord, ordonându-i să se înapoieze cu vasul plin până la refuz cu cereale. Când Odiseu s-a întors doar cu o cantitate mică de ulei de măsline și de vin acru, Palamede l-a luat peste picior în fața oamenilor lui.

— Marele fiu al Itacăi, maestrul tacticii, Odiseu cel sclipitor, Odiseu cel isteț și minunat. De toată încrederea. De toată isprava.

Odiseu nu și-a ieșit din fire și a răspuns cu răceală.

— Ne plecăm cu toții în fața lui Palamede când vine vorba de isteține și ingeniozitate. Fără îndoială că s-ar fi descurcat mai bine.

Nu s-a așteptat la răspunsul pe care l-a primit.

— Bineînțeles că m-aș fi descurcat mai bine. Oricine ar fi făcut-o. Oricare dintre cei care nu se sperie de felul în care își scutură barbarii traci sulițele.

— Dovedește-o.

Spre marea amărăciune a lui Odiseu,Palamede chiar a dovedit-o. A plecat pe mare cu una dintre corăbiile lui și s-a întors după câteva săptămâni, cu barca ticsită de cereale și fructe de soi.

În lunile următoare Odiseu a suduit și a studiat, a stat pe ace și pe gânduri, având grijă să se arate deschis și binedispus. Palamede era iubit de soldați, nu în ultimul rând fiindcă inventase jocurile cu zaruri și jocul numit „dame“, ce declanșaseră o adevărată nebunie în rândurile trupelor.

Într-o seară, un grup de micenieni i s-a înfățișat lui Agamemnon. Un spion troian mort fusese găsit în tabăra grecilor. I se căutase prin haine și i se găsise un bilet care părea trimis de regele Priam lui Palamede.

„Informațiile pe care ni le-ai împărtășit au fost neprețuite pentru cauza Troiei. Aurul pe care ți l-am trimis este doar o mică expresie a recunoștinței noastre.“

Palamede a fost adus, cu mâinile legate, în fața lui Agamemnon. Când i s-a arătat biletul, a râs și a dezmințit că ar avea cunoștință de așa ceva.

— O înscenare josnică și evidentă. Fie troienii vor să semene derută, fie un inamic personal face o încercare stângace de a mă incrimina.

— De acord, a spus Odiseu, încuviințând înțelegător din cap. Chiar dacă nu ne simpatizăm, Palamede, nu te-am crezut niciodată în stare de o trădare atât de ticăloasă.

Palamede s-a înclinat, puțin mirat și nedumerit de un asemenea sprijin.

— Da, dar sigiliul e fără îndoială al lui Priam, a spus Agamemnon.

— Spanac, e ușor de falsificat, a zis Odiseu. Pe lângă asta, chiar dacă ar fi sigiliul lui Priam, asta e o dovadă la fel de slabă a șiretlicului troian ca a vinovăției lui Palamede. Cred c-o să ajungeți la concluzia că prietenul nostru e nevinovat. Nu s-a vândut niciun secret în schimbul aurului.

— Mă rog, o rezolvăm imediat. Căutați în locul unde doarme Palamede.

Odiseu a clătinat din cap nemulțumit.

— O măsură care arată atâta neîncredere poate doar să...

— N-aveți decât să căutați, a spus Palamede. Nu am nimic de ascuns.

Spre uluirea și sila tuturor, și mai cu seamă spre tristețea îndurerată a lui Odiseu, o mare cantitate de aur troian a fost dezgropată chiar de sub cortul lui Palamede.

Agamemnon a ținut morțiș să aibă loc o execuție publică prin lapidare. Palamede a murit clamându-și nevinovăția și pedepsit suplimentar de ultimul lucru pe care l-a văzut: pe Odiseu clătinând din cap și pungindu-și buzele într-o expresie de dezaprobare tristă, înainte de a-l răsfăța pe Palamede — după ce s-a asigurat că nu-l vedea nimeni — cu un zâmbet larg și un făcut triumfător cu ochiul.

Vestea a ajuns la Euboea și la tatăl lui Palamede, regele NAUPLIUS, care s-a îngrozit la gândul că fiul lui s-ar fi putut face vinovat de monstruoasa crimă a trădării. El mai avea un fiu, OEAX, care l-a convins că Palamede fusese victima unei înscenări. Popularitatea și ingeniozitatea lui amenințaseră uneltirile în cerc restrâns ale lui Agamemnon, Menelau, Odiseu și Diomede, a spus Oeax.[129] Și cu siguranță că Odiseu fusese păianjenul din mijlocul acestei oribile urzeli a conspirației. Nu-l iertase pe Palamede fiindcă îl dăduse de gol când încercase fără talent să mimeze nebunia în Itaca. Sau fiindcă se întorsese cu o pradă mai bogată decât a lui după raidurile din Tracia.

La o distanță destul de mare de Troada, peste Egeea cea întinsă, Nauplius și Oeax nu puteau face nimic ca să răzbune moartea lui Palamede. Deocamdată. Însă Nauplius, fiul lui Poseidon, era la fel de capabil să aștepte momentul potrivit cum se dovedise și Odiseu.

Troilus și Cresida

O altă poveste care ne parvine din acei ani de „pat“ este cea a lui Troilus și a CRESIDEI, imortalizată nu de Homer sau de Virgiliu, ci de doi mari poeți de limbă engleză, care au trăit mult, mult mai târziu: Chaucer și Shakespeare. Versiunile lor se bazează pe combinația dintre diverse izvoare clasice și medievale și propria lor inspirație.

În versiunile cele mai simple și mai vechi, Troilus este identificat drept fiul cel mic al lui Priam și al Hecubei. Cu ceva timp înainte să împlinească douăzeci de ani și fiind un tânăr remarcabil de frumos — fapt cu care toată lumea e de acord —, el încearcă să ia parte la hărțuielile și la conflictele minore din care sunt alcătuiți primii ani de război, dar e ținut din scurt de familie din cauza unei profeții care spune că Troia nu va cădea în mâinile grecilor dacă Troilus va împlini douăzeci de ani. Troienii sunt hotărâți, prin urmare, să-l ferească de rele și se asigură că nu există nimic care să-l împiedice să ajungă la vârsta respectivă, obținând astfel siguranța cetății.[130] Din păcate pentru ei, Atena îi șoptește despre conținutul profeției lui Ahile, care-i ținea calea lui Troilus pe când călărește împreună cu sora lui, Polixena. Cei doi fug să se adăpostească într-un templu al lui Apollo. Ahile, care n-are chef să respecte convenția sanctuarului, intră după ei, îi taie capul lui Troilus și, pradă setei frenetice de sânge, îi face bucăți corpul. Pe Polixena o cruță. Cei doi se privesc în ochi. Între ei pare să existe o legătură. Iar legătura urmează să culmineze cu o criză mult mai târziu.

Uciderea brutală a lui Troilus a fost considerată esențială pentru consolidarea opoziției lui Apollo la cauza grecilor și mai cu seamă pentru alimentarea urii față de Ahile. Zeilor olimpieni nu le stătea în fire să treacă peste un asemenea sacrilegiu săvârșit pe pământul lor sfânt.

În variantele ulterioare se adaugă un element romantic. Troilus este tot tânăr și frumos, numai că între timp s-a îndrăgostit de Cresida, fiica lui Calchas, profetul lui Agamemnon.[131] Așa înflorește o idilă interzisă de o parte și de alta a liniilor inamice — încurajată și înlesnită de curteanul troian PANDAR. Homer îl zugrăvește pe acesta ca pe un conducător de oameni cu totul onorabil și viteaz (deși susceptibil de manipulare de zeii băgăreți, după cum vom vedea); la Chaucer face figură de intermediar afabil și prietenos; la Shakespeare, în schimb, apare ca un lingușitor, un proxenet și un pețitor dezgustător de libidinos.[132]

Calchas îl convinge pe Agamemnon să insiste pentru aducerea înapoi a fiicei lui. În acel moment (cel puțin în versiunea lui Shakespeare), grecii îl țin prizonier pe venerabilul nobil troian Antenor, salvatorul

lui Menelau și al delegației grecești de mai devreme, așa că se negociază un schimb: Cresida în locul lui Antenor. Numai că Diomede se îndrăgostește de Cresida, care-i răspunde în același fel. Troilus află de trădare și jură să se răzbune pe Diomede. Ciudat însă, în piesa lui Shakespeare — care e considerată una dintre cele mai problematice și mai tulburător de ciudate din întregul lui canon —, nici Troilus și nici Cresida nu au parte de soarta rezervată de obicei îndrăgostiților nefericiți. Piesa se încheie cu uciderea lui Hector și cu monologul lui Pandar pentru public, în care deplânge destinul „codoșului“ și își mărturisește bolile venerice. Troilus și Cresida sunt lăsați în viață, iar povestea lor e cu desăvârșire nerezolvată.

Enea, Ahile, Ajax,Agamemnon și raidurile

Printre incursiunile întreprinse de Ahile și de mirmidonii lui s-a numărat și atacarea Muntelui Ida, locul de naștere al troienilor. Până când el și animalele lui au fost prădate violent de Ahile, Enea se ținuse în general departe de război. Pierderea vitelor și distrugerea pășunilor i-au adus pe Enea și pe tatăl lui, Anchise, la Troia, unde Enea a și rămas, luptând alături de verii săi Hector, Deifob, Paris și ceilalți, până în clipele de pe urmă ale conflictului.

Ajax a avut și el parte de aventuri și de raiduri.[133] O relatare povestește cum a atacat regatul Frigiei, la sud și la est de Troada, și cum a răpit-o pe TECMESSA, fiica regelui, cu care a avut o relație afectuoasă și rodnică. Un alt episod impresionant îi prezintă pe Ajax și Ahile cufundați atât de adânc într-un joc de zaruri sau de dame, încât nu-și dau seama că sunt încercuiți de un grup de troieni.[134] Doar intervenția Atenei îi scapă de la o moarte sigură. În asemenea împrejurări, ajutorul divin pe care îl oferă zeul sau zeița în cauză este o ceață deasă, la adăpostul căreia favoriții lor se pot salva.

Cea mai însemnată incursiune a lui Ahile l-a dus în orașul-stat Lyrnessus, în Cilicia, la sud de Troada. Aici el i-a măcelărit pe rege și pe toți fiii lui, dar a cruțat o prințesă din casa regală pe nume BRISEIS[135]. Ea a îngroșat rândurile prizonierilor luați cu ei de prădătorii ahei pe când dădeau ocol provinciilor din Asia Mică, jefuind și punând foc. Ahile a ras și orașul Chryse de pe fața pământului, capturând-o — printre alții — pe CHRYSEIS, fiica lui CHRYSES, un preot al lui Apollo.[136]

Când membrii expediției s-au întors în tabăra aheeană, prada din orașele jefuite — inclusiv factorul uman — a fost numărată și

împărțită. Agamemnon a fost pus să aleagă dintre femei și ales-o pe Chryseis ca sclavă personală. Ahile a luat-o pe Briseis ca trofeu. Restul comorilor și sclavii, bărbați și femei, le-au fost atribuiți mai întâi marilor regi, prinți și generali, apoi subalternilor lor, iar pe urmă în jos până la soldații de rând, care au tras la sorți ce și cine le rămânea.

Așa stând lucrurile, în al zecelea an, niciuna dintre tabere nu realizase încă nimic. Troienii nu reușiseră să-i alunge pe ahei, iar aheii erau la fel de departe de aducerea înapoi a Elenei cum fuseseră când a căzut Protesilau în acea primă zi de luptă.

Lucrurile erau pe punctul să se schimbe. Un război călduț era pe punctul să se transforme în vâlvătaie.

Chryseis și Briseis

Adăpostite la o oarecare distanță de postul de comandă al lui Agamemnon, corăbiile și corturile mirmidonilor deveniseră centrul existenței lui Briseis. Aflată acum în proprietatea lui Ahile, ea mergea prin tabără jelind pierderea a toate și a tot ce cunoscuse și iubise în Lyrnessus. Patrocle, prietenul și uneori chiar iubitul lui Ahile, o plăcea, o admira pe tânăra prințesă și făcea tot ce putea ca s-o aline și s-o consoleze.

— Ahile ține foarte mult la tine, îi spunea. După ce-o să se termine toate astea, o să te ia cu el în Phthia și-o să fii soția și regina lui. Nu ți-ar plăcea?

La care Briseis se mulțumea să zâmbească trist și să clatine din cap.

Între timp, Agamemnon se bucura de roadele propriilor incursiuni de jaf și pradă, dat fiind că o alesese pe frumoasa Chryseis să-i fie sclavă și îngrijitoare personală.

Chryses, preotul lui Apollo și tatăl lui Chryseis, a lăsat în urmă ruinele fumegânde ale orașului natal Chryse și s-a îndreptat spre tabăra grecilor la bordul unei corăbii.[137] La intrarea păzită strașnic a palisadei a rugat să i se dea drumul înăuntru pentru a fi primit de comandantul aheilor. Gărzile l-au dus la cortul lui Agamemnon. Aruncându-se la pământ în fața tronului, Chryses l-a prins de genunchi pe Agamemnon, așa cum era obiceiul când le cereai favoruri celor puternici.

— Orașul nostru e renumit pentru aurul care ne-a făcut cândva bogați.

Înapoiază-mi fata, Agamemnon, și tot ce mi-a rămas din comori îți va aparține.

Agamemnon i-a împins mâinile bătrânului.

— Putem să luăm tot ce ți-a rămas când avem chef, a spus el. Cât despre Chryseis, e a mea. Un trofeu legitim de război. Mă mulțumește și-o să-mbătrânească în serviciul meu. La războiul de țesut ziua, la mine-n pat noaptea.

Gărzile și slujitorii au râs pe înfundate. Chryses și-a plecat capul și l-a prins din nou pe Agamemnon de genunchi.

— În numele milosteniei, temutule rege...

— Termină, moșule! s-a răstit Agamemnon și l-a lovit pe bătrân. Îmi faci silă cu mucii tăi. Pleacă de-aici sau te iau și pe tine prizonier.

Chryses a fost condus pe țărm până la corabie, cu câinii lătrând pe lângă el. Copiii sălbatici din tabără l-au vânat aruncând cu pietre și bătându-și joc de suferința lui jalnică. Acolo, pe nisip, Chryses a căzut în genunchi și a strigat spre ocrotitorul lui divin.

— Apollo Smintheus, stăpân peste șoareci și oameni! Zeu de aur al arcașilor și al prevestirilor. Dacă slujirea și devotamentul meu te-au mulțumit, răzbună-mă pentru danaii ăștia mojici. Bătându-și joc de preotul tău, își bat joc de tine. Răzbună-mă și răzbună-ți onoarea. O săgeată a ta pentru fiecare dintre lacrimile mele.

Apollo i-a auzit rugăciunea și a răspuns imediat. A coborât ca o furtună din Olimp, având în spate o tolbă plină cu săgeți de ciumă. A tras întâi în animale — catâri, cai și câini —, înainte să-i ia la țintă pe ahei: bărbați, femei și copii.[138] Timp de nouă zile a plouat cu săgeți mortale pe corăbii și peste tot capul de pod. Molima într-o tabără militară sperie mai mult decât focul, ambuscadele sau orice amenințare a unui atac inamic. Răspândirea bolii părea de neoprit. Aheii erau nevoiți să adune tot mai mulți morți pe care să-i ardă. Duhoarea morții se simțea pretutindeni.

În a zecea zi, Ahile, alarmat de împuținarea diviziei lui de mirmidoni, precum și de moralul și de starea de spirit care se deteriorau rapid ale întregii armate, l-a chemat pe profet la o întâlnire a principalilor generali: el însuși, Agamemnon, Menelau, Odiseu, Diomede, Idomeneu, Nestor și Ajax.

— Calchas, a spus Ahile, ești dăruit cu ochii care văd lucrarea

întunecată a nemuritorilor și meandrele Sorții. Spune-ne de ce suntem pedepsiți cu ploaia asta a morții? Ce zeu am supărat și cum putem să îndreptăm lucrurile?

Calchas își împreuna și își despreuna mâinile.

— Vorbește! a spus Ahile.

Calchas a clătinat din cap nefericit.

— Vrei să spui că nu știi?

— Iubite fiu al lui Peleu, văd totul foarte bine, a răspuns Calchas; dar sunt aici oameni care n-o să vrea să audă adevărul. Dacă vorbesc pe șleau, mă tem c-o să înfurii pe cineva care e îndeajuns de puternic să pună să mă omoare fiindcă dezvălui ceea ce știu.

— Cine-ndrăznește să se-atingă de un fir din părul tău argintiu trebuie să aibă de a face cu mine mai întâi, a spus Ahile. Asta o jur. Ești sub protecția mea. Prin urmare, vorbește liber.

Calchas a prins curaj.

— Prea bine, atunci, a zis el. E limpede ce s-a întâmplat. Apollo cel strălucitor a răspuns rugăminților lui Chryses, slujitorul lui, pe a cărui fiică Agamemnon refuză s-o dea înapoi. Ciuma asta e pedeapsa lui pentru felul în care a fost tratat cineva la care ține.

S-a întors neliniștit spre Agamemnon.

— Fără să ceri vreo răsplată, trebuie să i-o dai înapoi pe Chryseis tatălui ei, Rege al Bărbaților. Abia după ce-o să faci asta și-o să-i închini sacrificii lui Apollo, abia atunci o să se împrăștie ciuma.

Agamemnon l-a țintuit cu privirea, nevenindu-i să creadă.

— Cum ai spus?

— Atâta vreme cât Chryseis o să rămână în slujba ta, boala o să facă prăpăd în continuare.

— Ori de câte ori îți cer o profeție, a spus Agamemnon învinețindu-se, de fiecare afurisită de dată, nu aud decât de zâzanie și pierzanie. De fiecare dată mă sfătuiești să sacrific ceva care-i al meu, fiica mea, aurul meu, oamenii mei. Eu, întotdeauna eu. Niciodată un alt rege sau prinț, de fiecare dată eu. Și de ce s-o pierd pe Chryseis? Înseamnă mai mult pentru mine chiar și decât soția mea Clitemnestra, pe care am

lăsat-o la Micene. O merit. Ea este a mea fiindcă mi se cuvine. Iar acum ai îndrăzneala să-mi spui să renunț la ea de pomană. Fără vreun strop de răsplată? Ar trebui să te sugrum pentru obrăznicie.

— Ai tot dreptul, maiestate, a răspuns molcom Calchas, dar poate că-ți aduci aminte că Ahile tocmai mi-a promis c-o să mă apere. Poate n-ar fi rău să chibzuiești pe îndelete la povestea asta, înainte să ridici mâna supărat.

Ahile s-a postat în fața lui Calchas, cu brațele încrucișate.

Proasta dispoziție a Marelui Rege era acum evidentă, însă Agamemnon și-a păstrat atâta instinct de conservare încât să se abțină de la o înfruntare cu cineva despre care știa că-l întrecea în toate formele de luptă corp la corp. În plus, în adâncul inimii, bănuia că până la urmă Calchas avea dreptate. Ca întotdeauna. Însă era peste puterile lui să suporte combinația dintre licărul disprețuitor din ochii lui Ahile și conștiința faptului că trebuia s-o înapoieze pe Chryseis. Să fie atât de umilit, și nu doar în fața tuturor marilor prinți și generali din armata lui, ci și în fața gărzilor și a celorlalți soldați; era un atac insuportabil la mândria și la demnitatea lui. Vestea — fără îndoială exagerată, ca să-l facă să pară și mai ridicol și neputincios — avea să se împrăștie prin tabără mai repede decât focul, mai repede chiar și decât afurisita asta de ciumă.

— Foarte bine, a spus el în cele din urmă, pe un ton pe care și-l dorea de mărinimie măsurată, chiar plictisită. Odiseu, ia o corabie și du-i-o pe fată tatălui ei. Dar în compensație trebuie să mi se dea voie să iau altă fată care să se ocupe de mine și de nevoile trupului meu. Așa se cuvine, nu?

Ceilalți au încuviințat din cap.

— Așa e corect, a spus Menelau.

— Bun, a zis Agamemnon. Atunci o aleg pe fata după care tânjește Ahile, pe Briseis. Așa o cheamă?

— O, nu, a sărit Ahile. Niciodată.

— Nu sunt eu comandantul suprem al armatelor aheene? De ce să fiu de fiecare dată eu cel care renunță la comoară pentru binele tuturor? O s-o iau pe Briseis. Am zis.

Ahile a explodat de furie.

— Rahat beţiv cu ochi de porc ce eşti!

Şi-a scos sabia şi a spumegat de furie chiar sub nasul lui Agamemnon.

— Copil din flori al unei cătele corcite... Cum îndrăzneşti? Am bătut atâta drum ca să te ajut să-ţi iei cumnata înapoi. Troienii nu mi-au făcut nimic, dar mirmidonii mei şi cu mine ne riscăm vieţile în fiecare zi pentru tine şi pentru frate-tău. Te-am văzut vreodată în armură şi înfruntând moartea? Ar trebui să te fac una cu pământul, ca pe un câine trădător, plângăreţ, puturos şi laş.

Şi pesemne că Ahile i-ar fi dat lovitura de graţie lui Agamemnon chiar atunci, pe loc, dacă n-ar fi auzit vocea Atenei vorbindu-i din străfunduri.

— De dragul meu, Ahile, şi de dragul Reginei Cerului în persoană, care vă iubeşte la fel de mult, pe tine şi pe Agamemnon, vâră-ţi sabia în teacă! Crede-mă, o să apuci ziua când o să ai parte de o glorie cum n-a mai cunoscut niciun om, dar numai dacă ai curajul să te îndepărtezi acum.

Ahile a tras adânc aer în piept şi şi-a vârât sabia în teacă. Cu o voce mai joasă şi înspăimântătoare prin însăşi intensitatea ei potolită, a spus:

— Dacă mi-o iei pe Briseis, şi tu, şi armatele alianţei îi vedeţi pentru ultima dată pe Ahile şi pe mirmidoni.

Înăuntrul lui Agamemnon nu s-a auzit nicio voce a raţiunii şi a calmului divin.

— Atunci cară-te, băieţaş! a urlat el. Ne lipsim de fandoselile, de mândria şi de circul tău. N-avem nevoie nici de tine, nici de mirmidonii tăi drăguţi. Oi fi tu din aur, iar bieţii de noi, oamenii de rând, din bronz, dar întreabă pe cine vrei dintre soldaţii de aici din ce metal ar prefera să aibă lama sabiei sau vârful suliţei: din aur ales sau din bronz obişnuit? Pleacă şi lasă războiul în seama bărbaţilor adevăraţi.

Înainte ca aprinsul Ahile să aibă timp să răspundă, Nestor a făcut câţiva paşi în faţă, cu braţele ridicate.

— Vă rog, vă rog, vă rog! Dacă v-ar vedea Priam şi Hector acum, ar râde de bucurie şi triumf! Ar râde şi ar aclama! Simplul fapt că cei mai măreţi bărbaţi din armata noastră îşi sar la gât unul altuia e o nenorocire pentru nobila cauză faţă de care am făcut cu toţii

jurământ. Ascultați-mă. Am mai mulți ani de viață decât voi doi la un loc. M-am luptat cu centaurii sălbatici de pe dealuri alături de Pirithous și Tezeu. Am luat parte la vânarea Mistrețului din Calidon și am plecat în căutarea Lânii de Aur de la Colchis, cot la cot cu toți eroii de care ați auzit vreodată.[139] Credeți-mă când vă spun că luptele astea între voi sunt o amenințare mai gravă chiar și decât ciuma stăpânului Apollo. Agamemnon, ilustre stăpân! Arată-ți puterea și înțelepciunea. Renunță la Chryseis...

— Păi, n-am zis că o s-o fac?

— ... și învoiește-te să nu o înlocuiești cu trofeul lui Ahile. Ahile, cazi în genunchi în fața comandantului tău suprem. Sceptrul regal și divin din mâna lui ne spune că Agamemnon este pentru noi regele regilor, uns de Zeus.[140] Recunoaște-l. Dacă vă îmbrățișați, nu avem cum să pierdem.

— Da, da, toate bune și frumoase, a spus Agamemnon înainte să aibă timp Ahile să răspundă, dar puștiul ăsta răzgâiat s-a pus cu mine. Crede că el e cheia care o să descuie Troia și o s-o scape pe Elena. Armata trebuie să știe foarte clar cine o comandă. O să ne fie mai bine fără el și fără crizele lui de fanfaron capricios.

— Și chiar o să trebuiască să continui fără mine! a zis Ahile. Bagă bine la cap ce-ți spun, căcărează nesuferită din curul lui Typhon. Din clipa asta, mă declar ieșit din războiul tău. Nici zeii n-ar mai putea să mă convingă să mișc un deget ca s-o scot pe prețioasa soție a fratelui tău din Troia. Nu înseamnă nimic pentru mine. Iar tu, regele porcilor, însemni și mai puțin. O să vină o zi când o să te târăști în genunchi, bocind ca un jeg trădător și implorându-mă să lupt. Iar când o să vină ziua aia, o să-ți râd în nas.

Ahile a ieșit semeț, cu capul sus. Tăcerea s-a lăsat peste cei strânși laolaltă. Agamemnon a scos un zgomot scurt de dispreț.

— Bine c-am scăpat de el. Acum, la treabă.

A fost adusă Chryseis, care l-a însoțit pe Odiseu înapoi la Chryse, orașul tatălui ei, pe o corabie încărcată cu vite și miei pentru sacrificii, așa cum îl sfătuise Calchas. Pe urmă Agamemnon i-a chemat pe doi dintre mesagerii lui, TALTHYBIUS și EURYBATES.

— Duceți-vă unde s-a instalat prințul Ahile și porunciți-i din partea mea să v-o dea pe Briseis. Spuneți-i că, dacă refuză, vin eu și-o iau.

Mesagerii s-au înclinat și au pornit, înghițind în sec de emoție, pe mal,

spre locul de pe plajă unde se găseau corăbiile mirmidonilor. În fața lor se înălța grupul de corturi și colibe care le aparțineau lui Ahile și ajutoarelor lui.

Ahile i-a primit cu o atitudine aproape cordială.

— Intrați, intrați. Știu de ce-ați venit. Nu vă temeți, cu voi n-am nimic. Patrocle, adu-o pe Briseis. Beți un vin cu mine, domnilor?

Mesagerii au arborat zâmbete de ușurare. Când avea chef, Ahile îi putea vrăji cu farmecul lui natural.

Patrocle a găsit-o pe Briseis și i-a spus ce o aștepta. Fata și-a plecat capul.

— Îmi pare rău, prințesă, a zis Patrocle. Dacă trebuie, trebuie. Nu vrea să-ți dea drumul. O să vedem ce putem face să te aducem înapoi. O să-i lipsești. Și mie.

Patrocle s-a uitat după Talthybius și Eurybates cum o conduceau pe Briseis spre cortul lui Agamemnon.

În clipa când mesagerii au plecat, Ahile a renunțat la atitudinea sa indiferentă. Fără să-i spună lui Patrocle unde se ducea, a ieșit pe neașteptate din cort. Ajuns afară, a rupt-o la fugă, zburând pe deasupra plajei și de-a lungul corăbiilor, sărind peste funiile de acostare cu viteza și cu grația uluitoare de care niciun alt muritor nu era capabil. S-a oprit abia când a ajuns într-o zonă pustie a plajei, unde s-a lăsat în genunchi și a strigat în valuri.

— Mamă, arată-te! Ajută-ți fiul nefericit.

Un sunet, un licăr și Thetis a ieșit din valuri și s-a repezit să-și îmbrățișeze băiatul mult iubit.

Lui Thetis îi era greu să fie mamă. Faptul că știa că avea să trăiască veșnic, iar fiul ei doar o scurtă perioadă de viață muritoare, era un chin permanent. Să-l vadă atât de nefericit, iar asta să-i provoace și ei nefericire, era o experiență în fața căreia nu știa cum să se apere. Empatia nu le stătea în fire nemuritorilor, iar când o simțeau, îi durea.

— Ce e, Ahile, iubirea mea?

Și a aflat: toată suferința și deznădejdea, toată furia în fața nedreptății, trădarea, jignirea și purtarea urâtă. Dacă Thetis credea că Ahile făcea din țânțar armăsar, a avut grijă să nu-i arate. Așa fac

mamele mereu. Tot ce-a văzut Thetis a fost nefericirea și disperarea lui.

— Scandalos, mârșav, monstruos, a murmurat ea, mângâindu-i pletele blonde. Dar ce pot să fac?

— Zeus ți-e dator, a zis Ahile. Du-te la el. Spune-i să-i facă pe troieni să năvălească asupra taberei aheilor și să-i omoare fără milă. Vreau să văd armata aheilor țintuită de corăbii ca niște vite hăituite. Și măcelărite tot ca ele. Să vadă și Agamemnon ce dezastru îl lovește dacă-l insultă pe Ahile. Grecii trebuie să piardă tot. Îi vreau umiliți. Îi vreau distruși. Prăbușiți în țărână. Cum îndrăznește să mi-o ia pe Briseis? Cum îndrăznește? Cum îndrăznește?! Vreau să văd armatele grecilor împinse în mare. Să li se facă scrum corăbiile și-o să chiui de bucurie. Să vină scâncind la mine, să-mi ceară iertare bocind și o să-l scuip în barbă.

Visul lui Agamemnon

Thetis a răcorit fruntea încinsă a fiului ei, i-a cântat și a plecat de lângă el doar după ce s-a încredințat că nu avea să-și facă singur rău. S-a înălțat spre Olimp, ca să caute ajutorul lui Zeus, aruncându-se pe jos în fața tronului său și prinzându-l implorator de genunchi.[141] Regele Zeilor a ascultat-o până la capăt. O iubea mult și voia să-i facă hatârul pe care, așa cum pe bună dreptate spusese Ahile, i-l datora.[142] Numai că se temea de furia Herei, soția lui.

— Nu l-a iertat nici până-n ziua de azi pe Paris fiindcă i-a dăruit mărul Afroditei. Știi cât de mult urăște Troia și pe toți troienii. Dacă i-aș face să câștige vreo luptă cu grecii, chiar și numai ca să-i fac pe plac lui Ahile și să-l trezească la realitate pe Agamemnon, înlesnind până la urmă triumful grecilor, numai eu știu ce mi-ar auzi urechile.

— Dar o să mă ajuți?

— Îmi plec capul, a spus el, unind vorba cu fapta. Știi că ăsta e un semn că mi-am dat cuvântul și că nu poate fi încălcat. O să găsesc o metodă. Lasă totul în grija mea.

Thetis a plecat și s-a cufundat în ocean. Zeus a rămas și s-a cufundat în gânduri.

Soluția lui a fost de o viclenie extremă. Chiar în noaptea aceea i-a trimis un vis lui Agamemnon, un vis care a luat forma lui Nestor.

— Rege al Bărbaților, a spus Nestor cel din vis. Tatăl cerului se bucură să mă trimită ca mesager cu vestea că mâine e ziua cea mare. După atâta amar de ani, ora victoriei aheene a venit până la urmă. Dacă o să-ți iei armata și o să pleci la luptă cu toți oamenii mâine, zidurile Troiei o să cadă. Fii încredințat că ăsta e cuvântul lui Zeus.

Agamemnon s-a trezit și a dat de știre ca toate armatele alianței să pună mâna pe arme și să se pregătească pentru o mare victorie. Dacă Nestor a fost surprins și nedumerit că făcuse parte dintr-un vis fără să știe, a ținut-o pentru el.[143]

Între timp, troienii se pregăteau și ei. Iscoadele lor din tabăra greacă le dăduseră minunata veste a retragerii lui Ahile din luptă. Hector și Priam au văzut în asta un semn că armata grecilor avea să fie demoralizată și numai bună de atacat.

Paris s-a înarmat în fața oglinzii, admirând ceea ce vedea. Apoi și-a croit drum în prima linie a troienilor, aflată pe un mal al râului Scamander, și a aruncat o privire inamicului de dincolo.

Armata grecilor ieșea de la bordul corăbiilor și din corturi ca albinele din stup: mii și mii de oameni roiau prin palisadă și se adunau în formație de luptă pe câmp.

Pentru prima dată în zece ani, se formau linii de luptă veritabile. La sfatul lui Nestor, Agamemnon a ordonat ca soldații să se alinieze după regiune, trib și clan. Faptul că bărbații se băteau cot la cot cu tovarășii, neamurile și vecinii lor avea să fie un ajutor neprețuit pentru moral și pentru spiritul de luptă, spusese Nestor.[144]

Primele linii ale forțelor aheene erau conduse de Odiseu pe flancul drept, avându-l ca mână dreaptă pe ANTILOH, fiul lui Nestor. Aias și Idomeneu din Creta erau în fruntea flancului stâng.[145] Centrul era comandat de Diomede și Ajax cel Mare.

Regele Agamemnon, atins și rușinat de acuzația lui Ahile că nu lupta niciodată, se plimba maiestuos, în armură, de la un capăt la altul al întregii linii grecești. Nu punea nimeni la îndoială că arăta magnific. Comandantul suprem din cap până-n picioare. La vederea lui, și mai ales a impunătorului Ajax, Paris s-a răsucit pe călcâie și a făcut cale întoarsă prin liniile troiene. Hector, fratele lui, l-a oprit la Poarta Scaeană.

— Naiba să te ia, Paris, pentru tine am venit aici! i-a strigat el. Tu ești cel care a sfidat legile sacre ale ospitalității și i-a luat-o pe Elena lui

Menelau. Tu ai adus-o să trăiască printre noi. Ne-am conformat dorinței tale s-o ținem aici. Pentru onoarea și pentru mândria ta a curs sânge de troian în ultimii zece ani. Și-acum crezi că poți să faci stânga-mprejur și să fugi ca o mâță speriată?

Vocea lui Hector era îndeajuns de sonoră ca să fie auzită de mulți troieni. Soldații de rând îl venerau pe Hector, dar ajunseseră să-l antipatizeze pe Paris, care li se părea trufaș, vanitos și arogant. Doar ifose și nimic concret. Prea mărunt și prea chipeș ca să ai încredere în el, cam asta gândeau soldații.

Paris a roșit până la firul de păr.

— Așa e, frate, a zis el cu un râs neconvingător. Normal că n-aș avea voie să fug. Aveam de gând să-i spun tatălui nostru, regele, planul meu.

— Ce plan?

Ideea îi venise lui Paris chiar în timp ce vorbea cu Hector.

— După cum spui, disputa e strict între mine și Menelau. Atunci hai s-o lămurim între noi.

— Adică?

— Adică dă-mi voie să reprezint Troia și să-l înfrunt pe Menelau unu contra unu. Dacă învinge, Elena rămâne și grecii pleacă. Dacă pierd, pot s-o ducă înapoi în Sparta. Cu tot cu bogățiile pe care le-am adus cu ea, a adăugat el într-un acces de mărinimie.

Hector i-a pus o mână pe umăr.

— Te-am judecat greșit, frate.

Râsetele zeflemitoare din rândurile troiene s-au transformat în urale, în timp ce Paris, roșu la față și îmbărbătat, se plimba acum ca un cocoș prin fața lor. Își aruncase o blană de leopard peste un umăr, sperând să trezească amintirea marilor eroi din trecut care se împodobiseră în acest fel. Semăna cu Iason în drum spre Iolcos, poate, sau chiar cu Heracle în veșmântul lui de firmă făcut din blana Leului din Nemea.

Când propunerea de luptă unu contra unu le-a fost transmisă grecilor, Menelau a acceptat bucuros provocarea. Trupele Greciei și Troiei au aclamat cu o combinație de ușurare și emoție. S-au împrăștiat cu toții

pe câmpie, ca niște oameni aflați în vacanță și pregătindu-se pentru un picnic de proporții.

Singură în iatac, Elena a simțit schimbarea stării de spirit din cetate. A auzit strigăte de bucurie și fanfara care începuse să cânte pe străzile de dedesubt. A plecat din iatac și s-a îndreptat spre zidurile cetății, ca să vadă ce se întâmpla. Priam ajunsese deja pe metereze și i-a strigat să coboare treptele și să vină să stea cu el. Regele ședea cu o parte dintre curtenii care erau prea bătrâni ca să mai lupte, printre care și Antenor. Când au văzut-o pe Elena apropiindu-se, și-au aplecat capetele și și-au șoptit ceva.[146]

— E frumoasă de-ți frânge inima, nu?

— Când n-o mai vezi, uiți cum arată. Dar în clipa când dai cu ochii de ea... Scumpă Afrodită! Să te gândești că o muritoare poate fi atât de frumoasă.

— Cu toate astea, aș vrea să plece o dată pentru totdeauna din Troia și să-și ia blestemul frumuseții cu ea.

Priam s-a ridicat s-o întâmpine pe Elena, iar curtenii s-au dat mai încolo. Bătrânul rege ținea mult la nora lui și n-o ocărâse niciodată pentru moartea și nenorocirile pe care le pricinuise prezența ei troienilor.

— Stai cu mine, draga mea. Paris și Menelau se pregătesc să decidă toată povestea între ei.

— Ah!

Unele femei ar fi putut fi încântate la gândul că se băteau bărbații pentru grațiile lor, însă Elena nu se număra printre ele.

— Ia uite-i pe greci acolo, a spus Priam. Trebuie să recunosc că arată superb. Spune-mi, cine-i bărbatul ăla înalt, cu pană portocalie la coif? Teribil de puternic și de impunător. Un rege, fără doar și poate.

Elena și-a coborât privirile.

— A, e chiar Agamemnon. A îmbătrânit puțin de când nu l-am mai văzut.

— Aha, deci așa arată „Regele Bărbaților“.

— Cumnatul meu, cum ar veni, a spus încet Elena. Să mă ierte zeii.

— A, lasă asta. Și tipul pieptos de-acolo? Mi se pare cunoscut. Mă întreb unde l-am mai văzut.

— A, el e Odiseu, fiul lui Laerte.

— Sigur, mi-l amintesc. Când el și Menelau au venit cu propunerea de pace la început... Chiar au trecut zece ani? Iar deasupra lui e un copac uriaș sau un om?

Elena a râs.

— E Ajax din Salamina.

Elena i-a cercetat cu privirea pe grecii de dedesubt, căutând două figuri în mod special.

— Mă întreb unde-or fi Castor și Polydeuces, a spus ea.

Ultima dată își văzuse frații în Sparta. Fuseseră chemați când avusese loc vizita fatidică a lui Paris. Ceva legat de o ceartă meschină pentru vite cu verii lor din Arcadia. Elena se întreba dacă nu fusese și acolo tot mâna Afroditei, fiindcă tocmai absența fraților — și faptul că Menelau trebuise să plece pe neașteptate în Creta la înmormântare — îi permiseseră lui Paris să facă prăpăd la palat fără să i se opună nimeni și s-o ia cu el în Troia atât de ușor.

Priam n-a răspuns. Era șocat că Elena nu știa ce se întâmplase cu frații ei.

Lumea era la curent că se duseseră în nord, la verii lor, ca să rezolve povestea cu vitele, și că unul dintre ei, Castor, fusese trădat și ucis. Nemângâiatul Polydeuces îl rugase pe Zeus să-l lase să moară cu iubitul lui frate geamăn. Drept răspuns, Zeus îi îngăduise lui Polydeuces să stea cu Castor în ținutul morților pe timp de zi, pe când noaptea cei doi străluceau împreună pe cer drept Castor și Pollux, stelele de nedespărțit din constelația Gemenilor. Ca stele călăuzitoare pe cerul nopții, ei deveniseră un ajutor indispensabil pentru marinari și corăbiile lor.[147]

Priam presupusese că Paris îi dăduse vestea Elenei după ce ajunseseră în Troia. Dar poate că se temuse de reacția ei. Își iubise frații Dioscuri din tot sufletul.

Au rămas acolo — Elena arătându-i pe grecii de care își amintea, ba chiar imitând vocile și ticurile soțiilor lor, iar Priam zâmbind și dând încetișor din cap.

Transa în care o cufundase Afrodita pe Elena la început, oricât de puternică ar fi fost, se destrămase cu siguranță, așa că acum fata nu mai simțea nimic pentru Paris. Nimic, în afară de dispreț. O ținuse ca pe un trofeu, încercase să se culce cu ea cu de-a sila, se fălise cu ea când îi venise bine și se lăudase că era proprietarul frumuseții ei, dar nu-i arătase niciodată vreun strop de afecțiune personală și nu-i dăduse nici cel mai mic semn că o iubea sau măcar că o respecta. Deifob, fratele lui mai mic, era cam la fel. Când nu erau de față alții, îi arunca ocheade pofticioase și-i vorbea ca unei târfe. Priam, Hecuba și Hector erau altfel. O tratau întotdeauna cu bunăvoință și onoare.

Pe când Elena și Priam își coborau privirile, Menelau și Paris și-au făcut apariția din rândurile celor două armate adverse. Zecile de mii de războinici ațâțați au scos urlete de încuviințare și și-au lovit scuturile cu armele. Elena nu auzise în viața ei un asemenea vacarm. I s-a părut că se cutremură până și zidurile cetății.

Unu contra unu

Menelau și Paris se înarmaseră bine. Ținându-și sub braț coifurile tivite cu păr din coamă de cal, și-au ridicat marile scuturi de bronz, îmbrăcate într-o piele aspră. Vârfurile sulițelor de frasin fuseseră ascuțite de curând și sclipeau în bătaia soarelui.

Prințul Hector a înaintat, ținându-și coiful în mâna întinsă. A lăsat să cadă înăuntru două pietre, una albă și una neagră. Ridicând apoi coiful, a strigat:

— Alb pentru prințul Paris, negru pentru regele Menelau!

Mulțimea s-a potolit cât timp Hector a agitat violent coiful. Din el a sărit piatra albă.

— Prințul Paris aruncă primul.

Nu avea să fie o încăierare sălbatică și urâtă, ci un duel ritualizat. Agamemnon din partea unuia și Priam din a celuilalt sacrificaseră boi și capre în cinstea zeilor. Ei și preoții lor țineau morțiș ca acest moment — momentul care avea să ducă, într-un fel sau altul, la încheierea războiului — să se petreacă în cel mai demn și mai onorabil mod cu putință.

Rândurile masate de soldați din cele două tabere erau mai puțin capabile să-și controleze emoția. Se iscase o atmosferă de carnaval.

Aveau să se ducă acasă. Orice s-ar fi întâmplat, aveau să se ducă acasă. Cei doi bărbați care se îndepărtau acum unul de celălalt erau cu adevărat miezul întregii povești: Menelau, soțul Elenei, și Paris, iubitul ei. Și chiar dacă soldatului oarecare nu prea îi păsa cine avea să câștige, mai era și chestiunea deloc neglijabilă a prăzilor de război, căci Paris promisese că, dacă pierdea, nu avea s-o cedeze doar pe Elena, ci și multe bogății. Cea mai mare parte avea să le revină marilor regi și prinți, bineînțeles, dar urma să rămână destul și pentru soldații de rând.

După ce Paris și Menelau s-au îndepărtat cât se cuvenea, Hector le-a strigat să se oprească. S-au întors amândoi. S-a lăsat liniștea. Paris și-a luat sulița, și-a dus brațul în spate și a aruncat...

Mulțimea a vuit, în timp ce umbra lungă a suliței s-a repezit spre țintă. Vârful suliței a lovit chiar în mijlocul scutului lui Menelau cu un zgomot puternic, însă învelișul de piele aspră l-a făcut să se îndoaie. O aruncare bună, dar nici pe departe vătămătoare. Contingentul grec a răsuflat ușurat, troienii au gemut dezamăgiți.

Acum era rândul lui Menelau. Acesta și-a ridicat sulița, aducând-o în echilibru.

Spre lauda lui Paris, el nu s-a făcut mic și nu s-a eschivat. A rămas pe loc, drept și cu picioarele bine înfipte în pământ. Menelau a ochit și și-a azvârlit sulița. Și vârful ei a nimerit chiar în centru, dar de data asta a străpuns scutul. Paris s-a răsucit cu o mișcare agilă în ultima clipă. Vârful suliței nu l-a străpuns, dar l-a zgâriat într-o parte. Auzindu-i strigătul ascuțit și involuntar și văzând sângele, Menelau a adulmecat victoria. Cu un urlet sălbatic, s-a năpustit asupra lui Paris și și-a învârtit sabia deasupra coifului său. S-a auzit un zgomot cumplit, dar cea care a avut de suferit a fost sabia, nu coiful.

Pe când, buimăcit, Paris se retrăgea împleticindu-se, Menelau a înșfăcat pana de pe coif și a tras zdravăn. Paris a căzut pe jos în genunchi și Menelau a început să-l târască de curelele coifului. L-ar fi lăsat fără aer și l-ar fi sugrumat, la fel cum îl sugrumase Ahile pe Cycnus cu atâția ani în urmă, când corăbiile aheilor ajunseseră pentru prima dată la țărm, dacă zeița Afrodita n-ar fi intervenit pentru favoritul ei. Ea a rupt curelele, iar Menelau s-a dat brusc înapoi, ținând în mână un coif gol.

Afrodita l-a făcut apoi nevăzut pe Paris într-un vârtej de praf și confuzie. Menelau l-a strigat, dar fără să-l vadă. Nimeni nu-l vedea. Fusese dus ca prin farmec în iatacul lui din palat, în siguranță, dincolo

de zidurile Troiei.

Mulțimea a urlat de frustrare și dezamăgire.

În palat, Afrodita i s-a arătat Elenei și i-a poruncit să se ducă la Paris, să-l îngrijească și să facă dragoste cu el.

— A învins Menelau, soțul meu adevărat, a spus Elena. De ce să mă duc la lașul de Paris? Dacă-l iubești atât de mult, du-te tu la el. Mângâie-l tu pe frunte. Fă tu dragoste cu el. Eu nu am ochi să-l văd.

Figura Afroditei s-a transformat într-o mască schimonosită a furiei.

— Să nu-ndrăznești să nu m-asculți! Fă-mă dușmana ta și descoperă pe urmă cât de mult o să te urască troienii și grecii deopotrivă. Nicio femeie din istorie n-o să aibă parte de atâtea insulte, de atâta dispreț și de atâtea pedepse aruncate-n capul ei cum o să am grijă să se-arunce în al tău. Du-te!

Elena s-a înfiorat văzând cât de violentă era furia Afroditei. Spectacolul frumuseții divine preschimbându-se atât de iute într-o privire încruntată de Gorgonă, de o urâțenie atât de șocantă, l-ar fi înfricoșat până și pe puternicul Ajax. Strângându-și șalul alb strălucitor peste umeri, Elena s-a îndreptat spre apartamentele lui Paris.

Acesta stătea în capul oaselor pe pat, atingându-și delicat zgârietura dintr-o parte și tresărind.

— Așadar, puternicul războinic s-a întors după marele și gloriosul triumf, cu răni cumplite, din care sângele curge șuvoi, a spus Elena cu dispreț. De-atâția ani mi te tot lauzi cum o să-l străpungi pe Menelau cu sulița ca pe o rață la frigare. O știi una și bună că ești mult mai puternic, mai iute, mai șiret și mai viteaz... Și uită-te acum la tine... Jalnic.

— Pe Menelau l-a ajutat Atena! s-a plâns Paris. O să-i vin de hac mâine. Deocamdată hai să facem dragoste și-o să... Hai, vino în pat.

Între timp, Menelau striga spre parapetele troiene.

— Ți-a ajuns, Paris? Gata, te-ai săturat? Atunci victoria e a noastră! Chiar în ziua asta îi luăm pe Elena și pe fiul meu Nicostratus și plecăm pentru totdeauna din orașul ăsta infect. Pentru totdeauna!

Elena era sigură că uralele auzite din ambele tabere fuseseră cel mai

mare zgomot pe care îl făcuse o masă de muritori de când era lumea lume.

Jos, pe câmp, soldații ambelor tabere erau nebuni de fericire.

Acasă! își spuneau grecii. Acasă!

Pace! își spuneau troienii. Pace!

Numai că ura Herei față de Troia cerea mai mult, mult mai mult decât atât. Cerea distrugerea completă a cetății, raderea ei de pe fața pământului.

În Olimp, ea și Atena nu-l lăsau să respire pe Zeus.

— Povestea nu e gata și o știi și tu, a spus Hera.

— Cum poate fi lăsată așa, tată?

— E absurd.

— Nu rezolvă nimic și dezonorează ambele tabere.

— Îi dezonorează pe zei. Pe noi toți, dar mai ales pe tine, Zeus.

Puterea de convingere combinată a soției și a fiicei lui Zeus l-au făcut să cedeze și să-și plece capul.

— Atunci du-te, a spus el. Dacă trebuie.

Atena a zburat spre zidurile Troiei, unde, deghizată în Laodocus, fiul războinic al lui Antenor, l-a căutat pe arcașul troian Pandar. I-a șoptit la ureche că va avea parte de glorie veșnică dacă-și va ridica arcul și va trage în Menelau, care continua să se plimbe țanțoș încolo și încoace, chemându-l pe Paris să-l înfrunte ca un bărbat.

Pandar a ochit atent și a tras. Săgeata ar fi străpuns armura lui Menelau și i-ar fi atins un organ vital, dar, iute ca fulgerul, Atena a fost pe față și a deviat-o[148], așa că vârful i-a pătruns în picior — n-a fost o rană fatală, dar a fost destul de gravă ca să țâșnească sângele, iar Menelau să cadă la pământ.

Grecii au izbucnit în răcnete de mânie la această încălcare grosolană a condițiilor armistițiului, iar armatele s-au ciocnit acum de-adevăratelea. Pentru prima dată în peste nouă ani, bătălia veritabilă a început pe câmpia Iliumului. Râul Scamander — numit uneori și Xanthus, Râul Galben — avea să fie roșu peste puțin timp.

Diomede contra zeilor

Rana cu care se alesese Menelau a fost vindecată de MACHAON, fiul lui Asclepius, care a aplicat o alifie pregătită de însuși centaurul Chiron.[149]

Între timp, bătălia a explodat într-o frenezie năvalnică a violenței. Săgetarea fratelui său a părut să-l aducă la viață pe adevăratul conducător Agamemnon, care era peste tot în focul luptei, urlând încurajări pentru generalii lui: Odiseu, Ajax, Aiași Diomede.

Acesta din urmă, Diomede, regele Argosului și fiul lui Tydeus, deborda de o furie și de o vitejie aparte. Era ora lui, aristeia lui. Își croia drum prin trupele troiene ca un ciclon. De sus, de pe zidurile Troiei, Pandar l-a luat la țintă și l-a rănit; dar, strângând din dinți, Diomede l-a pus pe STHENELUS, prietenul și însoțitorul lui, să tragă de săgeată și s-o scoată.

— Data viitoare străduiește-te mai mult, Pandar, laș ce ești! a urlat el, înainte să se avânte din nou în luptă, făcând prăpăd în stânga și în dreapta.

Olimpienii au fost luați pe nepregătite de această izbucnire de violență. După atâția ani de acalmie, pe zei îi uluia să vadă cele două tabere repezindu-se una la alta, cu săbii ce ucideau, care de luptă huruind ca tunetul, săgeți și sulițe ce zburau și aerul plin de strigăte de luptă și de țipetele răniților și muribunzilor. Iar spectacolul lui Diomede dezlănțuit l-a făcut până și pe zeul războiului să caște ochii. Însă Ares, mereu de partea troienilor, și-a venit în fire și s-a aruncat în grosul luptei, vânturându-i pe războinicii greci și croindu-și drum implacabil spre Diomede, pe care l-ar fi doborât, dacă nu i-ar fi strigat Atena să se astâmpere și să-i lase în pace pe muritori. Îmbufnat, Ares a șchiopătat spre unul dintre malurile Scamanderului.

Nimeni nu mai văzuse niciodată un războinic înfricoșător de incitat, așa cum a fost Diomede în ziua aceea. Era cuprins de entuziasm — un cuvânt care înseamnă literal „a fi plin de spiritul unui zeu“ (en-theos). Dacă ar exista un asemenea cuvânt în limba noastră, am putea spune că Diomede era „înzeit“ — zeița în cauză fiind Atena. Aceasta i-a dat chiar și puterea de a-i deosebi pe nemuritori.

— Bate-te cu oricare dacă trebuie, i-a șoptit Atena, în afară de Afrodita. Nu e o divinitate a bătăliilor și ar trebui lăsată-n pace.

Diomede a ucis doi fii ai lui Priam — și pe Pandar, care, într-un exces de încredere, coborâse de pe zidurile Troiei ca să ia parte la bătălia de jos. Peste zece troieni însemnați au căzut victimă izbucnirii violente a lui Diomede. Se părea că până și prințul Enea, conducătorul dardanilor, era acum la mila aheului. Diomede a ridicat deasupra capului un pietroi pe care doi bărbați voinici n-ar fi putut nici măcar să-l clintească și l-a prăvălit asupra lui Enea, care a încercat să se ferească răsucindu-se. Pietroiul i-a ratat capul, dar i-a zdrobit șoldul. Diomede a tras sabia din teacă și era gata să-l termine, când a intervenit Afrodita, mama lui Enea. Dezlănțuit și pradă poftei neostoite de-a vărsa sânge, Diomede a atacat-o și pe ea, tăindu-i încheietura în locul unde se unea cu mâna. Un lichid ca de argint și aur i-a curs din rană, iar Afrodita a fugit scâncind spre malul râului, unde Ares, iubitul ei, încă își clocea supărarea.

— Diomede ăla e nebun! i-a spus ea. Dac-o ține așa, o să-l atace și pe mărețul Zeus! Dă-mi caii tăi și ajută-mă să zbor în Olimp ca să mă vindec.

Între timp, Enea, învăluit în ceața creată de Apollo, era îngrijit de sora geamănă a acestuia, zeița Artemis, și de mama lor, Leto cea din neamul titanilor. După ce au terminat, Apollo l-a strigat pe Ares și i-a spus să nu se mai uite la apa râului ca un adolescent melancolic și să intre în luptă.

— Diomede ni-i distruge pe cei mai buni războinici troieni! Mișcă-ți fundul și treci la luptă.

Împuns și rușinat, Ares li s-a alăturat acum troienilor și soarta bătăliei a început deodată să se schimbe. Și chiar dacă Diomede răpusese mulți troieni, Ares a ucis de două ori pe-atât.

Atena a zburat în Olimp și l-a rugat pe Zeus să le lase pe ea și pe Hera să ia parte la război.

— Dacă Ares are voie să-i ajute pe troieni, și nouă trebuie să ni se îngăduie să-i ajutăm pe ahei.

Zeus a gemut și a clătinat din cap disperat. Era exact situația de care se temuse și pe care sperase cu orice preț s-o evite. O intervenție divină masivă în ceea ce plănuise drept o poveste sută la sută între muritori. Însă și de data asta a dat din cap în semn de aprobare.

Atena a zburat spre rândurile troienilor, făcând să strălucească scutul pe care se afla chipul Gorgonei.

— Hei, Diomede! i-a strigat ea. Ești războinic sau papă-lapte? Uite-l pe Ares în focul luptei. Ai curaj să-l provoci și pe el? Ai curaj să-l provoci pe zeul războiului?

Cu un urlet care-ți îngheța sângele în vine, Diomede și-a repezit sulița în burta lui Ares, chiar în vintre.

Un fior a trecut prin cele două armate când un răcnet de durere cum nu se mai auzise niciodată a ieșit din gura zeului rănit. Numai lui Diomede i se dăduse puterea de a-i vedea pe nemuritori, bineînțeles. Pentru războinicii din cele două tabere sunetul a fost pe cât de misterios, pe atât de înfiorător. Preț de o clipă lupta a încetat și fiecare s-a uitat în jur, uimit și pradă groazei.

Ares a zburat urlând în Olimp ca să fie vindecat. Zeus n-a arătat compasiune. Zeul războiului fusese dintotdeauna copilul la care ținuse cel mai puțin. A poruncit cu jumătate de gură să i se îngrijească rănile; dar când le-a văzut și pe Atena și Hera întorcându-se în Olimp, a profitat bucuros de ocazie și a declarat toate aceste intervenții interzise pe viitor.

— N-am mai văzut așa ceva, a spus el. Sunteți zei din Olimp sau copii neastâmpărați? Mă faceți de rușine. De-acum încolo nu mai luați parte la luptă. Îi lăsăm pe muritori să se descurce fără ajutorul nostru direct. S-a înțeles?

Vlăguiți — și rușinați pe moment —, zeii și-au plecat supuși capetele.

Cu toate acestea, Zeus nu uitase de promisiunea pe care i-o făcuse lui Thetis.

Hector și Ajax

Acum că Ares fusese scos din luptă, grecii au putut să preseze până au ajuns sub zidurile Troiei. Diomede a condus atacul, susținut de Ajax, Odiseu,Agamemnon, Menelau și Aias — li s-a alăturat chiar și bătrânul Nestor, care-și rotea sabia încoace și încolo cu o putere neobișnuită la anii lui.

Hector și-a dat seama că troienii pierdeau teren și că în scurtă vreme cetatea avea să fie cucerită. Știa că depindea doar de el să stăvilească puhoiul și a înțeles că mai avea foarte puțin timp, cu Enea luptând lângă el, să ducă armata troiană în cetate, să închidă porțile și să se pregătească temeinic pentru un contraatac.

În palatul regal Hecuba l-a îmbrățișat, i-a oferit o cupă cu vin și l-a sfătuit să se odihnească puțin. Hector a împins cupa cât colo.

— Mulțumesc, mamă, dar dacă iau fie și o gură de vin, s-ar putea să-mi meargă mintea mai încet și să mă moleșesc.

A urcat pe scară spre apartamentele lui Paris și ale Elenei.

— Îți lustruiești armura, frate? Da, aș spune că ăsta ți-e felul.

Paris a roșit.

— Nu-ți bate joc de mine, Hector. N-oi avea eu dibăcia și curajul tău, dar, dacă e nevoie, lupt și eu și chiar o s-o fac. Acum mă duc să-mi ascut sabia și vârful suliței. Te prind imediat din urmă.

Elena l-a urmărit cum pleacă.

— Te lupți mai strașnic decât toți, i-a spus ea lui Hector după ieșirea lui Paris, și-ți riști viața pentru ce? Doar pentru mine, așa neisprăvită cum sunt. Și, firește, de dragul jalnicului tău frate Paris și al mândriei lui. Mai bine nu m-aș fi născut decât să ai atât de suferit din cauza mea.

Hector s-a uitat la cel mai frumos chip omenesc din câte existaseră vreodată.

— Te rog să nu te necăjești, i-a zis el. Fac ce trebuie făcut. Nimeni din familia noastră nu dă vina pe tine, Elena. Știm cu toții cât ai pătimit după ce-ai fost luată pe sus de la tine de-acasă. Tata și mama te-au primit cu brațele deschise. Ești o prințesă a Troiei. Ești sora mea dragă. Luptăm pentru onoarea ta și pentru a noastră. Și o facem bucuros și cu mândrie.

La Poarta Scaeană Hector a întâlnit-o pe Andromaca, soția lui, care ținea un bebeluș în brațe.

— Te salut, micule Scamandrius, a zis Hector, privindu-l pe copilașul adormit căruia restul Troiei îi spunea Astianax, „stăpânul cetății“. Ce bine arată. Ca o stea.

— Vai, Hector! a spus Andromaca. Chiar trebuie să lupți? Nu vreau ca fiul meu să crească fără tată. Ahile l-a omorât pe tata, dacă el sau Diomede te omoară și pe tine?

— Ne naștem cu o soartă și nimeni nu și-a păcălit-o până acum, a

răspuns Hector. Pe lângă asta, cum aș putea trăi cu rușinea de a ști că, în timp ce atâția frați ai mei și troieni viteji și-au riscat viața, eu am șters-o acasă și m-am ascuns? Decât dezonoarea, mai bine moartea. Lupt pentru tine și pentru Scamandrius. Dacă renunțăm acum, danaii o să prade orașul și o să ne omoare oricum pe toți. Iar tu o să fii dusă ca sclavă în casa cine știe cărui grec. Așa ceva nu o să îngădui.

Razele soarelui s-au oprit pe coiful lui Hector. Strălucirea bronzului lustruit l-a trezit pe Astianax, care a deschis ochii. La vederea penei celei mari din vârful coifului, care se apleca spre fața lui, micuțul a început să plângă de frică. Andromaca și Hector au râs. Hector și-a scos coiful, l-a luat în brațe pe copil și l-a sărutat.

— Să ajungi un om mai de ispravă decât a fost tatăl tău, Scamandrius, i-a spus el, ridicându-l mult în aer înainte să-l pună la loc în brațele mamei. Și nu te teme, draga mea Andromaca. N-o să mor. Nu azi.

Salutându-l din cap pe paznicul de la poartă, a iuțit pasul — Paris a alergat după el, lucind în armura frumoasă.

— Iată-ne, frate, a spus Paris. Doar am zis că termin repede, nu? Sper că n-ai așteptat mult.

Hector a surâs.

— Nu poate nimeni să rămână supărat pe tine. Știu că ești viteaz, că poți și că vrei să lupți, dar mi se frânge inima când îi aud pe alții îngropându-te sub disprețul lor. Hai să luptăm astăzi în așa fel încât numele noastre, ale amândurora, să trăiască atâta timp cât oamenii o să ne poată cânta.

Frații au ieșit umăr la umăr din cetate și au ajuns pe câmpia unde bătălia furibundă era în toi.

Au intrat pe dată în luptă și fiecare dintre ei a doborât un războinic aheu însemnat.

Urmărind lupta, Atena și Apollo s-au uitat pieziș unul la celălalt.

— Presupun că vrei să te repezi jos și să le-aduci victoria aheilor tăi iubiți, a spus Apollo. Dar ce m-ar opri să fac și eu același lucru pentru troieni?

— Tata ne-a interzis... Hai în loc de asta să oprim vărsarea de sânge și să facem ceva isteț...

— Cum ar fi?

Atena și-a prezentat planul lui Apollo, care a încuviințat din cap.

— Facem cum spui...

Fiul lui Priam, Helenus, totodată profetul și clarvăzătorul familiei, a auzit acum o voce șoptindu-i ceva la ureche. S-a dus imediat după fratele lui mai mare, pe care l-a găsit în focul bătăliei, răpunându-și dușmanii cu sabia.

— Hector! a spus el, trăgându-l deoparte. Ascultă. Zeii mi-au vorbit — ca să oprim vărsarea de sânge, fiecare tabără trebuie să-și aleagă un luptător.

— Ce? a făcut Hector gâfâind. Am încercat asta...

— De ce să nu mai încercăm o dată? Înfruntarea dintre Paris și Menelau n-a decis nimic. Dar tu împotriva celui pe care-l aleg grecii? Unu contra unu?

Hector s-a gândit repede și pe urmă a ridicat vocea ca să acopere vacarmul și să-și rostească provocarea.

— Ascultați-mă, soldați ai Eladei! a strigat el. Alegeți-vă cel mai bun om care să lupte în numele vostru. Dacă mă învinge, poate să-mi ia armura și armele, dar trebuie să-mi lase trupul ca să fie dus în Troia, pentru curățire și ardere. Dacă-l învinge eu, îl las fără arme și armură, dar îi las cadavrul, ca să-l luați și să-l purificați. Lupta asta o să decidă tot. Vă învoiți?

Menelau a răspuns imediat, oferindu-se să-i mai reprezinte o dată pe ahei, dar Agamemnon i-a închis gura.

— Ai luptat ca un erou, frate. Rana de la picior încă nu ți s-a vindecat. Pe lângă asta, oricât de mare războinic ai fi, nu ești egalul lui Hector. Din capul locului, e mai înalt ca tine.

S-au ridicat atunci alți nouă conducători greci: Agamemnon însuși, Diomede, Idomeneu, Ajax cel Mare și cel Mic, Odiseu și încă trei. Fiecare și-a scrijelit numele pe câte o piatră pe care a aruncat-o în coiful lui Agamemnon. Acesta a zgâlțâit coiful și din el a sărit piatra pe care era scris numele lui Ajax al lui Telamon — Ajax cel Mare.

Bărbații au izbucnit în urale, fiindcă aheii ajunseseră să-l creadă invincibil pe acest colos. Statura și puterea lui nu-și aveau egal în

niciuna dintre tabere. Ajax s-a înarmat și și-a ridicat scutul uriaș, care era alcătuit din șapte straturi de piele groasă, acoperite cu un ultim strat de bronz bătut cu ciocanul. Tu sau eu am fi putut ridica scutul acela la fel de ușor cum am fi mișcat un munte din loc.

Armatele s-au despărțit din nou, ca să creeze o arenă.

Ajax și Hector s-au așezat față în față. Hector a câștigat onoarea de a arunca primul, iar sulița lui a străpuns primele șase straturi de piele din scutul lui Ajax, dar a fost oprită de ultimul. A fost apoi rândul lui Ajax, a cărui suliță a trecut prin scutul lui Hector și i-ar fi intrat în carne dacă Hector nu s-ar fi ferit la timp.

Soldații din ambele tabere erau prea absorbiți de luptă ca să mai aclame. Se înfiorau cu toții la gândul că istoria se desfășura sub ochii lor. O istorie de o importanță atât de profundă, încât din ea aveau să se nască legendele. Grația și viteza lui Hector contra puterii și rezistenței lui Ajax.

Acum cei doi s-au înfruntat din nou. Ajax a mai străpuns o dată scutul lui Hector și a încercat o lovitură piezișă la gât, crestându-i pielea moale. Hector a azvârlit un pietroi uriaș, la care Ajax a ripostat cu altul de două ori mai mare, care l-a făcut pe Hector să cadă în genunchi.

Ajax s-a apropiat de el, după care și-a ridicat privirea spre cer.

— Începe să se-ntunece, a spus el, întinzându-i mâna lui Hector și ajutându-l să se ridice.

Duelul a fost întrerupt. Cu o generozitate princiară, Hector și-a dăruit sabia de argint lui Ajax, care a îngenuncheat și și-a oferit centura de luptă lui Hector. Nu aveau de unde să știe, dar sabia de argint a lui Hector și centura de luptă a lui Ajax aveau să joace, fiecare în felul ei, un rol uriaș și tragic în drama care urma să se petreacă.

În acest fel, lupta unu contra unu s-a încheiat onorabil. S-a terminat și încleștarea de peste zi, dar deznodământul războiului era la fel de departe ca în prima zi, cu peste nouă ani mai înainte.

Se întoarce roata

În noaptea aceea în Troia, în sala de consiliu din palatul lui Priam, Antenor a insistat pentru predarea Elenei. Paris a refuzat ferm.

— O să dau înapoi bogățiile pe care le-am luat din Sparta și Micene, ba o să mai pun și ceva de la mine, dar la Elena nu pot și nu vreau să renunț.

Transmisă în condiții de armistițiu taberei aheene, propunerea a fost refuzată.

În ziua următoare, războiul a continuat pe câmpie. Răspunzând numeroaselor rugăminți ale lui Thetis pentru Zeus ca să-și respecte promisiunea și să-l pedepsească pe Agamemnon, Regele Zeilor a trimis o ploaie de tunete asupra grecilor.

Armatele aheene au intrat în derivă și doar Nestor și-a păstrat cumpătul, atacând de mai multe ori liniile troiene în carul lui de luptă. Exemplul acestui bărbat, de două ori mai în vârstă decât următorul comandant, i-a umplut pe greci cu un curaj nou, al disperării, însă până la urmă Nestor a fost scos din luptă când o săgeată a lui Paris s-a înfipt în creierul calului înhămat la car. Diomede l-a salvat și l-a luat în carul lui. Un mare vaiet de dezamăgire și de frică s-a ridicat dinspre ahei.

Întreaga forță invadatoare se răsucea acum pe călcâie și străbătea câmpia în goană, înapoi la corăbii. Agamemnon nu era pregătit pentru o asemenea răsturnare a situației. Și-a ridicat capul spre cer, cu lacrimile șiroindu-i pe față.

— Ne părăsești, mărite Zeus? Atâtea semne și prevestiri care ne-au făcut să credem că o să învingem, și acum asta? Măcar lasă-mi vitejii să scape cu viață. Dacă trebuie să fim înfrânți în război, așa să fie, dar măcelul ăsta nu e drept. Nu e drept. Nu e drept.

Zeus, care, ca de obicei, era prins la mijloc între a le face pe plac Herei și Atenei, a-i face pe plac lui Thetis și a-și arăta admirația instinctivă pentru eroii din ambele tabere, a suferit când l-a văzut pe Agamemnon, Regele Bărbaților, plângând ca un copil. A trimis un vultur mare, care s-a avântat pe deasupra câmpului de luptă, ținând în gheare un pui de cerb. Văzând în asta un semn bun, armata grecilor s-a regrupat.

Acum a trecut la treabă Teucer din Salamina, cel mai mare arcaș din ambele tabere: apărat de scutul lui Ajax, fratele lui vitreg, Teucer a început să-i doboare pe războinicii dușmani unul după altul. Opt troieni nobili sau de os regesc au căzut sub săgețile lui, dar nu și marele trofeu Hector. L-a ucis totuși pe Arheptolem, cel care îi conducea carul de luptă — dar asta doar l-a scos din minți pe Hector,

care a sărit din car și l-a atacat pe Teucer cu un pietroi, aruncându-l în pieptul arcașului înainte ca acesta să mai trimită o săgeată din arc. Ajax s-a apropiat ca o vijelie să-l salveze. L-a îmbrâncit pe Hector cât colo, l-a luat pe sus pe Teucer și a alergat cu el peste umăr spre liniile aheilor, urmărit de Hector, care urla din toți rărunchii, și de ceea ce părea să fie întreaga armată a troienilor.

Toată acea colosală forță expediționară a grecilor se repliase acum în spatele palisadei ai cărei pari ascuțiți erau ultima apărare disperată în fața hoardelor troiene.

Agamemnon s-a ridicat, tot în lacrimi, învinovățindu-l în continuare pe Zeus fiindcă îi părăsise.

— Să ne-ntoarcem acasă, s-a tânguit el. Suntem înfrânți. N-o să cucerim niciodată Troia. Ne-au împins spre mare. Sunt destul de aproape să ne-mproaște cu ghiulele de foc. Ar trebui să ne urcăm în corăbii și să plecăm.

Diomede s-a ridicat în picioare.

— Nu pot să cred despre comandantul nostru că are atât de puțină încredere în el sau în noi. Zeii i-au dăruit totul Regelui Bărbaților. Bogății cum n-a avut nici măcar regele Midas al Frigiei. Un nume slăvit. Cel mai bun ținut, cea mai aleasă familie — a primit tot ce era mai de soi în viață, iar acum, la prima piedică, scâncește ca un copil și imploră să fie dus acasă. Ei bine, du-te acasă, Agamemnon. Eu însă rămân. Sthenelus rămâne și el, nu?

— Rămân! a tunat Sthenelus, izbind cu capătul suliței în pământ.[150]

— Altcineva? a vrut să știe Diomede.

S-a ridicat și Nestor.

— Rămân, a spus el. Rege al Bărbaților, șterge-te la ochi și gândește-te! Troienii s-au regrupat fiindcă Hector, cel mai mare războinic al lor, cel mai nobil prinț, cel mai iscusit luptător, îi încurajează prin exemplu și prin meșteșugul războiului. Noi avem un singur războinic care e peste el — mai iute, mai puternic, mai dibaci în toate cele. Dar stă îmbufnat la el în cort și nu vrea să-și îmbrace armura și să lupte cu noi. De ce? Fiindcă i-ai luat-o pe Briseis și l-ai jignit. Chiar nu-ți dai seama c-ar trebui să îndrepți lucrurile?

Agamemnon și-a plecat capul și s-a bătut cu pumnii în piept.

— Am fost un prost! a strigat el. Fiul lui Thetis și Peleu face singur cât o divizie. Am fost prea mândru și iute la mânie. Dar o să fac să fie bine. Pe cei doisprezece olimpieni, jur că o să îndrept lucrurile!

A părut dintr-odată plin de un amestec amețitor de căință, neclintire și dârzenie — la fel de pătimaș acum în dorința de a fi mărinimos cu Ahile pe cât fusese mai înainte, când îl umilise.

— O să-i trimit aur, doisprezece dintre cei mai buni cai, șapte sclave și, bineînțeles, pe Briseis asta la care ține-atât de mult. Puteți să-i spuneți — și ăsta e adevărul — că nu m-am culcat cu ea. Mai mult — acum vocea răsunătoare a lui Agamemnon degaja forță și încredere —, după ce-o să cucerim Troia, Ahile o să-și aleagă ce comori o să vrea. Iar după ce-o să ajungem acasă, o să-i dăruiesc șapte cetăți din imperiul meu și o să și-o poată alege pe oricare dintre fiicele mele ca să-i fie mireasă.

Soldații ahei au izbucnit în urale. Era o concesie cât se poate de generoasă. Nimeni nu putea să refuze o asemenea ofertă. Ahile trebuia să accepte după toate codurile sacre de onoare ale elenilor.

Demers pe lângă Ahile

Odiseu și Ajax au fost desemnați să meargă la Ahile din partea lui Agamemnon, împreună cu bătrânul Phoenix. Includerea acestuia din urmă a fost ideea șireată a lui Odiseu. După ce tânărul Ahile plecase din peștera lui Chiron, Phoenix fusese ales de Peleu să-l crească. Se știa că Ahile îl iubea pe bătrân aproape la fel de mult ca pe Patrocle. Cei trei delegați s-au îndreptat spre cortul principal din tabăra mirmidonilor, unde l-au găsit pe Ahile ciupind strunele unei lire de argint și cântând un cântec despre isprăvile marilor eroi războinici de altădată. Patrocle, care îl asculta, s-a ridicat să-i primească pe trimiși. Ahile i-a poftit să mănânce, să bea și să spună ce aveau de spus.

După ce i s-au adus la cunoștință regretele, scuzele și darurile generoase pe care i le oferea Agamemnon, Ahile s-a strâmbat dezaprobator.

— Știu că, a spus repede Odiseu, tocmai mărinimia lui Agamemnon te face să-l disprețuiești și mai mult. Înțeleg asta. Dar lasă-l pe Agamemnon; putem fi de acord că e un rege rău și nesăbuit. În schimb, gândește-te la asta: după ce o să-l dobori pe Hector și toată Troia o să fie la cheremul tău, o să ai parte de o glorie și de o faimă pe

care nu le-a mai dobândit nimeni, nici măcar Heracle.

Ahile a zâmbit.

— Știu de ceva vreme, Odiseu, a zis el, că, dac-aș lupta împotriva Troiei, numele meu ar dăinui ca al unui erou nepieritor și neasemuit. Asta mi-a spus și mama. Dar tot ea mi-a spus că, dacă aș vrea, aș putea să stau departe de război, iar soarta mi-ar hărăzi o viață lungă, îndestulată și fericită.

— Dar obscură, a spus Odiseu. Obscură și necântată.

— Obscură și necântată, a încuviințat Ahile. Iar dintre cele două tipuri de viitor care-mi stau în față, ăsta e cel pe care l-am ales acum. Așa că duceți-vă înapoi la Agamemnon și spuneți-i că nu mai sunt supărat pe el și că îi accept scuzele, dar că prefer să nu lupt pentru cauza lui. Dacă Hector s-ar apropia de corăbiile mirmidonilor mei, atunci și doar atunci aș pune mâna pe armă ca să-i apăr. Asta e tot ce sunt în stare să promit.

Cei trei emisari au plecat, știind că această ultimă ofertă nu prea însemna mare lucru pentru greci. Corăbiile mirmidonilor erau cum nu se poate mai departe de centrul capului de pod.

Când micul grup s-a întors la cartierul general, Odiseu a transmis refuzul lui Ahile. Agamemnon a ascultat totul cu un zâmbet sumbru.

— Da, mă așteptam. Respectăm cu toții obiceiurile și codurile onoarei. Ahile e singurul bărbat care respectă doar ce-i dictează mândria personală. Asta e. N-o să ne lăsăm descurajați.

De la lacrimile de furie și dezamăgire la fermitate bruscă și lipsită de orice șovăială, și-a spus Odiseu. Abia ăsta era cu adevărat Regele Bărbaților.

Patrula de noapte[151]

Agamemnon și Menelau n-au închis un ochi în noaptea aceea. Și i-au trezit și pe ceilalți comandanți principali.

— Lucrul de care avem nevoie, a spus Agamemnon, e să găsim pe cineva care să se ducă dincolo de liniile troiene și să afle ce pun la cale pentru mâine. Diomede, alege pe cineva care să te-nsoțească.

Diomede l-a atins pe umăr pe Odiseu, iar cei doi bărbați au dispărut în noapte. Troienii se instalaseră și dormeau pe tot pământul cucerit în partea aheeană a câmpiei Scamanderului. Târându-se pe burtă, Diomede și Odiseu s-au îndreptat încet și în tăcere spre liniile troiene. Au auzit un zgomot de pași și s-au oprit. Un bărbat se apropia.

— Fă pe mortul, i-a șoptit Odiseu lui Diomede.

Și au încremenit amândoi.

După ce bărbatul — care era îmbrăcat cu o blană de lup și avea pe cap o căciulă din blană de nevăstuică — a trecut de ei, s-au ridicat și l-au prins.

— Vă rog, vă rog! a scâncit bărbatul în blană de lup. Nu-mi faceți nimic.

— Sst! Cine ești?

Bărbatul și-a bâiguit numele.

— DOLON. Nu vreau să vă fac niciun rău.

Odiseu i-a lipit un cuțit de gât.

— Vorbește.

— Cruțați-mi viața. Vă spun tot ce vreți.

— O să-ți cruțăm viața, îți promit, a șuierat Odiseu. Dar vorbește repede. Și în șoaptă. Îmi tremură mâinile și s-ar putea ca lama asta să scape și să-ți intre-n gâtlej dacă nu vorbești repede, clar și la obiect.

— Promit, promit!

Cuvintele i-au ieșit din gură lui Dolon într-o revărsare șoptită, răgușită și speriată.

— Doar Hector e de vină. Mi-a promis o comoară fără seamăn dacă vă spionez.

Odiseu a zâmbit pentru sine. Deci Hector avusese exact aceeași idee ca el, nu? Trimisese iscoade în spatele liniilor inamice.

— Ce „comoară fără seamăn“?

— Carul de aur și caii lui Ahile.

— Balius și Xanthus? a spus Odiseu. Caii pe care i-a dăruit Poseidon părinților lui? Nimeni nu-i poate stăpâni, în afară de Ahile. Un șobolan ca tine ar muri strivit sub roțile carului în câteva clipe. Pe lângă asta, de unde și până unde crede Hector c-o să pună vreodată mâna pe ei?

— M-a păcălit, s-a văicărit Dolon. Acum îmi dau și eu seama. Dar tatăl meu, heraldul Eumedes, e bogat. O să mă răsplătească. Dar vă rog... nu-mi faceți nimic.

— Spune-ne ce mișcări importante se pregătesc în tabăra troienilor în seara asta?

— Păi... regele RHESUS a venit cu caii lui albi.

— Cai albi? Și de ce-s atât de importanți?

— Se spune că, în cazul în care caii regelui Rhesus din Tracia o să intre în Troia, cetatea n-o să cadă niciodată. Rhesus o să fie călare pe ei mâine și o să învingem.

— Și încotro e tabăra tracilor?

— În... încolo.

— Foarte bine, a încuviințat Odiseu. Acum eu o să te țin, iar prietenul meu Diomede o să-ți taie gâtul cât de repede poate și...

— Dar ai zis...

— Că o să-ți cruț viața? Păi chiar am făcut-o. Preț de cinci minute, fiindcă mai mult nici nu merita.

O lovitură iute și sigură a lui Diomede și, cu un gâlgâit stins, Dolon a căzut la pământ și a murit.

— Ciudată chestie, a spus Odiseu. Cuțitul ăsta cred că e mult mai ascuțit decât ni se părea. Ia uite, aproape că i-ai tăiat capul.

Cei doi s-au furișat în tabăra tracilor, l-au ucis pe regele Rhesus, care dormea, și vreo zece-douăsprezece gărzi, înainte să mâne caii albi spre propriile lor linii, în uralele aheilor.

Agamemnon și Hector se dezlănțuie

În zorii zilei, Hector s-a plimbat de la un cap la altul prin fața troienilor, cu strigăte de îmbărbătare.

— Sunt la mila noastră, prieteni! i-a asigurat el. Acum nu ne mai poate opri nimic!

Sute de greci au căzut în măcelul condus de Hector, dar tot acum și-a arătat și Agamemnon însușirile care făcuseră din el un războinic de temut. O fi avut el defecte ca rege și conducător, însă în această dimineață a aristeiei, a gloriei lui, le-a arătat tuturor că era un luptător extraordinar de viteaz. Într-o șarjă nemiloasă, el i-a împins pe troieni dincolo de râul Scamander, omorând doi fii ai lui Priam și numeroși alți troieni. Hector a ordonat corpului principal de armată să se retragă la Poarta Scaeană ca să se regrupeze pentru un contraatac rapid, însă Helenus, fratele lui, l-a sfătuit să aștepte.

— Zeus mi-a dezvăluit că trebuie să ripostăm abia când Agamemnon o să se aleagă cu o rană care o să-l scoată din luptă. Și o să se-ntâmple. Dar ai răbdare.

Pe când vorbea Helenus, Agamemnon l-a ucis pe Ifidamus, fiul lui Antenor, străpungându-l cu sulița. Pe urmă s-a aplecat și a scos armura de pe corpul fără viață, în ovațiile grecilor care se uitau. În timp ce regele aheu ținea ridicată armura în triumf, COÖN, fratele lui Ifidamus, s-a ivit de nicăieri, urlându-și dorința de răzbunare, și l-a atins pe Agamemnon cu sabia, rănindu-l la antebraț. Agamemnon și-a scos sabia și l-a decapitat pe Coön dintr-o lovitură. Înfuriat, el a luptat mai departe, dar sângele pierdut din rana de la braț l-a silit să se întoarcă anevoie spre liniile lui.

Hector a văzut și a știut că venise momentul. Cu un strigăt puternic, a condus atacul împotriva liniilor aheene, ucigând șase oameni într-un acces învolburat de brutalitate. Diomede și Odiseu au condus riposta până când Diomede a fost nimerit în picior de o săgeată a lui Paris, ceea ce l-a scos din luptă pentru restul zilei. Apoi a fost rănit Odiseu, care ar fi murit acolo, pe câmpul de luptă, dacă nu l-ar fi salvat Menelau și Ajax. Acesta din urmă înnebunise de tot. Mugind ca Taurul din Creta, el a intrat ca o vijelie în rândurile troienilor, măcelărind tot ce prindea. Pământul de pe câmpia Iliumului s-a udat și s-a înroșit de la sângele grecilor și al troienilor.

Hector i-a silit pe Ajax și pe greci să se întoarcă în spatele palisadei și în șanțuri. Cinci divizii ale armatei troiene, conduse de Hector, Paris, Helenus, Enea și Sarpedon, au înaintat acum ca să lea lovitura de grație: atacarea corăbiilor grecești din spatele îngrăditurii de apărare.

Marii comandanți greci, majoritatea răniți, au ținut sfat în mare grabă. Agamemnon, care își începuse ziua atât de bine, a intrat din nou în panică și le-a ordonat grecilor să plece înapoi pe mare înainte să li se dea foc corăbiilor. Odiseu i-a strigat să se potolească.

— Corăbiile rămân pe loc. Dacă luptătorii de pe câmpie și din șanțuri o să vadă că flota se împrăștie, o să-și piardă curajul.

Troienii au atacat mai departe, apropiindu-se tot mai mult de corăbiile pe care Ajax cel Mare le apăra acum aproape de unul singur. Avangarda troiană a ajuns la vasul de pe care sărise Protesilau cu aproape zece ani în urmă. Ajax rotea o furcă uriașă și-i străpungea pe toți troienii care ajungeau lângă el, numai că dușmanii veneau în valuri — erau atât de mulți, încât nu mai puteau fi respinși la nesfârșit, nici măcar de un războinic atât de puternic ca Ajax.

Lucrurile chiar mergeau foarte rău pentru greci. Hector era inspirat. Și de neoprit. Oare ce i-ar mai fi putut împiedica acum pe troieni?

Falsul Ahile

Patrocle s-a întors în goană din focul luptei de lângă corăbii ca să-l implore pe Ahile.

— Ia uite la copilul ăsta, cum fuge în lacrimi la maică-sa și o trage de șorț. Nu-mi spune că ai vești proaste de-acasă.

— Trebuie să facem ceva! Sunt la un pas să câștige.

— A, atâta tot? Am crezut c-a murit taică-tău în Phthia. Sau al meu.

— Zău așa, Ahile. Trebuie să intervenim; trebuie, sau troienii învinge!

— Dacă intervin, învinge el. Ce mi-a făcut omul ăla. Disprețul. Umilirea cu bună-știință. Asta nu se poate ierta niciodată.

— Dar, Ahile...

— Am spus că apăr corăbiile mirmidonilor împotriva lui Hector dacă ajunge pân-aici, dar n-a ajuns.

— Atunci măcar lasă-mă să lupt în locul tău, l-a rugat Patrocle. Te conjur, dă-mi voie să-mi pun armura ta și să mă arăt în fața liniilor aheene. O să creadă că ești tu și o să strângă rândurile.

Ahile l-a privit țintă.

— Pe legea mea, chiar vorbești serios.

— Crede-mă. O să lupt oricum, în armura ta sau în a mea. Pentru mine e totuna: o să ies la luptă.

Ahile a zâmbit în fața insistențelor sincere ale prietenului său.

Chiar atunci Hector a reușit într-un târziu să înfrângă rezistența vlăguitului Ajax, rupându-i capul furcii. Ajax a căzut pe spate, iar Hector a dat ordin urlând să se arunce torțele pe corabie — pe corabia lui Protesilau. Strigătele de îngrijorare ale aheilor și uralele triumfătoare ale troienilor l-au făcut pe Ahile să se hotărască.

— Foarte bine, poți să-mi iei armura, dar nu sabia și nici sulița. Și îți dau câte cincizeci de mirmidoni de pe fiecare dintre cele cincizeci de corăbii ale mele. Freamătă și-și frâng mâinile din cauză că n-au putut să lupte. Dar ai grijă, doar pentru apărarea corăbiilor. Nu cumva să-ți treacă prin cap să ataci Troia. N-ai cum să te ferești de Apollo. O să călăuzească săgețile arcașilor care patrulează sus, pe meterezele cetății. Doar pe capul de pod. Promiți?

— Promit! a strigat Patrocle cu înfrigurare, dând fuga să-i trezească pe mirmidoni și să se pregătească de bătălie.

Așa se face că Patrocle s-a înfățișat acum cu coiful și cu armura strălucitoare ale lui Ahile, în fruntea a 2 500 de mirmidoni aprigi, odihniți și fanatici. Impactul asupra bătăliei a fost imediat și teribil.

— Ahile! Ahile! au strigat triumfători aheii.

— Ahile! Ahile! s-au văitat îngroziți troienii.

Încurajat de uralele din jur, bizuindu-se pe armura însoțitorului, prietenului și iubitului său din copilărie, Patrocle era alt om. Vârtejul ucigaș iscat de el a stârnit văpaia unei pasiuni neostoite printre greci. Inamicul a fost decimat, soarta bătăliei s-a schimbat din nou, iar troienii au încercat să scape din capul de pod și să fugă peste râul Scamander, înapoi în siguranța cetății. Însă Patrocle i-a încolțit acum între palisadă și mare, pentru ca apoi, împreună cu mirmidonii și forțele aheene trezite la viață, să înroșească pământul cu sângele troienilor răpuși.

Zeus s-a uitat cu o groază crescândă cum fiul lui, regele Sarpedon din Licia — nepotul eroului Belerofon și cel mai puternic și mai viteaz

dintre aliații lui Hector —, a fost ucis de Patrocle, care i-a străpuns pieptul cu sulița.

— Luptați mai departe, iubiții mei licieni! a strigat Sarpedon pe moarte. Dar nu-i lăsați pe greci să-mi necinstească trupul.

S-a iscat o luptă crâncenă pe cadavrul lui. Mirmidonii au încercat să-l dezbrace de armură, pe când troienii disperați, conduși de aliații lor licieni, s-au îmbulzit să li-l smulgă din mâini. Hector i-a crăpat capul mirmidonului Epigeu, iar Patrocle l-a ucis pe Sthenelau, unul dintre prietenii cei mai apropiați ai lui Hector.[152] Corpul lui Sarpedon a fost acoperit cu armuri lepădate, săbii rupte și alte cadavre, în timp ce lupta aprigă a continuat. În cele din urmă, presiunea asupra troienilor a fost prea mare, iar aceștia au luat-o din nou cu toții la goană spre zidurile cetății. Grecii au scuturat armura lui Sarpedon în aer și și-au strigat batjocura în direcția licienilor îndureraţi.

Aflat acum în vârful aristeiei, Patrocle mugea sălbatic, triumfător și dornic de și mai multă vărsare de sânge. Din ce știau toți ceilalți, acesta era măreţul Ahile, stârnit într-un târziu și călcând peste cadavre însângerate spre victoria despre care se cam știa că era dreptul lui din naștere.

Acum nu se mai găsea nimic între Patrocle și Troia, în afară de... zeul Apollo. Înfuriat de spectacolul acestui singur muritor de rând, care amenința cetatea și oamenii pe care jurase să-i ocrotească, zeul a respins primul, al doilea și al treilea val de atac din partea lui Patrocle. La al patrulea, cuprins de o mânie maiestuoasă, Apollo l-a prevenit.

— Nu ți-e dat să jefuiești Troia. Nici măcar iubitul tău Ahile nu e vrednic de onoarea asta. Retrage-te, Patrocle.

Pe când Patrocle ceda teren, Apollo a luat forma lui Asius, fratele Hecubei, și l-a îndemnat pe Hector să atace și să preia inițiativa. Hector s-a urcat în carul de luptă și a intrat cu el în ahei, împrăștiindu-i din drum și făcând prăpăd.

Patrocle a azvârlit cu o piatră după Cebriones, conducătorul carului lui Hector, și l-a ucis pe loc. A urmat un duel disperat pentru corpul lui fără viață, un duel în care Hector și Patrocle au început să tragă de el, fiecare dintr-o parte, ca într-o întrecere sportivă. Patrocle și mirmidonii au obținut cadavrul și i-au scos armura. Troienii l-au atacat pe Patrocle în trei valuri, iar el a răpus câte nouă dușmani în fiecare val. Părea de neînvins — dar tocmai acum Apollo și-a pierdut

răbdarea și l-a lovit de mai multe ori. L-a făcut să-i zboare pământul de sub picioare, i-a frânt sulița, i-a scos scutul de pe braț, i-a smuls platoșa și i-a zburat coiful de pe cap.

Coiful, vestitul coif al lui Ahile, s-a rostogolit pe jos, iar lui Patrocle i s-a văzut fața.

Preț de o clipă s-a lăsat o tăcere uimită, după care dinspre troieni s-a auzit un muget fioros. Și-au dat seama că nu Ahile îi măcelărise ca pe niște miei, ci Patrocle, iar asta i-a făcut să treacă la acțiune. Tânărul EUFORB a aruncat spre Patrocle o suliță care și-a găsit ținta. Cu sulița înfiptă într-o parte, Patrocle a dat să se întoarcă anevoie spre liniile grecilor. Hector i-a dat lovitura de grație cu o suliță care i-a străpuns măruntaiele și i-a ieșit prin spate.

— Crezi că m-ai ucis, Hector, a icnit Patrocle. Dar a fost nevoie de zeul Apollo pentru asta. Iar apoi de Euforb. Tu, vestitule Hector, nobile Hector, ai fost abia al treilea. N-ai făcut decât să-mi dai lovitura de pe urmă. Mor știind că soarta ta o să fie hotărâtă de cineva mai mare decât toți... de Ahile al meu.

Hector și-a pus cizma pe pieptul răpusului Patrocle, a scos sulița din el și pe urmă a împins cadavrul la o parte cu piciorul.

Dacă disputele pentru stârvurile lui Sarpedon și Cebriones păruseră acerbe, ele au fost joacă de copii pe lângă încleștarea dementă și animalică pentru dreptul de a dispune de cadavrul lui Patrocle.

Menelau și-a atins și el aristeia. Luptase îndeajuns de curajos împotriva lui Paris în duelul direct și în încăierările care urmaseră. Cât de mult părea că trecuse de atunci! Acum rana provocată de săgeata lui Pandar i se vindecase de tot, iar el a luptat ca un tigru întărâtat pentru luarea în stăpânire a cadavrului. I-a plătit-o lui Euforb pentru prima lovitură dată lui Patrocle înfigându-i sulița în gât; însă, când Hector s-a apropiat de el, s-a retras, chemându-l în ajutor pe Ajax.

Hector a început să-l dezbrace pe Patrocle de armură — armura lui Ahile —, dar GLAUC licianul, vărul și prietenul lui Sarpedon, l-a oprit.[153]

— Du-le cadavrul grecilor și cere-l în schimb pe al lui Sarpedon.

Hector a clătinat din cap.

— Gata cu gesturile astea de curtoazie. Ne-a ucis prea mulți oameni. Neamurile. Regele. Toată Troia o să vrea să se răzbune.

— Fă-o, prințe, sau îi scot pe toți licienii din Troia și te las să te aperi pe cont propriu.

Merită să ne oprim aici ca să ne aducem aminte cât de important era pentru ambele tabere ca morții de pe câmpul de luptă să aibă parte de ritualurile funerare cuvenite. Prin kleos — faima și gloria pe care o câștigau prin vitejie și priceperea în luptă —, numele lor aveau să figureze veșnic în istorie, generație după generație. Onoarea de a avea trupurile fără viață curățate și arse pe un rug binecuvântat, cu tot ce trebuia în materie de cântece, rugăciuni și funeralii, constituia primul pas spre obținerea kleos-ului. Se credea, de asemenea, că sufletul nu putea să plece din viață în pace și să intre în lumea subpământeană decât dacă trupul era acoperit cu pământ. Cei care mureau de boală sau din orice altă cauză, în afara rănilor din război, nu se puteau aștepta la curățare și la ceremonialuri, indiferent cât de importanți fuseseră în viață, dar puteau să aibă parte măcar de gestul de demnitate al unei mâini de pământ aruncate peste trupul neînsuflețit. Chiar dacă ni s-ar părea, unora dintre noi, că asistăm la ceva straniu, necivilizat și asemănător unei lupte de câini pentru rămășițele unui soldat mutilat, s-ar cuveni să înțelegem că pentru greci și troieni aceste corpuri fără viață erau simboluri puternice ale reputației nepieritoare a sufletelor de eroi pe care le conținuseră. La fel de mult cum luptau însoțitorii lor să salveze, să revendice și să cinstească trupurile prietenilor căzuți, luptau și dușmanii lor să le păstreze, să le mutileze și să le murdărească, și pe lângă asta, să le ia armura ca trofeu de război sau ca o comoară ce urma să fie răscumpărată de familia și de prietenii celor căzuți.

Pentru Glauc și licienii lui, să nu recupereze corpul fără viață al lui Sarpedon, ruda și regele lor, însemna întinarea onoarei lor.[154] Așa că le trebuia cadavrul lui Patrocle ca să-l folosească pentru un schimb negociat cu cel al lui Sarpedon. I-au spus lui Hector că trebuia să facă tot posibilul pentru efectuarea schimbului: Patrocle pentru Sarpedon. Alianța cu licienii era prea importantă pentru Troia ca să fie periclitată, așa că Hector s-a învoit să le dea cadavrul lui Patrocle. Însă armele — sulița, coiful, platoșa, scutul și apărătoarele pentru picioare — erau un trofeu pe care Hector credea că merită și poate să-l păstreze. Ca urmare, și-a scos armura și a îmbrăcat-o pe a lui Patrocle — a lui Ahile. Coiful l-a dat unuia dintre oamenii lui, ca să-l țină la loc sigur. Nu avea cum să riște să și-l pună, fiindcă ar fi putut fi luat drept Ahile și atacat chiar de oamenii lui.

Lupta pentru corpul fără viață al lui Patrocle care s-a dezlănțuit acum s-a numărat printre cele mai sângeroase episoade ale celor zece ani de război. Modul necruțător în care Homer insistă asupra acestui apogeu

al masacrului dovedește cât de esențială era chestiunea pentru fiecare tabără. Dacă ar fi știut că era doar o repetiție sau un fel de prolog blând a ceea ce avea să urmeze, poate că i-ar fi cuprins deznădejdea pe toți și ar fi renunțat.

Aias și Idomeneu li s-au alăturat lui Ajax și Menelau și s-au postat la fiecare colț al cadavrului lui Patrocle, ca și cum ar fi jelit la catafalc, dar cu o sălbăticie neostoită! Au respins val după val de troieni dezlănțuiți și îndârjiți, conduși de Hector, care, aidoma Morții, s-a aruncat fără încetare asupra lor. Profitând de violența oarbă din jur, troianul HIPPOTHOUS a reușit să se strecoare și să treacă o curea de piele pe după corpul fără viață al lui Patrocle. Și tocmai începuse să-l târască spre Troia, când Ajax l-a văzut și i-a străpuns coiful cu sulița. Creierul a țâșnit din locul unde a pătruns arma, umplându-i coiful la fel cum umple vinul un pocal de aramă. Phorcys, prietenul lui, s-a apropiat să-i ia cadavrul, dar Ajax i-a scos mațele cu dinții ascuțiți ai furcii. Cât despre Hector, a doborât câți ahei a putut, crăpând cranii, retezând brațe, capete și picioare ca o îngrozitoare mașină de cosit. Și mai mulți greci s-au strâns în jurul corpului fără viață, iar Ajax le-a urlat să nu dea înapoi nici măcar un pas. Troienii i-au înghesuit venind peste ei ca o maree a morții, conduși de implacabilul Hector. Toată tensiunea care se acumulase, speranțele înșelate, pierderile, trădările, frica și frustrarea au explodat cu o asemenea forță și furie, încât zeilor li s-a încrețit carnea pe ei privind urgia.

Uitându-se prin gardul palisadei, Ahile vedea norii de praf și auzea hărmălaia asurzitoare, dar nu era în stare să interpreteze ce vedea și auzea. Antiloh, fiul lui Nestor, a străbătut plaja în fugă și s-a apropiat de el în lacrimi, spre a-i da de știre că Patrocle murise și că măcelul la care asista era pentru trupul lui fără viață.

Ahile a cedat de tot. Disperarea a pus stăpânire pe el. A scurmat pământul cu mâinile și apoi și-a frecat chipul frumos cu el. Și-a smuls părul și a scos urlete de durere deplină și de nestăpânit. Antiloh a îngenuncheat lângă el și l-a prins de ambele mâini — ca să-l împiedice pe Ahile să-și facă rău singur și ca să-i arate compasiune și sprijin.

Thetis a auzit răcnetele cumplite ale fiului ei și a ieșit din mare ca să-l aline. Însă Ahile era cu neputință de consolat.

— Am pierdut voința de a merge mai departe, a spus el. Dacă nu pot să-l ucid pe Hector pentru Patrocle, nu mai am de ce să trăiesc.

— Vai, fiule, a spus Thetis, dar e scris că dacă o să moară Hector, imediat după aceea o să mori și tu.

— Atunci lasă-mă să mor imediat după aceea!

— Și Agamemnon?

— Dă-l încolo. Ce mai înseamnă comorile, sau Briseis, sau onoarea, sau orice altceva, pe lângă viața celui pe care l-am iubit cel mai mult pe lume, prea scumpul și unicul meu Patrocle? Patrocle, ah, Patrocle!

Ahile s-a aruncat la pământ și și-a urlat disperarea în noroi.

Între timp, bătălia pentru corpul fără viață al lui Patrocle era la fel de crâncenă. Hector fusese respins de trei ori de Ajax și Aias, însă la al patrulea atac ar fi învins, dacă Hera nu l-ar fi trimis pe IRIS, mesagerul curcubeu al zeilor, la Ahile ca să-l îndemne să dea de știre că era gata să lupte din nou. Deși Ahile nu purta armură, simplul fapt că s-a arătat sus pe valul de pământ, scăldat într-o lumină nepământeană și scoțând un strigăt de luptă teribil de pătrunzător și de intens, a fost îndeajuns ca să-i facă pe troieni să se risipească. De trei ori a scos Ahile cumplitul urlet de luptă. Troienii și chiar și caii lor au fost năpădiți de groază. Triumfători, aheii au adus corpul fără viață al lui Patrocle înapoi în tabără.

Însă Hector nu considera lucrurile încheiate și a încercat să-i vâneze pe greci. POLIDAMANTE, prietenul lui[155], l-a sfătuit să renunțe.

— Ahile s-a întors în luptă, prințul meu. Trebuie să ne adăpostim dincolo de zidurile cetății.

— Niciodată. Acum învingem, Polidamante. A trecut vremea când ne înghesuiam în cetate ca niște prizonieri înfricoșați. N-o să ne retragem decât până pe malul celălalt al râului. Ridicăm tabăra pe câmpie și mâine dăm ultimul asalt asupra corăbiilor grecești. Îi punem pe fugă! O simt.

Toată noaptea aheii au jelit moartea lui Patrocle, cu îndureratul Ahile dând tonul la imnurile funerare.

Între timp, pe Olimp, mama lui Ahile, Thetis, s-a dus la Hefaistos și l-a implorat să-i facă o armură nouă pentru fiul ei.

— O să lupte mâine, orice s-ar întâmpla, așa că te rog, Hefaistos, în numele iubirii pe care mi-o porți, să mă crezi că are nevoie de cea mai bună armură făurită vreodată. O să lucrezi toată noaptea în fierărie? Pentru mine?

Hefaistos era însurat, bineînțeles, cu Afrodita, care era de partea

troienilor, dar, la fel ca Zeus, o adora pe Thetis și-i era profund îndatorat.[156] Când Hera îl născuse pe Hefaistos, primul ei copil cu Zeus, se uitase o dată la el, văzuse că era negricios, plin de păr și urât — departe de vlăstarul zeiesc radios la care sperase — și-l azvârlise din Olimp.[157] Chiar dacă era nemuritor, micul Hefaistos n-ar fi ajuns niciodată om în toată firea și apoi zeu dacă n-ar fi fost salvat de Thetis și de nimfa marină Eurynome și dus apoi pe insula Lemnos, unde a fost crescut. Aici a deprins meșteșugul de fierar și armurier în care nu-l întrecea nimeni.

Hefaistos a îmbrățișat-o afectuos pe Thetis și a șchiopătat spre fierărie. Peste noapte a trudit la gura cuptorului. Înainte să se crape de ziuă, crease ceea ce mulți au considerat capodopera vieții lui: Scutul lui Ahile. Acesta avea grosimea a cinci straturi: două de bronz, două de staniu și unul, cel din mijloc, din aur pur. Pe suprafața lui scânteietoare, tivită cu bronz, argint și aur, Hefaistos a închipuit cerul nopții: constelațiile Cloșca cu Pui și Taurul, Ursa Mare și Orion Vânătorul. A bătut cu ciocanul orașe întregi, închipuind ceremonii de nuntă, piețe, muzică și dansuri. Cu o minuțiozitate superbă, a înfățișat viața oamenilor sub ceruri. În zori era gata și a putut să-i dăruiască lui Thetis nu doar scutul, ci și un coif cu patru straturi și o creastă de aur, o platoșă strălucitoare și — ca să-i protejeze picioarele de la genunchi în jos — două apărătoare strălucitoare din cositor ușor și flexibil. Nu se făurise nimic mai frumos pentru vreun muritor.

În dimineața aceea, Ahile a apărut pe mal și și-a scos strigătul de luptă strident și devastator, ca să-i trezească pe mirmidoni și pe toți războinicii din alianța aheeană.

Acesta a fost locul unde el și Agamemnon s-au găsit în fine față în față, sub ochii lui Odiseu și ai celorlalți mari comandanți greci.

— Oare a meritat, mărite rege? a întrebat Ahile. Atâta moarte pentru mândria ta? Ajunge. Îmi înăbuș furia.

În loc să-și plece capul și să-l îmbrățișeze pe Ahile, Agamemnon a început să bată câmpii îndelung, fără noimă, și să încerce să se justifice. Zeus îl făcuse să înnebunească, să piardă dreapta judecată. Nu era din vina lui. A repetat oferta pe care Ahile o refuzase deja.

— Te rog și acum, ia-o pe Briseis, ia ce bogății vrei. Iar după ce se termină totul, ia-mi una dintre fiice de soție.

— Nu vreau nimic altceva decât măcel și răzbunare, a spus Ahile. Am jurat că n-o să mănânc și n-o să beau până n-o să răzbun moartea lui

Patrocle al meu și n-o să-l văd pe Hector plin de sânge în țărână.

— Cu totul lăudabil, a zis Odiseu. Dar nu crezi că, dacă tu nu vrei să mănânci, în schimb mirmidonii o să lupte mai bine cu burta plină?

Deși total lipsită de romantism, sugestia i s-a părut cum nu se poate mai practică lui Ahile.

Briseis, eliberată de Agamemnon, s-a îndreptat spre îngrăditura lui Ahile. Când a văzut corpul fără viață și sfârtecat al lui Patrocle întins acolo, nu s-a mai putut stăpâni și s-a aruncat asupra lui plângând în hohote.

— Nimeni nu s-a purtat atât de frumos cu mine. Ah, Patrocle. Dragul și blândul meu Patrocle. M-ai apărat. Tu singur mi-ai arătat respect și bunătate.

Odiseu, Nestor, Idomeneu și Phoenix l-au rugat cu toții pe Ahile să mănânce și să prindă puteri pentru ce avea să urmeze, dar Ahile a refuzat. Începuse să se gândească la ce era acasă. Oare Peleu, tatăl lui, murise între timp sau trebuia să primească vești despre moartea nepotului său Patrocle?

— Și despre a mea, fără-ndoială, a spus el. Dar ce-o să se aleagă de Pyrrhus, fiul meu din Skyros? Pe el o să-l mai văd vreodată?

Gândurile de acest fel le-au adus tuturor în minte familiile de acasă și tăcerea s-a lăsat peste tabără.

— Gata, ajunge, a spus Ahile.

A intrat în cort să se înarmeze. Armura lui Hefaistos îl aștepta.

Când a ieșit, tabăra aheeană a scos un strigăt de încântare. Scutul minunat strălucea, coiful împrăștia scântei. Asta tânjise să vadă fiecare grec: pe Ahile, cu marea suliță de frasin și sabia cu mâner de argint a tatălui său, Peleu.[158] Ahile suindu-se în carul de luptă. Ahile înconjurat de un inel de foc și gata să-i conducă spre glorie. Armata aheeană se înfiorase în așteptarea atacului. Acum grecii nu mai puteau să piardă. Hector și Troia erau condamnate. Acesta nu era om. Și nici zeu. Era Ahile al lor, adică peste om și peste zeu.

Căpitanii mirmidoni ALCIMUS și AUTOMEDON i-au înhămat și i-au înjugat pe ce doi cai care pufneau, nărăvașii Balius și Xanthus, darul de nuntă al lui Poseidon pentru Peleu și Thetis. În picioare în carul de luptă, însuflețit de o furie care nu putea fi potolită decât prin sânge,

Ahile a mai scos un strigăt puternic, a pocnit din bici și a pornit în goană spre Troia, cu trupele aheene urmându-l ca un râu ce tocmai ieșise din matcă.

Aristeia lui Ahile

Nu se mai văzuse o asemenea luptă. Nu mai fusese dobândită o asemenea glorie. Nu mai fusese nicăieri un măcel atât de sălbatic și de sângeros.

Zeii și-au dat seama că era o zi ce avea să rămână pentru totdeauna. Zeus a prăvălit tunete, Atena și Ares s-au ciocnit, Poseidon a făcut să se clatine pământul cu tremurături puternice.

Ahile l-a vânat pe Hector, strigându-i să se arate la luptă. Însă primul care a ieșit să-l înfrunte a fost Enea.

— Tu, Enea! Un fiu de păstor, a pufnit cu dispreț Ahile. Crezi că, dac-o să mă ucizi, Priam o să te pună pe tronul Troiei? Îi are pe fiii lui. Tu ești un nimeni.

Enea nu s-a temut și și-a aruncat sulița. Vârful ei a străpuns straturile de bronz și de staniu ale marelui scut al lui Ahile, rămânând înfipt în miezul moale din aur pur. Enea a ridicat un pietroi uriaș, iar Ahile s-a năpustit asupra lui, cu sabia scoasă. Cu siguranță că unul dintre ei ar fi murit chiar în clipa aceea dacă Enea nu s-ar fi făcut nevăzut într-un mare vârtej de praf. Cu toate că era de partea grecilor, Poseidon îl salvase pe Enea, despre care știa că-l așteaptă un destin măreț.

— Așa deci! a strigat Ahile, uitându-se în jur. Nu sunt singurul pe care îl iubesc zeii. Nu contează, sunt oricum destui troieni de omorât.

Și chiar erau. Rotindu-se vitejește, Ahile s-a repezit spre rândurile troiene și i-a ucis imediat pe Ifition, Hippodamas și pe Demoleon, unul dintre fiii lui Antenor.

Deși tatăl lui îi interzisese să lupte, POLYDORUS, fiul mai mic al lui Priam dintre cei rămași în viață, nu fusese în stare să reziste și intrase în bătălie. Când s-a trezit dintr-odată față în față cu cel mai mare dintre toți grecii, băiatul s-a răsucit pe călcâie și a luat-o la fugă. Dar a fost prea lent. Ahile a azvârlit sulița după el și l-a străpuns.

Hector a auzit strigătele ascuțite ale fratelui său mai mic și și-a aruncat la rândul lui sulița spre Ahile, dar o pală de vânt a făcut-o să nu ajungă până la el — asta dacă nu cumva, așa cum sugerează Homer, a fost oprită de Atena.

În sfârșit! Se arătase și Hector. Ahile s-a repezit la el cu o serie de

strigăte înspăimântătoare, însă zeii au intervenit din nou și Hector a dispărut într-un nor de ceață. De data asta cel care l-a împiedicat pe Ahile să ucidă a fost Apollo.

Turbat de mânie, Ahile a mai omorât câțiva troieni. Homer este pe atât de nemilos și de implacabil în descrieri pe cât a fost Ahile în masacru. Dryops: cu gâtul străpuns de suliță. Demuchus: un genunchi zdrobit, iar el făcut bucăți. Frații Laogonus și Dardanus: străpunși cu sulița și tăiați cu sabia. Tânărul Tros, fiul lui Alastor: ficatul străpuns, iar el măcelărit. Mulius: cu sulița intrându-i într-o ureche și ieșindu-i prin cealaltă. Echeclus, fiul lui Agenor: capul crăpat în două și o perdea de sânge curgându-i pe față. Deucalion: străpuns cu lancea, spintecat și decapitat.

Ahile: aristeia lui. O orgie nemiloasă de sânge. Un ciclon de neoprit. Un incendiu pustiitor. Roțile pline de sânge ale carului său de luptă treceau peste morți. Pământul clisos se îmbibase de sânge negru, în timp ce Ahile îi împingea pe troieni spre râul Scamander. Unul după altul el i-a ucis pe Thersilochus, Mydon, Astypylus, Mnesus, Thrasius, Aenius și Ophelestes, înainte să-l răpună pe Lycaon, un alt fiu al lui Priam, și să-i azvârle cadavrul în râu. Însuși Scamander, cu apele ticsite de stârvurile oamenilor și ale cailor, l-a implorat să se oprească. Ahile doar a râs și a măcelărit și mai mulți troieni, aruncându-le cadavrele în apă. Fierbând și spumegând de indignare, Scamander i-a cerut lui Apollo să-l răpună pe Ahile și să le garanteze izbânda troienilor. Ahile a auzit rugămintea îndurerată a râului; mâniat, el s-a aruncat în apă și a atacat-o.

Preț de o clipă Scamander a tăcut, uluit de nebunia muritorului care îndrăznea să-și măsoare puterile cu un râu. Dar s-a trezit, s-a ridicat și și-a preschimbat apele în vârtejuri rapide, furioase și înspumate. Ahile a fost luat pe sus. A întins mâna după o creangă de ulm și s-a tras afară din apă, dar Scamander nu terminase. A trimis un nou val uriaș după el, o coamă năprasnică și iute, de care nici măcar Ahile cu sprinteneala lui n-a izbutit să scape. Valul s-a prăbușit peste el. Zbătându-se și la un pas să se înece, Ahile a strigat cu disperare:

— Nu mă lăsa să mor așa aici. Dă-mi voie măcar să-l înfrunt pe Hector, să învinge sau să pierd. Dacă altceva nu se poate, măcar fă să am parte de o moarte de erou în lupta cu el.[159]

Zeii l-au auzit. Hera și-a pus fiul, pe Hefaistos, să împrăștie un foc care să ardă malul râului. L-a potopit și ea cu vânturi până când Scamander a șuierat, a clocotit, a fiert și a bolborosit atât de mult, încât n-a mai suportat chinurile și i-a dat drumul lui Ahile, care a ieșit anevoie din

apă și s-a întors pe câmpie, ca să omoare mai departe.

Priam și-a coborât privirile de pe zidurile Troiei și și-a văzut armata pusă pe fugă nu doar de Ahile și de mirmidoni, ci și de armata aheeană din spatele lor, ai cărei soldați tocmai se odihniseră și prinseseră puteri. A poruncit să se deschidă porțile ca să-i lase să intre pe soldații lui fugăriți. Urlând ca un câine turbat, Ahile s-a repezit asupra porților. Deși îi era cumplit de frică, AGENOR, fiul lui Antenor, și-a aruncat sulița spre el — a țintit bine, dar vârful suliței a ricoșat de pe noile apărători din cositor din picioarele lui Ahile, care, fără să se împiedice, a luat-o la goană după el. Apollo l-a făcut să dispară pe adevăratul Agenor și i-a preluat forma, bătându-și joc de Ahile, plimbându-l pe toată câmpia Iliumului și dându-le astfel timp troienilor care fugeau mâncând pământul să se reverse în cetate.

Pe urmă Apollo-Agenor a dispărut râzând, iar Ahile, înfuriat peste măsură, s-a întors să-și reverse furia asupra Troiei.

Ahile și Hector

Regele Priam s-a uitat în jos și l-a văzut pe Ahile cel inspirat, turbat de mânie și implacabil gonind ca o vijelie spre cetate. Hector stătea în fața Porții Scaeane, pregătit pentru întâlnirea de pe urmă. Priam și Hecuba l-au strigat, rugându-l fierbinte să se adăpostească înăuntru. Bătrânul rege și-a smuls părul din cap, văzând cu ochii minții care urma să fie soarta cetății și a poporului troian dacă Hector avea să fie ucis.

Dar Hector n-a putut fi convins. Știa că s-ar fi cuvenit să asculte și să se retragă în cetate cu o seară înainte, când Polidamante insistase să se adăpostească dincolo de ziduri cu toții. Mândru din fire, Hector refuzase și o mulțime de troieni de ispravă, o mulțime de frați și prieteni dragi fuseseră făcuți bucăți. Singurul mod în care putea să-și răscumpere nesăbuința era să-l răpună pe cel răspunzător de măcel. Pe Ahile.

Și iată-l acum, nemesis-ul lui Hector, ispitirea și blestemul lui, gonind spre el ca un înger al răzbunării și scoțându-și urletul cumplit de război. Hector a înghețat la vederea bărbatului a cărui furie pârjolea totul în jur. Scăldat în aur, aprins de patima unei violențe cu neputință de ostoit, Ahile a dat atacul.

Hector s-a întors și a luat-o la fugă. Oricât ar fi fost de măreț, nobil și

viteaz, vederea acestui înfiorător înger al morții a fost prea mult chiar și pentru el. S-a întors și a început să alerge.

Ahile s-a ținut după el. Au dat ocol de trei ori zidurilor Troiei.

Zeus ținea la Hector. Îl simpatiza și era dispus să intervină pentru el. Atena l-a oprit s-o facă.

— Tată, soarta lui Hector e scrisă. O știi și tu. Mai întâi nu ne dai voie să ne implicăm în ce fac muritorii și să le schimbăm soarta tragică, iar acum vrei să intervii chiar tu și s-o schimbi pe a lui Hector?

Zeus a ridicat mâinile.

— Ai dreptate. Ai dreptate.

— Pot măcar să cobor și să mă asigur că se întâmplă totul cum trebuie?

Zeus a încuviințat plecându-și capul cu tristețe, iar Atena a zburat la Troia. Luând forma lui Deifob, fratele lui Hector, ea i s-a ivit alături, angajându-se să lupte cot la cot cu el.

Pe când Ahile se apropia, Hector s-a întors spre el și i-a strigat:

— Foarte bine, fiu al lui Peleu, gata cu alergatul. E timpul să ucidem sau să fim uciși. O vorbă totuși. Dacă o să înving, jur în fața lui Zeus că o să-ți respect corpul fără viață. Doar o să-ți iau armura glorioasă înainte să-ți redau corpul nepângărit oamenilor tăi. Făgăduiești să faci la fel dacă învingi?

Ahile a mârâit cu dispreț.

— Nu mă interesează învoielile. Vânătorii nu fac învoieli cu leii. Lupii nu fac învoieli cu mieii.

Cu acestea spuse, și-a aruncat sulița. Hector s-a ghemuit la timp și sulița i-a trecut pe deasupra capului, înfigându-se în pământ în spatele lui. Fără să-l vadă Hector, Atena a luat sulița și i-a dat-o înapoi lui Ahile.

A venit rândul lui Hector. Acesta a ochit și și-a azvârlit sulița. A fost cea mai bună și cea mai puternică aruncare pe care o avusese vreodată. Vârful suliței a nimerit drept în centrul scutului lui Ahile. Dar scutul a rezistat și sulița a ricoșat de pe el.

— Altă suliță, a spus Hector, întinzând mâna spre Deifob ca să

primească o nouă armă, numai că Deifob nu era nicăieri.

Hector și-a dat seama imediat că venise momentul. Scoțând sabia, s-a repezit asupra lui Ahile. Acesta și-a plecat capul și a atacat.

Hector purta armura pe care o scosese de pe Patrocle. Fosta armură a lui Ahile. Ahile o știa bine, centimetru cu centimetru.

Pe când cei doi războinici micșorau distanța dintre ei, mintea lui Ahile a luat-o înaintea corpului. Felul în care se apropia Hector, cu scutul în față și cu sabia ridicată, părea o mișcare cu încetinitorul. Ahile a ochit locul unde știa că pielea de animal nu se îmbina perfect cu bronzul, lăsându-l pe adversar cu gâtul expus tocmai în locul în care clavicula se unește cu gâtul.

Ahile și-a înfipt spada, iar Hector, prințul Troiei, speranța și gloria poporului său, a căzut la pământ cu o bufnitură, rănit de moarte.

Cu ultima răsuflare, el l-a mai implorat o dată pe Ahile.

— Cadavrul... dă-l oamenilor mei să-l ardă. Nu-l duce la corăbiile tale, să-l mănânce câinii... Părinții mei o să plătească pentru mine o răscumpărare cum nu s-a mai plătit vreodată... doar te rog...

Ahile a hohotit cu sălbăticie. Nu mai avea în el nici urmă de respect, milă, blândețe sau sentimente omenești.

— N-au decât să te mănânce câinii și păsările!

— Dacă-ți bați joc de mine, îți bați joc de zei, a gemut Hector. Ți se apropie și ție sfârșitul. Te văd la Poarta Scaeană, doborât de Apollo și Paris...

Și Hector a murit.

Ahile s-a aplecat să-i scoată armura. Fosta lui armură. Armura în care luptase și murise Patrocle.

Îmbărbătați după ce l-au văzut pe cel mai mare războinic al Troiei zăcând mort în țărână, soldații ahei s-au apropiat din ce în ce mai mulți, fiecare dintre ei nerăbdător să-și înfigă spada în corpul fără viață al mărețului Hector. Peste treizeci de ani aveau să le arate nepoților urmele de sânge de pe vârfurile săbiilor și sulițelor și să se laude cu rolul jucat în răpunerea marelui prinț troian.

Ahile a scos centura de pe talia corpului fără viață — centura de

război pe care i-o dăruise Ajax lui Hector când făcuseră schimb de daruri imediat după ce se duelaseră. Ce politicoasă și cavalerească fusese înfruntarea lor. Și ce mult trecuse de-atunci.

Ahile a legat un capăt al centurii de gleznele lui Hector și pe celălalt de propriul lui car de luptă. Punând mâna pe hățuri, el și-a condus oamenii înapoi la corăbii, trăgându-l pe Hector după el.

Durerea lui Paris și a Hecubei când și-au văzut corpul fără viață al fiului lor lovindu-se atât de rău de pietrele și bolovanii de pe câmpia Iliumului, în drum spre corăbiile aheene, a fost mult mai greu de privit decât cele mai crude imagini ale războiului de până atunci. Mărețul lor fiu, mort, iar trupul lui, tratat cu asemenea batjocură. Nu aveau nicio șansă să-l curețe și să-l pregătească de o ardere și de o înmormântare nobilă.

Hohotele îndurerate ale Hecubei au ajuns la urechile Andromacăi, soția lui Hector. Cu o presimțire cumplită a ceea ce ar fi putut să însemne acele sunete, a dat fuga pe metereze și a apucat să vadă corpul fără viață al soțului ei târât prin praf.

— Ah, Astianax! i-a strigat ea copilașului. Nu-i mai sunt soață lui Hector și nici tu nu-i mai ești fiu. De acum încolo o să fim o văduvă și-un orfan.

Iar femeile din Troia au plâns împreună cu ea.

Funeraliile lui Patrocle și Hector

Deși răzbunase moartea lui Patrocle așa cum jurase, Ahile încă nu terminase de jelit pierderea iubitului său prieten. Și nici nu i se domolise în vreun fel ura față de Hector, după cum vom vedea.

La început, el a ordonat ridicarea unui rug funerar cu totul ieșit din comun. Era ceva de așteptat. Următorul lucru, în schimb, nu era. A pus să fie aduși doisprezece prizonieri troieni lângă rug, unde le-a tăiat gâtul cu la fel de puține scrupule și mult mai puțin fast decât preotul care taie beregata mieilor și caprelor pentru sacrificii. A fost o crimă împotriva principiilor comportamentului pe timp de război, a codurilor onoarei și a rânduielilor religioase care i-a șocat până și pe zei.

Apoi, a târât de trei ori în jurul mormântului lui Patrocle cadavrul lui Hector, legat mai departe de carul de luptă, lăsându-l pe urmă cu fața

în țărână.

Corpul fără viață al lui Patrocle a fost depus deasupra rugului. Mirmidonii și-au tăiat pletele și le-au lăsat să cadă peste tot trupul neînsuflețit, ca un giulgiu strălucitor. Plângând, Ahile și-a tăiat buclele blonde și le-a așezat cu blândețe între mâinile moarte ale lui Patrocle. A pus ulcele cu miere și ulei lângă cadavru; mai multe torțe aprinse au dat foc rugului, iar sufletul preaiubitului însoțitor al lui Ahile a putut în cele din urmă să se înalțe spre Câmpiile Elizee.

S-au ținut întreceri funerare, un prilej pentru aheii incitați să-și elibereze tensiunea, să evoce isprăvile eroice ale lui Patrocle și să sărbătorească întorsătura bruscă și binecuvântată pe care păruse s-o ia războiul. Cu doar o zi în urmă se gândeau că aveau să le fie arse corăbiile și că nu-și puteau îndeplini misiunea. Acum cel mai mare luptător al dușmanului murise, pe când al lor era dezlănțuit, triumfător și de neînvins. Nu puteau să piardă.

Ahile încă nu terminase cu Hector. În fiecare zi, stând în carul de luptă ca un demon al răzbunării, cu biciul în mână, a dat ocol zidurilor Troiei, târând cadavrul după el. Furia lui implacabilă, cruzimea dementă și disprețul fățiș i-au făcut pe zei să-și ferească ochii. După douăsprezece zile de oroare, Zeus a poruncit în sfârșit să se pună capăt sacrilegiului.

În noaptea aceea, Priam a ieșit din cetate cu o căruță plină ochi cu comori pentru răscumpărare. Bătrânul lui slujitor IDAEUS a biciuit catârii spre liniile aheene. Un tânăr le-a ținut calea.

— Ați înnebunit amândoi? Vă duceți cu un vagon cu aur chiar în mijlocul taberei inamice? Mai bine lăsați-mă pe mine să iau hățurile. Tu, i-a zis lui Idaeus, dă-te mai încolo.

Tânărul, care le-a spus că era mirmidon, avea ceva care-i plăcea lui Priam și-l făcea să aibă încredere. Era chipeș și abia dacă-i mijise barba, însă avea o forță și o siguranță de sine amuzată, care te făcea să te poți bizui pe el.

— Presupun c-ai venit pentru fiul tău, Hector, nu? a întrebat tânărul.

— Am venit să iau din el cât n-au apucat să mănânce câinii, a spus Priam. Dar cum era cu putință să știi una ca asta?

— Fruntea sus, bătrâne. N-o să crezi, dar câinii nici nu s-au atins de el. Nici păsările, viermii, mușteleș și larvele lor. Și nici măcar nu se vede vreo rană. Are carnea neatinsă. E proaspăt ca roua dimineții. Aș spune

că arată chiar mai bine decât când ți-ai coborât privirile spre el pentru ultima oară de pe zidurile cetății.

— Zeii fie lăudați, a spus Priam uluit.

— În special Apollo, a adăugat tânărul cu un surâs.

Deodată Priam a înțeles că lângă el pe capră, încurajându-i calm pe catâri în timp ce se adânceau în inima taberei grecești, nu stătea un muritor de rând, ci un zeu.

Când au ajuns la îngrăditura mirmidonilor, Hermes — căci cine altcineva ar fi putut fi, dacă nu fiul și mesagerul divin al lui Zeus? — a tras de hățuri și a arătat cu toiagul înaripat spre cortul din centru.

— Intră și topește-i inima neîmblânzită.

Căpitanii mirmidoni Automedon și Alcimus au fost cu totul incapabili să-și ascundă uimirea când Priam, regele Troiei, a intrat la ei în cort, a căzut în genunchi în fața lui Ahile, care era așezat, și i-a cuprins genunchii aidoma unui cerșetor. A sărutat mâinile care-i uciseseră atâția fii.

— Vai, Ahile, Ahile, a spus el, nevrând să-și șteargă lacrimile. Închipuie-ți-l pe tatăl tău, Peleu. Un bătrân la fel ca mine, care mai are o singură plăcere în viață, una singură. Gândul la tine și la imaginea ta, fiul lui glorios. Copiii noștri înseamnă mai mult pentru noi decât toate celelalte: tronuri, pământuri, aur. Imaginează-ți-l acum pe Peleu, în palatul lui din Phthia. Cineva sosește cu o corabie să-i spună despre moartea ta. „Ahile, gloriosul rod al bărbăției tale, a murit, stăpâne!“ strigă mesagerul. „Corpul fără viață i-a fost lăsat la cheremul câinilor. E batjocorit și pângărit, iar cei care l-au ucis nu îngăduie să fie ars și îngropat cu respectul și onoarea cuvenite vitejiei și rangului său nobil.“ Poți să-ți închipui așa ceva, Ahile? Cum crezi că s-ar simți Peleu, tatăl tău?

Ahile și-a ținut respirația. Automedon a văzut că i se înlăcrimează ochii.

— Înțeleg că ai avut motiv de răzbunare, a continuat Priam, ținându-l mai departe de genunchi pe Ahile. Ți-am adus bogății. Nu sunt o despăgubire pentru pierderea cuiva atât de drag cum ți-a fost Patrocle, ci o răscumpărare făcută cu respect. Și oferită cu speranță și iubire. Poate că o să te înduri de un bătrân. Am avut cincizeci de fii, știai? Dăruiți de regina Hecuba, firește, și de alte soții. Mi-au mai rămas foarte puțini. Floarea Troiei, călcată în picioare. Hector, ultimul dintre

toți, apărând pământul și oamenii pe care-i iubea. Ai învins și...

Ahile a împins ușor mâinile lui Priam.

— Domnul meu, a spus el, arătând spre un scaun.

Vorbea răgușit și a trebuit să-și dreagă vocea.

— Curajul pe care l-ai avut să vii aici. Buna-credință...

Alcimus și Automedon s-au uitat pătrunși de venerație la felul în care cei doi bărbați s-au prăbușit fiecare pe umărul celuilalt, plângând ca niște copii. Când ochii le-au secat de lacrimi, au mâncat și au băut împreună, încheind în liniște condițiile răscumpărării și cedării lui Hector. Au convenit apoi asupra unui armistițiu de douăsprezece zile, ca să fie timp pentru ceremoniile funerare în cinstea lui.

Era așa cum spusese Hermes. Cu toate că trecuse timpul, cu toate că rămăsese sub razele toride ale soarelui, cu toate că fusese târât fără menajamente prin noroiul și prin pietrele ascuțite ale câmpiei de atâtea ori, corpul lui Hector era neatins și frumos.

Femeile Troiei, în frunte cu Elena, Andromaca și Hecuba, l-au jelit pe Hector cu imnuri de slavă. Elena era aproape la fel de afectată ca Andromaca. Îl iubise pe Hector pentru curaj, pentru cavalerism și, mai presus de orice, pentru politețea fără margini și pentru bunăvoința pe care i-o arătase, tocmai ei, o grecoaică apărută în mijlocul lor și aducând nimic altceva decât moarte și pustiire. Hector fusese tot ceea ce Paris cel îngâmfat și superficial nu reușise să fie.

Au ars corpul neînsuflețit, au stins flăcările cu vin și au îngropat cenușa pe o colină care străjuia cetatea pe care o apărase cu prețul vieții. Așa și-au luat troienii adio de la Hector, cel mai însemnat dintre oamenii lor.[160]

Amazoanele și etiopienii sar în ajutor

Avântul dat trupelor aheene de prezența lui Ahile și de absența lui Hector ar fi putut duce la sfârșitul imediat al războiului. Însă chiar în clipa când troienii erau împinși înapoi fără încetare, iar cetatea părea pe punctul să cadă, alte forțe aliate dinspre est le-au sărit călare în ajutor, și anume amazoanele, conduse de neînfricata lor regină Pentesileea.[161] „Le-au sărit călare în ajutor“ este formularea corectă în acest caz, fiindcă amazoanele au fost primii războinici care au luptat

pe cai. În restul lumii mediteraneene, carele de luptă erau trase de cai, iar caii erau împerecheați cu măgărițe ca să dea naștere catârilor de care era nevoie pentru căratul proviziilor; însă cele care s-au urcat primele în șa și au introdus lupta călare au fost amazoanele, o rasă de femei războinice de pe malul Mării Negre.[162] Pentesileea era fiica lui Ares și, având același tată divin, sora mai mică a Hipolitei, marea regină a amazoanelor care fie s-a măritat cu Tezeu, fie a fost ucisă de Heracle în timpul celei de-a Noua Munci.[163]

Pentesileea a adus în Troia douăsprezece prințese amazoane războinice de temut[164] și ea singură a doborât opt soldați ahei nefericiți de îndată ce a intrat în luptă. Simpla prezență a amazoanelor a semănat consternare și îngrijorare în rândul grecilor șocați. Niciunul dintre ei nu se bătuse vreodată pe viață și pe moarte cu o femeie, cu atât mai puțin cu una care trăgea în ei cu arcul de pe cal.[165] S-au regrupat și și-au luat inima-n dinți ca să le atace pe femei cu sulițe și săbii, ca și cum ar fi fost bărbați. Aias, Diomede și Idomeneu au intrat în luptă și au răpus șase dintre cele douăsprezece prințese.

Uitându-se de pe zidurile înalte, femeile din Troia au fost atât de impresionate când au văzut membre ale aceluiași gen că-i împing înapoi pe aheii cei detestați, încât s-au hotărât să intre și ele în luptă, până când Theano, o preoteasă a Atenei, le-a prevenit că — spre deosebire de Pentesileea și însoțitoarele ei, care se născuseră și crescuseră pentru luptă — erau neantrenate pentru așa ceva și aveau să fie răpuse cu siguranță, nefăcând pentru cauza troienilor nimic altceva decât să sporească pierderile și să ofere noi prilejuri de jale.

Îmbărbătați de neînduplecata Pentesileea, troienii i-au împins pe ahei înapoi spre corăbii, unde Ahile și Ajax, cei mai mari dintre cei mai mari războinici greci, rămăseseră în afara luptei, jelind mai departe lângă mormântul lui Patrocle. Însă când și-au văzut oamenii atât de hărțuiți și într-o situație atât de grea, au intrat în acțiune. Ahile singur a ucis cinci amazoane. Pentesileea a aruncat mai multe sulițe spre Ajax, care a fost salvat doar de rezistența scutului și de apărătoarele de argint care-i protejau tibiile. Văzând asta, Ahile s-a întors spre ea cu un urlet de furie și a străpuns-o cu sulița. Moartea ei i-a speriat pe troieni, care s-au întors și au luat-o la fugă spre siguranța de dincolo de zidurile cetății.

Ahile a smuls cu gesturi brutale armura de pe Pentesileea, însă când i-a scos coiful și i-a văzut figura, a înlemnit de uimire. Așa își închipuise că arăta zeița Artemis. Apoi a jelit moartea cuiva atât de frumos, de viteaz și de onorabil. I-a deplâns pierderea. Ar fi trebuit s-o cruțe, s-o pețească, s-o ia cu el acasă în Phthia, unde să-i stea alături pe tronul

de regină.

Fiecare armată, fiecare companie, fiecare birou, fiecare sală de clasă, fiecare echipă are un hâtru necivilizat, un critic batjocoritor. Armata greacă îl avea pe Tersit, cel mai urât (a insistat Homer) și cel mai devastator în satiră dintre toți aheii.[166] În trecut Odiseu avusese motive să-l croiască pe spinare cu sceptrul lui Agamemnon și să-l amenințe că avea să-l dezbrace în pielea goală și să-l bată și mai rău dacă nu-și ținea limba în frâu. Numai că oamenii de acest fel sunt incorigibili.[167] Cu această ocazie, auzindu-l pe Ahile cum jelește moartea Pentesileei, Tersit chiar a mers prea departe.

— Ia uitați-vă la el, peleianul eroic, cum bocește din cauza unei femei. Voi, marii războinici, sunteți la fel. Cum vedeți o fățucă frumoasă, cum vă topiți ca lumânarea.

A scuipat pe cadavrul Pentesileei.

— Târfa asta ne-a luat la tocat mai rău ca Moartea. Drum bun și călătorie sprâncenată.

Scos din fire, Ahile s-a repezit la Tersit și l-a lovit atât de tare în cap, încât i-au zburat dinții din gură. Bărbatul a murit înainte să atingă pământul — și el, și ei. Nimeni din tabăra grecilor nu s-a sinchisit, în afară de vărul său, Diomede, care s-ar fi putut bate cu Ahile dacă soldații din jurul lor nu i-ar fi implorat să facă pace. Ca să ispășească uciderea unui grec de origine nobilă, Ahile a acceptat să plece pe mare la Lesbos și să fie purificat.[168]

Între timp, atrizii — Agamemnon și Menelau —, având în minte măcelul îngrozitor care se produsese pentru cadavrele lui Sarpedon, Patrocle și Hector, au dat curs rugăminții troienilor pentru corpul fără viață al Pentesileei. Acesta a fost adus în oraș, unde Priam a poruncit să i se îngroape cenușa alături de cea a tatălui său, Laomedon. În același timp, aheii au jelit moartea lui Podarce, străpuns cu sulița de Pentesileea. Era vorba de îndrăgitul frate al lui Protesilau, primul grec care avea să cadă în război, iar pierderea lui a fost mare pentru toți.[169]

Acum a sosit un alt erou care să se pună în slujba cauzei troiene: Memnon, regele etiopienilor și nepot al lui Priam.[170] La fel ca Ahile, avea origine semidivină: mama lui era Eos, zeița zorilor, iar tatăl, Titonus, nefericitul muritor căruia i se oferise nemurirea, însă nu și tinerețea veșnică.[171] Și tot ca Ahile, Memnon purta o armură făurită de Hefaistos însuși. El și etiopienii lui, sânge proaspăt pentru forțele troiene, au făcut pârtie printre liniile aheene, ucigându-l, printre alți

luptători remarcabili, pe Antiloh, fiul lui Nestor. Copleșit de durere, Nestor și-a trimis unul dintre ceilalți fii, pe Trasimede, în măcel ca să recupereze corpul fără viață. Bătrânul și-ar fi pus el însuși armura și s-ar fi aruncat în luptă dacă nu l-ar fi oprit chiar onorabilul Memnon, care i-a strigat să-și respecte anii și să renunțe. Deznădăjduit, Nestor l-a căutat pe Ahile, care tocmai se întorsese din Lesbos după ce fusese purificat. Ahile ținuse mult la Antiloh și abia aștepta să se răzbune pe Memnon. Dacă ții minte, Antiloh fusese cel care alergase înlăcrimat pe plajă ca să-i aducă lui Ahile vestea cumplită a uciderii lui Patrocle. Rămăsese lângă el și-l ținuse de mâini pe erou cât timp acesta lăsase să se reverse durerea, furia și reproșurile pe care și le făcuse. Aceste lucruri formau legături puternice.

Memnon cel închis la piele și Ahile cel de aur au luptat toată ziua în ceea ce a devenit cel mai lung duel individual din întregul război. În cele din urmă, robustețea și viteza lui Ahile au avut câștig de cauză, iar Ahile l-a străpuns cu sabia pe vlăguitul Memnon.

Acum aheii entuziasmați au năvălit spre zidurile Troiei. Ahile li s-a alăturat, măcelărind mai mulți troieni și croindu-și drum spre Poarta Scaeană. Își aducea cumva aminte de cuvintele muribundului Hector?

„Te văd la Poarta Scaeană, doborât de Apollo și Paris...“

Vocea lui Phoebus Apollo însuși i-a strigat acum lui Ahile să se întoarcă, dar sângele pulsa în urechile eroului. Ahile știa că Apollo era de partea Troiei, însă poate uitase că zeul săgeților avea un motiv personal — un motiv aparte — să-l urască. Apollo nu putuse trece cu vederea felul blasfemator și mustind de dispreț în care Ahile îl ucisese cu atâta brutalitate pe tânărul Troilus chiar în templul zeului, în altarul lui sacru.

Paris stătea sus pe ziduri și se uita la masacrul fioros de dedesubt. Nimeni nu putea să conteste că era unul dintre cei mai iscusiți arcași troieni. Țintea întotdeauna cu precizie, iar dacă arcul era bine întins, putea să trimită săgețile mai departe decât oricine — în afară de Teucer, vărul lui, care lupta de partea aheilor.

Însă la cum arăta viermuiala de sub el, era de bună seamă foarte puțin probabil ca Paris să ia la ochi un bărbat anume. Și totuși îl vedea pe Ahile — cum ar fi putut să nu-l vadă? Cădeau atâția oameni în jurul lui tot timpul, iar armura aia...

Paris a luat o săgeată otrăvită și și-a ridicat arcul.

Oare săgeata pe care se pregătea s-o slobozească din arc avea să fie

isprava lui sau a lui Apollo? Acesta din urmă era zeul trasului cu arcul, așa că oricine trăgea bine putea spune „Aici mi-a călăuzit Apollo mâna“, la fel cum unii scriitori spun chiar și în ziua de azi „În ziua aceea am fost vizitat de Muză“.

Penele săgeții lui Paris au ajuns la același nivel cu ochiul lui. Foarte mulți soldați îi intrau în câmpul vizual, în timp ce-i urmărea mișcările lui Ahile. A început să respire încet și egal. Prima cerință a unui arcaș priceput era răbdarea.

Ahile s-a repezit asupra unui tânăr troian înfricoșat. Troianul a căzut. Ahile a rămas expus vederii lui Paris. Săgeata și-a luat zborul din arcul lui.

Călcâiul lui Ahile

Ahile se întorcea deja, în timp ce săgeata zbura spre țintă. Uitându-se în jos, pajul lui Paris, care trebuia să-i dea mereu săgeți stăpânului, a avut impresia că săgeata avusese o traiectorie prea scurtă și se înfipsese în pământ. Însă Paris a scos un strigăt de triumf, iar în clipa aceea pajul a văzut că săgeata îl nimerise pe Ahile jos de tot, în partea din spate a piciorului. Îi intrase în carne în călcâiul stâng. Era călcâiul de care îl ținuse Thetis când îl cufundase în râul Styx pe vremea când era un copilaș. Singurul loc vulnerabil al corpului său.

Ahile s-a clătinat. Și-a dat seama pe loc că-i sunase ceasul. Dar încă ținea sulița în mână și chiar în timp ce otrava i se împrăștia în corp, i-a străpuns și i-a lovit mai departe pe troienii care începuseră să-l înconjoare, atacându-l iute, în grupuri care se succedau, ca șacalii care împresoară și dau să muște dintr-un leu rănit. A străpuns și a hăcuit patru, cinci, șase înainte să i se taie picioarele. A mai ucis câțiva troieni chiar și în clipa când și-a dat duhul.

Înspăimântați la vederea unui bărbat rănit de moarte, dar cu o asemenea forță și voință de neclintit, cei mai mulți au dat înapoi, nefiind siguri că un astfel de om chiar putea să moară. Armura neprețuită era totuși irezistibilă, așa că au început să se îndrepte din nou șovăind spre Ahile. Pe urmă un urlet cumplit i-a făcut pe toți, în afara celor mai viteji, să se împrăștie și s-o zbughească la fugă.

Ajax, uriașul și formidabilul Ajax, a pornit la atac, răcnind de durere și de furie. S-a postat lângă corpul lipsit de viață, făcând bucăți pe oricine încerca să se apropie. Printre cei care au căzut victimă

sălbăticiei lui s-a numărat și Glauc, locotenentul lician al lui Sarpedon; cadavrul i-a fost recuperat de Enea.

Paris a trimis un snop de săgeți spre Ajax. Gândul că ar fi putut să-i răpună pe el și pe Ahile în aceeași oră de foc i se suise la cap. Parcă auzea uralele de admirație ale troienilor care aveau să-l poarte în triumf pe brațe până la templul lui Apollo... Totuși, unghiul nu era bun — Ajax era prea aproape de zidurile cetății —, așa că Paris s-a oprit pe partea cea mai de sus a meterezelor și a țintit cu toată atenția dedesubt.

Ajax a văzut un licăr undeva sus și s-a ferit chiar când o săgeată a zburat cam la o jumătate de metru de el. Când a văzut cine trăsese, a scos un răcnet fioros și a azvârlit un ditamai bolovanul de granit. Pietroiul a zburat prin aer și a izbit coiful lui Paris. Bronzul dur l-a salvat de la moarte, însă forța proiectilului l-a amețit și l-a făcut să-i țiuie urechile. Ajunge pentru azi, și-a spus el și s-a făcut nevăzut.

Odiseu l-a ajutat pe Ajax să ducă trupul fără viață al lui Ahile în tabăra grecilor. Apoi cele două tabere au început să jelească și să dea glas durerii. Troienii, etiopienii și aliații licieni jeleau pierderea lui Memnon și Glauc, aheii îl plângeau pe Ahile.

Mirmidonii și-au tăiat din nou părul ca să facă din el un giulgiu pentru trupul neînsuflețit. Briseis și-a lăsat la rândul ei cosițele pe rugul funerar și și-a smuls carnea de pe ea de durere.

— Mi-ai fost viață, lumină, speranță și ocrotire! a strigat ea.

Pe rug au fost puse laolaltă tămâie, lemn de santal, ulei aromat, miere, chihlimbar, aur și armuri. Au fost executați mai mulți prizonieri troieni. Agamemnon, Nestor, Ajax, Idomeneu și Diomede au scos gemete îndurerate, au bocit și s-au bătut cu pumnii în piept. Chiar și Odiseu a fost văzut plângând.

Fumul s-a ridicat în aer și strigătele tuturor soldaților, slujitorilor și sclavilor s-au amestecat într-un vacarm mai mare decât cea mai vijelioasă urgie a războiului. Fumul și zgomotul au ajuns în Olimp, unde au plâns și zeii.

Ahile cel de aur, fiul lui Peleu și al lui Thetis, dispăruse de pe fața pământului. Moartea lui însemna mai mult decât pierderea celui mai mare războinic și erou al aheilor. Omenirea însăși rămăsese fără cel mai glorios muritor de care avusese parte vreodată. Oricât ar fi fost de sălbatic, irascibil, fixist, încăpățânat, sentimental și crud, Ahile a marcat prin moartea lui o schimbare a lumii muritoare. Dispăruse

ceva măreț, care nu putea — și nu avea cum — să fie înlocuit niciodată.

Vulnerabilitatea, punctul slab pe care îl are fiecare ființă omenească, amintește întâi și-ntâi de călcâiul lui Ahile. De atunci încoace, în război și în sporturi, fiecare erou a fost o miniatură a lui Ahile, un simulacru, o fărâmă care să aducă aminte cum arată adevărata glorie. Ar fi putut să aleagă o viață lungă, liniștită și obscură, dar s-a aruncat cu bună-știință în văpaia scurtă și orbitoare a gloriei. Răsplata lui este slava veșnică, fără preț și fără noimă. În lumea noastră toți sportivii știu că au o viață de performer scurtă; ei înțeleg de asemenea că trebuie să fie egoiști, pasionați, nemiloși și neobosiți dacă vor să ajungă, în felul lor, la o glorie statornică. Ahile le va fi întotdeauna protector și divinitate păzitoare.

Fiecare dintre noi cunoaște sau a cunoscut pe cineva care să aibă o scânteie din flacăra lui Ahile. I-am iubit și i-am detestat. I-am admirat, uneori chiar i-am venerat cu sfială, adeseori am avut nevoie de ei.

Recunoaștem că, dacă l-am fi întâlnit vreodată pe adevăratul demon semizeu Ahile, ne-ar fi fost frică și groază de el, i-am fi urât firea repezită, i-am fi disprețuit mândria și am fi fost oripilați de sălbăticia lui. Dar știm la fel de bine că n-am fi avut cum să nu-l iubim.

Armura lui Ahile

În timp ce trupul fără viață al lui Ahile ardea, iar aheii jeleau pierderea eroului, Thetis a ieșit din valurile mării și li s-a alăturat spre a plânge alături de ei. S-au ținut întreceri funerare în care învingătorii au primit trofee din uriașa colecție de bogății a lui Ahile. După ce s-a încheiat ultima probă de alergări, Thetis li s-a adresat celor mai de seamă dintre greci.

— Marele premiu încă nu s-a acordat: scutul, platoșa, apărătorile și coiful pe care i le-a făcut Hefaistos. Sabia și sulița lui Peleu, tatăl lui. Doar cel mai viteaz și cel mai bun războinic e demn de obiectele astea ilustre. Dintre cei care au luptat pentru trupul îndrăgitului meu fiu și l-au adus în tabără, cine e cel mai vrednic? O să vă las pe voi toți să hotărâți.

Cu toții s-au uitat instinctiv spre doi bărbați: Ajax și Odiseu. Ei fuseseră războinicii aflați în toiul luptei pentru trupul fără viață al lui Ahile.

Ajax s-a ridicat în picioare.

— Să fie judecători regii din Micene, Creta și Pylos, a spus el.

Odiseu s-a uitat la Agamemnon, Idomeneu și Nestor și a încuviințat din cap.

— O alegere perfectă, a zis el.

— Ne învoim, a spus Agamemnon.

Însă Nestor a ridicat mâna.

— Nu, stăpâne. Eu nu mă învoiesc și cred că n-ar trebui s-o faci nici tu, nici regele Idomeneu. E o povară prea greu de dus pentru noi. Cum ni se poate cere să alegem dintre doi oameni pe care-i iubim și-i prețuim atât de mult? Premiul e prea însemnat. Cel care o să-l câștige o să se bucure de cea mai prețioasă comoară din câte a văzut lumea. Cel care o să piardă o să clocotească de furie. O să ne urască și o să ne poarte ranchiună. Nu, Odiseu, n-ai decât să dai din umeri, dar cred că mă pricep cât de cât la firea omenească. Cum ai putut să uiți nebunia distrugătoare care a izbucnit când Ahile și Regele Bărbaților s-au certat pe trofeele lor, Chryseis și Briseis?

S-au întors spre Thetis pentru sfat și îndrumare, dar zeița dispăruse. N-o văzuse nimeni plecând și totuși se făcuse nevăzută.

Agamemnon a oftat.

— Bine, și ce propui? l-a întrebat el pe Nestor. Ne-a lăsat armura și ne-a spus în ce condiții o dă mai departe.

— În loc să fim puși noi în situația de a hotărî, a spus Nestor, ce-ar fi să-i întrebăm pe troieni?

— Poftim?

— Avem o mulțime de prizonieri aici. Au avut destule prilejuri să aprecieze vitejia și puterea războinicilor noștri. Firește că metoda cea mai bună de a afla cine e cel mai vrednic dintre noi e să-l întrebăm pe dușman de cine s-ar teme cel mai mult pe câmpul de luptă, nu?

Agamemnon a zâmbit.

— Isteață treabă. Așa să fie.

Când prizonierii troieni au declarat că, după părerea lor, cel mai de

temut adversar era Odiseu, grecii au scos un geamăt colectiv. Se temeau că Ajax nu știa să piardă.

Și aveau dreptate. Ajax a explodat pe loc de furie și de indignare.

— E o glumă! Odiseu? Un războinic mai mare decât mine? N-ați văzut cu toții cum am luptat pentru cadavrul lui Ahile? Am omorât doisprezece troieni. Odiseu s-a furișat să ia cadavrul de-acolo, asta da. Însă numai după ce-am avut eu grijă să nu pățească nimic. Numai gura e de el. Toată ziua urzește și duce cu preșul. Nu e războinic. E un laș și o vulpe și... un șobolan și... un câine de pripas...

— Probabil că sunt o mulțime de animale la un loc, Ajax, a spus Odiseu cu un zâmbet, dar cred că știu să lupt. Parcă țin minte că am câștigat întrecerea de lupte libere de la jocurile organizate la înmormântarea lui Patrocle.[172] Și parcă țin minte că am ucis o mulțime de troieni de-a lungul anilor.

— Nici măcar n-ai vrut să vii aici! a urlat Ajax. Știm cu toții cum te-ai prefăcut nebun doar ca să poți să-ți încalci jurământul. Dacă nu era Palamede, care să-și dea seama de șiretlic... A, da, și știm cu toții cine i-a înscenat povestea aia lui Palamede, nu? Știm cu toții cine a ascuns aurul sub cort, ca să fie considerat...

— Zău așa, Ajax. Tu mă acuzi pe mine că știu doar să dau din gură? Păi, cine a plecat pe mare toate lunile alea în care l-a căutat pe Ahile? Oare tu l-ai fi găsit, l-ai fi descoperit, l-ai fi convins să lupte pentru noi? Dă-mi voie să mă-ndoiesc. Ești ditamai voinicul, Ajax, și puternic din cale-afară, dar cel mai de preț dintre luptătorii noștri? Nu prea cred.

Ajax n-a mai suportat modestia surâzătoare a lui Odiseu. A plecat ca o furtună de la sfat. Gestul lui i-a întristat pe ceilalți, muți de uimire.

— Vai de mine, a spus Odiseu. Ce păcat. Să știți că mi-a plăcut dintotdeauna Ajax. Eurylochus, ajutorul meu, o să vină și o să ducă armura la mine pe corabie. Ne vedem mai încolo la cină?

Între timp, Ajax s-a dus glonț la el în cort, convins că i se dăduse peste nas și că fusese jignit cu bună-știință.[173]

A fost atât de scos din minți, pradă mâniei și invidiei, încât s-a trezit în toiul nopții, convins nebunește că Agamemnon, Menelau și Odiseu îi erau dușmani. S-a furișat prin tabără cu gândul să le dea foc corăbiilor. Ajuns în locul unde se odihneau, l-a răpus pe fiecare, cu tot cu însoțitori, într-un delir sângeros.

Apoi Ajax s-a trezit din vis și și-a dat seama că ajunsese în țarcul animalelor, fiind înconjurat de oi moarte, cu gâtul tăiat, și de sângele care curgea în valuri.

Deznădăjduit de nebunia care îl cuprinsese și îngrozit de cât de puțin lipsise să-i ucidă pe cei pe care chiar îi prețuia cel mai mult, Ajax s-a îndreptat împleticindu-se spre un loc pustiu de pe plajă, și-a înfipt sabia — sabia de argint a lui Hector — în nisip și s-a aruncat în ea.[174]

Corpul neînsuflețit i-a fost găsit de Tecmessa, prințesa frigiană captivă cu care trăise Ajax și care-i dăruise un fiu, pe Eurysaces.[175] Când i-a văzut rana cumplită — prin care îi ieșiseră mațele —, Tecmessa s-a dezbrăcat ca să-l acopere cu veșmintele ei. Toți grecii au fost peste măsură de mâhniți când au aflat că uriașul lor îndrăgit avusese o moarte atât de jalnică. Odiseu a părut și el zguduit și a spus oricui a stat să-l asculte că i-ar fi dat cu dragă inimă armura lui Ajax dac-ar fi știut că bietul de el avea să reacționeze atât de tragic. S-a observat totuși că regretul lui n-a mers până la a le oferi armura Tecmessei și lui Eurysaces. Poate că își făcuse deja socoteala că urma să aibă nevoie de ea cu un scop mai ambițios nu peste multă vreme.

Agamemnon și Menelau au hotărât că, deși tragică, sinuciderea nu putea fi privită sub nicio formă ca o moarte de războinic. Ea nu garanta curățirea, rugul funerar sau ceremonia de înmormântare. Potrivit codului după care trăiau și luptau cu toții, trupul neînsuflețit trebuia lăsat în câmp deschis.

Teucer, fratele vitreg al lui Ajax, s-a îngrozit la gândul câinilor vagabonzi care aveau să hărtănească trupul fără viață și a provocat o furie atât de mare printre soldați împotriva acestei decizii, încât atrizii au fost nevoiți să dea înapoi. Ajax fusese foarte îndrăgit de soldați; și, nu trebuie uitat, era vărul lui Ahile.[176]

Așa se face că Ajax al lui Telamon, Ajax cel Mare, a fost înmormântat cu toate onorurile. Oasele lui calcinate au fost ferecate într-un sicriu de aur pe care soldații l-au îngropat pe un deal de pe malurile râului Simoeis, la Rhoiteion, unde mormântul a rămas un loc de pelerinaj popular pentru vizitatorii din toată lumea mediteraneeană vreme de sute de ani, până când în cele din urmă a fost acoperit de apele mării.[177] Cinstim diversele tipuri de curaj și de eroism: gloria de aur a lui Ahile este minunată, însă loialitatea dincolo de orice îndoială, curajul neobosit și fermitatea extraordinară a lui Ajax trebuie admirate la fel de mult.

— Ahile și-acum Ajax! a spus Menelau, frângându-și mâinile. Au fost sabia și scutul nostru! E vina mea, vina mea, numai vina mea.

— Hai, hai, a zis fratele lui. Nu dă nimeni vina pe tine.

— Dau eu, Agamemnon! Am cerut prea mult. Totul pentru Elena. Atât de mulți morți. E vremea să ne urcăm în corăbii și să plecăm. Trebuie să ne ducem acasă.

Înainte ca Diomede, cuprins de scârbă, să pună mâna pe sabie, Agamemnon s-a întors mârâind spre Calchas.

— Zece ani, așa ai zis. Zece ani. Au trecut nouă, e aproape gata și al zecelea, iar noi tot n-am cucerit Troia.

— O s-o cucerim, mărite rege, e scris că o s-o cucerim, a spus Calchas. Dar trebuie să-l avem pe fiul lui Ahile cu noi. Fără el nu putem izbândi.

— „Fiul lui Ahile“?

— Când s-a născut i s-a spus „Pyrrhus“. Acum răspunde la numele de „Neoptolem“. Încă nu i-a dat primul puf de barbă, dar știu că e deja un mare războinic. Trăiește în Skyros cu mama lui, Deidamia. Mi-am dat seama că fără el nu ne e dat să învingem.

Agamemnon a bătut din picior enervat.

— Întotdeauna mai e „un ultim lucru“, nu? Un amănunt care ți se arată pe nepusă masă. De ce nu ne-ai pomenit de băiatul ăsta până acum?

— Viziunea lui și a rolului pe care îl are în ordinea lucrurilor mi-a fost revelată abia de dimineață, a replicat Calchas netulburat. Nu pot să le poruncesc zeilor să-și dezvăluie toate planurile pe loc. Au motivele lor.

Agamemnon a oftat.

— Foarte bine. Odiseu, Diomede, plecați imediat la Skyros și întoarceți-vă cu Pyrhhus, Neopotamus sau cum mama dracului îl cheamă pe băiat. Între timp, ce naiba e hărmălaia asta?

Zgomotul pe care îl auziseră cu toții era larma troienilor proaspăt întremați și care băteau cu săbiile în scuturi. Tocmai primiseră întăriri

din partea unui alt aliat puternic. EURYPYLUS din Mysia sosise chiar atunci cu un contingent de luptători odihniți, iar moralul dinăuntrul cetății urcase din nou la cote înalte.

Într-un episod straniu anterior, forța expediționară a grecilor invadase Mysia, confundând orașul-stat din nord-vest cu Troia însăși. Ahile îl rănise cu sulița pe TELEF, regele ei, fiul lui Heracle și tatăl lui Eurypylus. Rana nu fusese fatală, dar se infectase. Ahile a fost convins să folosească aceeași suliță (cea a tatălui său, Peleu) ca să vindece rana, împlinind o profeție. În semn de recunoștință, Telef a promis să nu implice Mysia în războiul ce se prefigura. Ajungând acum în Troia, fiul lui, Eurypylus, încălca promisiunea, dar își satisfăcea marea poftă de aventuri. Paris, Deifob și Helenus, cei mai importanți prinți troieni rămași în viață, nu l-ar fi putut întâmpina mai călduros. Unul câte unul, tuturor curtenilor li s-a arătat — și li s-a dat voie să mânuiască — legendarul scut al lui Eurypylus. Era mare și greu cât roata unui car de luptă și împărțit în douăsprezece secțiuni, fiecare înfățișând, cu o minuțioasă lucrătură în bronz, una dintre Muncile lui Heracle, bunicul lui. Pe porțiunea convexă din centru era prezentat însuși marele erou, cu măciuca în mână și îmbrăcat în vestita blană a Leului din Nemea.

Eurypylus nu numai că se mândrea cu o descendență ilustră, dar era mai chipeș chiar și decât Paris. Odiseu, care îl cunoscuse în timpul atacului asupra Mysiei, îl prezenta ca fiind cel mai frumos bărbat pe care îl văzuse vreodată. Frumos sau nu, era oricum un luptător redutabil. Fără combinația de iscusință și curaj a lui Teucer și Aias, aheii ar fi fost puși pe fugă, iar Neoptolem, fiul lui Ahile, ar fi ajuns în Troada prea târziu ca să mai fi putut fi de folos în vreun fel.

Tocmai pe insula Skyros făcuseră cercetări, cu ani în urmă, Odiseu și Diomede la curtea regelui Licomede și îl găsiseră pe tânărul Ahile ascunzându-se deghizat în fată. Ajungând pe insulă pentru a doua oară, de data asta ca să-i caute fiul, ei au fost uimiți când au constatat că fuseseră poftiți în fața unei copii ceva mai mici. Același păr de culoarea focului, aceeași ținută mândră și aceiași ochi strălucitori. Aerul trufaș și sigur pe sine cu care cineva atât de tânăr le cerea oaspeților să spună cu ce gând veniseră i s-a părut lui Odiseu mai degrabă comic decât impunător.

— Avem onoarea să vorbim cu băiatul lui Ahile, Pyrrhus? a întrebat el.

Tânărul a roșit.

— Nu sunt băiat și nu răspund la numele ăla caraghios, a răspuns el. Poți să-mi spui prințul Neoptolem.

— De putut, pot, a spus Odiseu, dar rămâne de văzut. Deocamdată aș dori să vorbesc cu maică-ta.

Neoptolem n-a mai suportat batjocura din tonul lui Odiseu. A dat imediat să pună mâna pe sabie. Diomede s-a apropiat repede și l-a prins de încheietură.

— Îmi cer iertare pentru prietenul meu Odiseu, a spus el. Are intenții bune.

Neoptolem a rămas cu gura căscată.

— Odiseu? Ești Odiseu din Itaca, fiul lui Laerte?

Atitudinea arogantă a dispărut pe dată și a făcut loc unui val de emoție tinerească și unui sentiment vecin cu idolatria. Tânărul i-a dus imediat pe amândoi să-i întâlnească mama.

Deidamia era încă în doliu după Ahile și s-a declarat categoric împotriva ideii ca fiul ei să lupte în războiul care-i ucisese tatăl și făcuse din ea o văduvă.

— Îți interzic! a spus ea. Și bunicul tău la fel.

Regele Licomede a dat din cap cu gravitate.

— Ești prea necopt, băiete. Poate peste câțiva ani.

— M-am instruit în artele războiului din ziua când am putut să merg, a spus Neoptolem aprinzându-se. Nimeni de pe insulă nu e mai bun decât mine. Iar oracolul a declarat de câteva ori că soarta mea e să mă duc la Troia și să-mi dobândesc marea glorie acolo.

— Dar e prea devreme, băiete!

— Sunt pregătit. Întreabă pe cine vrei.

Odiseu descoperise că aproape toată lumea din Skyros credea că Neoptolem era bucățică ruptă tatăl lui. Avea o mare parte din dibăcia, forța și repeziciunea lui, precum și întreaga lui fire aprinsă și dorință neostoită de a ucide, dacă nu cumva mai mult.

— N-am veni după prințul Neoptolem, a spus Odiseu, dacă nu l-am crede capabil cu vârf și îndesat să aibă grijă de el.

— Dacă o să plece, a zis Deidamia, o să-mi frângă inima.

Lui Neoptolem nu-i plăcea deloc să-și vadă mama îndurerată, iar în clipa aceea a părut că ezită.

Odiseu a înțeles imediat situația.

— Armura tatălui tău mi-a revenit mie, a spus el. Făurită chiar de mâna lui Hefaistos. Am adus-o cu mine. Dacă te-nvoiești să vii cu noi, bineînțeles că o să ți-o dăruiesc.

— Mirmidonii o să te urmeze peste tot, a adăugat Diomede. Așteaptă doar să-ți iei locul în fruntea lor.

Neoptolem i-a aruncat mamei lui o privire rugătoare, de o intensitate atât de deznădăjduită și torturată, încât împotrivirea ei s-a topit. A scos un geamăt și și-a plecat capul. Pe chipul lui s-a lățit un zâmbet strălucitor.

— O să mă-ntorc repede de tot, a spus el, strângând-o la piept.

O vizită ciudată

Înapoi în Troia, Eurypylus și trupele lui mysiene, ajutate de Enea, dezlănțuit, îi împinseseră pe ahei dincolo de Scamander și amenințau să-i lipească de corăbii, așa cum făcuse și Hector mai înainte. Agamemnon și Menelau s-au unit cu Idomeneu și Aias pentru un contraatac, rănindu-l pe Deifob, însă Aias a fost scos din luptă de un bolovan aruncat drept la țintă de Enea.

Vacarmul încleștării de pe câmpie se auzea până în apartamentele Elenei, sus în palatul regal. Elena era la războiul de țesut și lucra indiferentă, cum făcea în fiecare zi. Aethra, mama lui Tezeu și bătrâna ei însoțitoare, a tușit încet ca să-i dea de știre că un oaspete stătea afară și aștepta să fie primit.

— Cum îl cheamă?

— Nu vrea să-mi spună cine e, draga mea. Ține morțiș să te vadă. Și nu acceptă să-l refuzi.

— Poftește-l înăuntru.

Elena s-a mirat când Aethra s-a întors cu un băiat care nu părea să

aibă mai mult de cincisprezece ani.

— Și cine e tânărul nostru?

— Mă cheamă Corythus, a spus băiatul, roșind puternic. Am... am... am un mesaj pentru tine... Eu...

— Ce-ar fi să te așezi și să bei ceva? a întrebat Elena, arătându-i un scaun și făcându-i semn Aethrei, care i-a turnat vin. Adună-ți gândurile și spune-mi ce mesaj ai când simți că poți. E cumplit de cald în camera asta, nu?

Tânărul s-a așezat și a băut recunoscător din cupa întinsă. Și-a ridicat neliniștit privirile spre Aethra, iar Elena, simțindu-i stânjeneala, i-a făcut semn să iasă cu o mișcare ușoară din cap.

— Așa, a spus ea, acum am rămas singuri, așa că poți să-mi transmiți mesajul.

— Trebuie să-l vezi, a zis Corythus, dându-i un pachețel înfășurat în scoarță de mesteacăn.

Întrucâtva surprinsă, Elena a deschis pachetul și a privit țintă câteva clipe darurile dinăuntru.

— Sunt de la Oenone?

Corythus a încuviințat din cap.

— Ești fiul ei și al lui Paris?

Băiatul a dat încă o dată din cap și și-a plecat sfios privirile.

În mintea Elenei și-au făcut loc imagini din ultimii zece ani. S-a întors cu gândul la viața ei din Sparta, alături de Menelau, înainte să apară Paris. Ce nebunie pusese stăpânire pe ea? Chiar fusese atrasă de Paris sau fusese mâna Afroditei, care o convinsese să-și lase în urmă casa, părinții și în primul rând fetița cea frumoasă? Acum Hermione trebuia să aibă cam treisprezece ani. Învățase oare să-și urască mama, care o părăsise? Lacrimi fierbinți i-au curs pe obraji Elenei, în timp ce se gândea la tot ce lăsase în urmă și la tot ce pricinuise. Toate miile de morți. Auzea chiar și acum strigătele muribunzilor și zăngănitul armelor jos pe câmpie. Atât de mulți bărbați viteji uciși, atâtea femei cumsecade rămase văduve. Atât de mulți părinți îndurerați și copii orfani. Toate din cauza ei. Dacă n-ar fi fost ea, Hector ar fi fost în viață, Andromaca ar fi avut un soț, iar Astianax, un tată. Și pentru ce?

Totul pentru un mincinos mândru și escroc ca Paris. Nu numai că-i distrusese viața și pe ale tuturor spartanilor pe care o silise să-i părăsească, dar își trădase prima soție, pe Oenone, și pe acest fiu al ei, pe acest biet băiat stângaci, care stătea în fața ei cu un nod în gât. Tot ce făcuse Paris făcuse și ea. Era blestemată. Era moartea...

În grozăvia suferinței și durerii ei, Elena a leșinat și s-a prăbușit. Corythus a încercat să strige după ajutor, dar n-a reușit să scoată un sunet. Neștiind ce altceva să facă, s-a apropiat de ea ca să-i simtă pulsul.

Chiar atunci a intrat pe ușă Paris. Văzând un tânăr care se purta atât de grijuliu cu soția lui, a fost cuprins de o gelozie oarbă. A scos sabia și a repezit-o spre băiat, tăindu-i gâtul. Corythus a murit pe loc. Atât de tare se înfuriase Paris, încât ar fi ucis-o și pe Elena, dacă privirea nu i-ar fi fost atrasă de scoarța de mesteacăn de lângă ea. Când i-a înțeles rostul și și-a dat seama că tânărul pe care îl răpusese era fiul lui, a fost pustiit de durere și copleșit de remușcări.[178]

Elena n-a vrut să mai aibă de a face cu Paris. Nu i-a mai adresat niciun cuvânt celui pe care îl considera cauza tuturor necazurilor ei, precum și ale Troiei și Greciei. Relația dintre ei era în fine pe deplin și irevocabil încheiată.

Pe de altă parte, victoria lui Paris asupra lui Ahile nu i-a adus prea multă glorie. La urma urmelor, săgeata otrăvită fusese călăuzită de Apollo, spuneau oamenii. Oricât de bine ar fi ochit, Paris n-ar fi putut atinge niciodată o țintă atât de mică precum călcâiul stâng al marelui erou.

Faptul că Paris și-a ucis fiul a însemnat sfârșitul sprijinului din partea zeilor. Afrodita și Apollo, cei mai mari protectori ai lui de-a lungul timpului, nu puteau trece cu vederea o crimă de familie atât de odioasă. Zilele lui Paris erau numărate.

Băiatul de aur

Dincolo de zidurile cetății, aheii sufereau pierderi cumplite. Machaon, fiul tămăduitorului divin Asclepius, a fost străpuns cu sulița și ucis de Eurypylus. Fratele lui, PODALIRIUS, i-a adus corpul în spatele liniilor, unde și-a pus la treabă toată priceperea în încercarea disperată de a-l învia. Însă nu exista iarbă, alifie sau descântec care să-l poată readuce la viață pe Machaon — care salvase atâția și-atâția greci cu mâna lui.

Turbat de mânie, Podalirius s-a avântat în luptă. Furia lui și iscusința lui Idomeneu și Aias l-au obligat pe Eurypylus să se îndepărteze de palisadă, dar, după o învăluire rapidă pe flancuri, Agamemnon și Menelau au fost despărțiți unul de altul și înconjurați de trupele mysiene. Prinși în cursă și izolați în spatele liniilor inamice, frații de os regesc ar fi fost capturați sau uciși dacă nu și-ar fi croit drum Teucer să-i salveze.

Chiar atunci s-au auzit urale entuziaste de pe țărm. Corabia lui Odiseu și Diomede se întorsese. Mereu atent la ce trebuia să se vadă, Odiseu îl sfătuise pe Neoptolem să îmbrace armura tatălui său și să se arate la prova. Nimeni nu poate ști dacă zeitatea care regizase momentul fusese Atena, Iris sau o alta; însă chiar când s-a arătat Neoptolem, o rază strălucitoare a soarelui l-a scăldat printre nori. Bronzul, argintul și aurul scutului au scânteiat. Primii ahei care l-au văzut au scos un strigăt puternic, care s-a împrăștiat dinspre palisadă spre lupta ce se desfășura pe câmpie. Soldații troieni și-au ridicat privirile și au văzut îngroziți că marele lor dușman renăscuse.

Scuturând vestita suliță a bunicului Peleu, Neoptolem a scos urletul de luptă al lui Ahile, care făcea să-ți înghețe sângele în vine, iar când l-au recunoscut, mirmidonii au răcnit de bucurie și și-au lovit scuturile cu săbiile. În funcție de tabăra din care făceai parte, tărăboiul lor te împietrea de groază sau îți mergea la inimă.

Neoptolem a sărit de la bordul corabiei ca să-i conducă pe mirmidoni în luptă. Proaspăt însuflețită și îmbărbătată, armata aheeană a început să respingă înaintarea troienilor. N-a trecut mult și Neoptolem a arătat că nu avea doar robustețea și grația lui Ahile, ci era la fel de violent și de însetat de sânge ca tatăl lui. În timp ce se ferea, se năpustea, sărea, se apleca, țâșnea, hăcuia, despica, înjunghia, străpungea și își croia drum prin liniile mysiene spre Eurypylus, troienii cădeau pe capete, mulți dintre ei convinși că aveau, într-adevăr, de a face cu Ahile renăscut. Când Neoptolem și Eurypylus s-au aflat în fine față-n față, au bătut pământul cu picioarele și și-au izbit scuturile mari și rotunde. Neoptolem era mai tânăr și mai odihnit. Eurypylus, mai puternic și mai viclean. Lupta din greu de câteva zile, dar n-a șovăit și n-a făcut niciun pas înapoi. Înfruntarea lungă și disperată dintre ei s-ar fi putut încheia oricum, dar până la urmă tinerețea și repeziciunea au avut câștig de cauză. Neoptolem și-a hărțuit adversarul ca un câine de vânătoare care chinuie un taur, până când, la un moment dat, sulița lui a nimerit ținta și i-a străpuns gâtul bărbatului mai în vârstă.

Când Eurypylus s-a prăbușit, s-a auzit un geamăt dinspre mysieni. Adulmecând victoria, aheii i-au împins pe troieni chiar până la

zidurile cetății. Neoptolem s-a repezit ca un uliu lacom asupra celor care nu apucaseră să intre pe porțile ce se închideau.

— Acum! a urlat el. Sus pe ziduri și răzbunați-mi tatăl!

Prinzându-se unul de celălalt și formând un lanț ca furnicile de la care își luaseră numele, mirmidonii au început să se cațăre pe ziduri. Oamenii speriați dintre creneluri — bărbați, femei și copii — aruncau pietroaie, căldări de bronz, vase de piatră: tot ce le cădea în mână.

Dacă nu s-ar fi iscat o ceață deasă, care să învăluie cetatea chiar în aceste clipe de cumpănă, grecii ar fi izbutit cu siguranță să ajungă pe metereze și să spargă rezistența dușmanului. Troienii au urlat la ei, triumfători și ușurați.

— Zeus! Zeus! au răcnit ei, încredințați că însuși Regele Zeilor, Părintele Cerului și Strângătorul Norilor intervenise să-i salveze.

De bună-seamă că apariția ceții se produsese la timp și fusese decisivă.

Bombănind și pradă dezamăgirii, neputând să vadă mai departe de o lungime de braț, aheii și-au pus mâinile pe umerii celorlalți și și-au târșâit pașii în șir indian înapoi la corăbii, după ce scăpaseră prilejul.

Săgețile lui Heracle

Se contura o nouă și chinuitoare batere a pasului pe loc, iar Agamemnon s-a întors încă o dată nemulțumit spre profetul Calchas.

— Ce-ți mai spun acum semnele, nedemnele, șarlatan bătrân?

Calchas și-a arborat zâmbetul blând și trist.

— Doar un conducător nesăbuit dă vina pe mesageri, iar Regele Bărbaților, mărețul rege pe care îl slujesc, n-a fost niciodată nesăbuit.

— Da, mă rog, n-a dat nimeni vina pe tine, Calchas, a spus Agamemnon, scrâșnind din dinți. Dar ne-ai spus — de nu știu câte ori — că prevezi o victorie clară a argolizilor în al zecelea an al campaniei noastre. Nu mai sunt multe săptămâni. Sunt convins că toți am fi recunoscători dacă ni s-ar da niște îndrumări.

— Știu acum, a zis Calchas, că pentru asigurarea izbânzii avem nevoie de săgețile lui Heracle.

— Ce?!

— Divinul Heracle i-a încredințat prietenului său Filoctet arcul magnific, laolaltă cu săgețile înmuiate în sângele otrăvit al Hidrei.

— Da, da, asta o știu toți copiii, dar cum adică, „avem nevoie“ de ele?

— Poate-ți aduci aminte, mărite rege, că în urmă cu zece ani, când ne-am oprit pe insula Lemnos în drum spre Troia, Filoctet a fost mușcat de picior de un șarpe veninos.

— Sigur că-mi aduc aminte. Și ce-i cu asta?

— Rana a făcut puroi și s-a hotărât ca Filoctet să fie lăsat pe insulă ca să nu ne infecteze pe toți. Stăpâne, zborul cocorilor care s-au ridicat de pe nisipuri aseară mi-a spus limpede că avem nevoie de Filoctet și de săgețile acelea. Fără ele nu putem înfrânge Troia.

— Bine, dar poate că între timp amărâtul a murit, nu? Singur pe insulă și cu o asemenea rană...

— Zeii l-au cruțat. Am văzut că încă e în viață.

Agamemnon a scos oftatul adânc al cuiva pus prea des la încercare de importanța funcției, parșivenia sorții și incompetența nesfârșită a supușilor.

— Bun. În regulă. Așa să fie.

S-a întors să-și privească oamenii.

— Odiseu, tu ești cel care ne-a convins să-l lăsăm pe insulă. Pleacă spre Lemnos cu Diomede și aduceți-mi-l. De ce mai stai în fața mea? Pleacă!

Pe insula Lemnos, Odiseu și Diomede l-au găsit pe Filoctet pradă în continuare unor chinuri neîntrerupte, din cauza rănii care nu se vindeca. Trăise toți acești ani într-o vizuină pe care și-o încropise singur. Era plină de penele și oasele păsărilor pe care le vânase cu săgețile. La vederea lui Odiseu, cel din pricina căruia fusese părăsit, a dus arcul la ochi. Brațele descărnate îi tremurau când l-a luat la țintă.

— Hai, a spus Odiseu. Trage. Sunt convins c-o merit. Am pus cauza noastră mai presus de tine. Am crezut că n-o să ne mai fii de folos. Te-am lăsat să putrezești aici. Acum ne dăm seama că avem totuși nevoie de tine, iar eu am venit să-ți cerșesc iertare și ajutor. Dar de ce m-ai

ierta? Mai bine să murim aici cu toții. De ce să alegem gloria și faima din Troia, când moartea ne așteaptă orice-am face? Putem la fel de bine să-nchidem ochii în cocina asta împuțită, în loc de câmpul de luptă. Într-un caz o să trăim veșnic în posteritate — prin statui, cântece și povești —, în celălalt o să fim uitați. Și ce dacă? Posteritatea ce-a făcut pentru noi?

— Naiba să te ia, Odiseu, a icnit Filoctet. Dac-o să murim aici împreună, probabil că o să fiu blestemat să-mi petrec viața de apoi auzindu-te cum îmi trăncănești întruna la ureche.

— O, da, poți să fii sigur că duhul lui n-o să tacă deloc, a întărit Diomede. O să fie mai rău decât chinurile lui Sisif și Tantal la un loc. E mult mai bine să vii cu noi.

De îndată ce corabia lor neagră și-a lăsat ancora de piatră pe capul de pod al aheilor, Filoctet a fost luat pe brațe și dus în cortul lui Podalirius, care a fost încântat să facă ceva care să-i abată gândurile de la moartea fratelui său Machaon. El a aplicat o alifie pe piciorul care supura. În clipa când a atins rana, preparatul a făcut spumă și a clipocit. Filoctet a scos un țipăt și a leșinat. Când și-a venit în fire, piciorul îi era zdravăn, iar durerea dispăruse.[179]

Agamemnon l-a pus imediat la treabă pe Filoctet. Săgețile lui otrăvite au doborât zeci de troieni obișnuiți, însă a existat un trofeu care a însemnat mai mult decât toți ceilalți luptători la un loc.

O siluetă semeață într-o armură strălucitoare se aventurase dincoace de zidurile cetății și ucidea greci cu o indiferență nebunească pentru propria sa siguranță. Filoctet a ochit. Săgeata lui a zburat spre războinicul troian, care s-a răsucit într-o parte. Vârful săgeții i-a zgâriat gâtul. Războinicul și-a scos coiful și și-a dus mâna la zgârietura care îl ustura. Aproape niciun strop de sânge. Nimic grav.

— Paris! a strigat Diomede, punându-i mâna pe umăr lui Filoctet. L-ai nimerit pe Paris!

Silueta în armura strălucitoare era, într-adevăr, Paris. De dimineață el arsese trupul fără viață al fiului său Corythus, băiatul pe care îl ucisese într-o criză de gelozie deplasată. Remușcările, amărăciunea și mânia îi insuflaseră un curaj măreț și sălbatic. Chiar și acum a nesocotit zgârietura săgeții și s-a aruncat la loc în luptă. Numai că pielea de pe gât a început să-l usture neplăcut. S-a clătinat, în timp ce sudoarea îi năpădea fruntea, iar sângele îi zvâcnea în urechi. Câteva brațe binevoitoare l-au luat pe sus și l-au dus la Poarta Scaeană, trecând

chiar pe lângă locul unde Ahile sfârșise doborât tot de o săgeată. Când a fost întins pe un pat dinăuntrul palatului, se simțea de parcă tot trupul îi fusese cuprins de flăcări.

Febra îl mistuia, iar Paris, pradă chinurilor înfiorătoare, a chemat-o pe Elena. Aceasta n-a vrut să vină. Apoi a cerut să fie dus pe Muntele Ida.

— Oenone... soția mea... doar ea poate să mă vindece. Duceți-mă la ea.

Oenone l-a văzut zvârcolindu-se pe targă, însă inima i se oțelise în ce-l privea.

— M-ai trădat și ne-ai ucis băiatul, a spus ea. Nu meriți să trăiești și n-o să mișc un deget să te scap.

Paris a fost dus înapoi la Troia. După alte trei zile de urlete și delir, sufletul lui nefericit i-a părăsit în cele din urmă trupul torturat.

Grecii au sărbătorit și puțini au fost troienii care au jelit. Priam și Hecuba au condus procesiunea funerară. Cei mai mari frați ai lui Paris rămași în viață, Deifob și Helenus, au așezat îndatoritor câteva bogății, nu multe, pe rug. Casandra a bocit. Elena a rămas în apartamentele ei din palat. Bătrânul păstor Agelaus a venit să-și ia adio de la bebelușul pe care, crezându-l mort, îl lăsase pe Muntele Ida, de la copilașul pe care îl numise și-l crescuse ca pe fiul lui, de la băiatul fericit care fusese iubit de toți oamenii de pe munte, de la Paris cel tânăr și zâmbitor, atât de mulțumit de traiul de pe pantele înverzite și de căsătoria binecuvântată cu frumoasa Oenone. Acel Paris bun și deschis fusese înlocuit de un om dur și răsfățat, josnic și fără strălucire. Afrodita, Elena, rangul, comorile și lăudăroșenia îi suciseră mințile și-i înăcriseră inima. Iar acum, acest sfârșit jalnic. Dacă ursoaica l-ar fi mâncat atunci pe puiul de om pe care îl găsise pe munte în loc să aibă grijă de el, cât de diferit ar fi arătat lumea acum.

Însă chiar când flăcările împresurau trupul fără viață al lui Paris, Oenone și-a făcut loc prin micul grup de oameni care jeleau și s-a aruncat pe rug, ca să ardă odată cu el. Oricât de găunos, nesăbuit și mândru fusese Paris, îl iubise din tot sufletul.

Moartea lui însemna, bineînțeles, că Elena avea acum tot dreptul să fie eliberată și trimisă înapoi în Sparta, cu toate bogățiile care o însoțiseră, punând astfel capăt războiului. Numai că Deifob și Helenus căzuseră cu totul în mrejele frumuseții ei și nici n-au vrut să audă de plecarea ei. S-a decis ca Elena să se mărite cu unul dintre ei. Ea, desigur, n-a avut niciun cuvânt de spus. Deifob a câștigat fiindcă era

mai mare, iar Helenus, supărat și jignit, a șters-o din Troia și s-a îndreptat spre Muntele Ida, ca să-și vindece mândria rănită.

În fruntea mai multor ahei plecați să vâneze oi și vite, Odiseu l-a găsit pe Helenus și l-a adus în tabăra lui Agamemnon. Dușmănia față de Deifob l-a făcut să le spună cu dragă inimă grecilor tot ce știa.

— Dacă vreți cu adevărat să le frângeți inima troienilor, a spus el, trebuie să vă strecurați în cetate — există o intrare secretă, pe care pot să v-o descriu. Unul sau doi oameni pot trece pe-acolo fără probleme, câtă vreme par inofensivi. Trebuie să intre în templul Atenei și să fure idolul de lemn căruia îi spunem Palladium. Norocul Troiei. A căzut din ceruri la picioarele stră-străbunicului meu. Atâta timp cât Palladiumul rămâne între zidurile cetății, Troia n-are cum să cadă.

Agamemnon s-a uitat la Odiseu, care a dat din umeri cu falsă resemnare.

— Hai, Diomede, a spus el. Se pare că iar e nevoie de noi.

Norocul Troiei

În aceeași noapte, îmbrăcați cu mantale zdrențăroase și cu glugi pe cap, Odiseu și Diomede au străbătut câmpia și s-au îndreptat spre partea din spate a cetății. Urmând indicațiile lui Helenus, au găsit ușa secretă și — după ce și-au ascuns săbiile în încâlceala de buruieni și iarbă înaltă de la baza zidului exterior — s-au furișat înăuntru și au parcurs străduțele întunecoase. Datorită veșmintelor de cerșetori, nimeni nu i-a deranjat, în afara unui grup de copii care au aruncat cu pietre după ei.

— Puțiți!

Odiseu insistase să-și dea cu bălegar de cal pe haine „pentru o duhoare de cerșetor adevărat“.

Lui Diomede i-au zburat din minte îndrumările grijulii ale lui Helenus de îndată ce au intrat în păienjenișul labirintic de alei și pasaje umede și reci. Spera că Odiseu nu era la fel de buimac.

— Unde suntem?

— Ar trebui să fim mai mult sau mai puțin în spatele palatului.

— Ar trebui? Mai mult sau mai puțin?

— Câtă vreme avem luna deasupra și la dreapta, suntem...

— Sst! Vine cineva!

Diomede l-a tras pe Odiseu în pragul unei uși, în timp ce se apropia silueta unei femei. Pe când mergea, luna a luminat-o preț de o clipă. A fost de-ajuns. Odiseu i-a ieșit în cale. Femeia s-a oprit și a făcut ochii mari.

— Odiseu? Pe toți zeii, Odiseu?

— Frumoasă seară, Elena.

Diomede a ieșit la rândul lui și s-a holbat la Elena, cu gura căscată de uimire. Femeia i-a întors privirea, la fel de surprinsă.

— Și Diomede? Asta e? A venit vremea?

S-a uitat în jur.

— A intrat toată armata aheeană în cetate? E și soțul meu? E și Menelau aici?

Odiseu a dus un deget la buze și a tras-o în întuneric. Câțiva soldați beți au trecut pe lângă ei, cântând în gura mare.

— Doar noi, a șoptit Odiseu. Am venit să furăm Palladiumul.

— Numai că ne-am rătăcit, a spus Diomede.

— Vrei să ne jucăm de-a Ariadna și Tezeu, a întrebat Odiseu, și să-mi arăți cum ieșim din labirint?

Elena avea un simț al umorului pe care nu și l-a mai putut stăpâni, așa că a izbucnit în râs.

— Palladiumul? Asta a ajuns să însemne marele război al lui Agamemnon?

— Nu-i de glumă, a spus Diomede. Helenus ne-a zis că, fără Palladium, Troia o să fie sortită pieirii.

— Mă rog, cu siguranță că ei asta cred, a spus Elena. O să vă ajut. Pe aici.

I-a dus pe după colțuri de stradă, prin curți și pe poduri șubrede din lemn, până când au ajuns într-o piață mare, unde, pe una dintre laturi, o scară maiestuoasă din marmură urca până la o fațadă colorată, cu coloane pictate.

— Templul Atenei, a șoptit Elena. Palladiumul e înăuntru.

Odiseu și Diomede au intrat în templu, iar Elena a stat de pază afară. Era liniște peste tot în jur. Nu trecea nimeni. Întâlnirea cu doi prieteni atât de buni din viața ei de altădată fusese un șoc extraordinar pentru Elena. Atât de brusc, cu totul din senin. Era ca un vis. Însă un vis care o trezise dintr-o realitate mult mai amăgitoare. Orice urmă de influență pe care o va fi avut Afrodita asupra ei se destrămase. Deifob o revolta, iar Troia nu însemna nimic pentru ea. Nu avea resentimente față de Priam și Hecuba, dar acum era cât se poate de sigură că nu voia nimic altceva decât să se întoarcă pe mare în Sparta cu Menelau. Dacă era dispus s-o primească înapoi.

Odiseu și Diomede au ieșit din templu. Diomede își scosese mantaua și o folosise să învelească Palladiumul.

— E atât de mic, a spus el, vârându-și legătura sub braț, și atât de grosolan cioplit.

— Știu, a zis Elena. Ca toate obiectele sacre și cu adevărat prețioase, e foarte simplu. Doar ce pângărește e frumos.

Odiseu s-a uitat la Elena. Nu-i scăpase reproșul amar pe care și-l făcuse odată cu ultimele cuvinte.

— Atrizii o să fie din cale-afară de bucuroși când o să audă cum ne-ai ajutat la povestea asta, a spus el.

— Menelau e supărat pe mine?

— Normal că nu. Fii pe pace. O să se termine în curând.

— Spune-i cât sunt de nefericită. Sunt nefericită cu Deifob, care e un porc, dar am fost nefericită și cu Paris. Să-i spui neapărat.

Odiseu i-a strâns mâna.

— Știe. Așa, cum mama naibii ne-ntoarcem la ușa aia secretă?

— Dar vin cu voi! a spus Elena. Așteptați să-mi iau copilul, pe Nicostratus. Venim cu voi până-n tabăra grecilor și-n felul ăsta o să se

termine totul!

Odiseu și Diomede s-au uitat unul la celălalt. Putea oare să fie atât de simplu? Și-au imaginat fețele lui Agamemnon și Menelau când aveau să se întoarcă la palisadă cu cel mai important trofeu dintre toate. Chiar atunci s-a auzit o voce.

— Prințesă Elena!

S-au întors. Câteva gărzi ale palatului se apropiau. Comandantul gărzii a înaintat grăbit și a făcut o plecăciune.

— Prințul Deifob ne-a trimis să te căutăm, domniță. Cine sunt oamenii ăștia? Cum au îndrăznit să-ți țină calea?

— Atena e binevoitoare cu cei care sunt binevoitori cu cerșetorii, a spus Elena. Și-acum, valea — plecați de unde-ați venit, a continuat ea spre Odiseu și Diomede, ridicând mâna și arătând spre una dintre cele cinci străduțe care porneau din piața templului.

Odiseu și Diomede s-au înclinat până la pământ și s-au îndepărtat de ea, murmurându-și mulțumirile.

— Și căutați un jgheab unde să vă spălați! a strigat Elena după ei. Duhniți ca niște greci.

Cei doi au alergat până la capătul străduței. Odiseu s-a uitat în sus și în jur, și-a găsit reperele și nu după multă vreme au ieșit amândoi pe ușa secretă și și-au căutat săbiile prin iarbă și printre buruieni.

Pe când făceau cale întoarsă spre tabăra grecilor, și-a făcut apariția magia întunecată a Palladiumului — sau poate magia întunecată a ambiției necinstite a lui Odiseu. La câțiva pași în spatele lui Diomede, el s-a gândit că i-ar fi mult mai bine dacă s-ar întoarce singur în cortul lui Agamemnon. S-a imaginat punând relaxat Palladiumul pe masa de campanie a Regelui Bărbaților. „Da, au ieșit din cetate și ne-au vânat. L-au ajuns pe Diomede în spatele meu și au fugit cu Palladiumul. M-am luat după ei, i-am omorât și am recuperat obiectul. A, nu, n-a fost mare lucru. Dar tare aș fi vrut să-l pot salva pe bietul Diomede. A fost un om cumsecade și un prieten bun.“

Una peste alta, un plan fără cusur.

Odiseu a tras aer în piept, a înghițit și s-a apropiat de Diomede, cu sabia ridicată. Cu coada ochiului, Diomede a văzut lama lucind în lumina lunii. S-a întors la timp să se ferească de lovitura ticăloasă.

Vraja s-a rupt, iar Odiseu a căzut în genunchi.

— Te credeam prieten, a spus Diomede.

— De la chestia aia! a zis Odiseu, arătând spre obiectul de sub brațul lui Diomede. E blestemată.

Diomede a încuviințat mormăind, dar a avut grijă să meargă în spatele lui Odiseu și să-l țină la respect cu vârful sabiei pe tot restul drumului, până când au ajuns la liniile grecilor.[180] Odiseu a avut, bineînțeles, inteligența să vorbească primul la sosire. El a povestit imediat cum a încercat să-l atace pe Diomede. A spus totul consternat, cu o voce uimită, îngrozită, vrând să arate puterea teribilă a Palladiumului. S-a decis pe loc ca, în loc să păstreze un asemenea obiect de rău augur, să-l ducă la altarul Atenei care se găsea la poalele Muntelui Ida, unde putea fi lăsat cineva de pază ca să-i împiedice pe troieni să-l revendice.

— Ne ajunge că obiectul ăsta afurisit a fost scos din cetate, a spus Agamemnon, întorcându-se spre Calchas. Fiindcă acum victoria ne e garantată. Nu așa stau lucrurile, Calchas?

Calchas a ridicat din umeri cu un zâmbet dulce.

— Așa e scris, stăpâne. Așa e scris.

— Uneori, a spus Odiseu, care știa că mai avea de tras până să le recâștige încrederea celor din jur, uneori ce scriu zeii trebuie să rescrie omul.

— Adică? a întrebat Agamemnon.

— Adică mi-a venit o idee, a răspuns Odiseu. Și chiar dacă o spun eu însumi, e foarte bună. Atât de bună, încât bănuiesc că Atena însăși m-a făcut s-o am.

[116] În relatarea lui Homer, anumiți zei minori, asociați adeseori cu Ares din motive evidente, sunt menționați ca fiind tot de partea troienilor. Ei sunt Phobos (Teama și Panica) și Deimos (Groaza) — în realitate, e vorba de simple personificări ale emoțiilor omenești care bineînțeles că ajung la apogeu în luptă. Uneori și Eris, zeița vrajbei și a discordiei, al cărei măr de aur a dus la răpirea Elenei, figurează tot de partea troienilor. Zeul-râu Scamander se aliază natural cu Troia și va juca un rol în încercarea de respingere a celor mai mari războinici ahei.

[117] După cum s-a menționat, Odiseu e stră-strănepotul lui Hermes prin mama lui, Anticlea, fiica lui Autolycus, fiul lui Hermes.

[118] Vezi Eroii, p. 156.

[119] Belerofon, de exemplu, încercase să-și găsească un loc printre ei: vezi Eroii, p. 201–202.

[120] Conform anumitor surse, dardanii sunt primii locuitori din jurul cetății Troia și sunt conduși de ramura mai tânără a familiei regale troiene, în frunte cu Anchise și Enea.

[121] Uneori ea se numește, mai plăcut, „lueză“.

[122] Și, de asemenea, o rudă îndepărtată; cel puțin potrivit izvoarelor ulterioare lui Homer.

[123] Peleian înseamnă „fiul lui Peleu“ — n-o să recurg foarte des la formularea asta. Homer și ceilalți poeți ai Războiului Troian o folosesc tot timpul și pentru fiecare erou. Diomede este tydid, Odiseu e laertid etc. După cum știm, Agamemnon și Menelau sunt atrizi.

[124] Pronunțat I-owe-lay-er — a nu se confunda cu nepotul omonim al lui Heracle (vezi Eroii, p. 91.) În „Catalogul ambarcațiunilor“ Iolau este trecut ca aducând patruzeci de vase.

[125] Pronunțat Pro-teh-si-layer, ca să rimeze cumva cu Menelau și Iolau.

[126] Fapt derutant, tot Podarce a fost numele inițial al lui Priam, după cum poate că vă amintiți. Înseamnă „cel agil“, „cel care sare în ajutor“ sau „cel iute de picior“. Unele variațiuni ale lui sunt folosite de Homer ca epitet pentru Ahile, a cărui viteză ca alergător era de neegalat.

[127] Cycnus înseamnă „lebădă“, după cum arată și cuvântul englezesc cygnet. Iubitul lui Phaeton avea același nume și a fost transformat tot în lebădă, când zeilor li s-a făcut milă de suferința lui după moartea lui Phaeton.

[128] Dezavantajul creat de obligația de a face o mutare. (N. trad.)

[129] A existat ulterior credința des întâlnită că, pe lângă zaruri și dame, Palamede „inventase“ toate consoanele alfabetului grecesc, în afară de beta și tau („b“ și „t“). Nefericiții studenți la matematică îl pot arăta cu degetul pentru pi și sigma...

[130] Numele lui Troilus poate fi văzut ca o combinație dintre Tros și

Ilus, numele celor doi regi întemeietori ai Troiei. Alte interpretări văd în el un diminutiv, un fel de „micul Troy“, sau poate o fuziune între Troi- și verbul luo, care înseamnă, printre altele și destul de rar, „a distruge“ — sau măcar „a dizolva“ ori „a dezintegra“ — și, în diateza medie (un verb modal aparte din greacă), „a răsplăti“.

[131] Potrivit acestor variante, Calchas nu e grec, așa cum fusese reprezentat anterior, ci un troian trădător care a trecut de partea grecilor.

[132] Numele lui e clădit pe cuvântul englezesc pander, care derivă din reprezentarea lui ca pețitor și ca om care înlesnește favoruri sexuale. To pander to someone înseamnă a face pe placul cuiva, a-i satisface dorințele.

[133] Spre aducere aminte: dacă nu există alte precizări, „Ajax“ simplu se referă la Ajax al lui Telamon, Ajax cel Mare. Dacă va apărea și Ajax cel Mic, i se va spune „Aias“.

[134] Jocul de dame este redat prin cuvintele pessoi sau petteia — pessoi fiind echivalentul în greacă al lui „piese“ sau „jucători“ (piese de șah, respectiv șahiști). Mai mult, uneori jocul este reprezentat ca având loc pe o tablă de șah și a fost considerat un strămoș a ceea ce englezii numesc draughts sau checkers. Acesta este jocul despre care se crede că l-ar fi inventat Palamede.

[135] E un nume important și prin urmare merită să vă gândiți cum se pronunță în minte, ceea ce ușurează întotdeauna lucrurile. Briss-ace e, probabil, pronunția cea mai simplă sau Briss-ay-iss; asta deși unii preferă Bryce-ace sau Bryce-ay-iss.

[136] Chrys-, care e un prefix pentru toate numele de aici, vine din echivalentul din greacă pentru gold (aur) — cum ar fi chrysanthemum (crizantemă), care înseamnă literal „floarea de aur“.

[137] Cristoase, ce criză „crizantemică“ de nume cu „Chryse“... Merită totuși remarcat că scena asta — demersul îndureratului Chryses — este locul din care începe Iliada lui Homer.

[138] Faptul că animalele au fost atinse de ciumă înaintea oamenilor este un detaliu atrăgător al lui Homer. La drept vorbind, sunt destul de dese cazurile când ciuma sare anumite specii: de la marmote la purici, apoi la șobolani, apoi la oameni și tot așa. Acest tip de transmitere „zoonotică“ are loc și astăzi, după cum am aflat pe pielea noastră.

[139] Vezi Eroii, p. 466, 316 și 246.

[140] Sceptrul a fost meșterit de însuși Hefaistos, marele meșteșugar al zeilor. El i l-a dat lui Zeus, care i l-a dat lui Hermes, care i l-a dat lui Pelops, care i l-a dat fiului său Atreu (tatăl lui Agamemnon și Menelau), de la care a fost luat de fratele lui geamăn Thyestes, de la care a fost smuls în cele din urmă de Agamemnon. Pausanias, călătorul din secolul al II-lea d.C., ne spune că sceptrul a rezistat până în epoca lui, când era venerat ca un zeu de populația din Chaeronea. Era ținut în casa preotului, iar oamenii îi aduceau dulciuri în dar zi de zi. Mă întreb dacă nu cumva Chaeronea era vestită pentru preoții ei dolofani.

[141] Plin de farmec, Homer sugerează că Thetis a trebuit să aștepte douăsprezece zile înainte să obțină o audiență la Zeus, fiindcă el și ceilalți zei călătoriseră peste mări și țări ca să benchetuiască alături de etiopieni.

[142] Thetis avusese un rol decisiv în salvarea lui Zeus de la o revoltă declanșată de ceilalți zei, care încercaseră să-l înlănțuie și să-i ia puterea. Thetis a rupt lanțurile și l-a chemat din Tartar pe Briareu cel cu o sută de mâini (cunoscut și drept Egeon), cel mai aprig dintre cei trei hecatonchiri (Vezi Mythos, p. 27–28), ca să stea de pază lângă tronul lui Zeus și să-i alunge pe rebeli. Așa că Zeus îi rămăsese categoric dator lui Thetis.

[143] În Cartea a II-a din Iliada, Agamemnon testează la început armatele grecilor spunându-le că sunt libere să se întoarcă acasă și așteptându-se, sigur pe el, ca soldații să strige într-un glas că preferă să rămână și să se bată. Spre groaza lui, se înghesuie cu toții pe corăbii și doar dibăcia retorică și puterea de convingere ale lui Odiseu și Nestor (adevăratul Nestor) îi conving să se întoarcă din pragul dezertării.

[144] Acest principiu a fost respectat chiar și în Marele Război din 1914–1918. Lordul Kitchener a gândit cam la fel ca Nestor. Soldații luptau mai însuflețit și cu mai mult aplomb dacă se găseau lângă oameni pe care-i cunoșteau, a decis el. Însă n-a trecut mult și a apărut o diferență crucială între Epoca Bronzului și Epoca Oțelului: pe măsură ce regimentele din aceeași regiune erau decimate în urma masacrului, au început să sosească telegrame cu vești despre pierderile de vieți omenești din casele, străzile, satele și ținuturile învecinate. Comunități întregi au fost afectate de aceste pierderi și, în consecință, moralul de pe frontul de acasă a suferit.

[145] O fi fost Aias — Ajax cel Mic — un bărbat scund, dar Homer precizează că nimeni din armata grecilor nu era mai priceput decât el la aruncarea suliței. Iar deficitul de statură era compensat cu vârf și

îndesat de vitejie.

[146] „Țistuind ca niște lăcuste“, scrie Homer.

[147] Pescarii credeau că fenomenul pe care îl cunoaștem drept focul Sfântului Elmo era tot o manifestare a Dioscurilor.

[148] „Ca o mamă care alungă o muscă de pe copilul adormit”, scrie Homer.

[149] Machaon a fost unul dintre fiii lui Asclepius. Țineți minte că vindecătorul divin fusese crescut și instruit, la fel ca Ahile, de centaurul Chiron.

[150] Din vechea casă regală din Argos și un însoțitor fidel al lui Diomede.

[151] Mulți specialiști consideră că acest episod, care alcătuiește Cartea a X-a din Iliada, nu este opera lui Homer, ci a altcuiva. E limpede că episodul poate fi omis fără ca povestea să aibă de suferit, ceea ce nu se poate spune despre celelalte cărți ale epopeii. Cruzimea lui facilă și oarecum jucăușă poate trece drept un adaos ulterior, plasat doar pentru a satisface cititori mai puțin sofisticați. Eu îl includ și voi judecați.

[152] A nu se confunda cu Sthenelus din Argos, concitadinul lui Diomede.

[153] La fel ca Sarpedon, Glauc era nepotul marelui erou Belerofon, cel care l-a îmblânzit și l-a călărit pe calul înaripat Pegas: vezi Eroii, p. 181.

[154] De aici și povestea Antigonei: vezi Eroii, p. 384.

[155] Care era născut în aceeași zi cu Hector — unul dintre detaliile fermecătoare utilizate atât de des de Homer.

[156] Homer ne spune că la ora aceea Hefaistos avea o altă soție: Charis (cunoscută și drept Aglaea), cea mai mică dintre cele Trei Grații.

[157] Hefaistos s-a rostogolit pe panta muntelui, s-a lovit la picior și a rămas cu șchiopătatul pe care i-l știm și în ziua de azi. Vezi Mythos, p. 94.

[158] Poate vă amintiți că sabia lui Peleu îi fusese dăruită de Zeus, că Acastus o ascunsese într-o grămadă de bălegar când îl lăsase pe Peleu

să fie ucis de centaurii prăduitori și că Peleu fusese ajutat de Chiron s-o găsească. Mai târziu, ca dar de nuntă, Chiron îi înmânase lui Peleu o suliță cu proprietăți miraculoase — după cum se va vedea la momentul oportun. Sabia și sulița (aidoma cailor Balius și Xanthus) îi fuseseră dăruiți apoi de Peleu lui Ahile.

[159] Homer îl pune pe Ahile să se transforme, pradă disperării, într-un țăran care încearcă să străbată o apă. „Nu îngădui să fiu măturat de pe picioare ca un copil care se chinuie să-și treacă porcii pe malul celălalt!“, strigă el.

[160] Și așa se încheie Iliada lui Homer.

[161] Numele ei se pronunță de obicei Pen-theh-suh-lay-er. Mulți sunt de părere că numele personajului Princess Leia (Prințesa Leia) din Războiul stelelor a fost inspirat de Pentesileea.

[162] Vezi Eroii (p. 115 și 467–468) pentru o descriere mai amănunțită a amazoanelor.

[163] Mulți scriitori celebri au preferat varianta narativă în care Hipolita se mărită cu Tezeu. În Eroii sugerez că Antiope se mărită cu el și că Hipolita a fost ucisă de Heracle într-un acces de furie. Tezeu și Antiope (sau „o amazoană“) sunt amintiți ca pereche în Hyppolitus de Euripide și în Fedra de Seneca (și de Racine); și, bineînțeles, „ducele“ Tezeu și Hipolita apar împreună în Povestea cavalerului de Chaucer și în Visul unei nopți de vară de Shakespeare.

[164] În Căderea Troiei, opera lui posthomerică, Quintus Smyrnaeus le numește Alcibie, Antandre, Antibrote, Bremusa, Clonie, Derimacheia, Derinoe, Evandre, Harmothoe, Hippothoe, Polemusa și Thermodosa.

[165] Există dovezi istorice și arheologice care vin în sprijinul ideii unei rase de războinice călare ca amazoanele — chiar mai mult, în sprijinul ideii luptătorilor fabuloși care sunt centaurii. Și unii, și alții erau călăreți atât de „sudați“ de caii lor, încât pare firesc să apară în legende și în basme drept oameni-cal, în cazul centaurilor, sau drept călărețe extrem de sălbatice și de înzestrate, în cazul amazoanelor. În ambele cazuri, grecii au recunoscut că acești oameni proveneau tot din est, din regiuni chiar mai îndepărtate de Troia. Acum știm, bineînțeles, că războinicii care au introdus noțiunea de arcaș călare în vest au fost hunii și pe urmă mongolii din Orientul Îndepărtat.

[166] Era pipernicit și cu picioarele strâmbe, ne spune Homer. Potrivit anumitor izvoare, asta a fost consecința rănilor suferite după ce a fost aruncat de pe o stâncă de Meleagru fiindcă s-a comportat ca un laș în

timpul vânării Mistrețului din Calidon. Tersit (numele pare să însemne, de fapt, „cutezător“ și „viteaz“) joacă un rol semnificativ în Troilus și Cresida de Shakespeare (iar când e interpretat de Simon Russell Beale, într-o memorabilă producție a Royal Shakespeare Company, un rol de-a dreptul ilar), fără să-i pese de cei care suferă de pe urma șfichiului limbii lui virulent de ofensatoare.

[167] Există autori (printre care și Robert Graves) care au sugerat că Tersit e prezentat de obicei drept un ins urât și strâmb fiindcă a avut curajul să spună adevărul în fața puterii... Cei care scriu (sau pun să se scrie) istoria sunt, bineînțeles, cei puternici.

[168] În piesa lui Shakespeare, Ahile este unul dintre puținele personaje care, de fapt, îl tolerează pe Tersit și se amuză la glumele lui.

[169] În schimb, „scârbosul leș al lașului Thersides“ (așa cum apare în traducerea — fermecătoare prin arhaismul ei — pe care o face Arthur Sanders Way lucrării Căderea Troiei de Quintus Smyrnaeus) a fost aruncat într-o groapă.

[170] Numele înseamnă „neclintit” și „hotărât”, precum și „răbdător” — folosit foarte des cu referire la măgari din acest motiv. Prefixul aga- este un amplificator care înseamnă „foarte” sau „pe deplin”. Prin urmare, am putea crede că Agamemnon are un nume nepotrivit, date fiind nerăbdarea și instabilitatea lui emoțională...

[171] Titonus a îmbătrânit, s-a stafidit și a slăbit atât de mult, fără să moară, încât, în cele din urmă, lui Eos i s-a făcut milă de el și l-a transformat într-o lăcustă (sau o cicadă, dacă preferați). Vezi Mythos, p. 382.

[172] Duplicitarul Odiseu atinge aici apogeul vicleniei. De fapt, după cum ne spune Homer, Ahile a intervenit în luptă înainte ca acești cei mai valoroși războinici ahei să se facă bucăți unul pe altul. Încleștarea s-a încheiat fără învingător.

[173] În Căderea Troiei de Quintus Smyrnaeus (tradusă de Arthur Sanders Way), lucrurile sunt înfățișate astfel: „Iar Aias, cu marea lui inimă/Săgetată de durere, a aiurat cu mintea dusă și nefericit./Spume la gură a făcut; iar din gâtlej/Ieșitu-i-a un răcnet ca de fiară”.

[174] Vă amintiți că al doilea duel oficial dintre eroii greci și troieni, cel dintre Hector și Ajax (primul fiind înfruntarea întreruptă dintre Paris și Menelau), s-a încheiat cu un schimb curtenitor între cei doi combatanți: Ajax i-a dăruit lui Hector centura de război, iar Hector i-a încredințat lui Ajax tocmai sabia cu care acesta din urmă avea să se

sinucidă. Centura, pe care Hector a purtat-o mereu din ziua duelului, a fost folosită de Ahile ca să lege corpul fără viață al lui Hector de carul lui de luptă și să-l târască atât de crud prin praf. Aceste daruri cavalerești au devenit simboluri ale celor mai rele și mai tragice elemente ale războiului. Prima armură a lui Ahile, purtată de Patrocle și de Hector; cea de-a doua armură, superbă, făurită de Hefaistos; centura de război a lui Ajax și sabia lui Hector: toate par să fi fost scăldate în nenoroc. Povestea Troiei răsună de blesteme, bineînțeles, iar aceste simboluri par să dea de înțeles că tot ce are de-a face cu un război nimicitor e blestemat din capul locului.

[175] Băiatul a fost numit după marele scut al lui Ajax. Eurysaces a ajuns să stăpânească în Salamina. Sofocle a scris despre el o piesă care s-a pierdut. S-a păstrat, în schimb, tragedia lui, Ajax, care înfățișează nebunia și sinuciderea eroului și care încă se joacă, iar din când în când e retradusă și adaptată.

[176] Amândoi erau nepoții lui Aeacus, care a avut doi fii, Telamon și Peleu, după cum vă amintiți. După cum trebuie să vă amintiți.

[177] Potrivit istoricului și geografului Strabon, o statuie a lui Ajax a fost luată prin jaf din mormânt de Marc Antoniu și oferită Cleopatrei. În schimb, Pausianas consemnează întâlnirea cu un mysian care i-a spus că, după ce mormântul a fost luat de ape, printre oasele lui Ajax recuperate se numărau și rotulele lui, „de mărimea unui disc pe care îl foloseau băieții la pentatlon”.

[178] Am găsit confirmări ale poveștii lui Corythus așa cum am relatat-o aici doar în Povestea Troiei de Roger Lancelyn Green și în Cartea a IV-a a poemului Elena din Troia de Andrew Lang, prolificul folclorist din secolul al XIX-lea, care cred că reprezintă sursa de inspirație a lui Lancelyn Green, după cum mai cred că varianta lui Lang a fost inspirată de o narațiune mai cunoscută. Narațiunea în cauză se găsește în splendid intitulata Erotica Pathemata („Necazurile iubirii”), scrisă în secolul I î.C. de Partenius din Niceea, și combină scrierile a doi istorici anteriori ai Troiei: Cephalon din Gergitha — un pseudonim sub care a scris Hegesianax din Alexandria Troada (cca sfârșitul secolului al III-lea – începutul secolului al II-lea î.C.) — și Hellanicus din Lesbos, în secolul al V-lea. După cum scrie în Erotica Pathemata (în traducerea lui Stephen Gaselee): „Din însoțirea lui Oenone și Alexandru [adică Paris] s-a ivit pe lume un băiat pe nume Corythus. El a sosit în Troia să-i ajute pe troieni și acolo i-a căzut dragă Elena. Ea l-a primit cu cea mai mare căldură — căci era nespus de chipeș —, dar tatăl lui a prins de veste ce avea de gând și l-a răpus”. Nicandru scrie totuși că nu era fiul lui Oenone, ci al Elenei și al lui Alexandru,

vorbind despre el după cum urmează: „Iată mormântul lui Corythus doborâtul,/Din pântecul Elenei rod, după amară însoțire/Cu soiul mârșav al celui Păstor” („Păstorul” este, bineînțeles, tot Paris.) Totuși, în varianta lui Lancelyn Green, Elena „citește” un mesaj, pe când Lang vorbește despre „semne” și (destul de derutant) „stihuri”... Trebuie să presupun că, dacă Oenone chiar a scris, a făcut-o într-o versiune ionică înrudită pe departe cu scrierea grecilor din Micene, un tip de scriere dispărut înainte de vremea lui Homer, dar care a precedat alfabetul grec posthomeric. Sau poate că mesajul a fost scris în predecesorul scrierii grecești, respectiv scrierea minoică sau cretană — un tip de scriere încă nedescifrat. Scrierea miceniană, Liniarul B, a fost decodificată remarcabil de Michael Ventris și John Chadwick în anii 1920, la zece ani după moartea lui Lang. Homer nu se referă la citit sau la scris în niciuna dintre epopei și trebuie să ne scoatem din minte imaginile cu mesageri care poartă înștiințări, heralzi care citesc de pe pergamente sau scrisori pe care soldații le trimit acasă sau le primesc de acasă. Varianta lui Andrew Lang la povestea lui Corythus depinde totuși de un tip de mesaj, iar eu știu la fel de puțin ca voi cum au fost citite acele „semne”. Chiar și așa, prefer — la fel ca Lancelyn Green — varianta lui Lang, cu semne, stihuri și toate cele...

[179] În tragedia Filoctet a lui Sofocle, Odiseu îl ia pe Neoptolem cu el pe insula Lemnos (Diomede nu e de față) și pune la cale un minunat joc al tertipurilor și al păcălelii. Filoctet refuză să vină în ajutorul armatei grecești, însă în cele din urmă Heracle își face apariția pe scenă ca un deus ex machina, dezvăluindu-i lui Filoctet că în Troia îl așteaptă vindecarea și o victorie eroică.

[180] Diomede știa cât de prețios era Odiseu pentru forțele aheene, cu toată înclinația lui de a fi duplicitar și trădător. În Atena istorică și, de fapt, în toată lumea grecilor, secole la rând, formula „alegerea lui Diomede“ sau „o necesitate diomediană“ a fost folosită pentru descrierea unei situații în care cineva e obligat să facă un lucru pe care altminteri nu l-ar face doar pentru că e pentru binele comun — de exemplu, Diomede cruțându-l pe Odiseu și înfrânându-și dorința firească să se răzbune de dragul cauzei generale a grecilor.

Feriți-vă de greci...

Zorii

În fiecare dimineață, când Eos, sora soarelui Helios și a lunii Selene, dă în lături porțile din perle ale palatului de la răsărit, se roagă ca această nouă dimineață să aducă izbânda Troiei. Titonus, soțul ei și fratele lui Priam, fusese prinț al cetății. Chiar aici, pe nisipurile unde trăseseră corăbiile negre ale forței invadatoare aheene cu zece ani în urmă, ea și acel muritor de o frumusețe orbitoare se plimbaseră în primele zile de iubire. Memnon, fiul lor, murise vitejește în lupta pentru cauza troienilor, răpus de Ahile cel crud nu departe de linia țărmului. Eos îi urăște pe greci și ar vrea să le refuze superbele străluciri de mărgean și de culoarea piersicii, pe care îi stă scris în destin să le reverse peste nemernici și virtuoși deopotrivă.

În fiecare dimineață, gărzile cu priviri încețoșate de pe meterezele Troiei sunt schimbate cu soldați odihniți. În fiecare dimineață, noul comandant al gărzii îl întreabă pe cel care iese din schimb dacă s-a întâmplat ceva notabil peste noapte.

În fiecare dimineață, răspunsul a fost același.

Până în dimineața asta.

Dimineața asta, printre toate celelalte, e altfel.

Eos încă nu și-a terminat treaba, iar lumea e tot în întuneric, când santinelele care urmează să intre de gardă ajung sus pe zidurile cetății. Soldații se miră când văd întregul schimb de noapte înghesuindu-se la marginea parapetelor, cu privirile îmbrățișând câmpia.

— Ce e? Ce vedeți?

— Nimic! vine răspunsul.

— Nimic?

— Chiar nimic. Nimic.

— E încă întuneric.

— Am văzut focuri mai devreme. Focuri uriașe, dar s-au stins.

Lumina începe să se împrăștie pe cer și contururile nedeslușite se văd tot mai bine. Uitatul țintă într-un loc și încercarea de a vedea ce e cu formele ce se ivesc treptat nu fac bine ochiului. Însă fiecare minut aduce un strop de limpezime.

— De ce nu văd contururile corăbiilor?

— Ce e chestia aia mare?

— Nu era acolo.

Departe spre răsărit, porțile zorilor sunt date în lături și razele slabe inundă acum cerul deasupra cetății. Încet, atât de încet, încât ai spune că-și bate joc cineva de simțurile oamenilor, se dezvăluie un adevăr uimitor.

Comandantul gărzii de noapte se repede la marele clopot de aramă și împinge limba de lemn ca să dea alarma.

Cetățenii Troiei sunt la fel de bine pregătiți ca soldații. Când aud dangătul marelui clopot, oamenii încep să se strângă la punctele de întâlnire știute. Nimeni nu țipă, nimeni nu se agită și nu se sperie ca un cal neliniștit, nimeni nu rămâne stană de piatră. Hector, care a stabilit procedurile și i-a pregătit pe oameni cu mult timp în urmă, ar fi fost mândru să-i vadă acum cât de calmi și de organizați sunt în clipa asta, la primul dangăt al clopotului.

Deifob și Casandra sunt primii membri ai casei regale care ajung pe metereze. Priam însuși sosește puțin mai târziu, ciufulit și cu răsuflarea tăiată. Soldații de gardă încă se uită în zare și trebuie să fie aduși la ordine de maeștrii de ceremonii și de heralzii care însoțesc familia regală.

— Ce e? întreabă Priam. Un atac? Incendiu? Scări?

— Vino să vezi, tată! strigă Deifob.

Priam e ajutat să ajungă în punctul cel mai de sus.

Sub el se întinde câmpia Iliumului. Cei zece ani de război au săpat gropi și adâncituri și au distrus porțiuni întinse din pământul mănos de pe vremuri. Priam își ridică ochii. Uite și râul Scamander sclipind în soarele dimineții, iar dincolo de el...

Priam clipește des, nevenindu-i să creadă, și se uită din nou.

Nu mai e nimic.

Îngrăditura grecilor a fost demontată.

Întreaga tabără, colibele, corturile, palisadele și toate celelalte, arse.

Vede conturul straniu și masiv al unui obiect, dar nu-și dă seama ce e.

Însă corăbiile inamice au plecat, până la una.

Priam s-a obișnuit atât de mult cu imaginea lor tivind plaja, încât lipsa lor arată ca o rană, ca o cicatrice oribilă. Linia țărmului e goală și expusă fără ele.

Priam se uită mai departe, pradă uimirii și a încă unui sentiment nedefinit. Să fie oare teamă? Își dă seama că simte o fărâmă de speranță. Să îndrăznească să spere? Simplul gând la speranță îl umple de frică. A văzut și a suferit prea mult ca să se mai încreadă în speranță.

Se întoarce spre Deifob.

— S-au... Unde sunt...?

Deifob zâmbește larg și chiar îndrăznește să-l bată pe umăr pe rege.

— Au plecat acasă, tată! Grecii au plecat acasă!

Începe să danseze în jurul bătrânului buimac.

Priam își împinge fiul și se uită din nou spre câmpie. Se întoarce spre Antenor, sfetnicul și prietenul lui.

— Ce-i aia? Acolo, forma aia care se profilează lângă țărm, deasupra dărâmăturilor? Ochii mei nu bat pân-acolo. Ce poate să fie?

Casandra se apropie și trage de veșmintele tatălui ei, strigând în gura mare:

— E moartea! Moartea!

Antenor îl cheamă pe comandantul gărzii.

— Trimite câțiva oameni la tabăra aheilor. Spune-le să caute atent și să ne spună ce-i acolo.

Priam vorbește grupului de oameni strânși pe parapete să admire

împreună priveliștea.

— E foarte frig aici, le spune el. Cred că n-ar fi rău să coborâm și să luăm micul dejun până primim alte vești, nu?

La micul dejun Priam manifestă un calm aparent. Îi spune Hecubei că nu-i vine să creadă că e treaz.

— E cu putință? După atâția ani? Să fi plecat, pur și simplu?

— Pentru asta ne-am rugat, iubirea mea, spune Hecuba. Poate că zeii ne-au ascultat în cele din urmă.

— De ce acum?

— De ce nu acum? Zeii știu ce i-a făcut războiul ăsta Troiei. Ce ne-a făcut nouă. Ești un om bun, Priam. Unii oameni răi au dus vieți mai fericite și n-au fost siliți să-și îngroape atâția fii. O asemenea nedreptate e o jignire pentru tot și pentru toate. Zeilor le-a trebuit mult timp până să încline balanța războiului în favoarea noastră, dar chiar meritățm să fie așa.

Chiar atunci gălăgia din pasajul de afară anunță întoarcerea iscoadelor. Comandantul gărzii izbucnește.

— Maiestate, au plecat! Au plecat de-adevăratelea. N-a rămas picior de grec. Deși, sire, nu, nu e chiar așa. Mai e... am dat peste...

— Vino-ți în fire, tinere, și spune-ne ce-ai găsit în tabăra aheilor, îl îndeamnă Priam.

— Tabăra aheilor nu mai e o tabără. Deloc. E săpată, arsă, părăsită. Am găsit totuși un bărbat acolo. Am lăsat un om din gardă cu el fiindcă pe lângă bărbatul ăsta, am mai găsit...

Comandantul gărzii se întrerupe, incapabil să-și stăpânească surâsul larg.

— Sire, n-o să ghicești niciodată ce-am găsit.

— Nu te juca cu regele tău. Spune-odată, omule! se răstește Deifob. Spune pe șleau ce-ai găsit.

— Pe șleau, înălțimea ta, spune comandantul gărzii, prea însuflețit ca să se potolească la auzul rățoielii lui Deifob, am găsit... un cal.

— Păi, nu mi se pare nimic ciudat aici, spune Hecuba.

— Nu, nu! insistă comandantul gărzii, neputând să-și șteargă zâmbetul de pe față. Ăsta e un cal cum n-ați mai văzut niciodată. Un cal — arată spre tavan — înalt cât să ajungă la acoperișul ăsta. Un cal făcut din lemn!

Planul...

Când Odiseu și-a prezentat ideea în amănunt, câțiva dintre apropiații lui Agamemnon — printre care cei mai importanți au fost Neoptolem și Filoctet — au încercat să-i închidă gura.

— N-o să meargă.

— O să-i dea foc din prima.

— N-ar păcăli nici măcar un copil.

— Treizeci de bărbați? Și unul dintre ei o să fii tu, nu?

— Nu prea cred!

— De departe cea mai proastă...

— ... nebunească... nesăbuită... sinucigașă...

Agamemnon și-a ridicat sceptrul și s-a lăsat tăcerea.

— Asta ți-a spus Atena?

— Amănunt cu amănunt, a răspuns Odiseu. Am fost la fel de uimit ca voi toți. Dar mi-a promis că o să meargă.

S-a întors spre ceilalți.

— Și, da, cu siguranță o să fiu unul dintre cei treizeci dinăuntru. N-am chef să rămân în istorie drept unul dintre lașii care n-au crezut. Unul dintre trădătorii care s-au pus de-a curmezișul singurului plan ce ne poate aduce victoria. O să fiu unul dintre cei treizeci pe care faima n-o să-i lase singuri niciodată. Și mă aștept să fie bătaie pe locuri.

Forța și puterea de convingere a cuvintelor lui au avut efect.

— Am venit aici să mă bat cu dușmanul, nu să mă ghemuiesc în burta unei capcane de lemn numai bună de incendiat, a spus Neoptolem.

— Înțeleg de ce tu și Filoctet, care ați luptat doar câteva săptămâni, credeți în continuare că forța armelor e singura soluție, a spus Odiseu. Numai că noi, ceilalți, ne-am săturat de luptă și suntem gata să încercăm șiretenia în locul omorului. Minte în loc de ghioagă, pricepi? Îndrăzneală și isteține în loc de măcel și sânge.

Un murmur hotărât de încuviințare i-a redus la tăcere pe sceptici.

— Cum o să facem chestia asta? a întrebat Menelau.

— Îl propun pe EPEIUS, a spus Odiseu. El a construit îngrăditura. Așa cum știm cu toții, cele mai bune și mai solide colibe și construcții din tabără sunt proiectate de el. Acasă în Phocis, a supravegheat construirea templelor, a corăbiilor și a câtorva orașe cu totul.

A fost chemat Epeius. Nu era cel mai îndrăgit dintre războinicii ahei. Mulți observaseră că nu era niciodată de găsit în prima linie când era pericolul mai mare. Totuși, putea să lupte unu contra unu la fel de bine ca toți ceilalți. Îl învinsese pe Euryalus, însoțitorul lui Diomede, în meciul de box care făcuse parte din jocurile funerare ținute în cinstea lui Patrocle. Iar la cele organizate nu mult după aceea, în onoarea lui Ahile, nici măcar ACAMAS — fiul mărețului Tezeu, fondatorul luptelor libere[181] — nu izbutise să-l învingă. Dacă l-a surprins faptul că fusese chemat la această întrunire a tuturor marilor conducători ai forței expediționare aheene, a avut grijă să n-o arate.

Odiseu a vorbit zece minute, iar Epeius a încuviințat din cap în timp ce asculta.

— Ingenios, a murmurat el după ce Odiseu a terminat. Un cal de lemn, zici? N-ar fi mai bun un elefant?

La asta s-au auzit câteva râsete. A râs imediat și Odiseu.

— Cum să zic, treizeci de oameni... a spus Epeius. O să trebuiască să respire totuși.

— Treizeci e numărul cel mai mic ca să fim siguri de reușită. Poți s-o faci, Epeius.

— La început o să trebuiască să ridic un zid înalt, ca să ascund ce facem aici de ochii și de iscoadele troienilor.

— M-am gândit la asta. Ar fi bine să fie un gard simplu de lemn. Să pară un fel de continuare a îngrăditurii. Suficient de înalt ca să ascundă ce faci, normal, numai că un zid înalt ar trezi bănuieli.

Epeius a dat din cap.

— În regulă, a spus el. Ar fi bine să mă pun pe treabă. Înainte de orice, o să trebuiască să mergem pe versantul vestic al Muntelui Ida ca să doborâm niște pini și să aducem bușteniii aici. O să am nevoie de catâri și de oameni. Pot să aleg pe oricine vreau să lucreze cu mine?

Agamemnon a făcut un semn cu mâna.

— Ia pe oricine și orice vrei.

După ce Epeius și Odiseu au plecat, Agamemnon s-a întors spre Calchas.

— Facem ce trebuie? Mă gândesc că e un risc enorm.

— Ideea e îndrăzneață, sire, a fost de acord Calchas, dar are ceva care se leagă de un lucru ciudat care mi-a atras privirile înainte să se însereze. Am văzut un șoim repezindu-se asupra unei porumbițe. Îngrozită, porumbița a zburat și s-a ascuns într-o crăpătură dintre două stânci. M-am uitat multă vreme la șoimul nemulțumit, care a dat ocol stâncii, prea mare ca să încapă în crăpătură. Rotirea asta mi-a evocat armatele noastre care au tot dat târcoale Troiei fără rezultat. Însă pe urmă șoimul s-a oprit și s-a ascuns într-o tufă din fața crăpăturii. A așteptat acolo, nevăzut și fără să scoată un sunet. După aceea am văzut porumbița cum scoate capul, se uită în jur și pleacă în zbor. Șoimul a țâșnit imediat din tufă și s-a aruncat asupra ei. Mi-am dat seama imediat ce-mi spunea povestea asta. Troia n-o să cadă din pricina repeziciunii și a forței, ci din pricina vicleniei, stăpâne. Și chiar a doua zi dimineață vine Odiseu și ne vorbește de strategia lui...

Și-a ridicat palmele, ca pentru a-și exprima uimirea față de misterioasele căi, de nepătruns, ale zeilor, ale Parcelor și ale destinului.

— Hm, a făcut Agamemnon, dându-și ochii peste cap, la fel ca Menelau.

Epeius se agita, se învârtea și scăpăra la fel ca Hefaistos în timp ce muncea. Se împrăștiase vorba prin tabără că folosea giuvaiere și metale prețioase pentru detaliile marii lui creaturi de lemn.

— Din prada noastră împărțită! au bombănit câțiva furioși.

În general, proiectul provoca emoție și se bucura de sprijin. Totuși, oamenii voiau să-l vadă mai bine. Eșafodajul pe care îl ridicase Epeius

ca să ușureze construirea calului era la fel de eficient ca paravan pentru ochii grecilor cum fusese marea palisadă de lemn din jurul întregii alcătuiri pentru cei ai troienilor. Auzeau fierăstraiele și ciocanele, dar nu vedeau nimic din ce se înălța.

Între timp, Odiseu lămurea punctele mai subtile ale planului pentru Agamemnon și ceilalți mari comandanți.

— Dacă strângem tot și abandonăm tabăra, fără să lăsăm nimic altceva în afară de calul pe care să-l găsească troienii, o să intre la bănuieli, a spus el.

— Dar am crezut că tocmai asta era figura. Să plecăm cu totul, nu? a întrebat Aias.

— Da, dar trebuie să lăsăm pe cineva care să le explice rostul calului. Să-i convingă pe troieni că pot să-l ducă în cetate în deplină siguranță.

Agamemnon s-a încruntat.

— Nu pricep.

— Și am omul potrivit, a spus Odiseu, dându-se la o parte și pocnind din degete spre draperia din spatele lui.

Ca la un semn, un bărbat îndesat și lat în umeri a înaintat câțiva pași și a făcut o plecăciune scurtă, ironică. La vederea lui s-a iscat un murmur de surpriză și îndoială.

— SINON? a întrebat Agamemnon. Parcă vă urați unul pe altul.

Odiseu a zâmbit.

— De iubit e clar că nu ne iubim...

— Vărul meu Odiseu e un nemernic escroc și mincinos, a spus Sinon, și nu suport nici măcar să-l văd.

— Asta se știe, a încuviințat Odiseu. Faptul că nu suportă nici măcar să mă vadă, a adăugat el repede. Restul e o calomnie ordinară, născută din invidie. Și chiar nu-mi dau seama de ce râdeți cu toții. Ideea e că până și troienii știu că Sinon și cu mine suntem dușmani de moarte. Trădarea lui ar fi cu atât mai ușor de crezut.

— Cum adică, trădarea? Explică-te.

Odiseu s-a explicat.

— Chiar nu te-ntrece nimeni în viclenie, nu? a spus Agamemnon după ce-a auzit totul. Nimeni din lumea asta mare n-ar fi putut să coacă o prefăcătorie măcar pe jumătate cât a ta.

Cuvintele lui au părut mai degrabă dezaprobatoare decât elogioase.

— Nici eu, mărite rege, a spus Odiseu, ridicându-și mâinile și protestând șocat. Atena. Mi-a apărut în vis și mi-a oferit toate detaliile. Sunt doar marioneta ei, agentul ei umil.

Calul

Priam și alaiul lui s-au îndreptat spre tabăra aheeană lăsată de izbeliște. Pe când treceau peste Scamander și se apropiau, marele cal din lemn părea din ce în ce mai mare, iar forma i se profila pe lumina albă și strălucitoare a cerului.

După ce condusese patrula de cercetare, comandantul gărzii se sprijinea acum posesiv de uriașul picior din stânga față al calului, cu un aer de proprietar mândru, tipic celor care tocmai făcuseră o descoperire importantă. La apropierea regelui, el a luat imediat poziție de drepți.

Un asemenea lucru nu se mai văzuse niciodată. În doar trei zile de muncă, Epeius și echipa lui de constructori se autodepășiseră. Atenția pentru detalii era uimitoare. Cea mai mare parte a spatelui, a coastelor și a pântecului era formată din stinghii suprapuse, ca la bordajul unei ambarcațiuni, și fiecare scândură era îndoită, prelucrată și netezită cum scrie la carte. De gât era prinsă o coamă răsfirată, tivită cu roșu-închis și împodobită cu pompoane de aur. Găvanele calului aveau incrustații de beril și ametist, declanșând scânteierile unor culori contrastante — ochi care păreau că se mișcă, roșii ca sângele și tiviți cu verde. Un frâu bătut cu fildeș și bronz argintat sclipea și licărea pe capul mândru, care încremenise pe jumătate întors, ca și cum chiar în clipa aceea un călăreț nevăzut ar fi tras de hățuri. Buzele erau despărțite ca să dea la iveală un șir de dinți albi și puternici.

Priam și troienii care stăteau și se uitau pironiți de uimire nu aveau de unde să știe că gura mare a calului nu era deschisă ca să emane sălbăticie și forță (deși emana), ci ca să lase aerul curat și proaspăt să pătrundă în canalele ascunse care mergeau de-a lungul gâtului până jos în pântec.

Copitele fiecărui picior erau îmbrăcate în baga prinsă cu inele de bronz. De la urechile ciulite până la coada stufoasă și împletită, impresia era de vitalitate maiestuoasă și agilă.

Priam și curtenii lui s-au uitat și s-au minunat în tăcere.

Cuprins de venerație, dar nedumerit, Deifob a mângâiat picioarele calului.

— Trebuie să-l distrugem! a strigat Casandra. Distrugeți-l, dați-i foc, până nu ne distruge și nu ne dă el foc tuturor.

— Remarcabil, a spus Priam într-un târziu. Absolut remarcabil. Ai impresia că Ares poate să se suie în orice clipă pe armăsarul ăsta minunat și să intre-n luptă.

— Dar ce anume e? a întrebat Hecuba. Adică la ce e bun?

— E bun la distrugerea Troiei, s-a tânguit Casandra.

Polidamante l-a strigat pe rege de sub pântecul calului.

— Fii bun și vino până aici, sire, a spus el. Cred că merită să vezi.

Și merita: erau niște litere de aur, pictate de-a lungul coastelor din dreapta.

— LAOCOON, tu te pricepi să citești însemnele astea; vino și spune-ne ce înseamnă, a rostit Priam, făcându-i semn unui preot al lui Apollo, care stătea ceva mai încolo cu cei doi fii ai lui, ANTIPHANTES și THYMBRAEUS.

Laocoon s-a apropiat și a cercetat ce scria.

— „Pentru întoarcerea lor acasă, elenii îi oferă acest obiect Atenei.“

— Aha, deci e pentru zeiță. Un dar?

— Sire, nu te poți încrede în greci nici măcar când fac daruri.

— Ți-e frică de obiectul ăsta?

Laocoon a luat sabia unui soldat și a lovit tare cu latul lamei în pântecul calului.

— Eu spun să-l arzi. Eu spun să-l ar-ar... Eu spun...

Dar Laocoon n-a putut să mai vorbească. Gura i s-a deschis și i s-a închis. Din gâtlej a început să-i iasă spumă și a fost cuprins de convulsii și de spasme. Antiphantes și Thymbraeus s-au repezit să-l sprijine.

— Hai, tată, așază-te aici, a spus Antiphantes.

— Nu e nimic, maiestate, l-a asigurat Thymbraeus pe rege. A făcut o criză, i s-a mai întâmplat.

— Hm. Poate că zeii au vrut să-l amuțească fiindcă a îndrăznit să pună la îndoială darul ăsta de mulțumire, a spus Deifob.

— Ar trebui măcar să-l lăsăm aici, unde l-au lăsat grecii, a zis Priam.

— N-aveți cum să-l mutați în Troia, chiar dacă vreți, a mârâit o voce.

Priam s-a întors și a dat cu ochii de un bărbat plin de sânge și bătut, scund și lat în umeri, care era ținut de doi soldați.

— Tacă-ți fleanca, câine grecotei! a spus unul dintre ei, lovindu-l tare peste gură. Ești în prezența unui rege.

— Ăsta cine-i?

— Își spune Sinon, maiestate. L-am găsit pitindu-se în mlaștinile din spatele dunelor de-aici. A încercat s-o ia la sănătoasa când ne-am apropiat, dar l-am prins.

— Dați-i drumul, a poruncit Priam. N-are de ce să se teamă dacă e cinstit în fața zeilor și ne spune adevărul. Îmi pare rău, Sinon, oamenii mei ar fi trebuit să se poarte mai frumos cu tine.

— Era deja rupt cu bătaia când l-am găsit, maiestate. Spune că grecii i-au făcut-o.

— Oamenii lui?

Sinon a fost împins la picioarele regelui, unde a scâncit și s-a smiorcăit în timp ce răspundea la întrebările — și uneori la loviturile — care-i erau adresate.

Treptat, ceilalți au reușit să pună lucrurile cap la cap. Odiseu, blestematul, ticălosul, vicleanul Odiseu — Sinon scuipa de fiecare dată când trebuia să-i rostească numele — îi spusese lui Agamemnon că animalul trebuia construit și lăsat pe țărm ca s-o cinstească pe Atena, care era furioasă din cauza blasfemiei care fusese furtul Palladiumului

din templul ei. Sacrilegiul acela însemna că forțele aheene își atrăseseră blestemul asupra lor. Nu mai aveau cum să câștige războiul. Nu mai puteau nici măcar să ajungă în siguranță acasă, dacă nu-i ofereau calul zeiței.

— Grecii nu mai puteau să câștige războiul? a spus Priam. Au crezut asta?

— Calchas, profetul lor. El a spus că așa stăteau lucrurile. Că venise vremea să plece acasă. Le-a zis că troienii le făcuseră pe plac zeilor prin purtarea lor onorabilă și pioasă, dar că noi îi înfuriaserăm.

— Exact vorbele mele! a rostit Hecuba. Ce-ți spuneam, Priam? Zeii înțeleg că nu merităm să ne pierdem cetatea. Am știut!

Priam a strâns-o de mână.

— Deci chiar au abandonat lupta? l-a întrebat el pe Sinon.

— Uită-te în jur, rege. Corturi și posturi de pază arse. Corăbii încărcate și ore bune de când au plecat acasă. În afară de bietul Sinon cel plin de sânge, desigur.

Priam s-a încruntat spre grec.

— Și tu de ce ești aici?

— Îl ții minte pe unul dintre generalii ahei, văr cu căpetenia noastră Agamemnon, pe nume Palamede?

— Normal.

— Ei bine, Palamede a fost cel care, cu mulți ani în urmă, și-a dat seama ce făcuse Odiseu — pfui!, încă un scuipat violent, din fundul gâtlejului — și cum se prefăcuse nebun în Itaca. Lașul încerca să-i tragă pe sfoară pe ceilalți și să nu-și respecte jurământul. Și nu l-a iertat pe Palamede fiindcă l-a dat de gol. Așa că într-o zi, cam cu nouă sau zece ani în urmă... aproape de începutul afurisitului ăstuia de război... într-o zi a fost găsit cadavrul unui troian prins și omorât, iar asupra troianului a fost descoperit un mesaj, chipurile de la tine, maiestate, în care-i mulțumeai lui Palamede că sprijinise cauza troienilor.

— N-am trimis niciun mesaj, a spus Priam. Abia dacă-l cunoșteam pe om.

— Bineînțeles că nu. L-am văzut cu ochii mei pe Odiseu — pfui! — cum a pus bilețelul. Mai încolo m-am ținut după el și am văzut cum îngroapă aur de-al troienilor chiar sub cortul lui Palamede. Aurul a fost găsit. Palamede și-a susținut nevinovăția, dar nu l-a crezut nimeni și a fost omorât cu pietre ca un trădător. Ar fi trebuit să dau totul în vileag, dar Agamemnon și toți ăia din jurul lui — ah, cât de mult țin la itacanul ăla viclean... Nemernicul ticălos mi s-a uitat în ochi totuși. Știa că știam; iar eu mai știam că zilele-mi erau numărate. Însă au trecut anii și nu s-a întâmplat nimic. M-am gândit că poate mă iertase. Ah, dar canalia știe cum să aștepte momentul potrivit! Chiar când ajung să mă cred în siguranță și să mă bucur că plec acasă cu toți ceilalți, la mine-n oraș, la soție și la copii, chiar atunci cade lovitura. Odiseu — pfui! — îl convinge pe Calchas să-i spună lui Agamemnon că, dacă vrea ca darul pe care i-l face Atenei să fie întreg, e nevoie și de un sacrificiu. Un sacrificiu uman. Lui Calchas îi place la nebunie să fie în centrul atenției. Îi place să împlânte cuțitul de argint. Cu ceva vreme în urmă, când lipsa vântului ne ținea în loc în Aulida, l-a convins pe Agamemnon să-și sacrifice fiica, pe Ifigenia, așa că asta a fost joacă de copii. Îți dai seama cât de repede s-a-nvoit. Iar Regele Bărbaților a mușcat momeala, bineînțeles. Victima sacrificiului avea să fie aleasă prin tragere la sorți. Și ghici cine a organizat tragerea? Cine altul, dacă nu... Pfui, pfui, pfui!

Scuipăturile lui Sinon au culminat într-un acces de tuse.

— Tu ai fost ales?

— Bineînțeles. M-au bătut — ia uite ce urme de bici și ce vânătăi am — și pe urmă m-au vârât într-o cușcă, de parc-aș fi fost o capră. Numai că zeii au vegheat asupra mea azi-noapte. Cât timp ceilalți benchetuiau, dansau și-și urlau cântecele porcoase, am reușit să scap. Am fugit și m-am ascuns după dune. Am văzut cum taie funiile și pleacă pe mare, lăsându-mă aici, la mila grijulie a amabililor tăi soldați.

— Ei bine, asta e chiar de basm, a spus Priam.

— „Basm“, ăsta e cuvântul! s-a văitat Casandra. Minciuni. Minciuni înfășurate dibaci în adevăruri. Omoară-l și dă foc calului!

— Un lucru nu poate fi pus la îndoială, tată, a spus Deifob. Dușmănia dintre omul ăsta și ruda lui, Odiseu, e de netăgăduit.

— Adevărat, sire, a întărit comandantul gărzii. Am auzit cu toții povești despre harța lor.

— Le-am auzit și eu, a spus Antenor. Cred că bunicul amândurora este Autolycus, fiul divinului Hermes. Dar știe toată lumea că nu s-au înghițit niciodată. Zvonuri despre urzeala împotriva lui Palamede au ajuns și la mine. Lucrurile se leagă. Eu, unul, îl cred pe amărâtul ăsta.

— Și eu la fel, a spus Priam.

— Puțin îmi pasă dacă mă credeți sau nu, a zis Sinon. Pentru mine e totuna, să dea dracii.

— Vorbește-i respectuos maiestății sale, a spus comandantul gărzii, lovindu-l pe Sinon îndeajuns de tare ca să-l facă să se îndoaie de durere.

— Și calul ăsta, a zis Deifob, ridicându-și privirile spre el. Crezi că Atena l-a primit și i-a ajutat pe afurisiții de danai să ajungă acasă cu bine?

— A, calul înseamnă binecuvântare și ocrotire, asta cu siguranță, a răspuns Sinon. Dar ticălosul ăla șiret a făcut în așa fel încât să nu vă puteți bucura de el.

— Cum așa?

— I-a spus constructorului, lui Epeius phocianul, să aibă grijă să-l facă mai înalt decât cea mai înaltă dintre porțile cetății voastre. Troia nu poate să cadă sub niciun chip dacă vără calul dincolo de ziduri, numai că n-o să aveți cum s-o faceți!

Sinon a izbucnit într-un râs șuierat.

— De data asta v-a făcut-o!

— Hm, s-a încruntat Deifob. Și ce ne oprește să-l facem bucăți, să-l ducem așa și să-l construim la loc în cetate?

— S-a gândit și la asta. Vezi cum se întrepătrund și se suprapun scândurile? Epeius a avut grijă să le îmbine cu atâta iscusință, încât ar trebui să distrugeți toată construcția. Atena ar preschimba binecuvântarea în blestem dac-ați face așa ceva, nu credeți? Îl urăsc pe Odiseu — pfui! — din toată inima, cu toată ființa, dar ce-i al lui e pus deoparte. Poate că Agamemnon are de gând să se întoarcă peste un an sau doi cu o armată și mai mare. Doar nu putea să riște să te lase să întărești Troia sub protecția calului ăstuia fermecat, nu?

Chicotitul sălbatic și șmecheresc al lui Sinon l-a făcut pe comandantul

gărzii să-l lovească puternic peste față. Priam tocmai voia să-l mai dojenească o dată, dar chiar atunci s-a mai auzit un geamăt care-ți rupea sufletul. Laocoon își venea în simțiri. Sprijinit de cei doi fii, s-a ridicat nesigur în picioare și i s-a adresat lui Priam.

— Te implor, mărite rege. Nu te lăsa păcălit. Toată povestea asta face parte din înșelătoria grecilor. Ei chiar vor să duci calul înăuntru. Stăpânul Apollo îmi vorbește, sire, și o știi prea bine. Atâta îți spun... atâta îți spun...

Glasul i s-a pierdut, fiindcă Priam și întreaga curte se uitau la el împietriți de groază. Mai bine zis, se uitau în spatele lui. Laocoon n-a înțeles. În spatele lui era doar marea. S-a întors să se uite, dar a fost prea târziu.

Doi șerpi uriași ieșiseră cu repeziciune din valuri. Antiphantes și Thymbraeus, fiii lui Laocoon aflați în stânga și în dreapta lui, erau deja striviți de patru tentacule colosale. Alte două s-au înfășurat în jurul lui.

Troienii au văzut muți de groază cum șerpii au tras în mare cele trei victime care urlau și se zbăteau. Bărbații au dispărut sub valuri, cu o învârtejire disperată și imploratoare de mâini și picioare rășchirate. Cumplitul atac durase câteva clipe cu totul.

— Așa le închid zeii gura celor care se îndoiesc! a strigat Deifob cu un râs sălbatic. Tată, putem să vârâm calul în Troia și să ne apărăm cetatea și poporul pentru totdeauna.

— Cum?

— Simplu. Scoatem porțile de la intrarea cea mai lată — adică de la Scaeană —, iar pe urmă dărâmăm zidul din jurul și de deasupra ei! Atâta cât să trecem cu calul. Imediat după aceea batem scânduri și readucem porțile la gloria de altădată cât putem de repede. Ah, tată, nu-ți dai seama? Am reușit, am reușit! Am câștigat!

Deifob a început să danseze în jurul tatălui său ca un copil de cinci ani. După câteva clipe s-au prins în dans și alți troieni. N-a trecut mult și au început să se schimbe mesaje între cei din apropierea calului și cei din cetate, așa că jumătate din Troia a dat năvală pe câmpie.

Ghirlande din lauri și din flori de câmp au fost atârnate de gâtul calului. Au fost trecute funii în jurul părții de jos a picioarelor din față și peste cap. Trompete, fluiere și tobe i-au însoțit pe troienii care dansau, în timp ce, pradă bucuriei, trăgeau calul de pe plajă, peste

câmpie, pe podul principal de peste Scamander și spre Poarta Scaeană.

Dacă l-a văzut cineva pe Sinon furișându-se la loc între dune, nu s-a sinchisit să mai fugă după el. Își îndeplinise rolul și nu putea să le facă niciun rău.

Pântecul lighioanei

Odiseu auzise o parte, dar nu tot, din ceea ce se petrecuse. Când zgomotele lumii de afară i-au ajuns la urechi, toate sunetele separate s-au topit într-un vuiet înăbușit, în care deslușirea cuvintelor ca atare era aproape imposibilă.

Era foarte cald, întuneric și teribil de incomod înăuntrul calului. Erau acolo treizeci de bărbați îngrămădiți unul în altul ca măslinele în borcan. Fantele și canalele de aerisire ale lui Epeius își făceau treaba, numai că aerul care le venea era stătut și mirosea a lemn și a catran.

Momentul neașteptat și șocant în care Laocoon izbise cu latul sabiei în lemn, lângă capul lui Odiseu, îl luase complet pe nepregătite. Fusese cât pe-aci să alunece de pe stinghia îngustă pe care o împărțea cu alți nouă bărbați. Pe alte două stinghii identice stăteau ceilalți douăzeci de voluntari; la fel ca el, se străduiau cu toții să nu strănute, să nu tușească, să nu tragă pârțuri, să nu se foiască și să nu se agite.

Din câte-și dădea seama Odiseu, Sinon păruse să-și joace de minune rolul. A deslușit câteva crâmpeie din povestea despre Palamede, pe care Sinon fusese silit s-o spună exact așa cum repetaseră. I-a auzit tonul plângăreț, nota foarte convingătoare de dispreț și de scârbă din glas. Convingătoare, da, fiindcă Sinon chiar îl ura pe Odiseu. Aici nu jucase niciun rol. Avusese parte de jigniri și își hrănise ranchiuna ani la rând. Acum putea să dea afară tot veninul.

A urmat un moment straniu și inexplicabil. Un țipăt de pe altă lume, venit parcă de la o creatură cumplită și diavolească, urmate de urletele unor oameni care se sufocau și de o tăcere încordată. Oare se aruncaseră dintr-odată asupra lui Sinon? Îl torturau?

Dar nu, pe urmă s-au auzit râsete. Râsete și sunetul muzicii. Deodată, întregul ascunziș unde stăteau suspendați Odiseu și ceilalți s-a clătinat violent. Doar brațul rapid și întins la vreme al tânărului ANTICLUS, care ședea alături, a făcut ca Odiseu să nu fie aruncat de pe stinghie. Odiseu i-a mulțumit pe mutește lui Anticlus. Dacă ar fi căzut prin trapa secretă de dedesubt, ar fi putut să treacă prin pântecul calului și

să cadă, cu spinarea frântă, în fața unei gloate de troieni. În cel mai bun caz, zgomotul căderii ar fi fost cu siguranță îndeajuns de puternic ca să compromită totul.

Hurducătura a fost preludiul unei serii de scuturături și de înaintări. Se puseseră în mișcare. Troienii cântau, loveau în talgere și trăgeau calul pe pământ, de asta nu încăpea îndoială.

Epeius făcuse ici și colo niște găurele, nu mai mari decât cele pe care le fac carii, în părțile laterale ale calului, ca să lase mici unde de lumină să străpungă bezna dinăuntru. Pe când calul era tras pe terenul cu denivelări, razele de lumină se mișcau necontrolat, dând la iveală albul ochilor, dinții și luciul săbiilor. Odiseu l-a surprins pe Neoptolem, care-i zâmbea de pe stinghia de vizavi.

— Ai făcut-o!

Odiseu și-a lăsat mâinile în jos, ca pentru a tempera emoția triumfului. „O să vedem“, a mimat el.

Drumul cu hurducături și scrâșnete pe câmpie părea că nu se mai termină. La vremea lor, stătuseră cu toții pe banchetele pentru vâslit ale penteconterelor, dar de data asta era ceva mai rău: întunericul, confuzia, posibilitatea îngrozitoare de a nu fi duși la victorie, ci la o înfrângere dură. Se putea auzi oricând lovitura distrugătoare a toporului sau pârâitul furios al focului.

Chinul a continuat: clătinatul și hâțânatul pe terenul denivelat, cu vibrații atât de puternice, încât Odiseu s-a trezit că i se roagă lui Hefaistos să aibă grijă de îmbinările, încheieturile și piroanele dinăuntru, ca să nu slăbească din cauza hurducăturilor și zdruncinăturilor necontenite. Și în permanență muzica aia: corni, tobe, fluiere și urlete fără strop de ureche muzicală, care-ți zgâriau urechile. Odiseu și-a spus că erau zgomotele bucuriei victorioase și autentice. Dacă troienii s-ar fi îndoit de rostul calului și ar fi vrut să-l distrugă, pesemne că strigătele și cântecele ar fi sunat altfel.

Pe urmă legănatul, clătinatul și scrâșnetele de pe drum au încetat și s-a lăsat o liniște relativă. Câteva glasuri au dat ordine lătrate. Apoi s-au auzit niște lovituri puternice. Lui Odiseu i s-a părut că recunoaște zgomotele de la demolări și a îndrăznit să spere că troienii începuseră să dărâme îndeajuns de mult din zid ca să poată intra în cetate cu calul. Stropi calzi de sudoare i se prelingeau de pe bărbie. Bubuiturile pe care le provocau și care făceau să-i vibreze genunchii dezgoliți i se păreau insuportabil de puternice.

Auzea blesteme șuierate și vorbe de ușurare și triumf de la bărbații din jur, în timp ce le mulțumeau zeilor. Știau ce însemnau zgomotele acelea. Odiseu era sigur că deslușea loviturile de ciocan în ziduri și pârâiturile teribile, urmate de bufnituri puternice, care puteau fi făcute doar de bucățile mari de piatră ce se spărgeau și cădeau la pământ. Iar apoi, la destulă vreme după ce Odiseu își pierduse răbdarea de tot, s-au pus din nou în mișcare, de data asta pe un teren cu mai puține denivelări. Acum roțile de lemn de la copitele calului treceau mult mai ușor peste lespezi și pavaj. Strigătele și chemările au izbucnit mai tare decât înainte. Un urlet de bucurie s-a auzit atât de aproape de urechea lui Odiseu, încât a fost din nou pe punctul să cadă de pe stinghie. La început Odiseu n-a înțeles. Pe urmă și-a dat seama că intraseră, probabil, pe una dintre străzile cetății. Pântecul calului era la același nivel cu primul cat sau cu balconul prăvăliilor ori al locuințelor. Pesemne că locuitorii se strânseseră pretutindeni în cetate, ca să vadă trecerea acestui obiect uriaș și extraordinar, cum nu mai văzuse nimeni niciodată. Oare unde îl duceau? În piața din fața templului Atena, a presupus Odiseu, cel din care el și Diomede furaseră Palladiumul.

Odiseu a râs în gând. Totul era cum nu se poate mai bizar. Poate că, într-adevăr, cea care îi strecurase ideea în minte fusese Atena. Totul i se arătase de la cap la coadă. La fel cum Atena răsărise înarmată cu toate cele din capul lui Zeus, tatăl ei, tot așa ideea calului îi răsărise lui în cap până la ultimul amănunt. Până la folosirea lui Sinon și la nevoia de a-i convinge pe troieni că ultimul lucru pe care și-l doreau grecii era să fie dus calul în Troia. Cum de-i trecuse prin cap ceva atât de complex? Odiseu și-a îngăduit să-și lase capul în piept, pe când gândurile îi năvăleau în minte.

„Sinon și cu mine suntem urmașii zeului șarlatan Hermes, și-atunci de ce n-ar fi fost opera lui și nu a gravei Atena, cea cu ochi cenușii? Și trebuie să-mi laud vărul: nu numai c-a înțeles și a aprobat planul, dar a văzut că era nevoie să fie plin de sânge și maltratat când aveau să-l găsească troienii. «Nu, trebuie să mă bați», îmi spusese. «Sparge-mi nasul. N-aș fi acceptat să fiu sacrificat fără să mă împotrivesc. Să mi se taie gâtul. M-aș fi luptat ca un leu. Trebuie să pară autentic.» Ei bine, iată un sacrificiu pentru o cauză bună. Dar nu cumva Sinon e unul dintre sufletele acelea tulburate cărora suferința le provoacă plăcere? Agamemnon i-a promis o parte uriașă din comoară, bineînțeles. După ce-o să se termine toate astea, Sinon o să fie unul dintre cei mai bogați oameni din lume. Dintre oamenii de rând, cel puțin. Iar numele o să-i fie ținut minte pentru totdeauna. Ce stranie e înclinația spre faimă a muritorilor. Poate că e singurul mod în care oamenii pot să fie zei. Nu ajungem la nemurire prin ambrozie și sânge divin, ci prin istorie și

renume. Prin statui și epopei. Ahile știa că putea să ducă o viață lungă și fericită, dar a ales sângele, durerea și gloria în locul unei seninătăți neștiute. Pe mine mă doare-n cot de faimă. Dacă nu m-ar fi dat de gol parșivul ăla de Palamede, la ora asta aș fi fost acasă cu Penelopa. L-aș fi învățat pe micul Telemah cum să se folosească de arc și de săgeată. Are zece ani. Zece. Cum e cu putință? Nici măcar n-o să știe cine sunt. Oare Penelopa i-o fi povestind despre mine?“

Odiseu adormise.

Vocile Elenei

Dormea și Elena. Era adâncită în vise tulburi când a fost dărâmată Poarta Scaeană. Tărăboiul tot mai apropiat al muzicii și al ulcelelor ciocnite frenetic pe străzile de dedesubt au trezit-o cu de-a sila. Slujitoarele, pajii și sclavele se aplecau pe ferestre, pradă unor emoții năvalnice.

Aethra s-a ivit agitată, cu o nerăbdare plină de entuziasm în priviri.

— O, domnița și iubirea mea, vino să vezi, vino să vezi!

Elena s-a dus, a văzut și și-a spus că visa în continuare.

Restul zilei și începutul de seară au trecut tot ca prin vis. Elena nu mai văzuse niciodată o asemenea sărbătorire și benchetuială. Vasele cu vin și cu cereale din toate magaziile au fost deschise fără grijă. Mirosul de pâine caldă a umplut palatul și străzile. Dincolo de zidurile cetății, Elena auzea o înșiruire nesfârșită de mugete și țipete îndepărtate, pe măsură ce erau tăiate tot mai multe animale. Muzica și cântecele nu se mai opreau. Troia înnebunise.

Din când în când, Elena se ducea la fereastră și se uita spre mare. Chiar era adevărat. Nu se mai vedea urmă de corabie grecească. De câte ori își forțase ochii și încercase s-o deslușească pe cea care ar fi putut avea însemnele galben cu negru ale Spartei!

Acum Menelau era în drum spre casă, iar ea nu avea să-și mai vadă niciodată fiica, pe Hermione. Singurele lucruri la care trebuia să se aștepte erau atențiile stângace ale lui Deifob și surâsurile triste ale lui Priam, ale Hecubăi și ale Andromacăi. „Nu te învinovățim deloc, Elena. Chiar nu o facem.“ Însă n-ar fi putut fi altfel. Cum să n-o învinovățească?

A făcut tot ce i-a stat în putință să pară la fel de fericită ca restul familiei regale în seara aceea, dar, în clipa când a putut să se scuze, s-a furișat în apartamentele ei, zăvorând ușa ca să se păzească de avansurile înecate în băutură ale lui Deifob. Ale soțului ei, așa cum probabil că trebuia să-l considere. Al treilea și cel mai rău. Sau al patrulea, dacă-l socotea și pe Tezeu. Asta fusese cu o veșnicie în urmă. Pe atunci trăiau frații ei, care o salvaseră.

De la fereastra ei, Elena vedea doar urechile extraordinarului cal de lemn. Erau ciulite pe deasupra acoperișurilor. O priveliște cu adevărat ciudată.

Când Elena a adormit într-un târziu, Afrodita i s-a arătat într-un vis nebunesc și intens.

— Zeiță, nu am nimic să-ți spun.

— Copilă neobrăzată. Fă cum ți se spune de data asta și-o să te las să-ți trăiești castitatea înăcrită și demnă câte zile-oi avea. Dar în seara asta ești a mea. N-o să stau să mă uit cum cade măreața Troie din cauza unui șiretlic atât de josnic.

— Ce trebuie să fac? a gemut Elena, mișcându-și capul pe pernă.

Afrodita i-a spus și Elena s-a ridicat. Cât timp a mai trăit, ea n-a știut dacă dormise sau nu când mersese și vorbise în noaptea aceea. Auzise de oameni care pot să țeasă, să aducă apă și să poarte conversații întregi în timp ce sunt prinși în mrejele lui Hypnos, așa că era perfect posibil. Cu siguranță că a preferat să creadă că dormise cât timp durase totul.

S-a oprit în fața camerei lui Deifob și l-a strigat. El a deschis ușa și pe figură i-a apărut un zâmbet de recunoștință.

— Dragul meu soț, te-am neglijat.

Deifob a dat s-o tragă înăuntru, dar Elena a făcut repede un pas înapoi.

— Mai întâi trebuie să mă liniștesc în legătură cu ceva. Calul ăla mare. N-am încredere în el. Hai cu mine, iubirea mea. Să ne uităm la el mai de aproape. Hai, vino!

Au ieșit în grabă din palat și au luat-o pe străzi. Câțiva petrecăreți întârziați se întorceau acasă pe trei cărări. Alții căzuseră pe jos de beți ce erau și sforăiau pe stradă.

— E cam prea frumos să fie adevărat, nu? a spus Elena. Mie-mi miroase a Odiseu toată povestea asta. Dacă sunt oameni înăuntru? Eu cred că s-ar putea să fie.

— Ne-am uitat după o deschizătură, a spus Deifob. Nu există nimic. Nicio trapă.

— Nu-l cunoști pe Odiseu.

— Atunci hai să-i dăm foc.

— Există o metodă și mai bună. Ții minte ce bine mă pricep să imit voci?

— Normal.

Toată lumea din Troia se minunase în fața talentului imitativ al Elenei. Era în stare să reproducă la perfecție vocile Hecubei și Andromacăi, ba chiar și pe a copilașului lui Hector, Astianax.

— Așa o să-i facem să iasă. O, dar e uriaș!

Calul se profila deasupra lor, cu coada lui aurie și împletită, cu ochii strălucitori și cu podoabele de argint și de bronz ce sclipeau la lumina lunii.

— Diii, frumusețe ce ești, a spus Deifob cu un râs, sărind ca să-i dea o palmă peste crupă.

Odiseu s-a trezit cu o tresărire.

I-a auzit pe bărbații din jur agitându-se. Ceva îl lovise pe cal în spatele capului. O palmă slabă, dar îndeajuns de vioaie ca să-i alerteze pe toți. Iar apoi... oare înnebunise?

Îl striga Penelopa.

— Odiseu, iubitule! Eu sunt. Sunt aici. Ieși să te văd. Eu sunt, Penelopa, vino și sărută-mă, dragostea mea.

Odiseu a înlemnit. Asta era vrăjitorie. Penelopa îi vorbise în vis, dar acum era treaz. Și-a scos pumnalul de la centură și s-a înțepat scurt în coapsă. Nu visa. Era de-adevăratelea.

O auzi din nou.

— Iubitule...

Poate era un zeu. Zeii vedeau înăuntrul calului și știau cu siguranță cine stătea ascuns acolo. Să fi fost oare vocea Afroditei? Sau poate a lui Artemis. Una dintre ele, încercând să salveze cetatea la care ținea atât de mult.

— Agamemnon, soțul meu, ești acolo? Sunt eu, dulcea ta Clitemnestra...

Odiseu a răsuflat ușurat. Nu puteau fi zeii. Ei, care știau totul, ar fi știut și că Agamemnon plecase noaptea trecută spre Tenedos cu flota aheeană și că nu avea cum să fie înăuntrul calului. El și restul armatelor grecești ar fi trebuit să se fi întors pe mare și să fie aproape de țărmul troian, dacă nu cumva debarcaseră deja și se pregăteau de atac.

Odiseu a lăsat să-i scape printre dinți un „sst“!, transmițându-le celorlalți să nu vorbească.

— Diomede? Sunt eu, bărbatul meu drag, Aeagialia ta.[182] Coboară, ești în siguranță.

Odiseu l-a auzit pe Diomede, de care îl despărțeau doi bărbați, cum înjură în barbă, fără să mai spună ceva. S-au auzit și alte voci — rugătoare, drăgăstoase, seducătoare. Bărbații s-au ținut pe poziții, până când...

— Anticlus, dulceața mea, sunt eu, Laodamia ta. Coboară și sărută-mă. Am atât de multe să-ți spun. Fiul nostru s-a făcut mărișor; nici nu-ți trece prin cap ce-a făcut...

Anticlus a scos un strigăt de surpriză. Odiseu l-a pișcat de braț și i-a șuierat să tacă. Anticlus era cel mai tânăr dintre cei treizeci de bărbați dinăuntrul calului, viteaz ca un leu, dar cu o fire pe care toți i-o știau nestăpânită.

— Anticlus? Știi că eu sunt. Cum poți să fii atât de crud? Chiar nu mă mai iubești?

Anticlus a dat s-o strige, iar Odiseu i-a pus imediat o mână la gură și a ținut-o acolo. Simțea răsuflarea încinsă a tânărului și încercările înăbușite de-a striga. A apăsat din ce în ce mai mult. Anticlus s-a agitat și a încercat să scape, dar Odiseu l-a ținut zdravăn. Când s-a încredințat că Anticlus se potolise și nu mai avea să opună rezistență, a fost prea târziu. Anticlus murise. Odiseu îl sufocase și-i răpise viața.

Jos pe stradă Deifob începuse să se plictisească. Abia aștepta să se

vâre în pat cu Elena.

— Nu-i nimeni acolo. Hai să ne-ntoarcem.

A prins-o de mână și a tras-o după el.

Pe când intrau în palat, visul, transa hipnotică a Afroditei sau a celei care o prinsese în mrejele sale pe Elena s-a destrămat, iar Elena a devenit dintr-odată foarte lucidă, foarte înfrigurată și foarte furioasă. Deifob încă o trăgea spre apartamentele lui, însă ea l-a lovit cu toată puterea peste față și a dat fuga în sus pe scări în camerele ei.

„A fost cât pe-aci să-i trădez pe toți“, și-a spus ea, cuprinsă de disperare. „Oare chiar n-am făcut destul rău?“

Dacă se găseau cu adevărat mai mulți bărbați înăuntrul calului, asta nu putea să însemne decât că vasele grecilor se opriseră destul de aproape și aveau să se întoarcă exact în noaptea aceea. Elena a pus o torță aprinsă în fereastră, cu fața spre mare. Și-a trecut mâinile peste flăcări, sperând să poată transmite un semnal. Undeva pe apă, Menelau aștepta să vină și s-o ducă acasă.

Acasă! Oare chiar exista acest cuvânt?

Înăuntrul calului, Odiseu asculta cu mare atenție. Nu se auzea niciun sunet de dedesubt. A îndrăznit să vorbească pe un ton scăzut, atâta cât să fie auzit de toți cei dinăuntru. Propria lui voce i se părea puternică și spartă în pântecul cavernos.

— Pân-acum, e bine. Cred că suntem cam pe la miezul nopții. De acord?

— De acord, a șoptit Diomede. E momentul.

— Epeius, deschide trapa.

Odiseu l-a auzit pe Epeius dându-se jos încet. Ceva a hârșâit, după care s-a auzit un scârțâit. O linie de lumină s-a deschis sub ei. Odiseu a auzit un târșâit și și-a dat seama că era, probabil, Epeius, care trăgea de scară.

ECHEON, fiul lui Portheu, a scos un strigăt de triumf și a sărit jos.

— Stai! a șuierat Odiseu.

Scara încă nu fusese fixată. Echeon a căzut ca un sac. Ceilalți i-au auzit corpul izbindu-se de lespezile de jos cu un zgomot care-ți

întorcea stomacul pe dos.

„Idiotul“, și-a spus Odiseu. Când a văzut că Epeius reușise să coboare scara, li s-a adresat celorlalți șoptind cu însuflețire.

— Coborâți în ordine.

L-au găsit pe Echeon făcut grămadă și cu gâtul frânt. Murise pe loc.

— E de rău augur? a întrebat Diomede. Un semn?

— Un semn că proștii cad grămadă, a spus Odiseu. Așa, ia să vă văd.

Bărbații s-au aliniat, dezmorțindu-și picioarele și spinările, după ce stătuseră înghesuiți. Erau douăzeci și opt de supraviețuitori din treizeci.

Menelau, Idomeneu, Diomede, Neoptolem și Aias au înaintat ca să i se alăture lui Odiseu, comandanții principali despărțindu-se de ceilalți. Nestor îi rugase să fie și el primit înăuntrul calului, însă îi spuseseră râzând că horcăielile și scârțâitul puternic al oaselor lui bătrâne i-ar pune în gardă pe troieni din capul locului. Cei care urmau să facă incursiunea fuseseră aleși dintre cei mai tineri și mai rezistenți.

— Știți cu toții ce aveți de făcut, le-a spus Odiseu, scoțându-și sabia. La treabă.

[181] Vezi Eroii, p. 408, pentru mai multe informații despre Tezeu și despre cum a născocit așa-numitul pankration.

[182] A doua soție a lui Diomede. Fără urmă de respect, numele de Aeagialia a fost dat mai târziu de savanți unui număr de treizeci de specii diferite de gândaci de bălegar.

Sfârșit

Sinon pândise pe lângă dune și mlaștini, fără să facă altceva decât să caute lemne de foc și să-și curețe rănile cu apă de mare. S-a uitat cum merge Selene cu trăsura lunii pe cerul nopții și a așteptat să fie perfect aliniată cu constelația Vânătorului Orion de deasupra, înainte să suie — conform învoielii — pe colina unde se găsea mormântul lui Ahile. Aici a aprins un semnal luminos pentru flota aheeană care se apropia. „Calul a ajuns în siguranță în cetate“, spunea focul aprins. „Totul este gata.“ Troia fusese deschisă și era un stup din care nu trebuia decât să iei mierea. Și toate astea datorită lui. A râs în gura mare. Istoria avea să-i spună Sinon Cuceritorul.[183]

— Mai mult decât ai izbutit tu vreodată, fiu al lui Peleu, a spus el, scuipând pe marele vas de piatră în care se găsea cenușa lui Ahile. Oi fi fost tu mai iute și mai arătos decât mine, numai că tu ești mort și eu trăiesc. Ha!

Corabia lui Agamemnon a ajuns prima pe plajă, urmată repede de celelalte. Sinon li s-a alăturat războinicilor care străbăteau câmpia. A văzut flăcări la ferestrele unuia dintre turnurile înalte ale cetății. A sperat că încă nu fuseseră uciși toți oamenii însemnați. Voia și el un cap regesc. Și poate o prințesă captivă. O doamnă cu adevărat, măcar atât. Ceva mai de soi decât o sclavă pentru muncile de jos. Merita tot ce putea să obțină, dat fiind că încasase o asemenea bătaie pentru cauză.

Puține lucruri se pot spune ca să atenuezi oroarea a ceea ce s-a petrecut în noaptea aceea în Troia sau ca să scuzi sălbăticia și bestialitatea cu care năvălitorii ahei au dat foc cetății și i-au măcelărit pe locuitori.

Odiseu și ceilalți bărbați dinăuntrul calului se furișaseră deja pe străzi, tăind beregatele celor câteva santinele care rămăseseră treze și la posturi. Un grup a distrus improvizația din scânduri ce acoperea Poarta Scaeană, un altul a deschis celelalte porți ale cetății. Apoi, fără să mai aștepte armata lui Agamemnon, au pătruns înăuntru și au trecut la treabă.

Troienii au fost luați complet pe nepregătite. Nu s-a arătat strop de îndurare. Suntem obișnuiți cu relatări despre atrocitățile comise de învingătorii beți de violență în vreme de război. Însă oricât ai fi de

partea grecilor și i-ai aclama pe Odiseu, Menelau și ceilalți, nu poți să nu fii mișcat și cuprins de o milă profundă față de drama Troiei și a cetățenilor ei. Știm cât de brutali pot fi soldații. Anii în care le-a fost dor de casă, greutățile și pierderea camarazilor, împreună cu pericolul permanent al rănilor care le pun viața în pericol, oțelesc inima și înăbușă glasul firav al milei. Știm, de exemplu, cum și-a croit Armata Roșie drum spre Berlin în 1945: violând, jefuind și omorând. Cu câtă cruzime i-au torturat și i-au mutilat trupele britanice pe rebelii capturați după Răscoala Șipailor. Ce a făcut armata americană în Vietman, la My Lai. Indiferent din ce țară suntem și de mândria cu care arătăm că națiunea noastră se remarcă prin toleranță, onoare și decență, nu îndrăznim să ne asumăm adevărul că armatele care au luptat sub drapelul nostru s-au făcut vinovate de atrocități la fel de revoltătoare ca acelea comise de grecii însetați de sânge din noaptea aceea.

Soarta familiei regale troiene a fost vrednică de plâns. De îndată ce a fost trezit de strigătele, țipetele și ciocnirile de pe străzi, Priam și-a dat seama că Troia cădea. S-a chinuit să-și îmbrace vechea armură, strâmtă în dreptul burții, dar cam largă în dreptul picioarelor lui subțiate. Cu sabia în mână, Priam s-a împleticit neputincios spre marea sală din centrul palatului său. Hecuba era într-una dintre încăperile deschise de alături, ghemuită lângă altarul lui Zeus cu fiicele ei. Și-a strigat soțul.

— Priam, nu! Ți-ai pierdut mințile? Ești bătrân. Nu poți să lupți. Vino aici și roagă-te; e tot ce putem face.

În timp ce Priam se întorcea spre ea, curelele uzate de piele care-i țineau armura s-au rupt, iar platoșa i-a căzut. Și-a coborât privirile și a gemut, dându-și seama ce priveliște jalnică oferea.

Chiar atunci POLITE, fiul lui mai mic, a intrat în sală, urlând îngrozit. În spatele lui s-a arătat Neoptolem, cu sulița în mână, strălucitor în armura lui Ahile, tatăl lui.

— Te-ai speriat, micuțule? Asta o să te liniștească.

Încet, aproape leneș, Neoptolem a azvârlit sulița care i s-a înfipt în piept lui Polite. Băiatul a pus mâna pe suliță și s-a uitat în jos, mirat și nedumerit.

— Cred că m-ai omorât, a spus el și a căzut lat.

Priam i-a ținut calea lui Neoptolem cu un strigăt sălbatic.

— Bestie ce ești! Taică-tău n-ar fi ucis un copil neînarmat în felul ăsta. M-am dus la el pentru cadavrul fiului meu Hector și am plâns împreună. Știa care e rostul onoarei. Tu nu ai așa ceva?

— Onoarea e pentru morți, a spus Neoptolem.

— Atunci dă-mi voie să mă alătur lor, a zis Priam, ridicându-și sulița. Nu vreau să mai trăiesc într-o lume condusă de oameni ca tine...

A aruncat sulița cu atâta putere câtă îi rămăsese, dar ea a căzut cu zgomot pe jos, la jumătatea distanței dintre ei.

— Ia-o la picior, moșule, a spus Neoptolem, grăbindu-se spre el cu sabia ridicată. Fugi la taică-meu în ținutul morților și povestește-i despre grozăviile pe care le face fiul lui mârșav și degenerat.

Cu indiferența plictisită a ciobanului care pregătește un bou de tăiere, l-a prins de păr pe Priam și l-a târât după el. Lespezile erau năclăite de sângele lui Polite, iar călcâiele lui Priam alunecau pe suprafața udă. Neoptolem l-a înjunghiat o dată într-o parte, înainte să-i reteze gâtul cu o mișcare rapidă a sabiei. Capul bătrânului rege a căzut pe jos și s-a rostogolit la picioarele Hecubei. Neoptolem s-a îndreptat asupra ei și a tinerelor prințese care se ascunseseră îngrozite în spatele ei, când atenția i-a fost distrasă de Enea, care mergea în spatele lui, cărând un bătrân pe umeri.

— O, e prea frumos ca să fie adevărat, a spus Neoptolem, pornind după ei cu un strigăt de bucurie.

Enea avea toată familia cu el, pe tatăl Anchise, pe soția Creusa — fiica lui Priam —, pe fiul Ascanius și pe credinciosul lui însoțitor, Achates. Acum bătrânul Anchise era prea șubred și prea fragil ca să mai poată umbla, așa că Enea îl căra în spinare. Pe când se grăbeau să iasă pe porțile principale ale palatului, au auzit vocea lui Calchas strigând de undeva din spate.

— Neoptolem! Lasă-l pe Enea. Zeii l-au ales. N-ai voie să te atingi de el, altfel o să fii blestemat pe veci.

Enea s-a uitat în urmă și a văzut cum Neoptolem ridică din umeri dezamăgit și se întoarce. Prințul troian și micul lui grup s-au furișat afară din cetate și s-au dus pe Muntele Ida, unde s-au adăpostit o vreme în micul altar închinat Atenei, pe care îl foloseau grecii pentru Palladium. Enea a luat obiectul sacru din altar și l-a ținut la el până când călătoria lui s-a încheiat, mulți ani mai târziu, pe malurile fluviului Tibru din Italia.[184]

Între timp, Menelau își croise și el drum prin palatul regal, scoțând urlete de luptă și ucigând mai mulți oameni. L-a târât apoi pe Deifob din pat și l-a străpuns cu sabia, blestemând și vărsându-și mânia în timp ce întorcea spatele cadavrului.

— Așa, acum unde-i târfa aia? Pe unde te ascunzi, Elena? Vin după tine...

A izbit ușile de perete și le-a împins în lături pe sclave în timp ce se îndrepta spre dormitorul Elenei. Avea s-o străpungă ca pe un berbec la proțap. Nu merita altceva. Ia uite-o, ghemuindu-se înspăimântată într-un colț. Ba nu, nici măcar nu avea atâta rușine încât să se ghemuiască înspăimântată — ședea senină, așteptându-și soarta ca o adoratoare neprihănită a lui Artemis. Cum de îndrăznea să nu i se arunce la picioare și să nu-i cerșească iertarea?

— Tu... tu...

Cuvintele de-abia i-au ieșit din gâtlej.

Fiul pe care i-l dăruise Elena, micul Nicostratus, se ghemuise lângă ea. Elena și-a ridicat chipul și explozia frumuseții lui i-a readus aminte lui Menelau tot ce se întâmplase. Iubirea pe care o simțea pentru ea. Durerea despărțirii. Fața aceea încă era în stare să-l facă să tremure din tot corpul. N-o văzuse atâta amar de ani și-i era cu neputință să și-o amintească altfel decât ca pe o amăgire și o prefăcătorie. Dar îi ajungea să se afle o clipă în prezența frumuseții ei fără seamăn și era pierdut. A lăsat să cadă sabia și a căzut în genunchi.

— Iubirea mea, scumpa mea, regina mea, Elena mea.

Casandra se adăpostise în grabă în templul Atenei. Majoritatea caselor de lemn erau deja în flăcări, în timp ce ea alerga pe străzi, însă templul fusese construit din marmură și piatră. A trecut pe lângă calul de lemn. Trapa deschisă se mișca încet, pântecul era gol. Calul își îndeplinise misiunea și acum stătea răbdător lângă treptele care duceau la templu, ca un bidiviu înșeuat și lăsat de izbelițe.

În templu, Casandra s-a prins de altarul unde stătuse cândva Palladiumul și i s-a rugat zeiței pentru ocrotire.

Dar nu de asta a avut parte, ci de oroare.

Aias, Ajax cel Mic, a văzut-o urcând în goană treptele. S-a ținut după ea înăuntru și a violat-o. Casandra a țipat, s-a zbătut, l-a amenințat pe Aias că Atena avea să-l pedepsească, dar el s-a mulțumit să râdă. După

ce și-a făcut mendrele cu ea, Casandra a zbughit-o afară din templu și pe străzi, drept în brațele lui Agamemnon. Regele Bărbaților n-ar fi putut fi mai încântat în fața unei prizoniere atât de frumoase și de cunoscute.

— O să-mi facă plăcere să am ca sclavă o prințesă troiană. La fel și soția mea, Clitemnestra.

Tremurând, Casandra i-a urlat în față lui Agamemnon:

— Soția ta, Clitemnestra? Soția ta, Clitemnestra? O să pună mâna pe cuțite și-o să te înjunghie. Ea și vărul tău, iubitul ei. O să te omoare. Pe urmă o să mă omoare pe mine. Iată cum o să mor eu și iată cum o să mori tu, bietul, fraierul și trădatul Agamemnon — Agamemnon, Regele Proștilor.

— Duceți-o la mine pe corabie, a spus Agamemnon, întorcându-se.

Mai mulți războinici ahei au intrat valvârtej în camerele Andromacăi, sus în turnul estic al palatului regal. Unul dintre ei l-a văzut pe Astianax în brațele ei și a răcnit triumfător.

— Asta e târfa lui Hector, iar el e bastardul lui Hector!

Soldatul s-a repezit și l-a smuls pe copilaș din brațele Andromacăi.

— Hector mi-a ucis fratele!

— Dă-mi copilul înapoi!

Aheul scos din minți s-a apropiat de fereastra deschisă care dădea spre metereze.

— Un pui neisprăvit de troian pentru un nobil războinic grec!

L-a ținut ridicat pe copil și pe urmă, cu hohotul de râs al unui nebun, l-a aruncat peste parapete.

Andromaca a urlat și a căzut în genunchi.

— Acum omoară-mă și pe mine! a strigat ea, plângând întruna. Aruncă-mă după el. Omoară-mă, omoară-mă, omoară-mă pe loc.

— Un trofeu de preț ca tine? a spus soldatul, înșfăcând-o de păr. Nu prea cred. Cineva o să plătească o avere pentru tine. Poate prințul Neoptolem. Ți-ar plăcea să fii sclavă pentru fiul bărbatului care ți-a

omorât soțul, nu?

Asemenea scene s-au desfășurat în fiecare încăpere din fiecare casă din Troia pe durata acelei nopți cumplite. Viol, crimă, tortură, jaf și acte de cruzime bestială, care aveau să rămână niște pete de neșters pe renumele celor care le-au săvârșit. Bineînțeles, cei mai mari în rang au luat grosul bogățiilor — umane și materiale —, dar a rămas destul pentru toți, până la ultimul sulițaș, bucătar, paj și rândaș. Fiecare vilă, casă, prăvălie și colibă a fost jefuită, iar cei dinăuntru, violați, bătuți, uciși sau luați prizonieri. Cei considerați bătrâni și nefolositori au fost omorâți cu pietre, cu sabia sau cu ghioaga, aruncați în clădiri în flăcări ori prăvăliți peste ziduri.

În tot acest măcel, merită consemnate două întâmplări mai puțin înspăimântătoare.

Acamas și DEMOPHON, fiii lui Tezeu, intraseră târziu în război, dar luptaseră vitejește de partea grecilor.[185] Când Troia a căzut, grija lor nu a fost să ucidă sau să prade, ci să-și găsească și să-și salveze bunica, pe Aethra, mama lui Tezeu.[186] Ca vlăstare ale regelui întemeietor al Atenei, chiar cel care îl răpusese pe Minotaur, unul dintre cei mai veneraţi și respectați dintre toți eroii lumii, li s-ar fi putut trece cu vederea manifestările de mândrie și de înfumurare. Însă printre ahei ar fi fost cu neputință să găsești două personaje mai modeste și mai puțin pretențioase. Nu au cerut niciun fel de favoruri, nu s-au făcut remarcați, au trăit și au luptat cu vitejie și răspundere alături de oamenii lor.

Pe când ceilalți își vedeau de orgiile de crime și cruzimi pretutindeni în jur, cei doi au reușit să dea de urma bunicii lor și s-o ducă în siguranță la corăbii, fără să caute sau să primească nicio altă bogăție. Mai târziu aveau să ceară eliberarea Aethrei din rolul de sclavă, ceea ce Elena a făcut cu dragă inimă.[187]

Agamemnon nu uitase cele petrecute cu zece ani în urmă, când Menelau, Odiseu și Palamede plecaseră în misiune la Troia, ca să vadă dacă puteau să negocieze o pace onorabilă. Rămăseseră ca oaspeți în casa lui Antenor, care descoperise planul lui Paris de a-i ucide pe toți și-i scosese în siguranță din Troia.

— De casa și de averile lui Antenor nu se atinge nimeni, a ordonat el. Lui și familiei o să li se garanteze aceeași plecare sigură din Troia pe care i-a garantat-o el fratelui meu.

Aceste două episoade — salvarea Aethrei și cruțarea lui Antenor —

pot fi consemnate ca singurele licăre de clemență și onoare care au luminat în acea noapte plină de atrocități de nepovestit.

Când Eos a redeschis porțile zorilor, i s-a frânt inima de tristețe. Lumina scălda acum o lume nouă și oribilă. Cetatea pe care o iubise nu mai exista. Oamenii nu mai erau. O mulțime de membri ai marii case regale a Troiei fuseseră fie măcelăriți, fie puși în lanțuri. Vulturii, ciorile și șacalii se apropiau deja de ruinele fumegânde, ca să se ospăteze cu miile de troieni morți. Ultima căruță dintre cele încărcate cu bogății trecuse peste Scamander. Grecii își pregăteau corăbiile de plecare, luptându-se între ei, trăgând de sclavi încolo și încoace, aidoma unor câini sălbatici, clamându-și și reclamându-și partea de pradă care li se cuvenea.

Se simțea, de asemenea, un fel de rău general, o stare de greață. Sătui de atâtea omoruri, nu mai voiau decât să se întoarcă acasă. Cei mai mulți stăteau cu spatele la ruine, incapabili să se uite la ceea ce ei înșiși săvârșiseră.

Zeii urmăriseră cu o oroare neputincioasă scenele de violență și de pustiire care avuseseră loc. Zeus le interzisese să se amestece, dar acum se temea că luase decizia greșită.

— Ce-am văzut azi-noapte? a întrebat el. Ăla n-a fost război. A fost demență. Înșelăciune, sălbătăcie, dezonoare și dizgrație. Ce s-a ales de muritori?

— Înfiorător, nu? Oare ce se cred? Zei?

— Se pot face glume, Hermes, dar nu acum, a spus Apollo.

— Ești mulțumită? a întrebat Zeus, întorcându-se spre Atena. Grecii tăi iubiți au învins. Au obținut victoria totală.

— Nu, tată, a răspuns Atena. Nu sunt mulțumită. Au fost încălcate lucruri sacre. S-au comis crime abominabile.

— De acord, a spus Apollo. Nu-i putem lăsa să se întoarcă bine mersi la viața de familie.

— Trebuie să plătească blasfemiile cu vârf și îndesat, a zis Artemis.

Zeus a oftat din greu.

— Tare-aș fi vrut, demult de tot, ca Prometeu să nu mă fi convins să

creez omenirea, a spus el. Am știut că fac o greșeală.

[183] Istoria n-a fost atât de binevoitoare. În măsura în care Sinon este totuși amintit, lumea îl ține minte ca pe un turnător. Dante l-a plasat în Cercul Necinstiților din Infernul, rezervat mincinoșilor și șarlatanilor. (Dante nu e nici sentimentalist, nici adorator față de eroi. Diomede și Odiseu sunt în același cerc.) Sinon stă acolo și arde veșnic din cauza febrei. Shakespeare îl menționează de câteva ori, folosind cuvinte ca „prefăcut", „sperjur", „șiret" și „vrăjitor". În celebrul discurs din Henric al VI-lea, Partea a III-a, în care dezvăluie că va fi necruțător în lupta pentru coroană, Richard, duce de Gloucester, spune: „O să fiu și orator, și Nestor/Mai tare o să-nșel decât Ulise/Și, ca un Sinon, lua-voi altă Troie". Deci măcar infamul care va deveni Richard al III-lea îl creditează pe Sinon pentru căderea Troiei...

[184] Continuarea aventurilor de care au parte Enea, Anchise, Achates, Creusa și Ascanius stă la baza poemului epic Eneida al lui Virgiliu, care povestește legenda înființării Romei.

[185] Deși Acamas se însurase cu Laodice, fiica lui Priam.

[186] Pentru aducere aminte: cu mulți ani în urmă, Tezeu o răpise pe foarte tânăra Elena, având de gând să se însoare cu ea (vezi Eroii, pentru alte amănunte). A lăsat-o în grija Aethrei, cât timp el s-a dus să caute o soție și pentru prietenul său, Pirithous — aventură care a avut ca rezultat captivitatea în lumea subpământeană a lui Hades. Între timp, frații Elenei, Dioscurii (Castor și Polydeuces) și-au salvat sora și — ca să-l pedepsească pe Tezeu — au luat-o pe Aethra cu ei, ca să fie sclava Elenei. Aethra rămăsese încă de atunci alături de Elena, mai întâi în Sparta, iar pe urmă în Troia.

[187] Aethra a avut o viață lungă și extraordinară. Ea s-a întins pe durata Epocii Eroilor. În tinerețe se logodise și ar fi trebuit să se mărite cu Belerofon din Corint, eroul care îl îmblânzise pe Pegas și apoi îl încălecase ca să înfrângă Himera. Mai târziu a fost sedusă, într-o noapte cu adevărat intensă, atât de Egeu, regele Atenei, cât și de Poseidon, zeul mării. Tezeu a fost rodul uneia dintre aceste însoțiri, dar nimeni nu știe deocamdată al căreia...

Anexă

Mit și realitate 1

Întâmplările povestite aici au avut loc — dacă au avut — într-o perioadă pe care istoricii și ceilalți o numesc Epoca Bronzului. Cea mai importantă sursă de cunoaștere a Războiului Troian este poetul Homer, care a trăit — dacă a trăit — în perioada imediat următoare, în Epoca Fierului, cu peste cinci secole mai târziu. Mă refer mai detaliat la Homer și la epoca lui în cea de-a doua parte a Anexei. Homer a vorbit despre un trecut extrem de îndepărtat, când zeii încă li se înfățișau muritorilor — se împrieteneau cu ei, îi persecutau, îi favorizau, îi blestemau, îi chinuiau și uneori chiar se căsătoreau cu ei.

Cititorii familiarizați cu precedentele mele două cărți despre mitologia greacă, Mythos și Eroii, au observat, poate, o sumedenie de discrepanțe și de nepotriviri cronologice. În Eroii, de exemplu, dau curs ideii că Jocurile Olimpice au fost înființate de Heracle. În Troia am apelat la alt izvor, care îl consideră ca întemeietor al lor pe Pelops. Aceste variațiuni sunt minore și totul este până la urmă o chestiune de alegere. Cu toate acestea, cronologia — oricât ați suci-o și ați învârti-o — nu poate să meargă pe cărări istorice bine definite. Ce vârstă avea Ahile la data ultimului an din asediul Troiei, de pildă, sau cât timp a trecut între răpirea Elenei și punerea în mișcare a flotei lui Agamemnon — aceste chestiuni și multe altele sunt imposibil de rezolvat. Mai mult, când te fixezi asupra unei linii cronologice, compromiți o alta. Totul seamănă cu un fel de galerie de artă de coșmar dintr-un film regizat de Jacques Tati: îndrepți un tablou de pe un perete și alt tablou se strâmbă din senin, de capul lui. Ca să schimbăm metafora, fiecare cronicar al acestor povești trebuie să ia parte la un meci de box: în colțul roșu, nevoia de a prezenta o cronologie dinastică detaliată, plină de relații, contexte și genealogii consecvente; în colțul albastru, nevoia de a prezenta misterele unei lumi poetice a mitului și a miracolului, de la ale căror personaje și istorii nu trebuie să așteptăm niciodată să respecte regulile cauzei și ale efectului. Cu timpul, am ajuns la concluzia că nu e chiar un meci de box, ci mai degrabă un dans narativ în care plăcerile profunde, dar complementare ale realului și irealului pot să funcționeze în parteneriat.

Îmi închipui că nu e nici prea greu și nici nepotrivit să găzduim în

mințile noastre istoricul și imaginarul în același timp. „Cunoștințele“ noastre despre zei și eroi seamănă cu cele despre împărații romani, despre casele regale din Europa sau — de ce nu? — despre familiile mafiote din America secolului XX, precum și cu cele despre diverse personaje fictive din operele lui Dickens și Shakespeare. Unii sunt tentați să sublinieze o corespondență mai ușor de stabilit cu personajele fantastice din Marvel Cinematic Universe, cu regatele din Urzeala Tronurilor, cu lumea vrăjitorească a lui Harry Potter, ori cu Pământul de Mijloc al lui Tolkien, dar poate că nu e momentul să-mi prezint ideile despre diferența dintre mit și fantezie. De fapt, ideea este că, în cazul mitului, putem să cercetăm și să triem detalii privind personalitatea, arheologia și originile la fel cum am face-o cu viețile și cu poveștile adevărate, acceptând și îmbrățișând în același timp elementele supranaturale și simbolice ale ficțiunii și magiei. Ca să-l citez pe reporterul de la sfârșitul westernului Omul care l-a ucis pe Liberty Valance (1962) de John Ford, „Aici e Vestul, domnule. Când legenda devine fapt, publici legenda“.

Implicarea sau neimplicarea zeilor în povestea Războiului Troian indică măsura în care am putea dori să tratăm povestea ca pe un fapt istoric sau ca pe un mit. E perfect posibil să ne lipsim cu totul de prezența nemuritorilor, așa cum a arătat foarte clar filmul Troia (2004) al lui Wolfgang Petersen, cu Brad Pitt în rolul lui Ahile și Brian Cox în al lui Agamemnon. Nici picior de olimpian acolo. În paginile acestei cărți, am încercat de câteva ori să arăt că e posibil să interpretăm metaforic modul în care Homer prezintă sprijinul acordat muritorilor de către zei. Când scriitori sau artiști profund raționali și sceptici se bucură de o inspirație sau de o energie aparte, ei spun adeseori că „i-a vizitat Muza“. Arcașii greci care nimereau ținta erau siliți să șoptească „Mulțumesc, Apollo“. Nu e o mare diferență între ei și boxerii care își fac cruce înaintea meciului sau îi mulțumesc lui Isus la sfârșitul luptei. Jucătorii de crichet vorbesc despre „Mama Cricket“, actorii despre „Doctorul Teatru“. Când Ahile aude vocea Atenei spunându-i să se calmeze în timpul înfruntării cu Agamemnon, oare chiar o aude pe zeiță ori dă curs propriilor lui sfaturi înțelepte, părții bune a firii lui? Frumusețea lui Homer — și a mitului — este că poți crede oricând că e vorba de ambele lucruri în același timp.

Această „dublă determinare“ a motivului permite realului și simbolicului să coexiste într-o manieră homerică prin excelență și care își răsplătește cititorii la nesfârșit. Omenirea nu se poate salva singură, oricât de capricioși, nesăbuiți și nedrepți ar putea fi zeii. Primul cuvânt din Iliada lui Homer este μ (m nin), care înseamnă „furie“ în greacă. Furie, desfrâu, invidie, mândrie, lăcomie... Păcatele și cusururile omenirii pun în mișcare întreaga dramă a Troiei, dar sunt

compensate de iubire, onoare, înțelepciune, bunătate, iertare și sacrificiu. Sunt — poate sună simplist și de la sine înțeles — aceleași elemente instabile caracteristice lumii oamenilor de azi. Trăim în același balansoar. Patimile întunecate ale egoismului, fricii și urii sunt compensate de bunătate, prietenie, iubire și înțelepciune. Oricine este liber să zugrăvească toate aceste sentimente mai bine decât Homer, însă până în prezent n-am văzut s-o fi reușit cineva.

Mit și realitate 2

Ar fi imposibil de spus povestea Războiului Troian fără să se facă trimitere la Iliada lui Homer, privită de mult timp drept prima mare operă literară a canonului occidental.[188] Iliada începe cu mânie și se încheie cu durere: mânia lui Ahile din cauză că Agamemnon i-a luat-o pe sclava Briseis și durerea troienilor care jelesc moartea eroului Hector. Această foarte mică parte a unui asediu de zece ani are 15 693 de versuri — fiecare conținând între douăsprezece și șaptesprezece silabe — împărțite în douăzeci și patru de cărți. Unitatea de acțiune concentrată, caracterizările complexe și convingătoare, zugrăvirea unei asemenea varietăți de emoții și de impulsuri omenești, schimbările cinematice de perspectivă și abordare, energia și elanul neobosite, reprezentarea neclintită a violenței, flashback-urile și anticipările, profunzimea, iscusința și temeritatea imaginilor — toate aceste calități și altele i-au făcut pe poeți, artiști, cercetători și cititori de-a lungul secolelor să considere Iliada, împreună cu opera ei complementară, Odiseea, drept creația supremă a artei narative, la care aspiră toți ceilalți și în funcție de care sunt evaluați. Cu toate acestea, rămâne o întrebare fundamentală, pe care și-o pune cu siguranță oricine descoperă aceste opere.

Oare Homer și Războiul Troian chiar au existat?

Mă rog, dacă semănați oricât de puțin cu mine, o încruntătură de nedumerire va afecta armonia și simetria trăsăturilor ori de câte ori veți întâlni sintagme cum ar fi „la jumătatea secolului al XII-lea î.C.“ — aproape întotdeauna e nevoie de puțină aritmetică în gând ca să ai o bună reprezentare a timpului, mai cu seamă când mă refer la evenimente anterioare Anului Zero, care desparte î.C./î.e.n de d.C./ e.n. Nici măcar nu am ajuns la un consens în privința denumirii acestor ere, pentru Dumnezeu. Sper că veți constata că linia cronologică îndeplinește rolul a zece-douăsprezece paragrafe, clarificând diverse situații.

De-a lungul mileniilor, și îndeosebi de-a lungul ultimelor două secole, atât de multe disensiuni și dezacorduri, atâta dezbinare și atâtea dispute au inflamat lumea cercetărilor operei lui Homer, încât domeniul a ajuns să semene întru câtva cu un război religios. I-am văzut la lucru pe Separatiști contra Analiștilor contra Unitarienilor contra Neoanaliștilor. O schismă asemănătoare a apărut (continuând chiar și acum, când scriu aceste rânduri) în lumea înfierbântată a studiilor despre Troia. Anticarii, clasiciștii și arheologii germani au dominat ambele domenii, urmați îndeaproape, pe locul doi în clasament, de cercetătorii americani. Universitarii pot să se înflăcăreze și să-și iasă din fire din cauza celor mai ezoterice și neînsemnate chestiuni, după cum se știe, însă în cazul lui Homer miza a fost întotdeauna ridicată: dovedirea sau infirmarea existenței lui, prezentarea definitivă a mijloacelor lui de creație și stabilirea a cât anume din ceea ce a scris este fapt și cât plăsmuire, toate aceste lucruri aproape că pot fi privite ca echivalentul secular al confirmării existenței lui Isus Cristos și a răstignirii lui. O proporție semnificativă a originilor și caracteristicilor civilizației noastre are la bază opera și personalitatea lui Homer. Se prea poate să păstrăm elemente religioase și morale ale culturii iudeo-creștine, dar, cel puțin în aceeași măsură, am preluat și moștenirea greco-romană în aceste domenii, precum și în altele. Dacă grecii și romanii l-au privit pe Homer drept autorul și fondatorul multor aspecte din identitatea lor — și chiar au făcut-o —, atunci nu trebuie să ne mire că rezolvarea Chestiunii Homerice constituie de multă vreme un fel de Graal scolastic al civilizației noastre.

Există Istorie și Preistorie. Simplu spus, prin preistorie înțelegem ceea ce s-a întâmplat în lumea oamenilor înainte de apariția scrierii. Prin urmare, preistoria poate fi studiată doar „citind“ obiecte, nu cuvinte. Această știință, numită arheologie, se ocupă cu analiza și reconstrucția din imaginație a clădirilor străvechi și a ruinelor lor și cu excavarea și interpretarea artefactelor, relicvelor și vestigiilor. Prin contrast, istoria este analizată preponderent prin consemnări documentare: manuscrise, tăblițe, inscripții și cărți.

Se crede că preistoria a început cu aproximativ trei milioane și jumătate de ani în urmă, când strămoșii noștri hominizi au confecționat primele unelte din piatră ale căror urme le putem dezgropa și cerceta. Tot ce se petrece înaintea acestei perioade ține de paleontologie, unde singurele indicii lăsate sunt fosilele. În schimb, istoria este extraordinar de recentă. Ea a început cu doar 5 000 de ani în urmă, odată cu apariția transcrierii fonetice în Sumer. Negustorii fenicieni au răspândit aceste sisteme de scriere în întreaga lume mediteraneeană, proces în urma căruia s-au transformat în alfabetele

folosite și în prezent — mai cu seamă grec, roman și chirilic. Separat, și ceva mai târziu, chinezii și celelalte civilizații din Extremul Orient și-au dezvoltat sisteme ideografice, non-fonetice. Acesta este doar un cadru general; o privire mai atentă scoate la iveală particularități și ciudățenii, după cum vom vedea.

Perioadele erei preistorice sunt denumite în funcție de materialele predominante ale acelor epoci. Prima și cea mai lungă perioadă (minimum 3 milioane de ani) a fost Epoca Pietrei. Apoi, cu circa 7 500 de ani în urmă, s-a intrat în prima epocă a metalelor, când omenirea a învățat meșteșugul topirii cuprului. Prin adăugarea unei mici cantități de cositor (și poate a unui strop de nichel, zinc sau arsenic, dacă se găseau la îndemână) a apărut aliajul numit bronz, cam după 2 000 de ani. Mai dur și mai rezistent decât metalele componente, bronzul putea fi folosit la fabricarea uneltelor, armelor, armurilor și podoabelor. După alte 2 000 de ani, s-au pus la punct tehnici ce au permis extragerea și topirea unui metal și mai maleabil: fierul. Așadar, în istoria omenirii s-au succedat Epoca Pietrei, Epoca Bronzului și Epoca Fierului. Există și punctul de vedere potrivit căruia, de la sfârșitul Revoluției Industriale încoace, trăim în Epoca Petrolului, pentru ca în prezent să ne aflăm poate — aspect destul de neplăcut — în Epoca Plasticului.

Ceea ce numim Războiul Troian a avut loc cu peste 3 000 de ani în urmă, în jurul lui 1200 î.C., între civilizațiile mediteraneene din Epoca Bronzului care apăruseră pe teritoriul Greciei și Turciei de astăzi, în jurul lui 1550 î.C. (firește că aceste date sunt simple presupuneri, nimic mai mult). În vestul Greciei, în peninsula Peloponez, a înflorit orașul-stat și totodată imperiul Micene.[189] Acesta era legendarul regat al lui Agamemnon. Spre estul Mării Egee, pe coasta nord-vestică din Asia Mică, se înălța cetatea Troiei.

Știința de carte s-a manifestat în ultima parte a Epocii Bronzului. Cercetătorii au descifrat câteva forme de scriere din acea perioadă. Civilizațiile care ne interesează, cele din regiunea grecească și troiană ale Mediteranei, foloseau diverse sisteme de scriere în timpul Epocii Bronzului. Transcrierea minoiană (cretană) numită „Liniar A“ este și astăzi un mister pentru noi, însă, pe baza ei, micenienii au folosit „Liniar B“, descifrat, în cele din urmă, în secolul XX. Aceste sisteme de scriere s-au dezvoltat independent de alfabetul sumerian, care, după cum vom vedea, încă nu ajunsese în lumea grecilor.[190]

Și totuși, aceste informații dovedesc mai mult ca sigur că povestea Războiului Troian este istorică. Scrisul se inventase deja, micenienii îl foloseau, așa că trebuia, sau putea, să existe o urmă documentară din

timpul asediului Troiei, păstrată până în zilele noastre. De fapt, lucrurile nu stau așa. La puțină vreme după presupusa perioadă a Războiului Troian (unii chiar au sugerat că ar fi fost o consecință a lui), civilizația miceniană s-a prăbușit și s-a instalat „Evul Întunecat" al grecilor, așa cum este cunoscut în literatura de specialitate. Cea mai răspândită explicație a acestei prăbușiri menționează o combinație de factori negativi, adevărați „cavaleri ai Apocalipsei": un anume dezastru natural ori catastrofă climatică, o foamete, o molimă și invadarea lumii grecești și mediteraneene de așa-numitele „Popoare ale Mării".[191] Ca urmare a acestor dezastre și a abandonării marilor orașe-stat din Epoca Bronzului miceniană, arta de a citi și de a scrie în Liniar B a fost complet dată uitării.[192] Secole la rând, până când fenicienii au răspândit propriul alfabet prin comerț, întreaga regiune a rămas analfabetă. Reiese că, în timpul Evului Întunecat, singura metodă prin care memoria cetății Micene și a Războiului Troian a putut fi transmisă de la o generația la alta a fost vechiul mod de comunicare a informațiilor, preistoric și funcțional: nu prin daltă sau cu ajutorul tăbliței, ci verbal, prin „tradiția orală". În această fereastră de timp (sau care o fi echivalentul întunecat al ferestrei), poveștile despre Războiul Troian au fost transmise din gură în gură, la fel ca poveștile despre Zeus, Olimp, zei, eroi și monștri, care fac parte din ceea ce numim „mit". Putem doar să speculăm dacă cei care le-au istorisit au considerat că anumite povești erau istorice, iar altele, mitologice.

După patru sute de ani de întuneric bătuți pe muchie, lucrurile au început să se schimbe fundamental și spectaculos. Din alfabetul fenician s-a format primul alfabet grec, despre care avem consemnări pe vasele din ceramică și în inscripțiile din acea perioadă. Sub aspect politic și demografic, marea creștere a populației (poate ca urmare a climei mai blânde și a unui nivel al mării mai prietenos) a dus la dezvoltarea polisului, orașul-stat al grecilor. Această perioadă, cunoscută drept Epoca Arhaică, a fost precursoarea integral istoricei Epoci Clasice, când s-au afirmat Platon, Socrate, Euripide, Pericle și Aristotel, bine-cunoscute personalități ale civilizației mature și sofisticate grecești. Majoritatea grecilor din Epoca Arhaică au rămas totuși analfabeți, iar relatările despre trecut au fost transmise în continuare mai degrabă oral decât în scris. În aceeași Epocă Arhaică se crede, în general, că ar fi trăit și persoana căruia îi spunem Homer. Când eram elev, un profesor mi-a spus cu toată siguranța de sine că Homer se născuse în 800 î.C., pe insula Chios din nordul Mării Egee, și murise în 701 î.C. — un bătrân orb, în vârstă de 99 de ani. Un altul a susținut, cu aceeași certitudine, că Homer era din Ionia de atunci, Anatolia turcească de azi. Cercetătorii moderni privesc toate aceste

povești ca pe niște simple presupuneri.

Prin urmare, așa stau lucrurile. Cronologia ne ajută mult mai bine decât cuvintele mele derutante. Războiul Troian a avut loc în Epoca Bronzului (să zicem în jurul anului 1200 î.C.), culturile rafinate ale Epocii Bronzului s-au prăbușit și în locul lor a apărut o epocă a analfabetismului. Întunericul s-a destrămat, fierul a fost extras și topit, s-a redescoperit scrierea, iar povestea războiului, așa cum a declamat-o Homer, a fost în cele din urmă scrisă la 700 de ani după evenimente. Și iată-ne acum după alte 2 500 de ani.

Merită să repetăm că, în momentul creșterii civilizației grecești, fundament al civilizației moderne — acea cultură a științelor, matematicii, filosofiei, artei, arhitecturii, democrației, puterii navale și militare; o cultură conștientă de propria importanță, în care s-au scris istorii și piese despre originile și natura ei —, în acel moment, așadar, trecuseră 800 de ani de la Războiul Troian și 300 de ani de la moartea lui Homer.

Cercetătorii și arheologii au trebuit să deslușească mistere încă din clipa când grecii din Epoca Clasică au fixat în cele din urmă cele două epopei ale lui Homer în forma mai mult sau mai puțin convenită a textelor cunoscute astăzi. Unul dintre mistere era cum de a știut Homer atât de multe lucruri despre evenimente din urmă cu patru sute de ani? Cum de a fost în stare să ofere atâtea detalii despre asediu, despre cetatea Troiei, familia regală, războinicii, liniile de descendență și întâmplările din război? Nu avea la dispoziție nici scrieri, nici arhive. Timp de 450 de ani, cu alte cuvinte, e de presupus că o serie de Homeri „mai mici“ au povestit peripețiile personajelor din generație în generație, până când el le-a sintetizat și le-a transformat în prima mare operă de artă bazată pe limbaj de care suntem conștienți. Ca să fi făcut așa ceva, presupunem noi, probabil că a crescut primind relatări verbale dintre cele mai variate și mai complexe. Homer a trăit în Grecia sau în Turcia din Epoca Fierului, însă operele lui zugrăvesc cu acuratețe războinici din Epoca Bronzului.[193]

În general, când vine vorba de mitologia greacă, se poate constata un acord remarcabil între operele lui Homer și cele ale lui Hesiod, poet care a trăit aproximativ în aceeași perioadă și în a cărui operă literară întâlnim povești despre Titani și zei, înființarea Olimpului și atât de multe amănunte canonice ale mitologiei grecești.[194] Nu încape îndoială că textul a suferit destule prelucrări în Epoca Clasică literară, destule rafinări sau înlăturări de anomalii și contradicții, laolaltă cu crearea cronologiilor și genealogiilor consistente care există în

prezent. Miturile au fost transformate din relatări populare brute în creații literare finisate, aidoma pietrelor ce devin nestemate. Mergând pe aceeași linie metaforică, se prea poate ca grecii alfabetizați din Epoca Clasică să fi fost răspunzători de așezarea poveștilor în casete de prezentare, însă conferirea formei, tăierea și șlefuirea au fost realizate în bună parte de Homer și Hesiod.

Intervalul dintre epoca lui Platon și Aristotel, pe de o parte, și cea a lui Homer, pe de altă parte, este la fel de mare ca perioada scursă de la scrierea poemului Beowulf până în prezent, așa că nu e de mirare că ei și contemporanii lor au aflat atât de puțin despre cine ar fi putut fi omul Homer. Cunoaștem din literatura Greciei clasice că Iliada și Odiseea erau opere admirate, chiar venerate, despre care se credea că relatează povești adevărate. Ca tânăr care tocmai își propusese să cucerească lumea, Alexandru cel Mare a vizitat locurile importante din Ilium și se spune că ar fi omagiat ceea ce trecea pe atunci drept mormântul lui Ahile, eroul cu care s-a identificat cel mai mult.[195] Se știe că Marc Antoniu i-a dăruit Cleopatrei statuia funerară a lui Ajax cel Mare. Călătorii de mai târziu din categoria lui Strabon și Pausianas au făcut de multe ori turul așezărilor troiene și miceniene. Cu toții au conchis că poveștile erau consemnări autentice ale unor evenimente istorice.

În timpul Epocii Clasice, secțiuni populare din Iliada și Odiseea erau jucate frecvent în spectacole în aer liber la care luau parte cetățeni de rând și foarte entuziaști. Se pare că ei credeau că Homer chiar scrisese acele fragmente, ceea ce nouă ni se pare straniu, întrucât am crescut cu ideea fermă că Homer era un simplu bard, rapsod, declamator și poate chiar improvizator de versuri epopeice (posibil analfabet), dar nu scriitor. Acesta este totuși un punct de vedere recent.

După ce a trecut prin propriul Ev Întunecat, Europa Apuseană a redescoperit civilizația, arta și cultura greacă și romană — iar acestei redescoperiri îi spunem acum Renaștere. Faptul că Gutenberg a inventat tiparul în jurul anului 1450 a permis răspândirea pe scară largă a textelor clasice în modalități care fuseseră de negândit în secolele anterioare, când copiștii din mănăstiri produceau cărți scrise de mână. În 1488 au fost disponibile primele exemplare tipărite din operele lui Homer. Impactul a fost uriaș, un fel de Big Bang cultural. Bunăoară, în Anglia, începând de la Dryden, Pope, Keats, Tennyson și Byron până la epoca modernă, poeții au fost puternic influențați de Homer. Pictorii, sculptorii și filosofii au studiat cu atenție paginile din textul grecesc original și din fiecare traducere nouă. Dar au crezut la fel de puțin că Războiul Troian a fost un eveniment istoric cum au crezut că Narcis a fost transformat în narcisă sau că Heracle a coborât

cu adevărat în lumea subpământeană de unde a ieșit cu Cerber atârnat pe umăr.

Această concepție s-a modificat masiv ca urmare a demersurilor îndrăznețe și a histrionismului îndârjit ale unui om: Heinrich Schliemann. Născut în Germania, în 1822, Schliemann a făcut avere, a pierdut-o și a făcut-o din nou în Rusia și Statele Unite ale Americii. Ultima îmbogățire obținută din speculații cu terenurile aurifere din California i-a permis, în calitate de cetățean american, să-și dedice a doua parte a vieții marii lui pasiuni, arheologia. Împreună cu celălalt mare arheolog al vremii, englezul Arthur Evans, el a încercat să găsească siturile celebre ale Epocii Bronzului din Grecia. Evans s-a concentrat pe Creta, iar descoperirea tezaurului micenian a produs senzație.

În Evans îl recunoaștem pe arheologul veritabil, pe când Schliemann... Ei bine, practicile lui erau considerate întru câtva excesive chiar și de contemporani. Suntem cu toții familiarizați cu săpăturile grijulii și chinuitor de lente și cu perierea delicată a artefactelor asupra căruia insistă arheologii. Fiecare sit trebuie delimitat migălos cu sfoară, fiecare strat, conservat și catalogat riguros. Schliemann n-a avut răbdare pentru așa ceva; el a mânuit cazmaua cu o energie violentă, care se apropia de vandalism.

Obsesia lui Schliemann de la început până la sfârșit a fost să găsească „adevăratele locuri“ ale legendei homerice. El urma să excaveze mai multe situri din Peloponez, unde căutarea tezaurului micenian a avut ca rezultat câteva descoperiri cu adevărat spectaculoase. În 1876, o mască mortuară de o uluitoare frumusețe și măiestrie a fost dezgropată și desemnată pe loc de Schliemann (fără vreo dovadă concludentă) drept „Masca lui Agamemnon“. Acum știm că acest artefact a precedat Războiul Troian — și prin urmare perioada când a trăit Agamemnon — cu minimum patru sute de ani. Schliemann a scos, de asemenea, la iveală o bună parte din insula Itaca a lui Ulise, însă ceea ce i-a adus pentru prima dată celebritatea în lume a fost activitatea din Troada. Căutarea Troiei l-a purtat la începutul anilor 1870 spre Turcia, unde s-a concentrat pe zona din jurul orașului Isarlâk — un sit care îi fusese indicat de arheologul englez Frank Calvert. Aici Schliemann a descoperit dovezi despre nouă cetăți îngropate. Într-o bună zi, el a dat peste un cufăr cu aur pe care l-a anunțat drept „Comoara lui Priam“, ce conținea „Bijuteriile Elenei“, așa cum a susținut el (cercetările ulterioare au stabilit că era vorba de obiecte cu peste o mie de ani mai vechi).

Adevărul și dovada istorică, vechi și anoste, erau mai mult sau mai

puțin irelevante pentru acest născocitor, fantezist, fabricant și până la urmă contrabandist scandalos, dar asta nu înseamnă să-i contestăm valoarea muncii și mai cu seamă efectul autopromovării ostentative asupra științei de carte și asupra imaginației populare. Metodele lui (printre care și folosirea cu seninătate a dinamitei) au fost atât de dăunătoare pentru arhivele arheologice, încât o serie de profesioniști l-au felicitat caustic fiindcă reușise ceva ce nici măcar armatele aheene nu fuseseră în stare să obțină: nivelarea și distrugerea completă a Troiei.

Cu toate acestea, descoperirea atât de multor straturi de civilizații hitite și troiene a demonstrat măcar existența unei civilizații înfloritoare și a unei cetăți măreațe, cu dovezi ale incendierii și ale asediului devastator care sunt în concordanță cu canonul homeric. În zilele noastre, o expoziție germană de pionierat din 2001, Troia: vis și realitate, a fost preluată și transformată în marele succes expozițional din 2019 de la British Museum, Troia: mit și realitate, unde au fost expuse obiecte excavate de Schliemann, precum și multe descoperiri ulterioare. Experiența mersului printre aceste exponate a provocat, cel puțin în mine, impresia puternică a unor oameni adevărați cu vieți adevărate. Bineînțeles, artefactele și reconstituirile vieții troiene nu pot demonstra ipoteza că Troia a căzut ca urmare a răpirii unei prințese din Sparta, dar merită să ne amintim că multe regate și imperii din istoria consemnată s-au prăbușit din cauza unor căsnicii sau a unor alianțe dinastice ce s-au destrămat. O altă posibilitate — dată fiind importanța strategică și comercială a cetății Troia, ridicată deasupra strâmtorii Dardanele, Hellespontul — ține de un eventual conflict pe marginea tarifelor și a circulației în scopuri comerciale, declanșat între regatele din vestul și din estul Mării Egee. Astăzi ne vine greu să credem, într-atât de sofisticați și de isteți am devenit, dar pe atunci nesăbuiții primitivi se puteau trezi târâți în războaie comerciale... Ha!

Firește, nuanțele și rafinamentul erudiției autentice, ale științei solide și ale arheologiei de calitate au atacat și au respins multe dintre ideile fanteziste și exagerate ale lui Schliemann, însă histrionismul și bufoneriile lui în stilul lui Barnum[196] au făcut ca situl de la Isarlâk să fie privit cu ochi buni și ca oamenii din toată lumea să cadă de acord — mai mult sau mai puțin, între anumite limite, judecând toate lucrurile la fel — că asedierea și căderea Troiei cu 3 200 de ani în urmă pot fi considerate fapte istorice.

Nu voi intra în profunzime în chestiunea vieții lui Homer: grecii din Epoca Clasică erau încredințați că a existat și că a scris cu mâna lui cele două epopei; cercetătorii de mai târziu, din secolele al XVIII-lea,

al XIX-lea și XX, s-au convins (pe baza unei atente cercetări filologice și lingvistice a textelor) mai întâi că aceste opere au fost transmise oral și apoi că închegarea lor sugera că fuseseră, de fapt, în mare măsură improvizate.[197]

După părerea mea, întreruperea transmiterii din vremea Troiei și a cetății Micene până la epocile Arhaică și Clasică, mulțumită prăbușirii Epocii Bronzului și a deficitului de alfabetizare care a însoțit-o, nu e nici pe departe un dezastru. Lucrurile care fac experiența homerică atât de bogată și de fascinantă sunt vechimea operei (care ne ațâță curiozitatea), combinația de istorie, mister și adevăr, precum și interacțiunea particularului cu universalul. Acțiunea se profilează pe orizontul minunat care strânge laolaltă realitatea și legenda, în penumbra ademenitoare unde scorneala și faptul coexistă. Iată ceea ce conferă epopeii homerice detaliile de finețe, realiste și vii ce însuflețesc și conving atât de mult, dar care ne livrează în același timp simbolismul glorios și profunzimea ca de vis pe care le permite doar mitul, cu intervențiile lui divine, cu episoadele lui supranaturale și cu eroii lui supraomenești.

[188] Deși rămâne de discutat dacă „literar“ este cuvântul potrivit.

[189] Arheologii o numesc uneori „civilizația Micene-Tirint-Pylos“, ele fiind cele trei mari citadele ale imperiului.

[190] Liniar A și B utilizau semne silabice și „ideografice” (cum ar fi hieroglifele), în locul caracterelor reprezentative fonetic (litere) pe care grecii (și noi) aveau să le folosească ulterior în alfabete.

[191] La fel cum vandalii, goții, vizigoții și alte triburi germanice au invadat Imperiul Roman și au declanșat „Evul Întunecat“ în Apusul Europei, tot așa Popoarele Mării au cucerit Egiptul, Levantul și insulele grecești, împreună cu Grecia continentală, anunțând un fenomen similar, însă timpuriu. Nimeni nu știe cu siguranță cine erau aceste popoare: în general, se consideră că erau grupuri de navigatori nu foarte bine închegate, dar unite pe bază de principii federale, stabilite în zona coastelor estice ale Mediteranei. Un alt nume pentru Evul Întunecat este Epoca Geometrică, dat fiind stilul de ornamentație — în ceramică și nu numai — specific perioadei. Iată un aspect interesant, dacă ne gândim la bijuteriile și la prelucrarea metalului așa cum se realizau la celți; și în vremea Evului Întunecat de mai târziu arta a avut un caracter pronunțat geometric... Despre Grecia continentală și insulele ei se crede, de asemenea, că ar fi fost cucerite de un popor numit dorieni. Adevărata lor identitate și origine

sunt la fel de misterioase ca acelea ale Popoarelor Mării.

[192] Până când sclipitorul Michael Ventris și colaboratorul lui, John Chadwick, le-au descifrat cu peste 3 000 de ani mai târziu, în 1955.

[193] Ba chiar și tehnologia din acea perioadă. Vechii greci nu aveau idee de arheologie și nici nu-i interesa (din câte ne dăm seama). Faptul că Homer a avut o imagine atât de clară despre fabricarea uneltelor și a armurilor din bronz nu poate fi explicat decât prin transmiterea orală precisă și bine memorată în decursul unei perioade de timp foarte lungi.

[194] Spre deosebire de cele două epopei ale lui Homer, operele lui Hesiod au fost scrise în adevăratul sens al cuvântului — „semnate“, am putea spune. Ele au fost Teogonia (Nașterea zeilor), Munci și zile și Scutul lui Heracles. Lucrările conțin crâmpeie autobiografice incitante, precum și gânduri despre agronomie, măsurarea timpului și economie. E acceptat în general că, deși nici chiar Hesiod nu și-a scris lucrările cu mâna lui, măcar i le-a dictat unui scrib.

[195] Se spune despre Alexandru că ar fi luat cu el în război un exemplar din Iliada, cu însemnări și adnotări ale îndrumătorului său, Aristotel.

[196] Phineas Taylor Barnum (1810–1891), politician și om de afaceri, fondator și proprietar al unui muzeu cu „ciudățenii“, unde câteva exponate erau, în realitate, farse grosolane, menite să atragă publicul. (N. red.)

[197] Dezvoltarea acestei direcții de gândire e o poveste lungă și fascinantă. Caracterul repetitiv al atât de multor epitete și imagini homerice i-a făcut pe cercetători să creadă (inspirați de un studiu asupra formelor încă existente de poezie orală din Balcani) că barzii (cunoscuți drept rapsozi) foloseau acești tropi prefabricați ca module cu ajutorul cărora puteau să construiască structura poemului în timp ce recitau. Gândiți-vă la jazz. Rapsozii știau linia melodică și tonalitatea, cum ar veni, și prin urmare puteau să improvizeze după bunul lor plac.

Lista personajelor

ZEI ȘI MONȘTRI

Zei olimpieni

AFRODITA Zeița iubirii. Născută din sângele și sămânța lui Uranus. Mătușă pentru Demetra, Hades, Hera, Hestia, Poseidon și Zeus. Soția lui Hefaistos. Iubita lui Ares. Mama lui Enea (prin însoțirea cu Anchise). Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Primește Mărul Discordiei de la Paris în schimbul Elenei. Îl scapă pe Paris de la moarte în fața lui Menelau; îi retrage protecția după ce Paris îl răpune pe Corythus. Rănită de Diomede. Împreună cu Apollo, Ares și Artemis, protectoare a Troiei. O vrăjește pe Elena în încercarea de a dezvălui secretul calului de lemn.

APOLLO Zeu-arcaș și zeul armoniei. Fiul lui Zeus și al titanideiLeto. Frate vitreg cu Artemis. Frate vitreg cu Ares, Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes și Persefona. Tatăl lui Asclepius, Hymenaios, Licomede și Tenes. Îl răpune pe Python și înființează oracolul Pythiei de la Delfi. Ridică zidurile Troiei cu Poseidon; apoi trimite ciuma asupra cetății când Laomedon refuză să-l plătească. Mai târziu, împreună cu Afrodita, Ares și Artemis, este protector al Troiei. Răspunde rugăminților lui Chryses și trimite ciuma asupra grecilor. Îl urăște pe Ahile fiindcă i-a răpus pe Tenes și Troilus; îi ajută pe Euforb și Hector să-l ucidă pe Patrocle și pe Paris să-l omoare pe Ahile. Își retrage protecția lui Paris după ce acesta îl răpune pe Corythus. O binecuvântează și apoi o blestemă pe Casandra. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis.

ARES Zeul războiului. Fiul lui Zeus și al Herei. Frate cu Hefaistos. Frate vitreg cu Apollo, Artemis, Atena, Dionysos, Hermes și Persefona. Tatăl amazoanelor, mai cu seamă al Hipolitei și Pentesileei, al lui Deimos (Groaza) și Phobos (Frica și Panica), precum și al lui Oenomaus. Iubitul Afroditei. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Împreună cu Dionysos, aruncă un blestem asupra casei lui Cadmus. Împreună cu Afrodita, Apollo și Artemis, este protector al Troiei. Rănit de Diomede.

ARTEMIS Zeița castității și a vânătorii. Fiica lui Zeus și a titanidei

Leto. Soră geamănă cu Apollo. Soră vitregă cu Ares, Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes și Persefona. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Împreună cu Afrodita, Apollo și Ares, este protectoare a Troiei. Sensibilă la jigniri: îl trimite pe Mistrețul din Calidon; îl răpune pe Orion; îi împiedică pe greci să plece pe mare spre Troia. În schimb, o iartă pe jumătate pe Ifigenia.

ATENA Zeița înțelepciunii. Fiica lui Zeus și a oceanidei Metis. Soră vitregă cu Apollo, Ares, Artemis, Dionysos, Hefaistos, Hermes și Persefona. Purtătoare a scutului. Dăruiește Troiei statuia ocrotitoare, Palladium. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Insuficient de fermecătoare ca să primească Mărul Discordiei de la Paris. Împreună cu Hefaistos, Hera și Poseidon, este complice a grecilor împotriva Troiei. Ține mult la Ahile, Diomede și Odiseu. Îl împiedică pe Ahile să-i ucidă pe Hector și Troilus și pe Pandar să-l răpună cu o săgeată pe Menelau. Îi inspiră lui Odiseu ideea calului de lemn.

DEMETRA Zeița fertilității și a recoltei, a casei și a familiei (căminului). Fiica lui Cronos și a Rheei. Soră cu Hades, Hera, Hestia, Poseidon și Zeus. Mamă (prin însoțirea cu Zeus) a Persefonei, căreia îi deplânge absența din lumea nepământeană câte șase luni pe an. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis.

DIONYSOS Zeul risipirii și al dezordinii. Fiul lui Zeus și al muritoarei Semele. Frate vitreg cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Hefaistos, Hermes și Persefona. Hrănit la sân de o hiadă, nimfă a norilor încărcați de ploaie. Împreună cu Ares, aruncă un blestem asupra casei lui Cadmus. Oaspete la nunta lui Peleu cuThetis.

HADES[198] Zeul lumii subpământene. Fiul lui Cronos și al Rheei. Frate cu Demetra, Hera, Hestia, Poseidon și Zeus. Răpitorul și soțul Persefonei. Îi întemnițează pe Pirithous și Tezeu fiindcă încearcă să i-o răpească pe Persefona.

HEFAISTOS Zeul focului și al fierului. Fiul lui Zeus și al Herei. Frate cu Ares. Frate vitreg cu Apollo, Artemis, Atena, Diomede, Hermes și Persefona. Soțul Afroditei și al lui Charis. În copilărie, este alungat din Olimp de Hera și rămâne șchiop din cauza căderii; e salvat și îngrijit de Thetis. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Creator de minunății, inclusiv armura lui Ahile și a lui Memnon, sceptrul lui Agamemnon și sabia lui Peleu. Împreună cu Atena, Hera și Poseidon, este complice al grecilor împotriva Troiei. Fierbe râul Scamander ca să-l oblige să-i dea drumul lui Ahile.

HERA Regina Cerului și zeița căsătoriei. Fiica lui Cronos și a Rheei.

Soră cu Demetra, Hades, Hestia, Poseidon și Zeus. Soția lui Zeus și, după însoțirea cu el, mama lui Ares și Hefaistos. Îl pedepsește pe Aeacus fiindcă este fiul nelegitim al lui Zeus. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Insuficient de fermecătoare ca să primească Mărul Discordiei. Împreună cu Atena, Hefaistos și Poseidon, este complice a grecilor împotriva Troiei.

HERMES Mesagerul zeilor și zeul șiretlicurilor. Fiul lui Zeus și al pleiadei Maia. Frate vitreg cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos și Persefona. Tatăl lui Autolycus, Eudoros, Mirtil și (spun unii) Pan. Străbunicul lui Odiseu și Sinon. Inventatorul lirei. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Îl alege pe Paris să aprecieze cine merită Mărul Discordiei. E ales de Zeus să-i dea o lecție lui Artemis. Îl sprijină pe Priam să ia trupul neînsuflețit al lui Hector de la Ahile.

HESTIA Zeița căminului și a casei. Fiica lui Cronos și a Rheei. Soră cu Demetra, Hades, Hera, Poseidon și Zeus. Ajută la oficierea nunții lui Peleus și Thetis.

POSEIDON Zeul mării. Inventatorul (și zeul) cailor. Fiul lui Cronos și al Rheei. Frate cu Demetra, Hades, Hera, Hestia și Zeus. Tatăl lui Belerofon, Cychreus, Cycnus, Orion, Pegas și (posibil) al lui Tezeu. Bunicul lui Nestor și Palamede. Iubitul lui Pelops; îl ajută cu Hippodamia. Ridică zidurile Troiei cu Apollo; apoi trimite un monstru marin s-o devoreze pe Hesione când Laomedon refuză să-l plătească. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis; îi dăruiește mirilor pe cei doi cai, Balius și Xanthus. Împreună cu Atena, Hefaistos și Hera, este complice al grecilor împotriva Troiei.

ZEUS Regele Zeilor. Fiul lui Cronos, pe care îl răstoarnă, și al Rheei. Frate cu Demetra, Hades, Hera, Hestia și Poseidon. Soțul Herei. Tatăl zeilor Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos, Hermes și Persefona. Tatăl muritorilor Aeacus, Dardanus, Elena, Heracle, Perseu, Pirithous, Polydeuces și Sarpedon. Strămoșul multor eroi ai Războiului Troian, inclusiv al lui Ahile, Ajax, Odiseu și Teucer. Aruncătorul de tunete. Posesorul oracolului din Dodona. Îndatorat lui Thetis pentru că-l salvează de familia lui olimpiană rebelă. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis. Îi dăruiește pe oamenii-furnică și rolul de judecător al lumii subpământene lui Aeacus; pe Afrodita lui Anchise; îi transformă în stele și constelații pe Ganimede și pe Dioscuri; îi dăruiește caii divini lui Tros; îi hărăzește chinuri veșnice lui Tantal; îl face nemuritor (dar nu veșnic tânăr) pe Titonus; îi oferă privilegiul de a dărui Mărul Discordiei lui Paris; îi dăruiește o sabie făurită de Hefaistos lui Peleu. Nu reușește pe deplin să împiedice amestecul altor ZEI OLIMPIENI (sau pe al lui) în desfășurarea Războiului Troian.

Alți zei și titani

ASCLEPIUS Zeul medicinei. Fiul muritor al lui Apollo și al lui Coronis. Crescut de Chiron. Tatăl lui Machaon și Podalirius. Răpus temporar de Zeus pentru hybris-ul învierii morților; mai târziu, imortalizat și transformat în stea tot de el.

CRONOS Rege străvechi al zeilor. Fiul Titan al Gaiei și al lui Uranus. Frate cu Oceanus și Thetis. Tatăl (prin însoțirea cu Rhea al) următorilor: Demetra, Hades, Hera, Hestia, Poseidon și Zeus, precum și (prin însoțirea cu Phylira) al lui Chiron. Uzurpatorul lui Uranus. Răsturnat de Zeus.

EOS Zeiță titanidă a răsăritului. Soră cu Helios și Selene. Înaintașă a lui Cinyras. Iubita lui Titonus; mama (prin însoțirea cu el) lui Memnon. Imploră viața veșnică pentru Titonus de la Zeus, dar nu și tinerețea eternă. Îl transformă pe Titonus într-o lăcustă.

ERIS Zeiță a discordiei și a dezordinii. Fiica lui Nyx (Noaptea) și Erebus (Întunericul). Soră cu diverși zei și nemuritori întunecați, printre care Hesperidele, Hypnos (Somnul), Parcele (Moirele), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) și Thanatos (Moartea). Oaspete neinvitat și nepoftit la nunta lui Peleu șiThetis. Provoacă neînțelegeri între ZEII OLIMPIENI, care duc la declanșarea Războiului Troian.

EROS Tânăr zeu al dorinței sexuale. Fiul lui Ares și al Afroditei. Posesorul unui arc și al unor săgeți devastatoare.

GAIA: Pământul primordial. Fiica Haosului. Mama lui Uranus și Pontus. Mama (din însoțirea cu Uranus) primei generații de Titani (inclusiv Cronos, Oceanus și Thetis) și a giganților. Mama (din însoțirea cu Pontus a) lui Nereu. Mama (din însoțirea cu Tartar) lui Typhon. Cea care le dăruiește Merele de Aur ale Hesperidelor lui Zeus și Herei.

HELIOS Zeul Titan al soarelui. Frate cu Eos și Selene. Bunicul Medeei.

HESPERIDE Cele trei nimfe ale serii. Fiicele lui Nyx (Noaptea) și ale lui Erebus (Întunericul). Surori cu diverși zei și nemuritori întunecați, printre care Eris (Discordia), Hypnos (Somnul), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) și Thanatos (Moartea). Foarte pricepute la grădinărit; cultivatoare ale Merelor de Aur fermecate — inclusiv al Mărului Discordiei.

HYMENAIOS Cunoscut și sub numele de Hymen. Zeu tânăr al ceremoniilor de nuntă; face parte din alaiul lui Eros. Fiul lui Apollo și al muzei Urania.

IRIS Zeița curcubeului și mesageră a zeilor. Soră cu Harpiile. Vară cu Gorgonele.

MOIRE Cele trei Parce: Clotho, care toarce caierul vieții; Lachesis, care-i măsoară lungimea; și Atropos, care îl taie. Fiicele lui Nyx (Noaptea) și ale lui Erebus (Întunericul). Surori cu diverși zei și nemuritori întunecați, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moros (Destinul), Nemesis (Răzbunarea) și Thanatos (Moartea).

MOROS Soarta potrivnică sau destinul. Fiul lui Nyx (Noaptea) și al lui Erebus (Întunericul). Frate cu diverși zei și nemuritori întunecați, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moirele (Parcele), Nemesis (Răzbunarea) și Thanatos (Moartea). Supraveghetorul atotputernic și atotștiutor al universului. Cea mai temută entitate a creației, chiar și de nemuritori.

NEMESIS Zeița răzbunării. Fiica lui Nyx (Noaptea) și a lui Erebus (Întunericul). Soră cu diverși zei și nemuritori întunecați, inclusiv Eris (Discordia), Hesperidele, Hypnos (Somnul), Moirele (Parcele), Moros (Destinul) și Thanatos (Moartea). Cea care îi pedepsește pe cei vinovați de hybris. Potrivit unora, mama (după însoțirea cu Zeus a) Elenei.

NEREU Străvechi zeu marin care își schimbă forma. Fiul Gaiei și al lui Pontus. Tatăl (prin însoțirea cu oceanida Doris) nereidelor, inclusiv al lui Thetis. Partenerul de lupte al lui Heracle. Furnizor de sfaturi privind îngrijirea copilului pentru fiica sa, Thetis.

OCEANUS Străvechi zeu al mării. Fiul titan al Gaiei și al lui Uranus. Frate cu Cronos și Thetis. Tatăl (prin însoțirea cu Thetis) oceanidelor. Bunicul lui Atlas, Prometeu, Thetis și Zeus.

PAN Zeul cu picioare de țap al naturii și al sălbăticiei. Fiul lui Hermes (spun unii) și al nimfei Dryope. Iubitor al muzicii din fluier.

PARCE Vezi Moire.

PERSEFONA Regina lumii subpământene și zeița primăverii. Fiica lui Zeus și a Demetrei. Soră vitregă cu Apollo, Ares, Artemis, Atena, Dionysos, Hefaistos și Hermes. Răpită și luată de soție de Hades, alături de care petrece câte șase luni pe an. Ținta unei tentative

nereușite de răpire din partea lui Pirithous și Tezeu.

PROMETEU Fratele titan al lui Atlas. Prieten al omenirii. Prezicător al măreției fiului lui Thetis. Oaspete la nunta lui Peleu șiThetis.

SCAMANDER Zeul-râu al Troadei. Soțul nimfei Idaea. Tatăl lui Callirrhoë și al lui Teucer. Bunicul lui Ganimede și al lui Ilus. Dăruiește multă fertilitate câmpiei Ilium. Protector al Troiei. E cât pe-aci să-l ucidă pe Ahile. Fiert de Hefaistos.

SELENE Zeiță titanidă a lunii. Soră cu Eos și Helios.

TETHYS Străveche zeiță a mării. Fiică titanidă a Gaiei și a lui Uranus. Soră cu Cronos și Oceanus. Mama (prin însoțirea cu Oceanus) oceanidelor. Bunica lui Atlas, Chiron, Prometeu, Tethis și Zeus. Îl transformă pe Aeacus într-o pasăre marină.

URANUS Cerul primordial. Fiul Gaiei. Tatăl (prin însoțirea cu Gaia) primei generații de Titani (inclusiv Cronos, Oceanus și Thetis) și al giganților. Răsturnat și castrat de fiul său, Cronos. Înaintaș al Afroditei (născută din sângele și din sămânța lui).

Alți nemuritori

CHIRON Cel mai mare și mai înțelept dintre centauri. Fiul lui Cronos și al oceanidei Phylira. Tatăl lui Endeis. Bunicul lui Peleu și al lui Telamon. Vindecător. Îndrumător al eroilor, inclusiv al lui Ahile, Asclepius, Iason și Peleu. Găzduiește nunta lui Peleu șiThetis. Îi dăruiește o sabie cu puteri miraculoase lui Peleu.

ENDEIS Nimfă. Fiica lui Chiron și a nimfei Chariclo. Soția lui Aeacus. Mama lui Peleu și a lui Telamon. Implicată în moartea fiului ei vitreg, Phocus.

HIADE Nimfe din nordul Africii care l-au hrănit la sân pe micul Dionysos. Răsplătite de Zeus prin transformarea în constelație.

NEREIDE Nimfe ale mării. Fiicele lui Nereu și ale oceanidei Doris. Verișoarele lui Poseidon. Printre ele se numără Psamata, mama lui Phocus, și Thetis, mama lui Ahile.

OCEANIDE Nimfe ale mării. Fiicele lui Oceanus și ale lui Tethys. Verișoarele lui Poseidon. Printre ele se numără Doris, mama nereidelor; Metis, mama Atenei; Phylira, mama lui Chiron; Pleione,

mama pleiadelor, și Styx.

PLEIADE Cele șapte fiice cerești ale titanului Atlas și ale oceanidei Pleione. Printre ele se numără Electra, mama lui Dardanus; Maia, mama lui Hermes; Merope, soția lui Sisif; Sterope, mama Hippodamiei; Taygeta, înaintașa lui Tyndareus.

STYX Oceanidă. Zeiță a râului urii din lumea subpământeană. Apele ei îi fac invulnerabili pe muritori.

THETIS Nereidă. Fiica lui Nereu și a lui Doris. Salvatorul lui Zeus prin chemarea hecatonchirilor ca să-l apere de familia olimpiană rebelă. Salvatoarea micului Hefaistos când Hera l-a aruncat din Olimp. Dorită de toți zeii până când Prometeu profețește că fiul ei va fi mai mare decât tatăl. Forțată să se căsătorească de Peleu; nunta lor este ultima mare adunare a nemuritorilor. Mama ocrotitoare a lui Ahile: încearcă să-l facă invulnerabil cufundându-l în Styx și comandându-i o armură de la Hefaistos; încearcă să-i schimbe destinul dându-l în grija lui Licomede; încearcă să-l prevină să nu-i stârnească furia lui Apollo; încearcă să-l convingă pe Zeus să încline balanța Războiului Troian împotriva grecilor și să-i dea o lecție lui Agamemnon.

Monștri și alte creaturi

BERBECUL DE AUR Purtător al Lânii de Aur recuperată din Colchis de Iason, Medeea și Argonauți, printre care se numără Dioscurii, Eurytion, Filoctet, Heracle, Meleagru, Nestor, Peleu, Filoctet, Pirithous și Telamon.

HECATONCHIRI Copiii cu cincizeci de capete și o sută de mâini ai Gaiei și ai lui Uranus. Chemați din lumea subpământeană de Thetis ca să-l apere pe Zeus de familia lui olimpiană rebelă.

HIDRA Șarpe păzitor de la porțile iadului, cu mai multe capete, cu sânge otrăvit și capabil să se regenereze. Odrasla lui Typhon. Soră cu Himera și cu Leul din Nemea. Răpusă de Heracle. Sângele ei contribuie la moartea giganților, a lui Heracle, Nessus și Paris.

HIMERA Corcitură de leu și capră, cu coadă de șarpe, care scuipă foc. Odrasla lui Typhon. Soră cu Hidra și cu Leul din Nemea. Răpusă de Belerofon.

LEUL DIN NEMEA Odraslă a lui Typhon. Frate cu Hidra și Himera. Răpus și jupuit de Heracle, care i-a purtat blana.

MISTREȚUL DIN CALIDON Năpastă uriașă și mâncătoare de prunci din Aetolia, trimisă ca pedeapsă de Artemis. Vânată de mulți eroi, inclusiv de Asclepius, Dioscuri, Eurytion, Iason, Nestor, Peleu, Pirithous, Telamon, Tezeu și (posibil) Tersit. Răpusă de Atalanta și Meleagru.

NESSUS Centaur. Ucis de săgețile lui Heracle fiindcă o molestase pe soția eroului. Își află răzbunarea când Heracle îi poartă cămașa înmuiată în sângele Hidrei.

ORION Gigant și vânător beoțian. Fiul lui Poseidon. Răpus de Artemis din gelozie și transformat mai târziu în constelație în urma remușcărilor.

PEGAS Cal alb și înaripat. Odrasla lui Poseidon și a gorgonei Meduza. Frate vitreg cu Belerofon, pe care îl ajută să răpună Himera.

TAURUL DIN CRETA Creatură a lui Poseidon. Tatăl Minotaurului. Îmblânzit temporar de Heracle, apoi domolit definitiv de Tezeu.

TYPHON Primul și cel mai rău dintre monștri. Uriașa odraslă șerpească a Gaiei și a lui Tartar. Tatăl Himerei, al Hidrei și al Leului din Nemea.

GRECII

Generațiile dinaintea Războiului Troian

ACASTUS Rege al Iolcosului. Fiul lui Pelias, dușmanul și ruda lui Iason. Soțul Astydameiei. Se oferă să ispășească pe lângă Peleu pentru răpunerea lui Eurytion. Apoi este păcălit de Astydameia și convins să încerce să-l ucidă. În schimb, este răpus de Peleu.

AEACUS Rege al Aeginei. Fiul lui Zeus și al nimfei Aegina. Zeus i-i dăruiește pe oamenii-furnică (mirmidoni) ca să-i alunge singurătatea. Soțul lui Endeis. Tatăl (prin însoțirea cu ea) lui Peleu și Telamon, precum și al lui Phocus (prin însoțirea cu nereida Psamata). După moarte, unul dintre cei trei judecători ai lumii subpământene.

AETHRA Prințesă din Troezen. Fiica lui Pittheus. Nepoata lui Atreu și a lui Thyestes. Logodită pentru scurt timp cu Belerofon. Mama lui Tezeu (prin însoțire cu Egeu sau cu Poseidon). Luată de Dioscuri drept răzbunare pentru că Tezeu o răpise pe Elena. Eliberată, după ce o

slujește mult timp pe Elena, de nepoții ei, Acamas și Demophon.

ANTICLEA Regină a Cefaloniei. Fiica lui Autolycus. Soția lui Laerte. Mama (prin însoțirea cu el) lui Odiseu.

ANTIGONA Prințesă phthiană. Fiica lui Eurytion. Soția lui Peleu; mama (prin însoțirea cu el) Polydorei. Se sinucide după ce Astydameia o păcălește și o face să-l creadă infidel pe Peleu. A nu se confunda cu Antigona, prințesa din Teba.

ANTIGONA Prințesă tebană. Fiica lui Oedip. Urmașa unei familii blestemate. Condamnată la moarte fiindcă a încercat să-și îngroape fratele, pe Polynice, după ce e ucis în duel de celălalt frate, Eteocle. Scapă de pedeapsă sinucigându-se. A nu se confunda cu Antigona, prințesa din Phthia.

ASTYDAMEIA Soția lui Acastus. Peleu îi respinge avansurile. Drept răzbunare, o face pe Antigona să se sinucidă și pe Acastus să încerce să-l ucidă pe Peleu. Răpusă la rândul ei tocmai de Peleu.

ATALANTA Prințesă din Arcadia. Abandonată imediat după naștere. Hrănită de o ursoaică, iar apoi crescută de vânători. Neînchipuit de rapidă. Adoratoarea (și arma devastatoare a) lui Artemis. Prea feminină să fie argonaut, după părerea lui Iason. Prea surprinzătoare să nu participe la vânarea Mistrețului din Calidon, după părerea lui Meleagru. I se decernează trofeul pentru răpunerea fiarei, cu urmări fatale. Tentată de Merele de Aur ale Hesperidelor să se mărite cu Hippomene. Pedepsită împreună cu el de Afrodita pentru nerecunoștință, apoi transformată în leoaică pentru profanarea involuntară a unui templu.

ATREU Rege în Micene. Fiul lui Pelops și al Hippodamiei. Frate cu Pittheus și Thyestes. Frate vitreg cu Chrysippus. Rudă cu Tezeu. Soțul Aeropei (sora lui Catreu). Tatăl (prin însoțirea cu ea al) lui Agamemnon, al Anaxibiei și al lui Menelau. Exilat cu Thyestes pentru uciderea lui Chrysippus. Împreună îl răstoarnă pe Euristeu, după care se ceartă aprig, făcând să crească blestemele de familie care apasă deja asupra lui Tantal și Pelops. Tatăl adoptiv al lui Egist, care îl ucide și îl instalează pe Thyestes pe tronul din Micene.

AUTOLYCUS Fiul îndemânatic al lui Hermes. Soțul Amphiteei. Tatăl (prin însoțirea cu ea al) Anticleei. Bunicul lui Odiseu și Sinon.

BELEROFON Prinț din Corint. Fiul lui Poseidon. Logodit pentru scurtă vreme cu Aethra. Frate vitreg cu Pegas. Exilat pentru că și-a confundat un alt frate vitreg cu un mistreț și l-a ucis. Ispășește la curtea regelui

Proetus din Micene, după care intră în conflict cu soția lui, Stheneboea. Răpune Himera. Obține mâna fiicei regelui Lyciei și devine urmașul lui la tron. Schilodit de Zeus pentru hybris-ul încercării de a pătrunde în Olimp. Bunicul lui Sarpedon și Glauc.

CADMUS Rege întemeietor al Tebei. Nepotul lui Poseidon. Fratele Europei. Soțul Harmoniei. Bunicul lui Dionysos. Străbunicul lui Laius. Strămoșul unei familii apăsate de blesteme.

CATREU Rege al Cretei. Fiul lui Minos. Bunicul lui Agamemnon și Menelau, precum și al lui Oeax și Palamede. Ucis de fiul lui în împrejurări misterioase și convenabile (în ce privește răpirea Elenei).

CHRYSIPPUS Fiul lui Pelops și al nimfei Axioche. Frate vitreg cu Atreu, Pittheus și Thyestes. Crescut și răpit de Laius, apoi ucis de Atreu și Thyestes. Drept răzbunare, Laius și urmașii lui sunt blestemați de Pelops.

CYCHREUS Rege al Salaminei. Fiul lui Poseidon și al nimfei Salamis. Tatăl lui Glauce. Îl ajută pe Telamon să ispășească, după care i-o oferă pe Glauce și în cele din urmă regatul.

EUROPA Prințesă a Tirului. Nepoata lui Poseidon. Sora lui Cadmus. Răpită de Zeus transformat în taur. Mama (prin însoțirea cu el) lui Minos și Radamant, judecători ai lumii subpământene.

EURISTEU Rege în Micene. Urmaș al lui Perseu. Văr cu Heracle. Îi ordonă lui Heracle să îndeplinească Muncile ca să ispășească pentru uciderea primei lui soții. Răsturnat de Atreu și Thyestes.

EURYTION Rege al Phthiei. Tatăl Antigonei. Unul dintre argonauți. Îl ajută să ispășească pe Peleu, după care i-o oferă pe Antigona și în cele din urmă regatul. În schimb, primește o suliță în piept de la Peleu în timp ce vânează Mistrețul din Calidon.

HERACLE Fiul lui Zeus și al Alcmenei. Pe jumătate frate geamăn cu Ificle. Urmaș al lui Perseu. Văr cu Euristeu și Tezeu. Fiul preferat al lui Zeus dintre muritori. Persecutat de Hera; ulterior îi devine ginere. Tatăl multor heraclizi, inclusiv al lui Telef. Ca să ispășească uciderea primei soții, îndeplinește Muncile pe care i le ordonă Euristeu: 1. Răpunerea Leului din Nemea. 2. Răpunerea Hidrei din Lerna. 3. Capturarea Cerbului din Cerinia. 4. Capturarea Mistrețului din Erimant. 5. Curățarea grajdurilor regelui Augias. 6. Alungarea Păsărilor Stimfalide. 7. Îmblânzirea Taurului din Creta. 8. Îmblânzirea iepelor regelui Diomede al Traciei. 9. Furarea cingătorii Hipolitei, regina amazoanelor. 10. Furarea vitelor gigantului Gerion. 11. Furarea

Merelor din Aur ale Hesperidelor. 12. Aducerea lui Cerber din lumea subpământeană. Poartă blestemul odraslelor lui Typhon. Îl învinge în luptă pe Nereu. Unul dintre argonauți. O salvează pe Hesione de monstrul marin al lui Poseidon și pe Tezeu din lumea subpământeană. Participă la jefuirea Troiei. Îl cruță pe Priam. Îi răpune pe Laomedon și (posibil) pe Hipolita. Îl instalează pe Tyndareus pe tronul Spartei. Îi salvează pe ZEII OLIMPIENI de giganți. Rănit mortal de cămașa lui Nessus înmuiată în sângele Hidrei. Ars pe un rug uriaș de Filoctet; în schimb, îi dăruiește arcul și săgețile otrăvite de sângele Hidrei. Transformat în nemuritor și în stea de Zeus.

HIPPODAMIA Fiica lui Oenomaus și a pleiadei Sterope. Marele premiu al unei întreceri de care de luptă câștigată de Pelops. Îngrozită de ideea unei aventuri de o noapte cu Mirtil. Mama lui Atreu, Pittheus și Thyestes. Înaintașa unei familii apăsate de blesteme.

IO Prima muritoare iubită de Zeus. Transformată de el în vacă. Persecutată de tăunul Herei. Își dă numele Bosforului (Trecătoarea Vacii).

IASON Moștenitorul de drept al tronului Iolcosului. Fiul lui Aeson și al lui Alcimede. Rudă cu Atalanta, Belerofon, Neleu și Peleu. Tatăl (prin însoțirea cu Medeea al) lui Thessalus. Crescut de Chiron. Simpatizat de Atena și Hera. Cu ajutorul argonauților și al vrăjilor Medeei, își îndeplinește misiunea încredințată de Pelias de recuperare a Lânii de Aur. Planurile de a intra prin căsătorie în familia regală din Corint sunt compromise fatal de Medeea. Revendică tronul Iolcosului de la Acastus. Vânează Mistrețul din Calidon. Ucis într-un accident de șantier naval în care e implicată și corabia Argo.

LAERTE Regele Cefaloniei. Fiul lui Cefal. Soțul Anticleei. Tatăl (prin însoțirea cu ea al) lui Odiseu.

LAIUS Rege al Tebei. Strănepotul lui Cadmus. Tatăl lui Oedip. Crescut în exil de Pelops. Îi răsplătește încrederea răpindu-l pe Chrysippus și având grijă de el. Blestemat de Pelops pentru rolul jucat în moartea lui Chrysippus, făcând să crească numărul blestemelor care apasă asupra familiei lui Cadmus.

LICOMEDE Rege din Skyros. Fiul lui Apollo. Tată a numeroase fiice, printre care și Deidamia. Gazdă a exilatului Tezeu, apoi ucigaș al lui într-o încăierare de pe o stâncă. Paznic al lui Ahile și Neoptolem, pe care însă nu-i poate împiedica să plece spre Troia.

MEDEEA Prințesă din Colchis și făcătoare de farmece. Nepoata lui

Helios. Îl ajută pe Iason să fure și Lâna de Aur, și pe ea însăși. Însângerează familiile regale din Grecia. Mama vitregă a lui Tezeu.

MELEAGRU Prinț al Calidonului. Posibil fiu al lui Ares. Văr cu Diomede și Tersit. Cumnat postum al lui Heracle. Unul dintre argonauți. Conduce vânarea Mistrețului din Calidon. Posibil vinovat pentru șchiopătatul lui Tersit. Iubirea pentru Atalanta îl condamnă la o moarte timpurie.

MIRTIL Fiul lui Hermes. Conducătorul carului de luptă al lui Oenomaus. Mituit de Pelops să-l ajute s-o câștige pe Hippodamia, apoi răpus de el. Îl blestemă pe Pelops și întreaga lui familie.

OENOMAUS Rege al Pisei. Fiul lui Ares. Tatăl Hippodamiei. Răpus de Mirtil și de Pelops în întrecerea carelor de luptă al cărei învingător obține mâna Hippodamiei.

OICLES Războinic din Argolida. Însoțitor al lui Heracle la Troia. Răpus de trupele lui Laomedon.

PELEU Rege al Phthiei. Fiul lui Aeacus și al nimfei Endeis. Nepotul lui Zeus și al lui Chiron. Fratele lui Telamon. Frate vitreg cu Phocus; e exilat după ce îl ucide. Eurytion, pe care la un moment dat îl va omorî din greșeală, la vânarea Mistrețului din Calidon, îi oferă ispășire, apoi o soție și în cele din urmă regatul. Îi răpune cu bună-știință pe Acastus și Astydameia, repunându-l pe tronul Iolcosului pe Thessalus, fiul lui Iason. Tovarăș cu Heracle. Unul dintre argonauți. Soțul Antigonei; mai târziu o silește pe Thetis să se mărite cu el. Tatăl Polydorei (prin însoțirea cu Antigona) și al lui Ahile (prin însoțirea cu Thetis). Unchiul lui Ajax, Patrocle și Teucer. Primește o sabie făurită de un zeu din partea lui Zeus, caii divini Balius și Xanthus de la Poseidon și o suliță miraculoasă de la Chiron.

PELOPS Fiul lui Tantal. Servit la masă zeilor de tatăl lui; înviat apoi de Zeus. Îndrăgit de Poseidon. Nu izbutește să recâștige regatul tatălui său din mâinile lui Ilus. Într-o întrecere a carelor de luptă, câștigă mâna Hippodamiei și regatul Pisei al tatălui ei, Oenomaus. Îl mituiește și îl răpune pe Mirtil. Tatăl (prin însoțirea cu Hippodamia) lui Atreu, Pittheus și Thyestes, precum și al lui Chrysippus (prin însoțirea cu nimfa Axioche). Îi exilează pe Atreu și Thyestes pentru uciderea lui Chrysippus. Sudul Greciei este cunoscut ca fiind „insula“ lui (Peloponez) fiindcă este condus de urmașii lui. Fondator al Jocurilor Olimpice. Strămoș și urmaș al unei familii blestemate.

PERSEU Rege fondator al regatului Micene. Fiul lui Zeus și al lui

Danae. O salvează pe Andromeda de unul dintre monștrii marini ai lui Poseidon. Înaintaș al lui Heracle. O răpune pe gorgona Meduza. Transformat în constelație.

PHOCUS Prinț în Aegina. Fiul lui Aeacus și al nereidei Psamata. Frate vitreg cu Peleu și Telamon, care îl ucid.

PIRITHOUS Rege al lapiților. Fiul lui Zeus și al Diei. Văr al centaurilor. Argonaut și participant la vânarea Mistrețului din Calidon. Prieten apropiat cu Tezeu, pe care îl influențează în rău. Împreună, cei doi reușesc să le răpească pe Antiope (sau Hipolita) și pe Elena; nu izbutesc s-o răpească pe Persefona. Heracle nu poate să-l elibereze din lumea subpământeană.

SISIF Rege al Corintului. Celebru pentru prefăcătorie. Tatăl lui Sinon. Bunicul lui Belerofon. O necinstește pe bunica lui Odiseu, Amphiteea; prin urmare, mulți îl consideră înaintașul lui Odiseu. Condamnat la chinuri veșnice în lumea subpământeană.

TANTAL Rege al Lidiei. Îl gătește pe Pelops, fiul lui, și îl servește zeilor. Izgonit din Lidia de Ilus. Îndură chinuri cumplite și veșnice în lumea subpământeană. Înaintaș al unei familii blestemate.

TELAMON Rege al Salaminei. Fiul lui Aeacus și al nimfei Endeis. Nepotul lui Zeus și al lui Chiron. Fratele lui Peleu. Frate vitreg cu Phocus; exilat împreună cu Peleu pentru uciderea lui. Cychreus îi oferă ispășire, apoi o soție și în cele din urmă regatul. Tovarăș cu Heracle. Argonaut și participant la vânarea Mistrețului din Calidon. Jefuitor al Troiei. Soțul lui Glauce și al lui Hesione. Tatăl lui Ajax (prin însoțirea cu Glauce) și al lui Teucer (prin însoțirea cu Hesione). Unchiul lui Ahile și Patrocle.

TEZEU Rege al Atenei. Fiul Aethrei și al lui Egeu și Poseidon. Înrudit cu familia lui Atreu și cu Heracle. Soțul amazoanei Antiope (sau Hipolita) și al Fedrei (sora Ariadnei). Tatăl lui Hippolytus (prin însoțirea cu Antiope, sau Hipolita) și al lui Acamas și Demophon (prin însoțirea cu Fedra). Înființează pankration-ul. Îmblânzește (și apoi sacrifică) Taurul din Creta; răpune Minotaurul; vânează Mistrețul din Calidon; este blestemul centaurilor. Prieten apropiat cu Pirithous. Împreună reușesc să le răpească pe Antiope (sau Hipolita) și pe Elena; nu izbutesc s-o răpească pe Persefona. Salvat din lumea subpământeană de Heracle. Exilat pentru rolul lui fatal în tragedia iubirii neîmpărtășite a Fedrei pentru Hippolytus. Ucis de Laomedon într-o încăierare de pe o stâncă. Unificator al Aticii, pune bazele măreției istorice a Atenei.

THYESTES Rege în Micene. Fiul lui Pelops și al Hippodamiei. Fratele lui Atreu și Pittheus. Frate vitreg cu Chrysippus. Rudă cu Tezeu. Tatăl Pelopiei și (prin însoțirea cu ea) al lui Egist. Exilat cu Atreu pentru uciderea lui Chrysippus. Împreună îl răstoarnă pe Euristeu, după care se ceartă îngrozitor, sporind blestemele care apasă deja familia lui Tantal și Pelops. Se folosește de Egist ca să-l ucidă pe Atreu, pentru ca apoi să urce pe tronul regatului Micene. E răsturnat de Agamemnon și moare în exil.

TYNDAREUS Rege al Spartei; instalat pe tron de Heracle. Soțul Ledei. Prin însoțire cu ea, tatăl Dioscurului Castor și al Clitemnestrei; îi crește pe Dioscurul Polydeuces și pe Elena, frați consangvini, ca pe copiii lui. Unchiul Penelopei. Îi dă mâna Elenei lui Menelau prin tragere la sorți, iar mâna Clitemnestrei, de data asta convențional, lui Agamemnon. Abdică în favoarea lui Menelau.

Generația Războiului Troian

ACAMAS Prinț atenian. Fiul lui Tezeu și al Fedrei. Fratele lui Demophon. Soțul lui Laodice (fiica lui Priam). Se alătură mai târziu grecilor care asediază Troia, dar își arată vitejia. Împreună cu Demophon, își salvează bunica, pe Aethra, în timpul jefuirii Troiei.

AGAMEMNON Rege în Micene. Fiul lui Atreu și al Aeropei (sora lui Catreu). Frate cu Anaxibia și Menelau. Urmașul unei familii blestemate. După exilul în Sparta, își revendică tronul de la unchiul său, Thyestes. Pețitor al Elenei. Soțul Clitemnestrei. Prin însoțirea cu ea, tatăl lui Chrysothemis, al Electrei, al Ifigeniei și al lui Oreste. Comandantul trupelor grecești care atacă Troia. Se încrede, poate, prea mult în sfaturile lui Calchas. E gata s-o sacrifice pe Ifigenia ca s-o îmbuneze pe Artemis. E gata s-o ia pe Briseis, cu toate că-l înfurie pe Ahile; se căiește apoi, după moartea lui Patrocle. E gata să-i dea armura purtată de Ahile lui Odiseu, deși îl înfurie pe Ajax. E gata să-l abandoneze pe Filoctet, deși are nevoie de el ca să-i înfrângă pe troieni. E gata să recurgă la planul riscant al unui cal de lemn ca să captureze Troia. E gata s-o ia pe Casandra ca pradă de război, cu toate avertismentele ei privind consecințele.

AHILE Prinț al Phthiei. Numit Ligyron la naștere. Fiul lui Peleu și al lui Thetis. Văr cu Ajax, Patrocle și Teucer. Urmaș al lui Chiron, Nereu și Zeus. Măreția îi e profețită de Calchas, Prometeu și Zeus. Cufundat în Styx ca să devină (aproape) invulnerabil. Crescut de Chiron, după ce părerile părinților despre creșterea copilului se bat cap în cap, iar pe urmă de Phoenix. Prieten din copilărie, și apoi iubit, al lui Patrocle. Își explorează pentru scurtă vreme latura feminină sub identitatea Pyrrhei. Tatăl lui Neoptolem, prin însoțire cu Deidamia. Cel mai mare dintre luptătorii greci care atacă Troia; inegalabil ca viteză și ferocitate. Foarte îndrăgit de Atena; profund detestat de Apollo. Furios pe Agamemnon, mai întâi fiindcă îl folosește ca momeală pentru atragerea și sacrificarea Ifigeniei, iar apoi fiindcă trebuie să i-o cedeze pe Briseis. Refuzului de a lupta îi pune capăt moartea lui Patrocle. Purtat în luptă de Balius și Xanthus, caii divini ai lui Peleu. Intră în bătălie cu sabia și sulița vestite ale lui Peleu, precum și cu armura făurită de Hefaistos. Răpune nenumărați dușmani, inclusiv pe Tenes și Troilus, precum și pe cei mai puternici războinici ai Troiei: Hector, Memnon și Pentesileea. Se întrece pe sine când îl atacă pe Scamander. Batjocorește cadavrul lui Hector înainte să i se facă milă și să i-l dea înapoi lui Priam. În cele din urmă e răpus de Paris (cu ajutorul lui Apollo).

AIAS „Ajax cel Mic“, „Ajax locrianul“. Prinț din Locris. Fiul lui Oileus și Eriope (sora Atalantei). În ciuda staturii neimpresionante, unul dintre cei mai importanți războinici care atacă Troia; inegalabil în mânuirea suliței. Apărător al corpului neînsuflețit al lui Patrocle. Unul dintre războinicii din calul de lemn. O necinstește pe Casandra.

AJAX „Ajax al lui Telamon“, „Ajax cel Puternic“, „Ajax cel Mare“. Prinț al Salaminei. Fiul lui Telamon și al lui Glauce. Frate vitreg cu Teucer. Văr cu Ahile și Patrocle. Pețitor al Elenei. Unul dintre cei mai importanți războinici care atacă Troia; inegalabil ca statură și forță. O capturează pe Tecmessa, după care îi câștigă inima. Prin însoțirea cu ea, tatăl lui Eurysaces. Se duelează cavalerește cu Hector. Membru al delegației trimise să-l convingă pe Ahile. Apărător al lui Teuces și Odiseu, al corăbiilor grecești și al trupurilor neînsuflețite ale lui Patrocle și Ahile. Îi răpune pe Glauc, Hippothous și Phorcys. Se ceartă cu Odiseu pentru armura lui Ahile; e scos din minți de invidie și se sinucide cu sabia lui Hector.

ALCIMUS Războinic mirmidon. Căpitan și apropiat al lui Ahile. Asistă la întâlnirea acestuia cu Priam pentru răscumpărarea lui Hector.

ANTICLUS Războinic grec impresionabil. Unul dintre luptătorii din calul de lemn. Sensibil la farmecele Elenei chiar și printr-un perete solid de lemn. Sufocat din greșeală de Odiseu.

ANTILOH Prinț din Pylos. Fiul lui Nestor. Fratele lui Trasimede. Prieten cu Ahile; îi aduce vestea morții lui Patrocle, apoi încearcă să-l consoleze. Răpus de Memnon. Răzbunat de Ahile.

AUTOMEDON Războinic mirmidon. Căpitan și apropiat al lui Ahile. Asistă la întâlnirea acestuia cu Priam pentru răscumpărarea lui Hector.

CALCHAS Preot (și strănepot) al lui Apollo. Clarvăzător al lui Agamemnon. Potrivit anumitor versiuni, tatăl Cresidei. Profețește supremația lui Agamemnon, durata Războiului Troian, moartea lui Iolau, primul grec care va pune piciorul pe pământ troian, nevoia de a recurge la Ahile și la Neoptolem, precum și la săgețile lui Heracle, pentru victorie. Îl sfătuiește pe Agamemnon s-o sacrifice pe Ifigenia ca s-o îmbuneze pe Artemis și s-o cedeze pe Chryseis ca să-l îmbuneze pe Apollo. Îl sfătuiește pe Neoptolem să-l cruțe pe Enea.

CASTOR Vezi Dioscuri.

CINYRAS Rege al Ciprului. Urmaș al lui Eos. Prin însoțirea cu Myrrha, fiica lui, tatăl lui Adonis și al lui Mygdalion. Pionier al topirii

cuprului. Promisiunea de a contribui cu războinici la efortul de luptă al grecilor în Troia e îndeplinită în literă, dar nu în spirit. Îl îmbunează pe Agamemnon cu o platoșă magnifică.

CLITEMNESTRA Regină în Micene. Fiica lui Tyndareus și a Ledei. Sora Dioscurului Castor. Soră vitregă a Dioscurului Polydeuces și a Elenei. Vară a Penelopei. Soția lui Agamemnon. Mamă (prin însoțirea cu el) a lui Chrysothemis, a Electrei, a Ifigeniei și a lui Oreste. Nu e dispusă să-l ierte pe Agamemnon, care plănuiește să o sacrifice pe Ifigenia și să o aducă acasă pe Casandra din Troia.

DEIDAMIA Prințesă din Skyros. Fiica lui Licomede. Iubită a lui Ahile. Prin însoțirea cu el, mama lui Neoptolem.

DEMOPHON Prinț atenian. Fiul lui Tezeu și al Fedrei. Fratele lui Acamas. Se alătură mai târziu grecilor care asediază Troia, dar își arată vitejia. Împreună cu Acamas, își salvează bunica, pe Aethra, în timpul jefuirii Troiei.

DIOMEDE Rege al Argosului. Fiul lui Tydeus și Deipyle. Văr cu Meleagru și Tersit. Pețitor al Elenei. Soțul Aegialiei. Potrivit anumitor versiuni, iubit al Cresidei. Unul dintre cei mai importanți războinici greci plecați spre Troia. Foarte îndrăgit de Atena. Trimis în misiuni cu Odiseu să-l câștige pe Ahile pentru cauză, să-i fure caii lui Rhesus, să-i aducă pe Neoptolem și Filoctet în Troia și să fure Palladiumul protector al Troiei. Îi rănește pe Enea, Afrodita și Ares. E rănit de săgețile lui Pandar și Paris. Îi răpune pe Dolon și Pandar. E cât pe-aci să fie ucis de Odiseu. Îl salvează pe Nestor. Unul dintre războinicii din calul de lemn.

DIOSCURI „Gemenii lui Zeus“: Castor (fiul Ledei și al lui Tyndareus) și Polydeuces sau Pollux (fiul Ledei și al lui Zeus). Frați cu Clitemnestra și Elena. Veri cu Penelopa. Argonauți și vânători ai Mistrețului din Calidon. O salvează pe Elena după ce e răpită de Pirithous și Tezeu; i-o aduc pe Aethra ca însoțitoare pentru multă vreme. Cu totul misterios, incapabili să-l oprească pe Paris s-o răpească pe Elena. După ce Castor e ucis într-o dispută de familie, cei doi frați sunt ridicați împreună la cer, unde formează constelația Gemenilor.

EGIST Fiul și nepotul lui Thyestes, conceput de el ca să se răzbune pe Atreu. Adoptat de Atreu, apoi îl ucide și îl instalează pe Thyestes pe tronul din Micene. Trimis în exil de Agamemnon. Urmașul unei familii blestemate.

ELENA „Elena dinSparta“, „Elena din Troia“. Regină a Spartei și o

frumusețe fără rival în rândul muritoarelor. Fiica lui Zeus și a Ledei (sau poate a lui Zeus și a lui Nemesis); Tyndareus o crește ca pe fiica lui. Sora Dioscurului Polydeuces. Soră vitregă cu Dioscurul Castor și cu Clitemnestra. Vară cu Penelopa. Răpită de Pirithous și Tezeu. Salvată de Dioscuri, care i-o aduc pe Aethra ca însoțitoare pentru multă vreme. Râvnită ca soție de Agamemnon, Ajax, Diomede, Filoctet, Idomeneu, Iolau, Menelau, Patrocle și Teucer. Este câștigată prin tragere la sorți de Menelau; apoi îi e dăruită de Afrodita lui Paris; iar apoi, în Troia, lui Deifob, ca drept al fratelui mai mare. Prin însoțirea cu Menelau, mama lui Hermione și a lui Nicostratus. Răpirea ei de Paris declanșează Războiul Troian. Îi ajută pe Diomede și Odiseu să fure Palladiumul care protejează Troia. Îi ajută pe troieni imitând vocile soțiilor grecilor din calul de lemn. Își folosește farmecele știute ca să-l recâștige pe Menelau.

EPEIUS Arhitect și inginer din Phocis. Fiul lui Panopeus. Campion la box. Constructor al calului de lemn; unul dintre războinicii ascunși înăuntrul lui.

FILOCTET Prinț din Meliboea. Fiul lui Poeas. Unul dintre argonauți. Tovarăș cu Heracle; îi dă foc pe un rug uriaș; în schimb, primește de la el arcul și săgețile înmuiate în sângele otrăvit al Hidrei. Pețitor al Elenei. Mușcat de o viperă și abandonat zece ani pe insula Lemnos. Salvat de Diomede și Odiseu, apoi vindecat de Podalirius, ca să-și joace rolul profețit în căderea Troiei. Îl răpune pe Paris.

HERMIONE Prințesă spartană. Fiica lui Menelau și a Elenei. Sora lui Nicostratus. Urmașa unei familii blestemate. Lăsată în Sparta cu tatăl ei după ce Paris îi răpește mama.

IDOMENEU Rege al Cretei. Nepot de tată al lui Minos. Nepot de frate al lui Catreu. Pețitor al Elenei. Unul dintre cei mai importanți războinici greci care asediază Troia. Apărător al trupului neînsuflețit al lui Patrocle. Unul dintre războinicii din calul de lemn.

IOLAU Rege în Phylacea. Fratele lui Ificle și Podarce. Pețitor al Elenei. Primul erou grec care moare în Războiul Troian; ucis de Hector. Rămas în posteritate sub numele de Protesilau.

IFIGENIA Prințesă din Micene. Fiica mai mare a lui Agamemnon și a Clitemnestrei. Soră cu Chrysothemis, Electra și Oreste. Calchas recomandă sacrificarea ei pentru îmbunarea lui Artemis. Atrasă în flota greacă de promisiunea lui Odiseu că va fi soția lui Ahile. Se oferă să moară, dar pare să fie cruțată de Artemis.

LEDA Prințesă din Etolia; regină a Spartei. Soția lui Tyndareus. Prin însoțirea cu el, mama Dioscurului Castor și a Clitemnestrei, iar prin însoțirea cu Zeus, mama Dioscurului Polydeuces și a Elenei.

LYGIRON Vezi Ahile.

MACHAON Fiul lui Asclepius. Alături de fratele său, Podalirius, principalul tămăduitor al trupelor grecești din Troia și conducător al contingentului din Oechalia. Vindecă rana făcută lui Menelau de Pandar. Răpus de Eurypylus.

MENELAU Rege al Spartei. Fiul lui Atreu și al Aeropei (sora lui Catreu). Frate cu Agamemnon și Anaxibia. Urmașul unei familii blestemate. Pe când e exilat în Sparta, câștigă mâna Elenei și succesiunea la tronul lui Tyndareus. Prin însoțirea cu Elena, tatăl lui Hermione și al lui Nicostratus. Unul dintre cei mai importanți războinici greci plecați spre Troia. Salvat de la moarte sigură de Antenor, Atena și Teucer; îl salvează la rândul lui pe Odiseu. E împiedicat să-l răpună pe Paris de Afrodita; nu e împiedicat să-i răpună pe Deifob și Euforb. Unul dintre războinicii ascunși în calul de lemn. Rămâne sensibil la farmecele Elenei.

NEOPTOLEM Fiul lui Ahile și al Deidamiei. Numit Pyrrhus la naștere. Prezența lui în Troia e necesară pentru căderea cetății; e adus acolo de Diomede și Odiseu. Unul dintre războinicii din calul de lemn. Dorința de a ucide e cel puțină egală cu a tatălui său. Îi răpune pe Eurypylus, Polite și Priam. Îl cruță pe Enea. Andromaca e sortită să-i fie pradă de război.

NESTOR Rege în Pylos. Fiul lui Neleu. Vărul lui Iason. Tatăl lui Antiloh și Trasimede. Urmează la tron după ce Heracle îi ucide tatăl și unsprezece frați mai mari. Argonaut și vânător al Mistrețului din Calidon. Cel mai vârstnic și cel mai înțelept dintre luptătorii greci plecați spre Troia; sfetnic de încredere al lui Agamemnon. Încercările de mediere între greci și troieni, între Ahile și Agamemnon și între Ajax și Odiseu nu prea merg conform planurilor.

NICOSTRATUS Prinț spartan. Fiul lui Menelau și al Elenei. Fratele lui Hermione. Urmașul unei familii blestemate. Imediat după naștere, apucă să fie luat de mama lui când e răpită de Paris. Se reîntâlnește cu Menelau după jefuirea Troiei.

ODISEU Regele Itacăi. Fiul lui Laerte și al Anticleei. Soțul Penelopei. Prin însoțirea cu ea, tatăl lui Telemah. Urmaș al lui Hermes,Autolycus și Sisif. Văr cu Sinon. Foarte îndrăgit de Atena. Unul dintre cei mai

importanți războinici greci plecați spre Troia; inegalabil în viclenie și isteține. Urzește planuri eficiente, care asigură căsnicia pașnică și protejarea Elenei. Șiretlicul prin care încearcă să nu ia parte la Războiul Troian e dat în vileag de Palamede. Mai târziu se răzbună uneltind ca Palamede să fie executat pentru trădare. Implicat în planurile de sacrificare a Ifigeniei și de abandonare a lui Filoctet. Trimis în misiuni cu Diomede să-l câștige pe Ahile pentru cauză, să-i fure caii lui Rhesus, să-i aducă pe Neoptolem și Filoctet în Troia și să fure Palladiumul protector al Troiei. Intervine fără succes în cearta dintre Agamemnon și Ahile. Salvat de la moarte sigură de Antenor, de Ajax și de Menelau. Răsplătit cu armura lui Ahile, spre invidia vecină cu nebunia a lui Ajax. E cât pe-aci să-l ucidă pe Diomede în propriul lui moment de nechibzuință (sau de invidie). Inspirat de Atena cu ideea calului de lemn. Unul dintre războinicii dinăuntrul calului; îl sufocă din greșeală pe Anticlus.

PALAMEDE Prinț din Euboea. Fiul lui Nauplius și al lui Clymene (fiica lui Catreu). Nepotul lui Poseidon. Fratele lui Oeax. Rudă cu Agamemnon și Menelau. Divulgă șiretlicul prin care Odiseu vrea să nu ia parte la Războiul Troian. Salvat de la moarte sigură de Antenor. Ucis cu pietre pentru trădare, în urma înscenării lui Odiseu. Inventator al jocului de dame și de zaruri, precum și al celor mai complicate părți din alfabetul grecesc.

PATROCLE Prinț din Opus. Fiul lui Menoetius și al lui Polymele. Văr cu Ahile, Ajax și Teucer. Crescut de unchiul său, Peleu, după ce omoară din greșeală un alt copil. Prieten din copilărie, iar mai târziu iubit al lui Ahile. Pețitor al Elenei. Se poartă frumos cu Briseis. Îi conduce în luptă pe mirmidoni împotriva troienilor, în locul lui Ahile. Îi răpune peCebriones, Sarpedon și Sthenelau. Ucis de Apollo, Euforb și Hector. Moartea lui e răzbunată de Ahile.

PENELOPA Prințesă din Sparta. Fiica lui Icariu, fratele lui Tyndareus. Vară cu Clitemnestra, Dioscurii și Elena. Soția care suferă îndelung, dar care îi rămâne credincioasă lui Odiseu. Prin însoțirea cu acesta, mama lui Telemah.

PHOENIX Prinț din Dolopia. Fiul lui Amyntor. După ce este exilat pe nedrept de tatăl lui, se împrietenește cu Peleu. Îndrumător îndrăgit al lui Ahile. E ascultat de Ahile în cearta lui cu Agamemnon cu privire la Ifigenia. Nu e ascultat de Ahile în cearta lui cu Agamemnon cu privire la Briseis.

PODALIRIUS Fiul lui Asclepius. Alături de fratele său, Machaon, principalul tămăduitor al contingentului din Oechalia. Îi salvează lui

Filoctet piciorul mușcat de viperă.

POLYDEUCES Vezi Dioscuri.

PROTESILAU Vezi Iolau.

PYRRHUS Vezi Neoptolem.

SINON Fiul lui Sisif. Nepotul lui Autolycus. Urmaș al lui Hermes. Văr și dușman de moarte al lui Odiseu. Îi convinge pe troieni să transporte calul de lemn în cetate. Numele lui e păstrat în posteritate ca un sinonim al minciunii și înșelătoriei.

TENES Rege din Tenedos. Fiul lui Apollo. Răpus de Ahile în drum spre Războiul Troian; moartea lui explică parțial dușmănia crâncenă și mortală a lui Apollo.

TEUCER Prinț din Salamina. Fiul lui Telamon și al lui Hesione. Frate vitreg cu Ajax. Văr cu Ahile șiPatrocle, precum și cu Eurypylus, Hector, Memnon și Paris. Pețitor al Elenei. Cel mai iscusit arcaș dintre grecii plecați spre Troia. Îl răpune pe Arheptolem. Salvat de la moarte sigură de Ajax; la rândul lui, îi salvează pe Agamemnon și Menelau.

TERSIT Nobil etolian. Fiul lui Agrios. Văr cu Diomede și Meleagru: vânează Mistrețul din Calidon; lașitatea lui îl face pe Meleagru să-l arunce de pe o stâncă. Cel mai urât și mai bajtocoritor dintre grecii plecați spre Troia. Răpus de Ahile fiindcă își bate joc de suferința lui provocată de moartea Pentesileei.

TROIENII ȘI POPOARELE ALIATE

AESACUS Clarvăzător troian. Fiul lui Priam și al Arisbei. Frate vitreg cu mai mulți, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Prezice că Paris va distruge Troia. Încearcă să se sinucidă după moartea iubitei lui, nimfa Hesperia; în loc de asta, e transformat într-o pasăre de mare de Tethys.

AGELAUS Păstor troian. I se poruncește să-l ucidă pe nou-născutul Paris; în loc de asta, îl crește ca pe copilul lui pe Muntele Ida.

ANCHISE Păstor și fost prinț al Troiei. Nepotul lui Assaracus, fratele lui Ilus. Rudă cu Priam și cu numeroșii lui copii. Iubit al Afroditei, datorită lui Zeus. Prin însoțirea cu ea, tatăl lui Enea. Salvat de fiul lui

în timpul jefuirii Troiei.

ANDROMACA Prințesă ciliciană. Fiica lui Eetion. Soția lui Hector. Prin însoțirea cu el, mama lui Astianax. Luată ca pradă de război pentru Neoptolem.

ANTENOR Nobil troian. Rudă cu Priam; sfetnicul lui cel mai înțelept și de încredere. Soțul lui Theano. Prin însoțirea cu ea, tatăl mai multor copii, majoritatea prevestitori de rele, inclusiv Coön și Ifidamus (ambii răpuși de Agamemnon), Demoleon (răpus de Ahile) și Agenor (salvat de mânia lui Ahile de Apollo). Dejoacă planul lui Antimachus și Paris de a-i asasina pe membrii delegației de negociere a păcii: Menelau, Odiseu și Palamede. Ca urmare, e cruțat de Agamemnon în timpul jefuirii Troiei.

ANTIMACHUS Nobil troian. Mituit de Paris să-i asasineze pe membrii delegației de negociere a păcii: Menelau, Odiseu și Palamede. Dat în vileag de Antenor.

ASTIANAX Prinț al Troiei. Numit Scamandrius la naștere. Bebelușul lui Hector și al Andromacăi. Răpus în timpul jefuirii Troiei.

BRISEIS Prințesă ciliciană. Fiica regelui din Lyrnessus. Capturată de Ahile. Păstrarea ei declanșează o mare ceartă cu Agamemnon. Jelește atât moartea lui Patrocle, cât și pe a lui Ahile.

CASANDRA Prințesă a Troiei și preoteasă a lui Apollo. Fiica lui Priam și a Hecubei. Soră a mai multora, printre care: Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Binecuvântată de Apollo cu darul profeției. Blestemată tot de Apollo să n-o creadă nimeni. Necinstită de Aias. Luată de Agamemnon ca pradă de război.

CHRYSEIS Fiica lui Chryses. Capturată de Ahile. Luată de Agamemnon ca pradă de război. Refuzul lui de a accepta răscumpărarea e pedepsit de Apollo cu o molimă. Eliberată și escortată acasă de Odiseu.

CHRYSES Preot al lui Apollo în Chryse. Tatăl lui Chryseis. Se roagă zadarnic de Agamemnon să-i dea drumul din captivitate. Se roagă cu succes de Apollo să-i pedepsească pe greci pentru neîndurarea lui Agamemnon.

CORYTHUS Fiul lui Paris și al nimfei Oenone. Părăsit de tatăl lui când acesta își reia locul în familia regală troiană. Ucis din greșeală de Paris când încearcă să reia legătura cu el.

CRESIDA Fiica lui Calchas. Iubita nefericită a lui Troilus.

CYCNUS Războinic troian impenetrabil. Fiul lui Poseidon. Transformat în lebădă de tatăl lui pentru ca Ahile să nu-i frângă gâtul.

DARDANUS Rege întemeietor al Dardaniei. Fiul lui Zeus și al pleiadei Electra. Fratele Armoniei. Tatăl lui Erihtoniu, Ilus și Idaeus. Înaintaș al liniei regale troiene. Dă numele Dardanelelor.

DEIFOB Prinț al Troiei. Fiul necioplit al lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Îi urmează lui Paris ca soț al Elenei. Răpus de Menelau.

DOLON Războinic troian. Fiul mesagerului Eumede. Trimis de Hector să spioneze liniile grecești. Interceptat cu urmări fatale de Diomede și Odiseu.

ELENA DIN TROIA Vezi Elena dinSparta.

ENEA Prinț troian. Fiul lui Anchise și al Afroditei. Rudă cu Priam, precum și cu Eurypylus, Hector, Memnon și Paris. Soțul Creusei (fiica lui Priam). Prin însoțirea cu ea, tatăl lui Ascanius. Foarte îndrăgit de Afrodita. Îl însoțește pe Paris când o răpește pe Elena. După ce vitele îi sunt luate de Ahile, devine unul dintre cei mai importanți războinici troieni care luptă în asediul Troiei; comandantul aliaților dardani. Salvat de la moarte sigură în fața lui Ahile, Diomede și Neoptolem ca să-și împlinească destinul înalt. Își salvează familia din jefuirea și incendierea Troiei, precum și Palladiumul din mâinile grecilor.

ERIHTONIU Rege al Dardaniei. Fiul lui Dardanus. Fratele lui Ilus și Idaeus. Tatăl lui Tros. Pasionat de cai și recunoscut ca atare.

EUFORB Războinic troian. Fiul lui Panthous și Phrontis. Fratele lui Polidamante. Îl răpune, împreună cu Apollo și Hector, pe Patrocle. Ucis de Menelau. Reincarnat secole mai târziu drept Pitagora.

EURYPYLUS Prinț al Mysiei. Fiul lui Telef și al lui Astyoche. Nepotul de unchi al lui Priam. Nepotul de tată al lui Heracle. Rudă cu numeroși copii, precum și cu Enea, Memnon și Teucer. Vestit pentru frumusețe și pentru scutul puternic. Unul dintre cei mai importanți războinici și aliați ai troienilor în asedierea Troiei. Îl răpune pe Machaon. E ucis de Neoptolem.

GANIMEDE Prinț al Dardaniei. Paharnic și iubit al lui Zeus. Fiul lui Tros și al lui Callirrhoë. Nepotul lui Scamander. Frate cu Assaracus, Cleopatra și Ilus. Răpit de Zeus. Făcut nemuritor și apărut pe cer sub

forma constelației Vărsătorului.

GLAUC Prinț al Liciei. Fiul lui Hippolochus (fiul lui Belerofon). Vărul lui Sarpedon. Răpus de Ajax în lupta pentru corpul neînsuflețit al lui Ahile. Cadavrul îi este recuperat de pe câmpul de luptă de Enea.

HECTOR Prinț al Troiei. Fiul cel mare al lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Soțul Andromacăi. Tatăl lui Astianax. Îl primește mai întâi pe Paris, iar apoi pe Elena, în Troia. Cel mai important războinic troian în asediul Troiei. Se duelează cavalerește cu Ajax. E cât pe-aci să reușească să distrugă corăbiile grecilor. Îi răpune pe Epigeu, Iolau (cu Apollo și Euforb) și Patrocle. Răpus de Ahile, iar cadavrul îi este batjocorit, înainte ca Priam să-l recapete pentru înmormântare.

HECUBA Regina Troiei. Soția lui Priam. Prin însoțirea cu el, mamă a numeroși copii, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Visul ei profetic leagă soarta lui Paris de a Troiei.

HELENUS Prinț al Troiei și clarvăzător. Fiul lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Trece în tabăra grecilor când Elena nu devine soția lui, ci a lui Deiphorbus. Îi sfătuiește pe Diomede și pe Odiseu cum să fure Palladiumul ocrotitor al Troiei.

HESIONE Prințesă a Troiei. Fiica lui Laomedon. Sora lui Astyoche, Priam și Titonus. Oferită monstrului marin al lui Poseidon. Salvată de Heracle. Cruțată de Heracle în timpul jefuirii Troiei, îl răscumpără pe Priam. Dusă acasă și luată de soție de Telamon; prin însoțirea cu el, mamă a lui Teucer.

HIPOLITA Regina amazoanelor. Fiica lui Ares. Sora lui Antiope și a Pentesileei. Posesoarea unei cingători minunate, bătute cu pietre prețioase. Fie iubita lui Heracle și răpusă de ea, fie soția lui Tezeu.

ILUS Rege întemeietor al Troiei. Fiul lui Tros și al lui Callirrhoë. Nepotul lui Scamander. Frate cu Assaracus, Cleopatra și Ganimede. Tatăl lui Laomedon. Primește Palladiumul ocrotitor al Troiei de la Atena. Îi alungă pe Tantal și Pelops din Lidia. În cinstea lui, Troia mai e numită și Ilium.

LAOCOON Preot troian al lui Apollo. Tatăl lui Antiphantes și

Thymbraeus. Bănuitor față de greci și când fac daruri. Devorat cu fiii lui de șerpii marini trimiși de zei ca să-l împiedice să divulge secretul calului de lemn.

LAOMEDON Rege al Troiei. Fiul lui Ilus. Tatăl lui Astyoche, Hesione, Priam și Titonus. Îi înșală pe Apollo și Poseidon, neplătindu-i pentru construirea zidurilor Troiei; apoi și pe Heracle, când o salvează pe Hesione de monstrul marin al lui Poseidon. Răpus mai târziu de Heracle drept răzbunare.

MEMNON Rege al Aethiopiei. Fiul lui Eos și al lui Titonus. Nepotul lui Priam. Rude cu numeroși copii, precum și cu Enea, Eurypylus și Teucer. Posesor al unei armuri făurite de Hefaistos. Unul dintre cei mai importanți războinici și aliați ai troienilor în timpul asediului Troiei. Îl răpune pe Antiloh. Ucis de Ahile.

MIDAS Regele Frigiei. Atingerea lui (prin bunăvoința lui Dionysos) transformă totul în aur.

OENONE Nimfă de munte. Fiica zeului-râu Cebren. Soția lui Paris. Prin însoțirea cu el, mamă a lui Corythus. Abandonată de Paris când se întoarce în Troia. Ca să se răzbune pe Paris fiindcă îl ucide pe Corythus, refuză să-i trateze rana din cauza căreia moare; apoi își dă foc aruncându-se pe rugul lui Paris.

PANDAR Nobil troian. Fiul lui Lycaon. Arcaș iscusit: Diomede și Menelau sunt răniți de săgețile lui. Răpus de Diomede. În câteva relatări ulterioare, intermediar pentru iubiții nefericiți Troilus și Cresida.

PARIS Prinț al Troiei. Numit Alexandru la naștere. Fiul lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Menit să distrugă Troia. Abandonat la naștere; crescut în secret de AGELAUS. Soțul lui Oenone; prin însoțirea cu ea, tatăl lui Corythus. Îi dăruiește Afroditei Mărul de Aur și primește în schimb mâna (și restul) Elenei. O răpește pe Elena, împreună cu Aethra, Nicostratus și tezaurul regal al Spartei. Îl mituiește pe Antimachus să-i asasineze pe membrii delegației de negociere a păcii: Menelau, Odiseu și Palamede; este dat în vileag de Antenor. Unul dintre cei mai importanți războinici troieni din timpul asediului Troiei. Simpatizat de Apollo și de Afrodita până când îl ucide fără să vrea pe Corythus. Se duelează într-un mod necavaleresc cu Menelau. Îl răpune pe Ahile. E ucis de Filoctet cu săgețile lui Hercule.

PENTESILEEA Regină a amazoanelor. Fiica lui Ares. Sora Hipolitei. Unul dintre cei mai importanți războinici și aliați ai troienilor în timpul asediului Troiei. Îl răpune pe Podarce (fratele lui Iolau). Ucisă de Ahile. Jelită laolaltă de greci și de troieni — fatalmente, cu excepția lui Tersit.

PODARCE Vezi Priam.

POLITE Prinț al Troiei. Fiul lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polydorus, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Prea tânăr ca să mânuiască arme, este răpus de Neoptolem.

POLIDAMANTE Războinic troian. Fiul lui Panthous. Fratele lui Euforb. Născut în aceeași zi cu prietenul său, Hector; incapabil să-l convingă pe acesta că trebuie să fie prudent.

POLYDORUS Prinț al Troiei. Fiul lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polixena și Troilus. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Nesocotește ordinul tatălui său de a nu lupta. Ucis în timp ce fuge de Ahile.

POLIXENA Prințesă a Troiei. Fiica lui Priam și a Hecubei. Soră a multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus și Troilus. Cruțată de Ahile după sacrilegiul uciderii lui Troilus.

PRIAM Rege al Troiei. Numit Podarce la naștere. Fiul lui Laomedon. Frate cu Astyoche, Hesione și Titonus. Rudă cu Anchise. Răscumpărat de Hesione de la Heracle în timpul asediului Troiei. Duce Troia la o prosperitate nemaivăzută. Soțul Arisbei și al Hecubei. Tatăl multor copii, printre care Aesacus (cu Arisbe) și Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus, Polixena și Troilus (cu Hecuba). Unchiul lui Eurypylus, Memnon și Teucer. Socrul lui Acamas și Enea. O primește mai întâi pe Elena, iar apoi calul de lemn, în Troia. Răscumpără corpul neînsuflețit al lui Hector de la Ahile. Ucis de Neoptolem.

RHESUS Rege al Traciei. Fiu al zeului-râu Strymon și al muzei Euterpe. Proprietarul unor cai vitali pentru efortul de război troian. A fost ucis, iar caii, capturați de Diomede și Odiseu.

SARPEDON Rege al Liciei. Fiul lui Zeus și al Laodamiei (fiica lui Belerofon). Vărul lui Glauc. Unul dintre cei mai importanți războinici

și aliați ai troienilor în timpul asediului Troiei. Răpus de Patrocle.

TECMESSA Prințesă frigiană. Capturată de Ajax, care apoi îi câștigă inima. I-l dăruiește lui Ajax pe Eurysaces.

TELEF Rege al Mysiei. Fiul lui Heracle și Auge. Soțul lui Astyoche. Aceasta i-l dăruiește pe Eurypylus. Rănit — și vindecat — de Ahile, care luptă cu sulița lui Peleu.

THEANO Preoteasă troiană a Atenei. Soția lui Antenor. Prin însoțirea cu el, mamă a numeroși copii, majoritatea cu destin tragic, inclusiv Coön și Ifidamus (ambii uciși de Agamemnon), Demoleon (ucis de Ahile) și Agenor (salvat de mânia lui Ahile de Apollo). Le sfătuiește pe femeile din Troia să nu devină amazoane.

TITONUS Prinț al Troiei. Fiul lui Laomedon. Frate cu Astyoche, Hesione și Priam. Îndrăgit de Eos; aceasta i-l dăruiește pe Memnos. Zeus îi oferă viață veșnică, dar fără tinerețe veșnică. E transformat în lăcustă de Eos.

TROILUS Prinț al Troiei. Fiul lui Priam și al Hecubei. Frate al multora, printre care: Casandra, Deifob, Hector, Helenus, Paris, Polite, Polydorus și Polixena. Frate vitreg cu Aesacus. Rudă cu Enea, Eurypylus, Memnon și Teucer. Moartea lui e necesară pentru împlinirea unei profeții privind căderea Troiei. Ahile îl ucide comițând un sacrilegiu și atrăgându-și (în parte) dușmănia crâncenă și mortală a lui Apollo. În unele versiuni ulterioare, iubitul nefericit al Cresidei.

TROS Rege al Dardaniei. Fiul lui Erihtoniu. Soțul lui Callirrhoë, fiica lui Scamander. Tatăl lui Assaracus, al Cleopatrei, al lui Ganimede și al lui Ilus. Primește doi cai fermecați de la Zeus. Troia este numită în cinstea lui.

[198] Hades și-a petrecut toată viața în lumea subpământeană, așa că, tehnic vorbind, de multe ori nu este considerat unul dintre cei doisprezece olimpieni.

Credite foto

1. Reconstruirea artistică a Troiei. © Christoph Haussner, München

2. Cupă atică fără picior, roșu pe fond negru, reprezentându-l pe Diomede cum fură Palladiumul magic, o statuie a Atenei, din Puglia, sfârșitul secolului al V-lea î.C. (ceramică). © Bridgeman Images

3. Hercule salvând-o pe Hesione, Charles Le Brun, gravură, 1713–1719. © Artokoloro/Alamy Stock Photo

4. „De acele fiare ce mergeau cu pasul mare ne-am apropiat, când Chiron a pus iar săgeată-n arc“, Gustave Doré, cca 1890. © The Print Collector/Alamy Stock Photo

5. Alaiul lui Thetis, însoțită de doi amoraș și având-o în față pe Fortuna, căreia vântul îi umflă pânzele, Bartolomeo di Giovanni, 1490. © Lanmas/Alamy

6. Nunta lui Thetis și Peleu în prezența lui Apollo și concertul muzelor, sau Ospățul zeilor, Hendrick van Balen, cca 1618. © ACTIVE MUSEUM/Alamy

7. Judecata lui Paris, Peter Paul Rubens, 1638. © Museo del Prado/ Alamy

8. Elena din Troia, Antonio Canova. © Tades Yee/Alamy Stock Photo

9. Bustul lui Menelau, regele vechii Sparte, soțul Elenei. © Musei Vaticani, Alinari/Bridgeman Images

10. Leda și lebăda, Cesare Mussini. © De Agostini Picture Library/ Bridgeman Images

11. Thetis cufundându-l pe Ahile în Styx, Antoine Borel Rogat. © A. Dagli Orti/De Agostini Picture Library/Bridgeman Images

12. Învățarea lui Ahile, James Barry, cca 1772. © Paul Mellon Fund/ Bridgeman Images

13. Casandra, fiica lui Priam, profețitoarea căderii Troiei; Anthony Frederick Augustus Sandys. © The Maas Gallery, Londra/Bridgeman Images

14. Răpirea Elenei, Guido Reni, cca 1626–1631. © Muzeul Luvru/ Bridgeman Images

15. Ulise (Odiseu) simulând nebunia, aproximativ secolul al XIX-lea, gravură. © Look and Learn/Bridgeman Images

16. Sacrificarea Ifigeniei, François Perrier, 1632–1633. © Musée des Beux-Arts, Dijon, Franța/Alamy

17. Bust din marmură al lui Homer, perioada elenistică, 330–320 î.C. © Musei Capitolini, Roma/Bridgeman

18. Armata grecilor debarcă pe plaja troiană în Troia, film regizat de Wolfgang Petersen, Film Company Warner Bros. © Warner Bros/AF archive/Alamy

19. Amforă pictată pe fond negru, reprezentându-i pe Ahile și Ajax jucând zaruri, cca 540–530 î.C. © Musei Vaticani/Bridgeman

20. Troilus și Cresida, din ediția Kelmscott Chaucer, concepție grafică de William Morris. © Lebrecht Authors/Bridgeman Images

21. Despărțirea lui Briseis de Ahile, detaliu de frescă din Casa del Poeta Tragico, Pompeii, secolul I d.C. © Museo Archeologico Nazionale, Napoli/Luisa Ricciarini/Bridgeman

22. Lupta lui Diomede, Jacques Louis David, 1776. © Albertina, Viena/Heritage Image Partnership Ltd/Alamy

23. Ajax îl atacă pe Hector, detaliu de pe exteriorul unei cupe din Atica (Cupa Douris), roșu pe fond negru, creată de Kalliades, cca 490 î.C. © Muzeul Luvru/Bridgeman

24. Menelau ținând corpul fără viață al lui Patrocle, Loggia dei Lanzi, Florența. © Istorie/David Henley/Bridgeman

25. Ahile târând cadavrul lui Hector în jurul zidurilor Troiei, Donato Creti. © Musée Massey, Tarbes, Franța/Bridgeman

26. Cupă argintată de băut din perioada romană, cu regele Priam al Troiei implorându-l pe Ahile să-i dea înapoi corpul fără viață al fiului său, Hector, găsit în mormântul unei căpetenii la Hoby, în Danemarca, în secolul I î.C. © Nationalmuseet, Copenhaga/Bridgeman

27. Ahile rănit, Filippo Albacini, 1825. © The Devonshire Collections, Chatsworth/Reprodus cu permisiunea Chatsworth Settlement

Trustees/Bridgeman Images

28. Scutul lui Ahile, Philip Rundell, 1821–1822. © Royal Collection Trust/Her Majesty Queen Elizabeth II 2020

29. Laocoon și fiii atacați de șerpi, marmură romană, secolul II î.C. © Musei Vaticani/Agefotostock/Alamy

30. Asediul Troiei, Jean Maublanc. © Besançon, Musée des Beaux-Arts et d'Archéologie/G. Dagli Orti/De Agostini Picture Library/Bridgeman

31. Uciderea lui Priam, Antonio Canova, 1787–1790. © Fondazione Cariplo, Milano/Mauro Ranzani/Bridgeman Images

Mulțumiri

Fără un soț iubitor și răbdător, fără o asistosoră personală cum nu există alta pe lume, fără un agent literar minunat, fără un editor uluitor de talentat și de împătimit, fără un corector căruia nu-i scapă niciodată nimic, fără un producător de audiobook-uri de primă mână, fără o editură care entuziasmează și încurajează autorii, fără toate acestea, cartea de față n-ar fi putut fi scrisă niciodată.

Așadar, mulțumesc, Eliott Spencer, Jo Crocker, Anthony Goff, Jillian Taylor, Kit Shepherd, Roy McMillan și Louise Moore.

Indice

A

Acamas 346, 379, 386, 390, 403

Acastus 45–49, 80, 253, 379, 383, 384

Achates 342

Adonis 141, 389

Aeacus 39, 41, 43–44, 174, 282, 371–376, 384, 385

Aegialia 390

Aegina (insulă) 38, 42–44, 379, 385

Aegina (nimfă a apelor) 38, 42–44, 379, 385

Aenius 256

Aeolia (ulterior Tesalia) 43, 45, 49

Aeropa 80–81

Aesacus 63–65, 69, 398–404

Aethra 86–87, 105, 131, 287–288, 330, 346, 380, 387, 390–391, 402

Africa 176

Afrodita 12, 56, 61, 75–76, 118, 121–131, 141, 154, 172–173, 215, 218, 222–223, 251, 291, 298, 301, 331–332, 368–369, 372, 380, 390–393, 398, 402

Agamemnon 6, 7, 81, 88, 93–96, 105, 120–121, 128, 131–136, 139–144, 149, 151–169, 172, 177–178, 181–196, 198–211, 214, 216, 221, 225, 229, 231–236, 239–240, 249, 252, 270–271, 275, 277–278, 280–283, 287, 291, 294–296, 299, 301–305, 311, 313–316, 319, 320–323, 329, 334, 339, 344, 347, 350–352, 356, 364, 370, 377, 380–381, 386–397, 403

Agelaus 65–70, 106–108, 116, 120, 129, 298

Agenor 256–258, 397, 403

Aheea 77, 133–134

aheeană, flotă 164–165, 175–176, 198, 236, 252–253, 257, 292, 300, 316, 334, 338

ahei 133, 170, 172, 198, 200, 224, 229, 231, 234, 244, 248, 261, 268–269, 279, 287, 292, 299, 312, 320, 339, 344, 346

Ahile (fost Ligyron) 99–101, 102, 387

Aias (Ajax cel Mic) 134, 169, 197, 211, 344, 388,

Ajax (cel Mare) 42, 88, 197, 211, 229, 240, 282, 362, 388

Alcibie 268

Alcimus 264, 266

Alcmena 83

Alexandru cel Mare 13, 82, 361

Althaemene 131

amazoane 268–269, 403

Amphitryon 83

Anaxibia 387, 393

Anchise 6, 123, 126–129, 172, 176, 197, 342, 368, 372, 398, 403

Andromaca 226–227, 266, 289, 345, 393

Andromeda 26, 385

Antandre 268

Antenor 179–181, 196, 213, 220, 230, 239, 255, 257, 309, 322, 347, 393–394, 397, 402–403

Antibrote 268

Anticlea 138, 173

Anticlus 326, 334–335, 394

Antigona (fiica lui Eurytion) 44, 46–47, 379, 381, 384

Antigona (fiica lui Odiseu) 44,–47, 379, 381, 384

Antiloh 249, 271–272, 393, 401

Antimachus 180–181, 397, 402

Antiope 267, 385–386, 400

Antiphantes 318, 324, 400

Aphareos 130

Aphidna 86–87

Aphidnus 86

Apollo 12, 24–28, 31, 56–57, 59, 62, 93, 117, 123–125, 142–143, 165–167, 172, 195, 198–202, 205, 223, 228, 242, 244–245, 255–258, 261, 264, 272–275, 290–291, 318, 324, 348, 351, 368–377, 383, 388–389, 395, 397, 399, 400–405

Apolodor din Atena (învățat grec) 103, 163

Ares 12, 22, 56, 61, 70–71, 79, 124–125, 172–173, 222–225, 254, 267, 317, 368–375, 383–384, 390, 400, 402

Argo (corabie) 45, 50, 53, 383

Argolida 38, 120, 134, 384

argolizi, vezi și ahei 294

Argos (oraș-stat) 11, 21, 38, 78, 88, 134–135, 140, 233, 243

Arheptolem 232, 396

Arisbe 63, 403

aristeia 221, 245, 256

Aristotel 359, 361–362

Artemis 12, 39, 45, 56, 124, 153–156, 159–160, 172, 223, 269, 333–343, 348, 368–372, 375, 378–379, 387, 389, 392

Ascanius 342, 398

Asclepius 48, 102, 221, 291, 368, 376, 378, 392, 395

Asius 244

Assaracus 17, 396, 399, 400, 404

Astianax (Scamandrius) 226–227, 262, 289, 333, 344, 396, 399

Astydameia 46–49, 378–379, 384

Astypylus 256

Atalanta 103, 146, 378, 382, 383

Atena 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219–220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Atena (orașul) 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219, 220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Atica 38, 86, 88, 134, 407

Atlas 16, 374, 375–376

Atrizi, vezi și Agamemnon; Menelau 166, 169, 178, 183, 270, 282, 302

auguri (oionistike) 143

Aulida, Beoția 6, 134–135, 140–142, 144, 149–152, 155–158, 160–161, 172, 321

Autolycus 89, 137, 173, 322, 371, 379, 394, 395

Automedon 264–266

Axioche 78, 381, 384

B

Balius și Xanthus (cai) 57, 237, 253–254, 371, 384, 388

Belerofon 46, 77, 80, 86, 146, 175, 243, 246, 346, 371, 377–379, 382, 385, 399, 403

Beoția 163

Berbecul de Aur 16

Boreas 17

Bremusa 268

Briareu 209

Briseis 6, 198–199, 203–208, 233, 234, 249, 252, 275, 278, 352, 387–388, 395, 406

Browne, Thomas 148–149

Byron, George, lord 362

C

Cadmus 78–79, 84, 369–370, 381, 383

Calasso, Roberto 84

Calchas 94, 96, 142–144, 152–155, 161–162, 183–184, 195–196, 201–203, 206, 283, 294, 304, 313, 320–321, 342, 387, 392, 398

Calidon 11, 45, 205, 269, 369, 380–381, 383–386, 390, 393, 396

calul de lemn 343, 388–393, 395, 403

Calvert, Frank 364

Casandra 117–118, 129, 132, 178–179, 298, 308–309, 317–318, 322, 343–344, 369, 387–390, 396, 398–404, 406

Castor, vezi și Dioscuri 84–88, 96, 130, 214–215, 346, 386, 390–391, 392

„Catalogul ambarcațiunilor“ în Iliada lui Homer 162, 184

„Catalogul troienilor“ în Iliada lui Homer 176

Catreu 131–132, 380, 387, 392–394

Cebren (zeu-râu) 62, 64, 69, 401

Cebriones 244–245, 395

Cefal 89, 383

Cefalonia 89

centauri 48, 376

Cephalon din Gergitha 290

Cercion din Eleusis 113

Chadwick, John 290, 358

Chaeronea 205

Chariclo 39, 376

Charis 251, 370

Chaucer, Geoffrey 194–195, 267, 406

Chiron 48–56, 77, 102–104, 160, 221, 234, 253, 372, 375–376, 382–387, 405

Chryse (cetate) 166, 169, 198–199, 206, 397

Chryse (insulă) 166, 169, 198–199, 206, 397

Chryseis 6, 198–199, 202–203, 205–206, 278, 389, 397

Chryses 199–201, 368, 397

Chrysippus 78–79, 380, 383–384, 386

Chrysothemis 105, 155, 387, 390, 392

Ciclade 134

Cilicia 197

Cinyras din Cipru 141, 373, 389

Cipru 123, 131, 140–141

ciumă 27, 44, 200, 203

Cleopatra 17, 399–400

Clitemnestra 84–85, 95–96, 105, 120–121, 132, 155, 157–158, 161, 202, 334, 344, 390–391, 395

Clonie 268

Colchis 205, 377, 383

Conan Doyle, Arthur 163

Coön 239, 397, 403

Corint 11, 21, 38, 82, 134, 346, 380, 383

Corythus 120, 288–290, 297, 368–369, 401–402

Cresida 6, 194–196, 269, 401, 406

Creta 28, 130, 132, 134, 211, 214, 240, 277, 363, 382, 386

Creusa 342

crimă în familie 42, 45, 80

cronologie și mit 96, 163, 349–350, 358–359

Cronos 12, 52, 123, 175, 370–376

cupru 141

Cychreus 42, 44, 80, 371, 385

Cycnus 185–186, 218, 371

D

danai, vezi și ahei 134, 323

Dante, Infernul 338

Dardanele, vezi Hellespont 16, 365

Dardania 16–17

dardani, aliați 176, 398

Dardanus 16–17, 19, 20, 43, 256, 372, 376, 399

Dardanus (fiul Electrei) 16–20, 43, 256, 372, 376, 399

Dardanus (oraș) 16–17, 19–20, 43, 256, 372, 376, 399

Dedal 77

Deidamia 148, 283, 286, 383, 388

Deifob 110–116, 119, 129, 132, 178, 197, 216, 259–260, 284, 287, 298–302, 308–310, 317–318, 322–325, 331–335, 342, 391, 393, 396–397, 399–404

Deimos 172, 369

Demetra 12, 173, 368, 370–372

Demoleon 255, 397, 403

Demophon 379, 386–387

Demuchus 255

Derimacheia 268

Derinoe 268

Deucalion 256

Diomede din Argos 135

Dionysos 79, 173, 368–372, 375–376, 380, 401

Dioscuri, vezi și Castor 86, 215, 372, 378–379, 389, 391, 395

Dodecanez 134

Dodona, crâng de stejari 10, 50, 372

Dolon 237–238, 390

Dolopia 160, 395

Dryden, John 362

Dryops 255

E

Echeclus 256

Echeon 336

Egee, Mare 10, 16, 23, 33, 61, 89, 105, 134, 178, 356, 359, 365

Egeene, insule 134

Egeu din Atena 346

Egipt 131

Egist 81, 96, 380, 386

Eirene 178

Electra 16, 105, 155, 376, 392, 398

Elena 77, 84–95, 105, 107, 118, 121–122, 130–133, 142, 154, 158, 174, 178–181, 206, 211–220, 226, 230, 266, 283, 287–290, 297–298, 300–303, 330–332, 335, 343, 346, 368, 372, 379, 385–386, 390–391, 393, 395, 398–400, 402–405

Elida, regat 78

Endeis 39, 41–42, 376, 379, 384, 385

Enea 6, 128–130, 172, 176, 196–197, 223, 225, 240, 254–255, 274, 287, 342, 368, 389–390, 393, 396, 398–404

Eol 153

Eos 26, 89, 171, 271, 306–307, 347, 373, 375, 389, 401, 404

Epeius phocianul 323

efeb 144

Epidaur (oraș-stat) 21, 38

Epigeu, mirmidon 243, 399

Epoca Arhaică 13, 358–359

Epoca Bronzului 13, 141, 211, 349, 356, 358–360

Epoca Clasică 13, 360–361, 366

Epoca Pietrei 355–356

Erihtoniu 17, 20, 398, 404

Eris 59, 60, 85, 96, 102, 172, 373–374

Eros 126, 131, 373

etiopieni 209

Euboea 134, 193, 394

Eudoros 160, 371

Euforb 245, 369, 393, 395, 399, 402

Eumede 398

Euripide 161, 267, 359

Euristeu 32–33, 80, 380–381, 386

Europa 142, 350, 362

Eurus (vântul de răsărit) 187

Euryalus 312

Eurybates 207

Eurylochus 280

Eurynome 251

Eurypylus din Mysia 284

Eurysaces 281, 388, 403

Eurytion 45, 80, 377–379, 384

Evandre 268

Evans, Arthur 363

„Evul Întunecat“ al grecilor 13, 357–358

F

Fedra 267, 386

femeile din Troia 262, 268, 403

Fenicia 131

Filip al II-lea, rege al Macedoniei 82

Filoctet 166–169, 294–297, 311–312, 377, 382, 387, 390, 391, 394–395, 402

fratricid 80

Frazer, James 103

Frigia 19

funerare, întreceri 68, 106–107, 246, 250, 263, 266, 277, 312

funerare, rituri 68, 106–107, 246, 250, 263, 266, 277, 312

G

Gaia 51, 60, 167, 375

Gallipoli 16

Ganimede 17–18, 77, 372, 375, 400, 404

Glauce 42, 381, 385, 388

Glauc licianul 236–247, 274, 399

Graves, Robert 103, 149, 270

gymnasium 110

Gytheio, Laconia 133

H

Hades 12, 86, 99, 173, 346, 368, 370–372, 375

Harmonia 18

Harmothoe 268

hecatonchiri 209

Hector 6–7, 104, 110–119, 129, 132, 170–171, 176, 178–179, 183–185, 188, 196–197, 205, 210–212, 216–217, 225–230, 232–233, 235, 23–267, 270, 272, 280–281, 287, 289, 308, 333, 341, 344, 353, 369, 371, 388–389, 392, 395–404, 407

Hecuba 63–68, 79, 104, 111, 116, 129, 132, 180, 216, 225, 258, 265–266, 298, 301, 309–310, 317, 320, 340, 403

Hefaistos 12, 56, 125, 173, 205, 250–253, 257, 271, 277, 281, 286, 314, 327, 368–372, 375–377, 388, 401

Hegesianax din Alexandria Troada 320

Helenus 228–239, 240, 284, 298–301, 396–404

Helios 171, 179, 306, 373, 375, 383

Hellanicus din Lesbos 290

Helle 16

Hellespont 10, 16, 19, 25–26, 165

Hellespont (Dardanele) 16, 365

Hera 12, 56, 58,–61, 74, 76, 123–124, 155, 172, 220, 223–224, 249, 251, 257, 368–372, 376, 381–382

Heracle 5, 7, 9, 27–36, 42–43, 52–53, 55, 60–62, 80, 83, 86, 88, 105, 119, 121, 134, 142, 146, 164, 166–168, 174–175, 182, 184, 213, 235, 267, 284, 294, 296, 349, 363, 372, 374, 377–378, 381, 383–386, 389, 391, 393, 399–401, 403

Hermes 12, 18, 23, 56, 57, 61, 69–73, 89, 105–108, 126–127, 137, 160, 173, 205, 264, 266, 322, 329, 348, 368–370, 372, 375–376, 380, 383, 394–395

Hermione 28, 131, 288, 331, 391, 393

Hero 16

Hesiod 88, 360–361

Hesione 26–38, 43, 105, 119, 121–122, 129, 142, 371, 382, 385, 395, 401, 403–405

Hesperia 64, 396

Hesperide 53, 60, 373–374, 380, 382

Hestia 12, 59, 124, 173, 368, 370–371, 372

hiade 370, 376

Hidra din Lerna 33

Himera 346, 377–378, 380

Hipolita 267, 382, 385–386

Hipolita, regina amazoanelor 267, 382, 385–386

Hippodamia 23, 78, 371, 383–384

Hippodamas 255

Hippolytus 46, 386

Hippomene 60, 380

Hippothoe 268

Hippothous 389

hitită, limba 177

Homer 13, 100, 103, 128, 133–134, 162–163, 172, 176–178, 183, 185, 190, 194–195, 199–200, 209, 211, 213, 220, 236, 248, 250–251, 255, 257, 266, 269, 279, 290, 349, 351–354, 359–362, 366, 406

huni 268

hybris 84, 372, 374, 380

Hyginus (învățat latinist) 88, 163

Hymenaios 59, 368

Hypnos 332, 373–374

I

Iason 9, 16, 20, 43, 45, 48–49, 55, 102, 142, 146, 169, 182, 212, 376–378, 380, 383–384, 393

Icar 77

Idaea 16, 375

Idaeus 17, 264, 398–399

Ida, Munte 17, 19, 62, 65–66, 69–70, 105–108, 120, 125–126, 128, 154, 196, 297–299, 304, 313, 342, 396

Idas 130

Idomeneu 135, 201, 211, 229, 248, 253, 268, 275, 277–278, 287, 291, 336, 391

Ificle 83, 381, 392

Ificlus 88

Ifidamus 239, 397, 403

Ifigenia 6, 152, 155–162, 321, 369, 387, 389–390, 395

Ifition 255

Iliona 104

Ilium, câmpie 6, 15, 20, 24, 33, 64, 164, 170, 179, 361, 375, 400

Ilium, vezi Troia 6, 15, 20, 24, 33, 64, 164, 170, 179, 361, 375, 400

Ilus (fiul lui Dardanus) 17–21, 24, 37, 61, 78, 194, 375, 384–385, 396, 398–399, 401, 404

Ilus (întemeietorul Troiei) 17–21, 24, 37, 61, 78, 194, 375, 384–385, 396, 398–399, 401, 404

Io 142

Iolau 184–185, 389, 391, 395, 399, 402

Iolau (ulterior, Protesilau) 184, 185, 389, 391, 395, 399, 402

Iolcos 10, 45, 49, 212

Ionia (Asia Mică; Anatolia din Turcia) 16, 21, 88, 359

Ionică, Mare 10, 88

Ionice, insule 89, 134

Iris 292

Isarlâk, Turcia 364, 366

Ismenian, Dragon 79

ispășire (a crimelor în familie) 42, 44, 384–385

Itaca 88–89, 93, 105, 135–140, 163, 179, 193, 285, 320, 364

J

joc de zaruri 197

Jocuri Frigiene 18

Jocuri Olimpice 13

Jupiter (planetă) 18

K

Keats, John 362

Kitchener, lord 211

kleos 246

Kythira 96, 123

L

Lacedaemon, rege al Laconiei 82

Laconia, vezi Sparta 78, 81, 133

Laerte 89, 138, 151, 214, 285, 379, 394

Lancelyn Green, Roger 289–290

Lang, Andrew, Elena din Troia 289–290

Lanthimos, Yorgos, Uciderea cerbului sacru (film) 161

Laocoon 318, 324–325, 407

Laodamia 334

Laodice 104, 346, 387

Laodocus 220

Laogonus 256

Laomedon 24–29, 31–34, 42, 61, 105, 166, 174, 271, 368, 371, 382, 384, 386, 400, 403–404

Laomedon, rege al Troiei 24–29, 31–34, 42, 61, 105, 166, 174, 271, 368, 371, 382, 384, 386, 400, 403–404

Lâna de Aur 383

Leandru 16

Leda 82–83, 85, 87, 91, 95, 121, 405

Lemnos (insulă) 169, 251, 294–296, 392

Lesbos (insulă) 270, 272, 290

Leto (titanidă) 12, 223, 368–369

Leul din Nemea 377

licieni 243, 275

Licomede din Skyros 148, 150, 285–286, 368, 377, 383, 390

Lidia 21, 385, 400

Ligyron, vezi Ahile 99–102, 387

limbile vorbite în regatele aliate cu Troia 176

Liniar A și B (scrieri) 357

luwiană (limbă hitită) 177

Lycaon 256, 401

Lynceus 130

Lyrnessus 197, 199, 397

M

Machaon 221, 291, 296, 372, 395, 399

Mărul Discordiei 96, 172, 368–369, 371–372

Medeea 142, 377, 382–383

Medon 169

Meduza 378, 385

Meleagru 43, 269, 377–378, 380, 390, 396

Memnon din Etiopia 176, 271, 272, 275, 306, 370, 373, 388–389, 396, 398–402, 404

Menelau 81, 88, 93–96, 105, 121, 130–133, 136, 151, 153–155, 159, 166, 168, 178–185, 190, 193, 196, 201, 203, 205, 211–221, 225, 228–229, 236, 240, 245, 248, 270, 280–282, 287–288, 291, 300–302, 312, 314, 331, 335–336, 339, 342–343, 347, 368, 370, 380–381, 386–387, 391–394, 396–399, 401–402, 405, 407

Menesteu 88

Menoetius 104, 394

Merele de Aur (din Grădina Hesperidelor) 52, 60, 373, 380

Merops 63

Mezozoică, mare 51

Micene 11, 21, 32, 38, 78, 80–81, 94, 96, 120, 133–134, 156–158, 164, 177, 202, 230, 277, 290, 356, 358, 366, 380–381, 385–387, 390–392

Midas 233

Minos din Creta 44, 131, 135, 137, 381, 392

minizi (locuitori ai cetății Orhomenos din Beoția) 169

mirmidoni 44, 77, 151, 201, 204, 242, 252, 254, 257, 264, 292, 379, 395

Mirtil 23–24, 78, 371, 382, 384

Mirtoon, mare 23

Mistrețul din Calidon 369, 381, 383, 386, 396

mit și realitate 365

Mnesus 256

Moire, vezi și Parce (Moirai) 375

mongoli 268

Morfeu 106

Moros (destinul) 92, 128, 373–374

Mulius 256

Muncile lui Heracle 284

Mydon 256

Mygdalion 141, 389

Myrrha 389

mysieni 293

N

Nauplius 194, 394

Nemesis 84–85, 373–374, 391

Neoptolem (fost Pyrrhus) 283, 285–287, 291–293, 296, 311–312, 327, 336, 340–342, 345, 383, 388–390, 394–396, 398–399, 402–403

nereide 52

Nereu 52–53, 97–99, 373, 376, 382, 387

Nessus 167–168, 377, 382

Nestor din Pylos 142, 153, 177

Nevala-Lee, Alec 103

Nicandru 290

Nicostratus 131, 133, 155, 219, 302, 343, 391–393, 402

nodul gordian 120

nuditate 110

O

oceanide 52, 98

Oceanus 51–52, 98, 100, 372–373, 375–376

Odiseu 88–96, 105, 128, 135–141, 144, 149–151, 153, 155–159, 161–162, 168, 173, 178–180, 183, 188–194, 201, 203, 206, 210–211, 214, 221, 225, 229, 234–238, 240, 252–253, 269, 275, 277–281, 283–286, 291, 295–296, 299–305, 311–316, 319–323, 325–330, 332–339, 347, 369–372, 379–380, 383, 385, 387–395, 397–398, 400, 402–403, 406

Oeax 193–194, 381, 394

Oedip 44, 78, 379, 383

Oenomaus 22–23, 78, 369, 382–384

Oenone 69, 72–73, 106, 120, 288–290, 297–298, 398, 401

Oicles 29–30, 32–33

Olimpia, regat 78

Oneiros 148

Ophelestes 256

Opus, regat 88, 104, 394

oracolul din Delphi 167

Oreste 105, 387, 390, 392

Orion Vânătorul (constelație) 251

Ossa, munte 45

Othrys, munte 77

P

Palamede 6, 136–140, 178–179, 191–194, 197, 279, 320–322, 326, 330, 347, 371, 381, 394, 397, 402

Palas Atena, vezi Atena 11, 12, 20, 38, 56, 61–62, 74–76, 82, 93, 103, 124, 134–135, 155, 163, 172, 194, 219–220, 222–224, 228, 254–255, 259–260, 292, 303–305, 311, 316, 319, 323, 329, 344, 348, 368–372, 375, 382, 388, 390, 393–394, 400

Palladium 62, 299, 301, 342, 369

Pan 57, 371

Pandar 196, 220–222, 245, 369, 390, 392

pankration 113, 312, 386

Parce (Moire) 374

Paris 6, 69–77, 104–116, 118–122, 128–133, 142, 154, 170, 172, 178–182, 197, 209–220, 225–228, 230–231, 240, 245, 261, 266, 272–275, 280, 284, 288–291, 297–298, 302, 347, 368–372, 377, 388, 390–393, 396–405

Partenius din Niceea, Erotica Pathemata 290

Pasiphae 131

Patrocle 7, 104–105, 147, 151, 160, 199, 207, 234, 241–253, 260–265, 269–270, 272, 279, 281, 312, 369, 384–385, 387–389, 391–392, 395, 397, 399, 403, 407

Pausanias 205

păsările și profețiile, vezi auguri (oionistike) 143

Pegas 77, 246, 346, 371, 380

peleizi/peleieni, vezi și Ahile 99–101, 102, 387

Peleu 5, 39–41, 43–55, 58–59, 77, 79–80, 96–97, 99, 101–105, 144–147, 149–151, 183, 201, 233–234, 253–254, 259, 265, 276–277, 282, 284, 292, 338, 368–373, 375–379, 381–382, 385, 387–388, 395, 403, 405

Pelias 45, 378, 383

Pelion, munte 45, 49, 55, 77

Pelopia 81

Pelops 21–24, 78–80, 205, 349, 371, 380–386, 400

Penelopa 90, 105, 136–138, 140, 330, 333, 390, 391

penteconteră (corabie) 177

Pentesileea, regina amazoanelor 267–269, 271, 388

Peonia macedoneană 176

Periboea 42

Persefona 56, 86, 368–372, 385, 386

Perseu 9, 55, 121, 146, 182, 372, 381

Phereclus 129

Phobos 172, 369

Phocus 39–41, 43, 45, 80, 376, 379, 384–385

Phoenix 160, 234–253, 387

Phorcys 248, 389

Phthia 43–44, 46, 49, 100, 103–104, 145, 147, 151, 158, 160, 199, 241, 265, 269, 379

phylaceeni 88, 184–185

Pindar 42

Pirithous 86, 205, 346, 370, 372, 375, 377–378, 386, 390, 391

Pisa (oraș-stat din Grecia) 21–22, 78

Pittheus 78, 86, 379–382, 384, 386

Platon 359, 361

Pleiade 376

Pleione 16, 376

Podalirius 291, 296, 372, 392

Podarce, vezi și Priam 35–38, 62, 185, 271, 392, 402–403

Poeas din Meliboea 166

Poe, Edgar Allan 149

Polemusa 268

Polidamante 250, 258, 318, 399

polispermie 83

Polite 341, 393, 396–404

Polixena 195, 396–404

Pollux, vezi Polydeuces (Pollux) 84, 215, 390

Polydeuces (Pollux), vezi și Dioscuri 84–86, 88, 96, 130, 214–215, 346, 372, 386, 390–392

Polydora 44, 46

Polydorus 396–404

Polymele 104, 160, 394

Pontus 51, 53, 373–374

Pope, Alexander 362

popoarele mării 357–358

Poseidon 12, 22, 24–31, 50, 56–57, 62, 86, 98, 123–124, 130, 137, 155, 170, 173, 185–186, 194, 237, 254–255, 346, 368–372, 376, 378–382, 384–386, 394, 398, 400–401

preistorie 354

Priam 38, 43, 62–68, 79, 104, 106–107, 111, 116–122, 128–130, 132–133, 142, 176, 178–180, 185, 188, 192, 194, 205, 210, 213–216, 222, 228, 230, 239, 254–258, 263–265, 271, 298, 301, 306, 308–310, 316–324, 331, 340–342, 346, 364, 371, 382, 387–389, 393, 396–402, 404, 406–407

Proetus, rege în Micene 80, 380

Prometeu 51, 55–56, 58–59, 145, 348, 374–376, 387

Protesilau (fost Iolau) 185, 189, 198, 240, 242, 271, 392

Psamata 39, 41, 376, 379, 385

Pylos 11, 78, 135, 142, 153, 177, 277, 356, 389, 393

Pyrrha 149

Pyrrhus, vezi Neoptolem 148, 253, 283, 285, 393

Python 167, 368

Q

Quintus Smyrnaeus, Căderea Troiei 268, 271, 280

R

Racine, Fedra 267

Radamant 44, 381

Războiul stelelor (filme) 267

Renaștere 362

Rhesus din Tracia 238

S

Salamina (insulă) 13, 35, 38, 42–43, 77, 88, 120, 122, 129, 134, 142, 214, 232, 281, 395

Salamis (nimfă) 42, 381

Sarpedon din Licia 243

Scaeană, Poartă 111, 179, 211, 226, 239, 261, 272, 297, 324–325, 330, 339

Scamander (râu) 17, 19, 62, 108–109, 172, 179, 183, 210, 221, 239, 243, 256–257, 287, 308, 316, 325, 347, 370, 388, 399, 400, 404

sceptru, al lui Agamemnon 74

Schliemann, Heinrich 363–366

scriere/tipuri de scriere 89, 290, 355–357

Selene 306, 338, 373

Semele 79, 370

Seneca, Fedra 267

Shakespeare 141, 177, 194–196, 267, 269–270, 338, 350

Sidon din Fenicia 131

Simoeis (râu) 17, 19, 62, 282

Sinon 315, 319–320, 322–323, 325–326, 329, 338–339, 371, 380, 385, 394

Sisif 137, 296, 376, 394–395

Skyros 148–149, 253, 283, 285–286, 383, 390

Sofocle: Ajax, Filoctet 167, 169, 281, 296

Sparta (Laconia: Lacedaemon) 11, 21, 82, 85–86, 88, 95, 121–122,

129, 130–131, 133–134, 168, 180, 212, 214, 230, 288, 298, 301, 346, 365, 387, 391–393, 395, 398

Sporade 134

Sterope 46, 376, 382

Stheneboea 380

Sthenelau (prieten al lui Hector) 243, 395

Sthenelus din Argos 243

Strabon 282, 362

Styx (râu) 274, 376–377, 387, 406

Suetoniu 63, 148–149

superfecundare heteropaternă 83

T

Talthybius 207

Tantal 21, 24, 78–80, 296, 372, 380, 384, 386, 400

Tartar 167, 209, 373, 378

Taurul din Creta 240, 386

Teba 11, 18, 44, 379

Tecmessa 281, 388

Telamon 5, 29–36, 38–45, 61–62, 77, 79–80, 88, 105, 120–122, 134, 142, 197, 229, 282, 376–379, 381, 384–385, 388, 395, 400

Telef 284, 381, 399

Telemah 139, 140, 330, 394–395

Tenedos (insulă) 165, 166, 334, 395

Tennyson, Alfred, lord 362

Tersit 269–270, 378, 383, 390, 402

Tesalia 49, 88, 90, 134

Tethys 64, 100, 376, 396

Teucer din Salamina 232

Teucer (fiul Idaeei) 16–17, 43, 77, 88, 105, 120, 134, 174, 186, 232, 273, 282, 285, 291, 372, 375, 384–385, 387, 388, 391, 393–394, 398–404

teucri 17

Tezeu 9, 46, 55, 78, 86–88, 105, 113, 115, 131, 146, 148, 182, 205, 267, 287, 301, 312, 331, 346, 370, 371, 375, 378–383, 385–387, 390–400

Thalassa 51

Theano 268, 396

Thermodosa 268

Thersilochus 256

Thessalus 49, 382, 384

Thetis 51–59, 77, 96–105, 144–150, 165–166, 173, 175, 207–209, 225, 231, 233, 249–251, 254, 274, 276–278, 368–377, 384, 387, 405–406

Thrasius 256

Thyestes 79–81, 96, 205, 379–382, 384, 387, 391

Thymbraeus 318, 324, 400

Tiberiu, împărat 63, 149

Tirint (oraș-stat) 11, 32, 38, 356

titani 51, 57, 372

Titonus 271, 306, 372–373, 400–401, 403

traci 191

Tracia 176, 191, 193, 238

Trasimede 271, 389, 393

Troada 19, 79, 126, 162, 171, 176, 194–197, 285, 290, 364

Troezen (oraș-stat) 11, 21, 38, 77–78, 86, 134, 379

Troia (Ilium, Ilion) 1, 4, 9–10, 15–18, 20–21, 24–25, 28, 33–37, 61–68, 70, 89, 105–109, 115, 117–120, 122, 125, 129–134, 142–143, 152, 155, 159, 162, 165, 169–173, 176, 179, 186–187, 189, 194, 197, 206, 209, 212–215, 220, 228, 230, 232, 234–235, 238, 242, 244, 246–248, 253–254, 259, 262, 268, 283–284, 286–290, 294–299, 301, 314, 319, 323–325, 329, 331, 333, 338–340, 345–347, 349, 351, 354, 365, 369, 383–384, 387–388, 390–396, 399–406

troieni 20, 112, 176, 179, 180, 184–185, 197, 208, 212, 222–224, 227–228, 232, 239, 241, 245, 247–250, 255–258, 262, 269, 272, 274–275, 278–280, 284, 290, 292–293, 296, 304, 315, 325–326, 329, 337, 347, 387, 391, 393, 395, 398, 402

Troilus 6, 194–196, 269, 272, 369, 388, 396–403, 406

Tros 18–20, 29, 37, 61, 194, 256, 372, 399, 400

Tros (fiul lui Alastor) 18–20, 29, 37, 61, 194, 256, 372, 399, 400

Tyche (întâmplarea) 92

Tyndareus 82–87, 90–96, 105, 121, 130, 174, 376, 382, 390–395

Typhon 167–168, 206, 373, 377, 382

U

Uciderea cerbului sacru (film, 2017) 161

Uranus 12, 52, 123, 175, 368, 372–375, 377

V

Vărsător (constelație) 18, 399

vânarea Mistrețului din Calidon 205, 380, 383, 384, 385

Ventris, Michael 290, 358

Virgiliu, Eneida 194, 342

X

Xanthus, vezi Scamander (râu) 57, 221, 237, 253–254, 371, 384, 388

xoanon 19–20

Z

zefir (vânt de răsărit) 162

zei olimpieni 56

Zeus 12, 16, 18, 26, 29, 39, 43–44, 47–48, 51–52, 56–61, 72, 77, 82–86, 123–129, 133, 137, 142, 155, 164, 167, 173–176, 205, 208–210, 215, 220, 223–225, 231–232, 239, 243, 251–254, 259, 263–264, 293, 329, 340, 348, 358, 368–387, 390–392, 396, 398–399, 403, 404

PLANȘE

1. Cetatea Troia

2. Palladiumul

3. Heracle o salvează pe Hesione

5. Alaiul lui Thetis

4. Chiron și centaurii

6. Nunta lui Thetis și Peleu

7. Judecata lui Paris

10. Leda și Zeus

11. Thetis îl cufundă pe Ligyron (Ahile) în râul Styx

12. Instruirea lui Ahile

13. Casandra

14. Răpirea Elenei

15. Odiseu mimează nebunia

16. Sacrificarea Ifigeniei

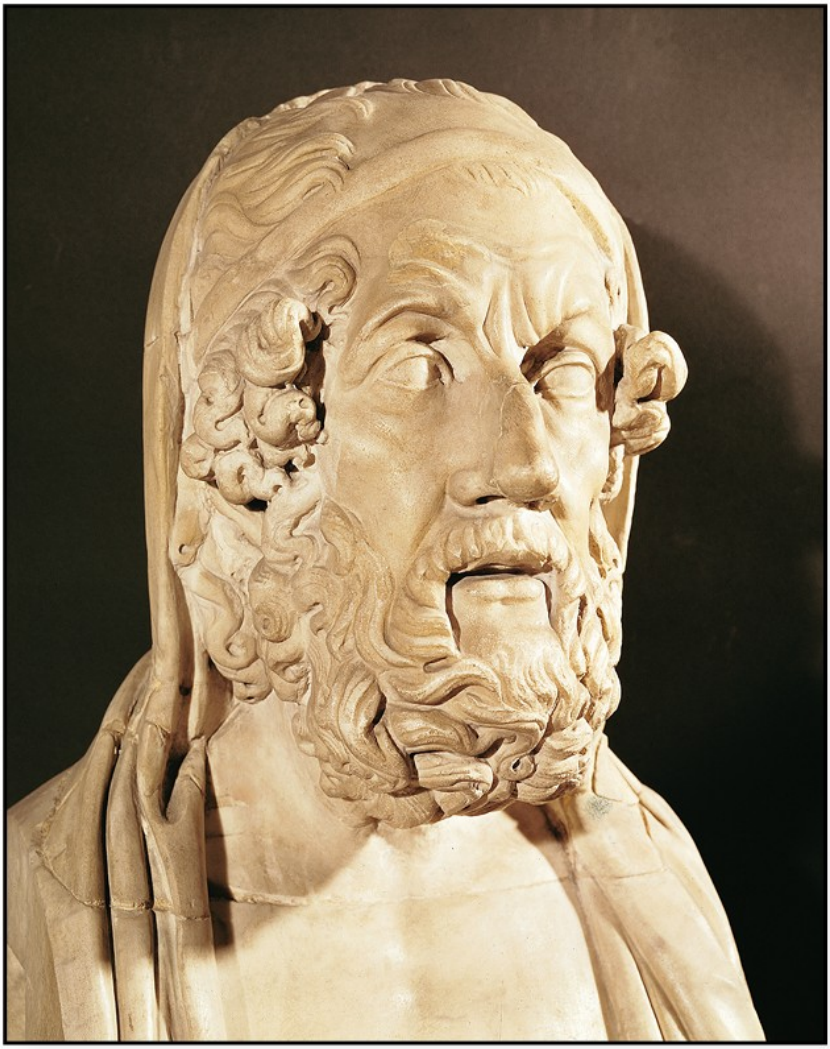

17. Homer

18. Armata grecilor debarcând în Troia, așa cum e prezentată în filmul lui Wolfgang Petersen, din 2004

19. Ahile și Ajax jucând zaruri în timpul asediului

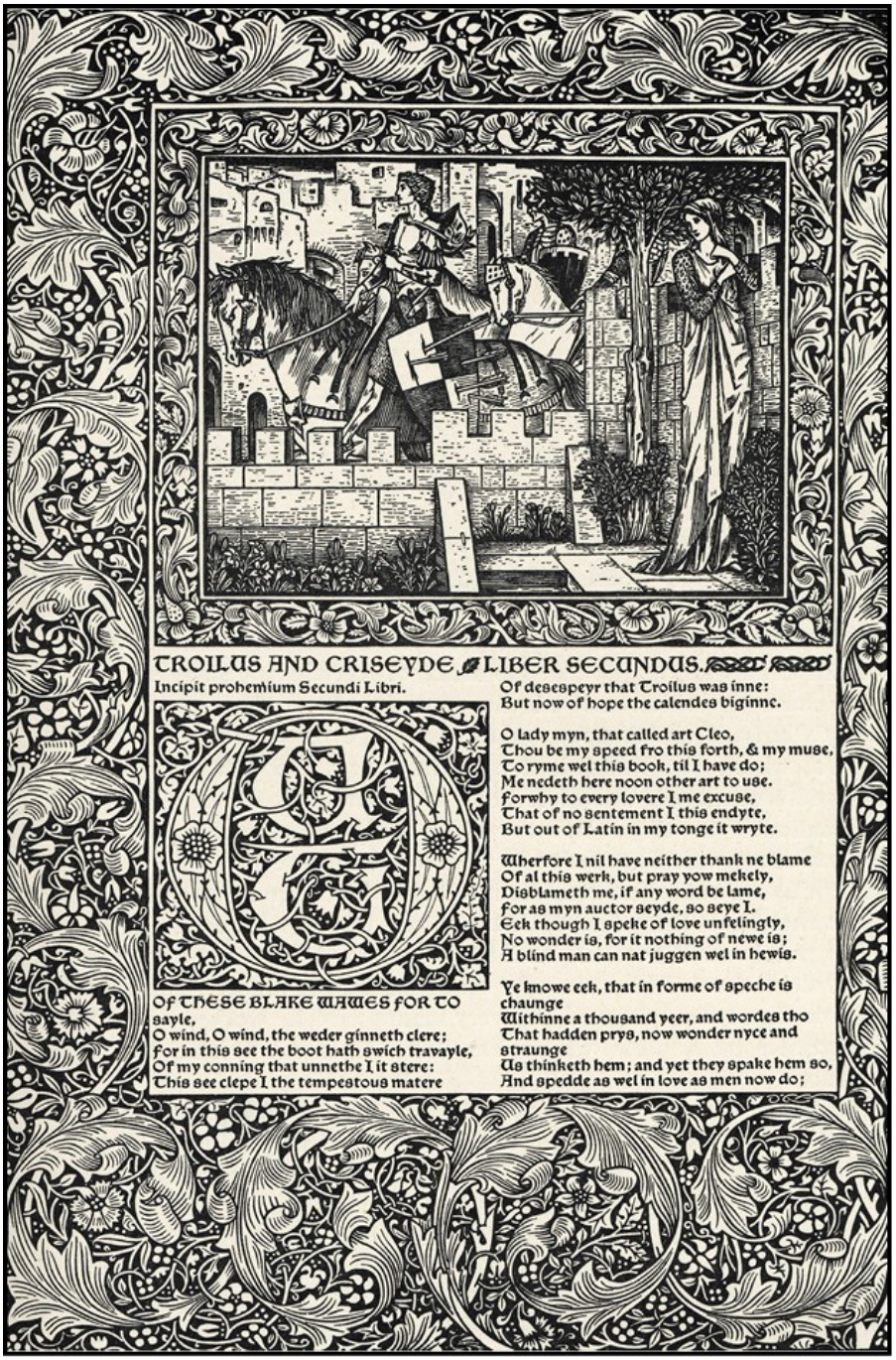
TROILUS AND CRISEYDE ✦ LIBER SECUNDUS.
Incipit prohemium Secundi Libri.
O WIND, O WIND, THE WEDER GINNETH CLERE;
FOR IN THIS SEE THE BOOT HATH SWICH TRAVAYLE,
Of my conning that unnethe I it stere:
This see clepe I the tempestous matere
Of desespeyr that Troilus was inne:
But now of hope the calendes biginne.
O lady myn, that called art Cleo,
Thou be my speed fro this forth, & my muse,
To ryme wel this book, til I have do;
Me nedeth here noon other art to use.
Forwhy to every lovere I me excuse,
That of no sentement I this endyte,
But out of Latin in my tonge it wryte.
Wherfore I nil have neither thank ne blame
Of al this werk, but pray yow mekely,
Disblameth me, if any word be lame,
For as myn auctor seyde, so seye I.
Eek though I speke of love unfelingly,
No wonder is, for it nothing of newe is;
A blind man can nat juggen wel in hewis.
Ye lmowe eek, that in forme of speche is chaunge
Withinne a thousand yeer, and wordes tho
That hadden prys, now wonder nyce and straunge
Us thinketh hem; and yet they spake hem so,
And spedde as wel in love as men now do;

20. Troilus și Cresida

21. Briseis pleacă de la Ahile

22. Lupta lui Diomede

23. Duelul dintre Ajax și Hector

24. Cadavrul lui Patrocle

25. Ahile târăște cadavrul lui Hector în jurul zidurilor Troiei

26. Regele Priam îl imploră pe Ahile

27. Ahile rănit

28. Scutul lui Ahile

29. Laocoon și fiii lui
atacați de șerpi

30. Jefuirea Troiei

31. Femeile din Troia
jelesc uciderea lui Priam

Contents

Notă introductivă

A căzut din cer

Salvarea și distrugerea

Ilium

Feriți-vă de greci...

Sfârșit

Anexă

Lista personajelor

Credite foto

Mulțumiri

Indice

PLANȘE

Landmarks

Cover

Table of Contents

Cover Page
TROIA_Stephen Fry
Notă introductivă
A căzut din cer
Salvarea și distrugerea
Ilium
Feriți-vă de greci...
Sfârșit
Anexă
Lista personajelor
Credite foto
Mulțumiri
Indice
PLANȘE